

[illegible]

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
8	Till systematisk undersökning av svenska folkmål	—	—	—	—	—	—	7,500	—
9	Till insamling, förtecknande och undersökning av svenska folkminnen	—	—	—	—	—	—	4,500	—
10	Till ortnamnskommitténs sekreterare	—	—	—	—	—	—	4,000	—
11	Bidrag till verket »Sveriges kyrkor, konsthistoriskt inventarium»	—	—	—	—	—	—	10,000	—
12	Till föreningen »Pietas» verksamhet	—	—	—	—	—	—	2,500	—
13	Till statistiska tabeller över Öresundstullen	—	—	—	—	—	—	1,500	—
14	Till resestipendier åt journalister	—	—	—	—	—	—	4,000	—
15	Till understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst	—	—	—	—	—	—	10,000	—
16	Till rasbiologiska undersökningar	—	—	—	—	—	—	6,000	—
17	Resestipendier samt läroböckers, tidskrifters och lärda verks utgivande, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	45,000	—	—	—
18	Till en historisk-statistisk handledning i studiet av befolkningsförhållandena i Sverige m. m.	—	—	—	—	—	—	6,000	—
	Säger för understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.	—	—	—	—	45,000	—	76,200	—
	L. Diverse.								
1	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	150,000	—	—	—
2	Extra lönetillägg för år 1916, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	5,000	—
3	Tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal	—	—	—	—	—	—	500,000	—
4	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	24,000	—	—	—
5	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 12,000 kronor)	—	—	—	—	100,000	—	—	—
6	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	28,000	—	—	—
7	Till täckande av vissa förskott	—	—	—	—	—	—	245,807	—
8	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 2,500 kronor)	—	—	—	—	25,049	—	—	—
	Säger för diverse	—	—	—	—	327,049	—	750,807	—
	Summa	—	—	—	—	34,263,613	—	5,366,887	—

Verkliga utgifter.

IX. Nionde huvudtiteln. Jordbruksdepartementet.

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Departementet.									
1	Departementschefen	—	—	—	—	17,000	—	—	—
2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	—	—	—	—	59,300	—	—	—
3	Provisorisk lönereglering för departemen- tet, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	6,760	—
4	Extra kanslisekreterare inom departementet	—	—	—	—	—	—	5,050	—
5	Extra föredragande inom departementet m. m.	—	—	—	—	—	—	4,000	—
	Säger för departementet	—	—	—	—	76,300	—	15,810	—
B. Lantbruksstyrelsen.									
1	Lantbruksstyrelsen	—	—	—	—	79,900	—	—	—
2	Ingenjörbiträden hos lantbruksstyrelsen ...	—	—	—	—	—	—	10,000	—
3	Extra biträden hos lantbruksstyrelsen m. m.	—	—	—	—	—	—	17,500	—
	Säger för lantbruksstyrelsen	—	—	—	—	79,900	—	27,500	—
C. Lanthushållningen.									
1	Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar	—	—	—	—	372,450	—	—	—
2	Lantbruksingenjörer och deras biträden ...	—	—	—	—	101,900	—	—	—
	Undervisningsanstalter:								
	Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar:								
	<i>Bestämt anslag:</i>								
3 a	Lantbruksinstitutet m. m. 437,750: —								
	<i>Förslagsanslag:</i>								
3 b	Till understöd åt lantmanna- skolor 200,000: —								
3 c	Till understöd åt lanthus- hållsskolor 60,000: — 260,000: —								
		697,750	—	—	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö	Kronor	ö	Kronor	ö	Kronor	ö
	Kemiska stationer m. m.:								
25	Bidrag till underhåll av åtta kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behov	—	—	48,000	—				
26	Bidrag till underhåll av en för övre Norrland avsedd kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län	—	—	15,000	—			63,000	—
27	Till understöd åt svenska mosskulturföreningen	—	—	—	—			50,000	—
	Befrämjande av fröodlingen:								
28	Till understöd åt frökontrollanstalter	—	—	10,000	—				
29	Bidrag för befordrande av den inhemska odlingen av frö utav vallväxter och foderrotfrukter	—	—	20,000	—				
30	Till en statskonsulent i fröodling samt personligt ålderstillägg till statskonsulenten A. Elofson	—	—	7,000	—				
31	Sveriges utsädesförening	—	—	66,000	—				
32	Sveriges utsädesförenings filial i mellersta Norrland	—	—	9,500	—			112,500	—
	Mindre jordbruket:								
33	Till höjande av det mindre jordbruket ..	—	—	240,000	—				
34	Till en statskonsulent för det mindre jordbruket samt personligt ålderstillägg åt statskonsulenten A. Östergren	—	—	7,000	—				
35	Bidrag för främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk, <i>förlagsanslag</i> ..	—	—	15,000	—			262,000	—
36	Till statsbidrag till fortgående smörprovingar m. m.	—	—	—	—			16,000	—
	Vattenavtappningar m. m.:								
37	Norrländska avdikningsanslaget	—	—	1,500,000	—				
38	Allmänna avdikningsanslaget	—	—	250,000	—			1,750,000	—
	Torvtillgångarnas tillgodogörande:								
39	Till åtgärder för tillgodogörande av den i landets torvmossar befintliga bränsletillgång m. m.	—	—	40,000	—				
40	Till en förste torvingenjör, tre torvingenjörer och en torvassistent samt till personligt ålderstillägg åt torvingenjören T. G. T. Björkman	—	—	27,500	—				
41	Till upprätthållande av en torvskola	—	—	7,000	—				
42	Utredning om torvtillgångarna i södra Sverige	—	—	30,000	—			104,500	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
	Husslöjden:								
43	Befrämjande av husslöjden	—	—	—	—	25,000	—	—	—
44	Till en andre instruktör i husslöjd och personligt ålderstillägg till andre in- struktören J. Wallander	—	—	—	—	—	—	3,500	—
45	Till lindring av fraktkostnader vid transport å järnväg av kalk m. m. för jordbrukets behov, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	450,000	—
	Säger för lantushållningen	—	—	—	—	1,557,570	—	3,197,180	—
	D. Fiskeriväsendet.								
1	Fiskerinäringens understöd	—	—	—	—	111,000	—	—	—
2	Bidrag till undervisningskurser i navigation m. m. för bohuslänska fiskare	—	—	—	—	—	—	1,400	—
3	Till understöd åt södra Sveriges fiskeri- förening	—	—	—	—	—	—	18,500	—
	Hydrografisk-biologiska havsundersökningar:								
4	Till hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven m. m.	—	—	25,000	—	—	—	—	—
5	Till underhålls- och driftkostnad för far- tyget Skagerak	—	—	36,000	—	—	—	—	—
6	Till försäkring av fartyget Skagerak ...	—	—	5,200	—	—	—	66,200	—
7	Till underhålls- och driftkostnad för fartyget Eysstrasalt	—	—	—	—	—	—	8,500	—
8	Till utförande av vissa fiskehamnar	—	—	—	—	—	—	590,000	—
	Säger för fiskeriväsendet	—	—	—	—	111,000	—	684,600	—
	E. Skogsväsendet.								
	Skogsundervisning m. m.:								
1	Till skogshögskolan och statens skogsför- söksanstalt	192,600	—	—	—	—	—	—	—
2	Docentstipendium m. m. vid skogshögskolan	—	—	4,900	—	—	—	—	—
3	Utgifter för skogshögskolans förberedande kurs	—	—	4,500	—	—	—	—	—
4	Räknebiträde vid skogsförsöksanstalten...	—	—	1,200	—	—	—	—	—
5	Ökade expensmedel för skogsförsöksan- stalten under år 1916	—	—	2,300	—	—	—	—	—
6	Undersökningar om de norrländska sko- garna	—	—	38,900	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
7	Skogsundervisning och skogshushållning i allmänhet	102,000	—	—	—	—	—	—	—
8	Fortsättningsskola för lärjungar från skogsskolor	—	—	8,400	—	—	—	—	—
9	Tillsyn å enskildas skogar i lappmarkerna och Särna socken	170,000	—	—	—	—	—	—	—
10	Tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland	102,400	—	—	—	—	—	—	—
11	Till skogsodlingens befrämjande	—	—	100,000	—	—	—	—	—
12	Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet	—	—	67,500	—	567,000	—	227,700	—
13	Reglering av flottleder	—	—	—	—	—	—	300,000	—
	Säger för skogsväsendet	—	—	—	—	567,000	—	527,700	—
	F. Lantmäteriväsendet.								
	Lantmäteristaten:								
1	Lantmäteristaten	536,400	—	—	—	—	—	—	—
2	Till lantmäteriuundervisningen	—	—	36,300	—	—	—	—	—
3	Kostnader för vissa av lantmätare företagna tjänsteresor, <i>förslagsanslag</i>	—	—	30,000	—	—	—	—	—
4	Reparation och renovation av kartor i lantmäterikontoren i länen	—	—	15,000	—	—	—	—	—
5	Till nya registratur och arkivens ordnande i lantmäterikontoren i länen	—	—	20,000	—	—	—	—	—
6	Inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen	—	—	3,500	—	—	—	—	—
7	Anskaffande till lantmäterikontoret i Umeå av kopior av kartor	—	—	9,000	—	—	—	—	—
8	Till skrivhjälp å lantmäterikontoren i länen	—	—	25,000	—	—	—	—	—
9	Fotomekanisk reproduktion av lantmäterikartor	—	—	6,000	—	—	—	—	—
10	Kartor över statens järnvägars områden	—	—	7,000	—	536,400	—	151,800	—
11	Skiften och avvittningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	63,000	—	—	—
12	Utflyttningshjälp efter skiften, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	50,000	—	—	—
	Säger för lantmäteriväsendet	—	—	—	—	649,400	—	151,800	—
	G. Rikets allmänna kartverk.								
	Rikets allmänna kartverk:								
	<i>Bestämt anslag:</i>								
1 a	Till avlöningar	167,920	—	—	—	—	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
	<i>Förslagsanslag:</i>								
1 b	Till ålderstillägg	28,580	—	—	—				
	<i>Reservationsanslag:</i>								
1 c	Till kartarbeten m. m.	144,300	—	—	—	340,800	—	—	—
2	Till namngranskning för rikets allmänna kartverks behov	—	—	—	—	—	—	3,000	—
3	Observationspaviljong för kartverkets geodetiska avdelning m. m.	—	—	—	—	—	—	19,000	—
	Säger för rikets allmänna kartverk					340,800	—	22,000	—
	H. Geologiska och hydrografiska undersökningar.								
	Sveriges geologiska undersökning:								
1	Sveriges geologiska undersökning	101,530	—	—	—				
2	Till Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m.	—	—	40,500	—				
3	Till expenser för Sveriges geologiska undersökning	—	—	8,800	—				
4	Djupborrningar i Skåne	—	—	140,000	—	101,530	—	189,300	—
	Hydrografiska undersökningar:								
5	Till hydrografiska byrån m. m.	—	—	—	—	—	—	65,900	—
	Säger för geologiska och hydrografiska undersökningar					101,530	—	255,200	—
	I. Veterinärväsendet.								
	Veterinärundervisningsanstalter:								
1	Veterinärundervisningen	179,000	—	—	—				
2	Statens veterinärbakteriologiska anstalt...	42,700	—	—	—	221,700	—	—	—
	Veterinärstaten:								
	<i>Bestämt anslag:</i>								
3 a	Länsveterinärer och veterinärstipendiater	86,500	—	—	—				
	<i>Förslagsanslag:</i>								
3 b	Distriktsveterinärers avlönande	146,000	—	—	—	232,500	—	—	—
	Säger för veterinärväsendet					454,200	—	—	—

[illegible]

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
8	Till befrämjande av avsättningen i främmande länder av alster av svenska lantbruket och dess binäringar samt fiskerinäringen	—	—	—	—	—	—	29,000	—
9	Internationella lantbruksinstitutet i Rom...	—	—	—	—	—	—	2,000	—
10	Understöd åt föreningar för jordbrukskredit, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	20,000	—
11	Till täckande av vissa förskott.....	—	—	—	—	—	—	242,947	—
12	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	150,000	—	—	—
13	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	100,000	—	—	—
14	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	10,000	—	—	—
15	Extra lönetillägg för år 1916, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	2,000	—
16	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	32,220	—	—	—
	Säger för diverse	—	—	—	—	2,554,720	—	328,947	—
	Summa	—	—	—	—	8,502,363	—	5,412,737	—

Verkliga utgifter.

X. Tionde huvudtiteln. Pensionsväsendet.

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Civila pensionsväsendet.									
1	Pensionering av civila tjänstnehavare, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	1,900,000	—	—	—
2	Förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten	—	—	—	—	35,000	—	—	—
3	Till gäldande av statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	15,000	—	—	—
4	Till gäldande av statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	25,000	—	—	—
5	Bidrag till sjuksköterskors pensionering, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	6,700	—	—	—
Barnmorskornas pensionering:									
6	Till bestridande av statens bidrag till pensionering av barnmorskor, <i>förslagsanslag</i>	30,000	—	—	—	—	—	—	—
7	Till gäldande av kostnaden för förvaltningen av barnmorskornas pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i> , högst	13,000	—	—	—	43,000	—	—	—
Handelsflottans pensionsanstalt:									
8	Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i>	101,000	—	—	—	—	—	—	—
9	Förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i>	—	—	31,000	—	—	—	—	—
10	Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt	—	—	31,000	—	101,000	—	62,000	—
11	Bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.	—	—	—	—	145,780	—	—	—
12	Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	68,000	—	—	—
13	Bidrag till dövstumläraarnas pensionsanstalt, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	35,000	—	—	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
Folkskollärares pensionering:									
14	Bidrag till folkskollärares pensionering..	681,892	—	—	—	—	—	—	—
15	Understöd åt vissa äldre behövande, med låg pension avgångna folkskollärare och folkskollärarinnor	—	—	20,000	—	—	—	—	—
16	Till extra pensionsavgifter till folkskol- läraernas pensionsinrättning, <i>förslags- anslag</i>	—	—	114,000	—	—	—	—	—
17	Bidrag till folkskolläraernas änke- och pupillkassa	73,725	—	—	—	—	—	—	—
18	Till förstärkande av ordinarie anslaget till bidrag till folkskolläraernas änke- och pupillkassa	—	—	2,700	—	755,617	—	136,700	—
19	Tillfälliga understöd åt pensionerade krono- jägare, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	—	—	—	2,000	—
20	Bidrag till kungl. hovkapellet's pensions- inrättning	—	—	—	—	3,000	—	—	—
21	Till bestridande av statsverket på grund av lagen angående olycksfall i arbete ålig- gande utgifter för livräntor m. m., <i>för- slagsanslag</i>	—	—	—	—	5,000	—	—	—
Säger för civila pensionsväsendet		—	—	—	—	3,138,097	—	200,700	—
B. Militära pensionsväsendet.									
Arméns pensionskassa:									
1	Ersättning för mistade löneinnehållningar	4,640	—	—	—	—	—	—	—
2	Ersättning för nådårs- och begravnings- hjälpsbesparingar	28,080	—	—	—	—	—	—	—
3	Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	128,348	—	—	—	—	—	—	—
4	Till förstärkande av det i 1916 års riks- stat uppförda anslag för bidrag till pen- sionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	—	—	4,109	—	—	—	—	—
5	Till upprätthållande av arméns pensions- kassas egen pensionering samt till fyll- nadspensioner, <i>förslagsanslag</i>	—	—	3,500,000	—	—	—	—	—
6	Tillfälliga understöd åt avskedade under- officerare och vederlikar vid armén, <i>förslagsanslag</i>	—	—	19,000	—	—	—	—	—
7	Ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel	106,000	—	—	—	267,068	—	3,523,109	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
8	Vadstena krigsmanshuskassa	—	—	—	—	137,640	—	—	—
9	Bidrag till ersättning i anledning av kropps- skada, ådragen under militär tjänstgöring	—	—	—	—	30,000	—	—	—
10	Förhöjning i gratialen åt avskedat man- skap	—	—	—	—	648,000	—	—	—
11	Till tillfälligt understöd åt f. d. förråds- vaktmästare	—	—	—	—	—	—	911	—
Flottans pensionskassa:									
Ersättning för minskade inkomster:									
12	Till pensionsfonden..... 36,320: —								
13	Till gratialfonden 16,650: —								
14	Bidrag till flottans pensions- kassas gratialfond 29,500: —	82,470	—	—	—				
15	Till förstärkande av det i 1916 års riks- stat uppförda anslag för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond	—	—	800	—				
16	Till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, <i>förslags- anslag</i>	253,300	—	—	—				
17	Till pensionering av flottans gemenskap, <i>förslagsanslag</i>	251,300	—	—	—				
18	Tillfälliga understöd åt f. d. daglönare vid marinen, <i>förslagsanslag</i>	—	—	19,455	—	587,070	—	20,255	—
19	Invalidhusfonden	—	—	—	—	60,350	—	—	—
20	För blesserade över- och underofficerare, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—	2,400	—	—	—
Säger för militära pensionsväsendet						1,732,528	—	3,544,275	—
C. Allmänna indragningsstaten.									
1	Till diverse föremål, <i>förslagsanslag</i>					1,988,235	—	—	—
Summa						6,858,860	—	3,744,975	—

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.

		Kronor	ö.
1	Riksdags- och revisionskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1,270,000	—
2	Kostnader för riksdagens hus, <i>förslagsanslag</i>	75,000	—
3	Kostnader för riksdagens bibliotek, <i>reservationsanslag</i>	7,000	—
4	Avlöningar m. fl. förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret, <i>förslagsanslag</i> ...	200,000	—
5	Avlöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition, <i>förslagsanslag</i>	36,000	—
6	Avlöning, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition, <i>förslagsanslag</i>	40,000	—
	Summa	1,628,000	—

Verkliga utgifter.

XII. Räntor å statsskulden m. m.

		Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Å de fonderade statslånen.					
1	Å 3 ⁶ / ₁₀ % lånet.....	3,053,517	—		
2	» 1880 års 3 ¹ / ₂ % lån.....	2,014,000	—		
3	» 1886 » 3 ¹ / ₂ % »	1,901,000	—		
4	» 1888 » 3 % »	725,733	—		
5	» 1890 » 3 ¹ / ₂ % »	840,358	—		
6	» 1894 » 3 % »	525,096	—		
7	» 1899 » 3 ¹ / ₂ % »	1,096,918	—		
8	» 1900 » 3 ¹ / ₂ % »	1,271,200	—		
9	» 1904 » 3 ¹ / ₂ % »	1,260,000	—		
10	» 1906 » 3 ¹ / ₂ % »	1,512,000	—		
11	» 1907 » 3 ¹ / ₂ % »	1,638,000	—		
12	» 1908 » lån à 4 %	2,179,200	—		
13	» 1911 » » 4 %	2,880,000	—		
14	» 1913 » 4 ¹ / ₂ % lån.....	3,240,000	—		
15	» 1914 » 5 % »	7,600,000	—	31,737,022	—
B. Å övrig statsskuld.					
1	Ränta å medgiven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning, <i>förslagsanslag</i>	3,699,955	—		
	Ränta å följande av staten övertagna lån:				
2	Kommunlån..... 12,879: —				
3	Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån..... 23,320: —				
	Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån:				
4	Av år 1898..... 53,880: —				
5	Av år 1902..... 29,800: —				
	83,680: —	119,879	—		
6	Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen.....	300,000	—		
7	Ränta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.....	90,000	—		
8	Ränta å konung Carl XIII:s hemgiftskapital.....	7,500	—		
9	Ränta å Göta kanals reparationsfond.....	7,044	—	4,224,378	—
Summa				35,961,400	—

Verkliga utgifter.

XIII. Engångskostnader för försvaret.

		Kronor	ö.	Kronor	ö.
	Engångskostnader för år 1917, att utgå av värnskattefonden:				
	Engångskostnader för lantförsvaret:				
	Gemensamt <i>reservationsanslag</i> :				
1 a	Övning vid armén av årsklassen 1914 yngre.....	1,003,531	—		
1 b	Intendenturmateriel för linjen och landstormen.....	5,000,887	—		
1 c	Artillerimateriel för linjen och landstormen	3,500,000	—		
1 d	Ingenjörmateriel för linjen	1,016,747	—	10,521,165	—
	Engångskostnader för sjöförsvaret:				
	Gemensamt <i>reservationsanslag</i> :				
2 a	Övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre	350,000	—		
2 b	Ny docka vid flottans station i Stockholm.....	350,000	—		
2 c	Örlogsdepå vid Härnösand	800,000	—		
2 d	Torpedmateriel.....	125,000	—		
2 e	Minmateriel	125,000	—		
2 f	Övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre.....	3,800	—		
2 g	Nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret med undantag av Färösunds fästning	2,750,000	—	4,503,800	—
	Summa			15,024,965	—

Verkliga utgifter.**XIV. Kostnader enligt § 63 regeringsformen.**

		Att täckas av				Summa	
		tillfälliga lånedel		andra stats- inkomster			
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
	Till täckande av under år 1915 förskjutna kostnader enligt § 63 regeringsformen:						
1	Till återbetalning av det s. k. lilla kreditivet			15,000,000	—	15,000,000	—
2	Till täckande av övriga förskjutna kostnader	27,000,000	—	11,000,000	—	38,000,000	—
	Summa	27,000,000	—	26,000,000	—	53,000,000	—

Verkliga utgifter.**XV. Krigstidshjälp.**

	Kronor	ö.
Krigstidshjälp för år 1916 åt vissa ordinarie och extra befattningshavare	3,500,000	—

Utgifter för kapitalökning.

XVI. Statens affärsverksamhet.

		Att täckas av				Summa	
		låne-medel		andra stats- inkomster			
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Postverket.							
1	Inventarier	—	—	350,000	—		
2	Nybyggnad i Stockholm	—	—	350,000	—		
3	Nybyggnad i Kristianstad	—	—	163,400	—		
4	Nybyggnad i Linköping	—	—	120,000	—		
5	Inköp av tomt i Göteborg och nybyggnad därå ...	—	—	860,000	—		
	Säger för postverket	—	—	1,843,400	—	1,843,400	—
B. Telegrafverket.							
1	Inköp och bebyggande av fastigheter	—	—	250,000	—		
2	Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegraf- väsende	7,000,000	—	—	—		
	Säger för telegrafverket	7,000,000	—	250,000	—	7,250,000	—
C. Statens järnvägar.							
1	Nya byggnader och anläggningar vid statens trafi- kerade järnvägar	3,127,800	—	3,000,000	—		
2	Markförvärv	500,000	—	—	—		
3	Förändringar vid centralstationen i Stockholm m. m.	1,761,900	—	—	—		
4	Dubbelspår Göteborg—Älvsjö	2,900,000	—	—	—		
5	Ombyggnad av Malmö statsbangård	1,000,000	—	—	—		
6	Ombyggnad av statens järnvägars reparationsverk- städer i Malmö	400,000	—	—	—		

		Att täckas av				Summa	
		länemedel		andra stats- inkomster			
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
7	Ombyggnad och utvidgning av spårsystemet vid bangården i Norrköping.....	150,000	—	—	—		
8	Rullande materiel.....	6,740,000	—	—	—		
9	Fullbordande av statsbanan Ulriksfors—Volgsjön...	500,000	—	—	—		
10	Fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo.....	3,000,000	—	—	—		
11	Täckande av brist för Riksgränsbanans elektrifiering	650,000	—	—	—		
12	Elektrifiering av statsbanan Kiruna—Svartön.....	3,500,000	—	—	—		
13	Inlandsbanan norr om Volgsjön m. m.....	3,500,000	—	500,000	—		
14	Dubbelspår Norrköping—Mjölby.....	2,000,000	—	—	—		
15	Dubbelspår Sävsjö—Tranås.....	500,000	—	—	—		
16	Inventarier.....	—	—	1,500,000	—		
17	Ökat förlag.....	—	—	1,500,000	—		
Säger för statens järnvägar		30,229,700	—	6,500,000	—	36,729,700	—
D. Statens vattenfallsverk.							
Trollhätte kanalverk:							
1	Ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.....	300,000	—	—	—		
Södertälje kanalverk:							
2	Ombyggnad av Södertälje kanal.....	400,000	—	—	—		
Trollhätte kraftverk:							
3	Tredje utbyggnaden av Trollhätte kraftstation...	3,700,000	—	—	—		
Porjus kraftverk:							
4	Andra utbyggnaden av Porjus kraftstation.....	1,500,000	—	—	—		
Älvkarleby kraftverk:							
5	Ångkraftstation.....	1,650,000	—	—	—		
6	Upprensning av Masurforsen.....	600,000	—	—	—		
7	Kostnader för Skattungens och Oresjöns reglering	44,500	—	—	—		
8	Distributionsanläggningar för statens kraftverk.....	3,000,000	—	—	—		
Säger för statens vattenfallsverk		11,194,500	—	—	—	11,194,500	—
E. Statens domäner.							
1	Kostnader för anordnande av jägmästarbostäder...	—	—	410,700	—	410,700	—
Summa		48,424,200	—	9,004,100	—	57,428,300	—

Utgifter för kapitalökning.

XVII. Statens utlåningsfonder.

		Att täckas av				Summa	
		länemedel		andra stats- inkomster			
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
1	Allmänna järnvägslånefonden	1,500,000	—	—	—	1,500,000	—
2	Fonden för bibanor inom vissa delar av riket	1,000,000	—	—	—	1,000,000	—
3	Odlingslånefonden	250,000	—	—	—	250,000	—
4	Egnahemslånefonden	5,000,000	—	—	—	5,000,000	—
5	Lånefonden för inköp av ädla avelsston	—	—	50,000	—	50,000	—
6	Allmänna nyodlingsfonden	60,000	—	—	—	60,000	—
Summa		7,810,000	—	50,000	—	7,860,000	—

Utgifter för kapitalökning.
XVIII. Avbetalning å statsskulden.

		Att täckas av				Summa	
		låne-medel		andra stats- inkomster			
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Å de fonderade statslånen.							
Amortering.							
1	1880 års 3 ¹ / ₂ % lån.....	—	—	3,210,657	—	4,738,257	—
2	1886 » 3 ¹ / ₂ % »	—	—	437,000	—		—
3	1890 » 3 ¹ / ₂ % »	—	—	664,000	—		—
4	1899 » 3 ¹ / ₂ % »	—	—	426,600	—		—
B. Å övertagna lån.							
1	Kommunlån.....	—	—	46,743	—	116,743	—
2	Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån ..	—	—	18,000	—		—
	Järnvägsaktiebolaget Malmö—Konti- nentens obligationslån:						—
3	Av år 1898.....	35,000:	—				—
4	Av år 1902.....	17,000:	—	52,000	—		
Summa						4,855,000	

Totalsumman av de i riksstaten förekommande utgifter uppgå till 414,254,000 kronor eller samma belopp, vartill statsverkets tillgångar för år 1917 här ovan beräknats; och erhåller riksstaten följande utseende:

Inkomster.		Kronor	ö.
A. <i>Egentliga statsinkomster:</i>			
I. Skatter	221,150,000: —		
II. Uppbörd i statens verksamhet	7,471,300: —	228,621,300	—
B. <i>Inkomster av statens produktiva fonder:</i>			
I. Statens affärsverksamhet	57,923,000: —		
II. Statens aktier	3,830,000: —		
III. Statens utlåningsfonder (överskott)	4,213,500: —	65,966,500	—
C. <i>Andel i riksbankens vinst för år 1915</i>		8,120,000	—
D. <i>I anspråk tagna kapitaltillgångar:</i>			
I. Uppkomna av egentliga statsinkomster	16,412,000: —		
II. Uppkomna av lånemedel	600,000: —	17,012,000	—
E. <i>Lånemedel för produktiva ändamål</i>		56,234,200	—
F. <i>Särskilda inkomster för täckande av kostnader enligt § 63 rege- ringsformen:</i>			
I. Nya inkomster av skattemedel	11,300,000: —		
II. Tillfälliga lånemedel	27,000,000: —	38,300,000	—
Summa		414,254,000	—

för år 1917.

Utgifter.						Kronor	ö.
<i>Verkliga utgifter:</i>							
	Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Summa.		
I. Första huvudtiteln	1,345,000	—	—	—	1,345,000	—	
II. Andra »	5,472,341	—	994,359	—	6,466,700	—	
III. Tredje »	1,891,814	—	277,586	—	2,169,400	—	
IV. Fjärde »	62,158,804	—	3,943,796	—	66,102,600	—	
V. Femte »	21,020,381	—	9,860,425	—	30,880,806	—	
	3,977,094	—	463,500	—	4,440,594	—	
VI. Sjätte »	14,644,266	—	16,184,734	—	30,829,000	—	
VII. Sjunde »	24,604,912	—	4,007,888	—	28,612,800	—	
VIII. Åttonde »	34,263,613	—	5,366,887	—	39,630,500	—	
IX. Nionde »	8,502,363	—	5,412,737	—	13,915,100	—	
X. Tionde »	6,858,860	—	3,744,975	—	*10,603,835	—	
Säger	184,739,448	—	50,256,887	—	234,996,335	—	
XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.					1,628,000:—		
XII. Räntor å statsskulden m. m.					35,961,400:—		
XIII. Engångskostnader för försvaret					15,024,965:—		
XIV. Kostnader enligt § 63 regeringsformen:							
Att täckas av tillfälliga lånemedel					27,000,000:—		
Att täckas av andra statsinkomster					26,000,000:—		
					53,000,000:—		
XV. Krigstidshjälp					3,500,000:—		
						344,110,700	—
<i>Utgifter för kapitalökning:</i>							
	Att täckas av			Summa.			
	lånemedel.		andra statsin-				
			komster.				
XVI. Statens affärsverk-							
samhet	48,424,200	—	9,004,100	—	57,428,300	—	
XVII. Statens utlånings-							
fonder	7,810,000	—	50,000	—	7,860,000	—	
XVIII. Avbetalning å stats-							
skulden	—	—	4,855,000	—	4,855,000	—	
Säger	56,234,200	—	13,909,100	—	70,143,300	—	70,143,300
					Summa	414,254,000	—

* Därav till civila pensionsväsendet 5,327,032 kronor och till militära pensionsväsendet 5,276,803 kronor.

Kungl. Maj:t föreslår i sammanhang härmed enligt beslut, som innefattas i bilagda statsrådsprotokoll över finansärenden för denna dag angående utgifterna, att Riksdagen må medgiva, att vid statsregleringen för år 1917 de i Rikets Ständers skrivelse den 12 maj 1841 angivna grunder i avseende å dispositionen av besparingarna å huvudtitlarna fortfarande må bliva gällande, dock att behållningar, som å anslag till nyinrättade tjänstebefattningar uppstå, innan dessa första gången tillsättas, skola tillföras statsverkets kassafond.

Samtliga de i denna proposition åberopade eller för övrigt med statsregleringen sammanhang ägande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

AXEL VENNERSTEN.

Bilagor

till

Kungl. Maj:ts nådiga proposition

år 1916

om statsverket.

Inkomsterna.

Utgifterna.

Propositionens justering.

.

.

Inkomsterna.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning de delar av statsregleringen vid nu instundande riksdag, som rörde beräkningen av statsverkets tillgångar för de behov, vilka vid ifrågavarande statsreglering borde fyllas, därvid departementschefen till en början anmälde dels en av statskontoret den 10 december nästlidet år avlåten skrivelse med inkomstberäkning för år 1917 m. m., dels ock en av fullmäktige i riksgäldskontoret till chefen för finansdepartementet avlåten skrivelse den 9 december 1915 med förslagsberäkningar över sådana riksgäldskontorets inkomster och utgifter under år 1917, som borde upptagas i sistnämnda års riksstat.

Härefter anförde föredragande departementschefen:

Innan jag ingår på beräkningen av de särskilda statsinkomsterna, må det tillåtas mig att med några ord dröja vid det nuvarande statsfinansiella läget och vid de allmänna förutsättningarna för 1917 års statsreglering.

Då 1914 års senare riksdag fastställde 1915 års riksstat, rådde helt naturligt mycken tvekan, huruvida beräkningarna under de abnorma förhållanden, som kriget skapat, skulle visa sig hållbara, och man befarade till och med på sina håll, att statsregleringen skulle komma att visa en mycket betydande brist. Efter att till statsrådsprotokollet av den 14 januari 1915 hava framhållit sannolikheten av en brist i 1915 års statsreglering meddelade jag, då jag sedermera till statsrådsprotokollet över finansärenden den 30 april 1915 hade att uttala mig angående det sannolika resultatet av 1915 års statsreglering, att verkställda undersökningar gäve anledning att antaga, att nettobristen i 1915 års statsreglering icke skulle komma att överskrida 15 miljoner kronor. De resultat, som numera föreligga, bekräfta detta antagande. Inkomsterna kunna till och med, trots en mycket betydande brist i tullmedlen, i sin helhet beräknas komma att ge något överskott. Mot inkomstbristerna stå nämligen stora överskott på inkomstskatten och statens affärsverksamhet. Emellertid synas förslagsanslagen, såsom jag också till sistnämnda statsrådsprotokoll anförde, särskilt på grund av den allmänna prisstegringen, komma att utvisa en betydande nettobrist. Det torde på grund härav få anses säkert, att 1915 års statsreglering i sin helhet kommer att avslutas med brist, en brist, som emellertid av sakkunnig person beräknats understiga det i april angivna maximibeloppet 15 miljoner kronor. Statsverkets kassafond, som vid utgången av 1914 visade en tillgång på något över 69 miljoner kronor, kommer till följd härav sannolikt att vid 1915 års slut nedgå till ett belopp av mellan 55 och 60 miljoner kronor, från vilket belopp emellertid avgår det för 1916 års riksstat påräknade bidraget av 20,698,100 kronor.

Statsregleringen för 1916 måste, om krigstillståndet fortvarar, säkerligen i likhet med den nu avslutade komma att visa en betydande nettobrist å förslagsanslagen, huvudsakligen härrörande av de utomordentliga ekonomiska förhållanden, som världskriget skapat. Därest kriget kommer att fortsättas under hela året eller större delen därav, torde till och med kunna befaras, att nettobristen å förslagsanslagen för 1916 blir större än för 1915. Under denna förutsättning komma också liksom under 1915 viktiga inkomstitlar, framför allt tullmedlen, att visa mycket stor brist. Till täckande av denna kommer då icke i

samma grad som för 1915 att kunna påräknas överskott å beräknade inkomster av statens affärsverksamhet. Medan nämligen behållningen av statens affärsverksamhet i 1915 års riksstat är upptagen till 42,183,000 kronor, är motsvarande siffra i 1916 års stat upptagen till 53,615,000 kronor, vilket innebär en förhöjning av den påräknade inkomsten med 11,432,000 kronor. Nu är det visserligen på grund av uppgifter från vederbörande verk sannolikt, att resultatet av statens affärsverksamhet under 1916 kommer att överträffa även denna högre uppskattning, men detta överskott kan icke väntas bliva tillnärmelsevis så stort som 1915 års överskott. Däremot kan 1916 års statsreglering med tämlig säkerhet påräkna ett överskott på tobaksmedlen och dessutom ett betydligt överskott på en annan inkomstitel, som icke fanns i 1915 års riksstat, nämligen krigskonjunkturskatten. Denna är i riksstaten upptagen till 9 miljoner kronor, men då den del, som belöper sig på 1914 års vinster, efter krigskonjunkturskattenämndernas taxeringar är debiterad till inemot 6 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, synes totalbeloppet av denna skatt komma att högst väsentligt överstiga det beräknade beloppet.

Det tillkommer emellertid ännu en särskild omständighet, som inverkar på 1916 års statsreglering och i detta sammanhang måste beaktas, nämligen den inskränkning av brännvinsbränningen, som genomförts för innevarande tillverkningsår. Till följd härav antages tillverkningssskatten nedgå till 13 miljoner kronor mot i riksstaten beräknade 17 miljoner kronor. Visserligen synes denna brist till någon del komma att täckas av överskott på 1915 års under 1916 inflytande brännvinsförsäljningsmedel, men likväl komma rusdrycksmedlen i sin helhet, så vitt nu kan bedömas, att visa en brist.

På grund av vad nu anförts måste man motse, att, om kriget fortsätter under någon större del av år 1916, detta års statsreglering till följd av särskilda av kriget förorsakade omständigheter, vilka icke kunnat tagas i betraktande vid riksstatens uppgörande, särskilt den allmänna prisstegringen, förlängningen av spannmålstullarnas suspension och inskränningen av brännvinstillverkningen, kommer att visa en avsevärd brist, antagligen av ungefär samma storlek som bristen i 1915 års stat. Denna brist hänför sig till själva statsregleringen och innefattar ej de utgifter för neutralitetens bevarande, som det eventuellt under 1916 blir nödvändigt att göra utanför riksstaten. Till utsikterna att minska denna brist återkommer jag här nedan.

Icke heller för år 1915 har hänsyn nyss tagits till de utgifter för neutralitetens bevarande, som under sistnämnda år funnits nödiga och som Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens uttalande i dess

skrivelse den 29 maj 1915 förskjutit av omhänderhavande medel. Dessa utgifter uppgå enligt approximativ beräkning till sammanlagt 50.5 miljoner kronor. Då jag sålunda i anslutning till senaste riksdags uppfattning tager i beräkning neutralitetsutgifterna ända fram till nästföregående års slut, är det klart att, oaktat all omsorg, beloppet icke kunnat fullt exakt angivas. Jag har därför funnit försiktigheten bjuda att till nyssnämnda av ämbetsverken uppgivna summa lägga en säkerhetsmarginal av 2.5 miljoner kronor och sålunda höja det av dem beräknade utgiftsbeloppet till 53 miljoner kronor.

Härvid har jag utgått från den tanken, att frågan om täckandet av utgifter, som under något år måst göras utanför riksstaten, i allmänhet bör ordnas i den statsreglering, som uppgöres närmast efter det år, under vilket utgifterna gjorts. Den angivna utgiftssumman bör därför enligt min mening, i likhet med vad som skedde föregående år, helt och hållet täckas genom anslag på 1917 års riksstat. Då utgiftsbeloppet tillsvidare endast approximativt kan anges, har jag ansett lämpligast, att ifrågavarande anslag i statsverkspropositionen upptages i *en* summa under särskild huvudtitel. När sedermera de särskilda förskottsbeloppen bliva till siffran kända, torde i likhet med föregående år anslag till förskottens ersättande böra upptagas på de respektive huvudtitlarna.

I dessa förskott ingår det kreditiv på 15 miljoner kronor, som riksgäldskontoret på grund av § 63 regeringsformen och i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 13 januari 1915 utbetalat till statskontoret. Då denna summa bör återbetalas till riksgäldskontoret, har av ersättningsanslaget ett motsvarande belopp särskilt upptagits som ersättning av kreditivet, varemot återstoden upptagits som ersättning för andra förskott.

Det bidrag, 1917 års preliminärt beräknade statsinkomster förmå lämna till nu ifrågavarande neutralitetskostnader, uppgår till ett belopp av 14.7 miljoner kronor. Det har syns mig angeläget, att åtgärder vidtoges för att höja detta bidrag, och har jag i detta syfte igångsatt en utredning angående de nya inkomstkällor, som för sådant ändamål lämpligen skulle kunna anlitas. Denna utredning är ännu icke avslutad, men arbetena hava dock fortskridit så långt, att jag redan nu kan beräkna, att ett ytterligare belopp av 11.3 miljoner kronor kan åstadkommas.

Denna siffra torde med beteckningen »nya inkomster av skattemedel» få tillsvidare upptagas å riksstatens inkomstsida under särskild huvudtitel: särskilda inkomster för täckande av kostnader enligt § 63 regeringsformen.

Det sammanlagda bidrag, 1917 års statsinkomster skulle kunna

lämna för ifrågavarande ändamål, uppgår härafter till 26 miljoner kronor. Återstår alltså ett belopp av 27 miljoner kronor. Jag föreslår, att den budgetmässiga täckningen av denna brist åstadkommes genom upptagande i riksstaten under nyssnämnda huvudtitel av en särskild post med beteckningen »tillfälliga lånemedel». Övriga lånemedel böra uttryckligen betecknas som lånemedel för produktiva ändamål. Jag har tänkt mig, att de tillfälliga lånemedlen skulle kunna återbetalas under loppet av två år, alltså med ett belopp av 13.5 miljoner kronor om året. Då 1916 års riksstat till neutralitetskostnader lämnar ett bidrag av löpande statsinkomster till ett belopp av 25,323,063 kronor och då 1917 års riksstat nu beräknas lämna ett motsvarande bidrag på 26 miljoner kronor, synes en belastning av 1918 och 1919 års budgeter med bidrag på 13.5 miljoner kronor vardera icke möta några finanspolitiska betänkligheter. Den föreslagna anordningen synes nödvändig till förekommande av att här ifrågavarande stora utgift skulle i sin helhet belasta ett enda år och därtill ett sådant år, 1917, som ännu tynges av den extra skattebörd, värnskatten innebär. Det måste å andra sidan anses vara av synnerlig vikt, att täckningsperioden i enlighet med vad här ifrågasatts begränsas till åren 1917—1919. Då nämligen även 1916 kommer att i större eller mindre utsträckning belastas med särskilda utgifter för neutralitetens bevarande, måste perioden för den fullständiga täckningen av alla kostnader av detta slag ändå komma att utsträckas även till ett eller annat följande år.

Den här föreslagna åtgärden innebär givetvis icke i realiteten någon *ny* upplåning. Ifrågavarande förskott hava nämligen redan bestritts av medel, som riksgäldskontoret, med tillhjälp av de under 1914 och 1915 upptagna statslån, tillhandahållit statskontoret såsom kassaförstärkning. Om förskotten budgetmässigt till dels täckas med användning av nämnda lån, så innebär detta alltså endast en förändrad bokföring av riksgäldskontorets lånemedel. I den mån förskotten täckas av andra statsinkomster, äger naturligtvis en verklig återbetalning av riksgäldskontorets försträckningar till statskontoret rum.

Jag beräknar, att de nya inkomstkällor, som jag nyss antydde, åtminstone delvis skola stå till förfogande redan under loppet av 1916 och att därigenom den brist, som enligt vad jag visat måste väntas uppstå för 1916, för den händelse kriget fortsätter, skall kunna i avsevärd grad utjämnas.

I fråga om inkomstberäkningen för 1917 har jag i sak i alla delar anslutit mig till statskontoret, vars beräkning jag i dess helhet anser mig

kunna beteckna såsom försiktig. Allenast av formella skäl kommer jag att i några fall förorda avvikelser. I förslagsanslagen hava avsevärda förhöjningar skett, där sådana betingats av den normala utvecklingen, och i vissa fall även med hänsyn till av kriget framkallade förhållanden. I övrigt har den säkerhetsmarginal ansetts tillräcklig, som ligger i en försiktig inkomstberäkning.

Kristiden har medfört en prisstegring, som är högst kännbar för den mindre bemedlade delen av befolkningen. På grund härav erfordras åtgärder i skilda riktningar. En av de hithörande frågorna torde det tillåtas mig att nu något beröra.

De svårigheter, som gjort sig gällande med avseende å införseln till Sverige av livsmedel och andra förnödenheter, hava i väsentlig mån skärpts genom de höga fraktsatserna. Stegningen i frakterna har alltjämt fortfarit och på sista tiden nått sådan höjd, att hittills vidtagna åtgärder — varibland må nämnas införskaffande på frivillighetens väg från Sveriges redarförening och enskilda redare av bidrag till fraktlindring — visat sig otillräckliga. Under sådana omständigheter har jag ansett det böra undersökas, om ej sjöfartsnäringen, vilken under de rådande extraordinära förhållandena tillförts högst betydande vinster, borde underkastas en särskild, för en gång utgående skatt, vars avkastning skulle användas till mildrande av de för landet i det hela uppkomna olägenheterna. Utredning i denna fråga har påbörjats. Grunderna för den nya beskattningen böra hänföra sig till en redan förfluten tidpunkt. Efter denna tidpunkt inträdda eller inträdande förändringar i de förhållanden, som bestämma skattskyldigheten, skola alltså icke hava inverkan å skatteplikten. Sedan utredningen avslutats, torde jag få förelägga Eders Kungl. Maj:t förslag i ämnet.

Skattens totalbelopp bör uteslutande användas för det angivna ändamålet och avpassas efter vad därför visar sig erforderligt, vilket icke ännu kan med tillräcklig noggrannhet beräknas. På grund av nämnda förhållande och med hänsyn jämväl därtill, att såväl inkomsten som utgiften i själva verket avse år 1916, har i det nu föreliggande budgetförslaget icke upptagits den utgiftspost och den därmed till beloppet lika inkomstpost, som kunde föranledas av den ifrågasatta anordningen.

Jag anhåller nu att få anmäla de särskilda inkomstitlarna på 1917 års riksstat, därvid jag ber att jämväl få hänvisa till en tabell över flertalet inkomstitlar, som jag låtit upprätta och som torde såsom bilaga Litt. A få fogas till detta protokoll.

A. **Egentliga statsinkomster.**I. **Skatter.**

I anslutning till vad jag nyss yttrat föreslår jag nu, att följande inkomsttitlar upptagas i 1917 års riksstat till de av statskontoret förordade beloppen, nämligen:

<i>Mantalspenningar</i>	850,000	kronor
<i>Inkomst- och förmögenhetsskatt</i>	48,000,000	»
<i>Bevillning av fast egendom samt av inkomst</i>	1,600,000	»
i fråga om vilken sistnämnda skattesumma märkes, att ett mot densamma svarande belopp bör genom anslag under sjunde huvudtiteln anvisas att utgå till landsting och städer, som icke deltaga i landsting;		
<i>Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter</i>	300,000	»
<i>Stämpelmedel, därav beräknad arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor,</i>	18,600,000	»
<i>Lastpenningar</i>	900,000	»

På sätt statskontoret ifrågasatt, torde jämväl i 1917 års riksstat böra upptagas en *krigskonjunkturskatt*, avsedd att träffa under innevarande år intjänta krigskonjunkturvinster.

Då det redan under nästlidna höst syntes påtagligt, att världskriget skulle komma att fortvara in på år 1916, igångsatte jag en utredning i syfte att förbereda en förnyad beskattning av krigskonjunkturvinst. För detta ändamål utverkade jag den 20 oktober 1915 Kungl. Maj:ts befallning till samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande att inkomma med yttrande rörande de erfarenheter, befallningshavandena gjort under taxeringsarbetet för taxeringen till krigskonjunkturskatt, därvid särskilt borde angivas, huruvida befallningshavandena funnit skatten så lagd, att med densamma träffades all den vinst, som lämpligen borde vara föremål för beskattning av ifrågavarande slag, ävensom huruvida erinringar funnes att göra ifråga om anordnandet av taxeringsförfarandet.

De infordrade utlåtandena hava inkommit från Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen, varemot överståthållarämbetets yttrande ännu återstår, alldenstund taxeringsarbetet för Stockholms stad enligt författningen avslutas på en senare tidpunkt än i länen. Då utredningen i frågan hunnit avslutas, torde jag få underställa Eders Kungl. Maj:ts prövning förslag till en förnyad förordning om krigskonjunkturskatt. Emellertid anser jag mig redan nu kunna, under antagande att kriget kommer att räcka under en avsevärd del av detta år, beräkna utbytet av en krigskonjunkturskatt å 1916 års krigsvinster till ett belopp av 4,500,000 kronor. Med denna summa torde en dylik skatt få upptagas i förslaget till riksstat för år 1917.

Jag föreslår vidare i anslutning till statskontorets förslag, att följande poster upptagas i 1917 års riksstat:

<i>Tullmedel</i>	73,000,000 kronor
<i>Sockerskatt</i>	24,000,000 »
<i>Tobaksskatt</i>	14,000,000 »
<i>Brännvinstillverkningsskatt</i>	13,000,000 kronor
<i>Brännvinsförsäljningsmedel</i>	15,000,000 »
<i>Maltskatt</i>	5,400,000 »
<i>Punschskatt</i>	2,000,000 »
	35,400,000 »

Då summan av de fyra sist omförmälda skatterna sålunda icke överstiger 41,900,000 kronor, erfordras följaktligen icke upptagandet av något anslag å budgeten till statsverkets fond av rusdrycksmedel. Skulle emellertid den verkliga avkastningen av ifrågavarande skatter överstiga nyssnämnda belopp, föres i allt fall jämlikt bestämmelserna i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel överskottet till fonden i fråga.

II. Uppbörd i statens verksamhet.

De i denna avdelning upptagna inkomstrubrikerna torde böra i någon mån omgrupperas för vinnande av bättre överensstämmelse med den å utgiftssidan iakttaga ordningsföljden mellan olika utgiftsgrupper. I övrigt föreslår jag, under instämmande med statskontoret, att i riksstaten för år 1917 upptagas följande inkomstbelopp under nedanstående titlar:

<i>Fyr- och våkmedel</i>	2,500,000	kronor
<i>Lotspenningar</i>	1,200,000	»
<i>Avgifter för registrering av automobiler</i>	15,000	»
<i>Bidrag till försäkringsinspektionen</i>	59,300	»
<i>Avgifter för granskning av biografbilder</i>	28,000	»

Jag erinrar, att den nyssnämnda inkomstiteln »bidrag till försäkringsinspektionen» ävensom inkomstitlarna »inkomst av myntning och justering», »patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter» och »bidrag till bankinspektionen» skola i riksstaten upptagas med samma belopp som de anslag, vilka anvisas att utgå från respektive inkomstitlar.

Nu har statskontoret i anledning av meddelande från mynt- och justeringsverket föreslagit, att inkomstiteln *inkomst av myntning och justering* skulle upptagas med ett från 915,000 kronor till 940,000 kronor förhöjt belopp. Då jag av skäl, som jag torde få anföra vid anmälan av utgifterna under sjunde huvudtiteln, icke för närvarande har att föreslå någon ändring i anslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader, läser ifrågavarande inkomstitel böra i 1917 års riksstat upptagas med oförändrat belopp eller 915,000 kronor.

Under rubriken *patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter* torde i förevarande riksstatsförslag få i överensstämmelse med statskontorets förslag upptagas ett belopp av 540,600 kronor.

Anslaget till upprätthållande av bankinspektionens verksamhet kommer jag att föreslå skola i riksstaten för år 1917 upptagas med ett från 58,000 kronor till 63,400 kronor förhöjt belopp. Med sistnämnda summa läser alltså inkomstposten *bidrag till bankinspektionen* böra i samma riksstat upptagas.

Följande inkomstitlar torde i enlighet med statskontorets förslag få upptagas i 1917 års riksstat till nedan angivna belopp, nämligen

<i>Kontrollstämpelmedel</i>	100,000	kronor
<i>Terminsavgifter från läroverken</i>	550,000	»
<i>Diverse inkomster</i>	1,500,000	»

Under förutsättning att de av mig nu förordade beräkningarna gillas, skulle de egentliga statsinkomsterna upptagas till 228,621,300 kronor.

B. Inkomster av statens produktiva fonder.

I. Statens affärsverksamhet.

I fråga om *postverket* upptager statskontoret följande siffror för år 1917:

inkomster	30,000,000 kronor
driftkostnader	25,300,000 »
överskott	4,700,000 kronor

Enligt vad chefen för civildepartementet meddelat mig ämnar han föreslå, att postverkets driftkostnader fastställas till nyss angivna belopp. Då jag ej anser mig böra frångå statskontorets beräkning av postverkets inkomster, föreslår jag alltså, att överskottet upptages i förslaget till 1917 års riksstat med ett belopp av 4,700,000 kronor.

För *telegrafverket* innehåller statskontorets förslagsberäkning följande poster:

inkomster	22,500,000 kronor
driftkostnader	15,500,000 »
överskott	7,000,000 kronor

Då enligt vad jag inhämtat chefen för civildepartementet har för avsikt att föreslå telegrafverkets driftkostnader till 15,300,000 kronor, hemställer jag, att överskottet uppföres i 1917 års riksstat med 7,200,000 kronor.

Beträffande *statens järnvägar* tillåter jag mig hänvisa till järnvägsstyrelsens skrivelse den 3 december 1915 med inkomstberäkning för år 1917, vilken skrivelse torde som bilaga Litt. D få fogas till detta protokoll.

I nämnda skrivelse har järnvägsstyrelsen föreslagit, att den behållna inkomsten av statens järnvägar upptages i riksstaten för år 1917 sålunda:

inkomster	109,900,000 kronor
driftkostnader	85,800,000 »
överskott	24,100,000 kronor

I likhet med statskontoret har jag icke någon erinran att göra mot denna beräkning.

I fråga om inkomstberäkningarna för de särskilda i riksstaten specificerade vattenfallsverken tillåter jag mig hänvisa till de av vattenfallsstyrelsen uppgjorda, av statskontoret återgivna och utan erinran lämnade beräkningarna. I anslutning härtill föreslår jag, att med iakttagande i riksstaten för år 1917 av den sedvanliga specificeringen resultatet för *statens vattenfallsverk* i dess helhet upptages sålunda:

inkomster	6,924,000 kronor
driftkostnader.....	2,574,000 »
överskott	4,350,000 kronor.

Utöver vad i statskontorets skrivelse finnes omförmålt rörande *statens domäner* ber jag få återgiva följande av domänstyrelsen i skrivelse den 13 december 1915 gjorda uttalande:

»I sitt underdåniga statförslag för år 1917, avgivet den 30 nästlidne september, har domänstyrelsen meddelat, att styrelsen, som då beräknade avkastningen av statens domäners fond för nämnda år till 28,500,000 kronor, torde senare under året bliva i tillfälle att något närmare angiva sagda avkastning; och får styrelsen nu i underdånighet meddela följande härom.

Domänstyrelsen har denna dag avlåtit skrivelser till herrar statsråden och cheferna för jordbruks- och finansdepartementen med uppgifter om den beräknade bruttoavkastningen av statens skogar under år 1916, slutande å ett belopp av 26,600,000 kronor, som alltså äro statsverkets påräknade skogsmedel för nästkommande år. Det kunde nu synas, att skogsmedlen för år 1917 borde kunna beräknas något högre än till det i styrelsens förenämnda statförslag upptagna beloppet, 27,000,000 kronor. Under antagande likväl, att fred under nästa år kommer till stånd och att i följd därav de hopade lagren av virke i Finland och Ryssland skola kunna släppas ut i marknaden åtminstone under år 1917, torde någon ytterligare prisstegring under hösten 1916 icke vara att förvänta. Och då någon mera avsevärd höjning av avverkningen med nu tillgängliga arbetskrafter knappast synes möjlig, torde dock försiktigheten bjuda att icke räkna med högre belopp än 27,000,000 kronor. För att dock detta belopp skall kunna ernås, måste domänstyrelsen likväl uppställa såsom villkor, att skogsstatens personal icke inkallas till krigstjänstgöring under nästa års sommar och höst, ävensom att personalen under innevarande vinter måtte befrias från sådan tjänstgöring i den mån det kan befinnas nödigt för att kunna ombestyras de stora utdrivningar, som under vintern måste försiggå.

Enär domänstyrelsen sålunda anser, att statsverkets skogsmedel för år 1917 må kunna beräknas till 27,000,000 kronor, och att, om inkomsterna av kronans utarrenderade jordbruksdomäner beräknas till 1,500,000 kronor eller måhända något därunder, så skulle bruttoinkomsterna av statens domäners fond för sagda finansår kunna förväntas uppnå ett belopp av 28,500,000 kronor eller samma belopp, som styrelsen i sitt statförslag redan uppgivit.»

Statskontoret har ifrågasatt vissa jämkningar beträffande domänstyrelsens förslag till driftkostnader och har upptagit följande siffror för statens domäner:

inkomster	28,500,000 kronor
driftkostnader	11,500,000 »
överskott	17,000,000 kronor.

Chefen för jordbruksdepartementet har underrättat mig, att han ämnar föreslå driftkostnaderna till 10,927,000 kronor, vadan jag hemställer, att överskottet upptages i förevarande riksstatsförslag till 17,573,000 kronor.

II. Statens aktier.

I likhet med statskontoret föreslår jag, att *statens utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag* för år 1917 beräknas till sammanlagt 2,750,000 kronor.

Jämväl statskontorets förslag att beräkna den statsverket år 1917 tillkommande *utdelningen i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet* till 1,080,000 kronor anser jag böra godtagas.

Med anledning av vad statskontoret yttrat därom, att det icke finge anses uteslutet, att utgifterna för tobaksmonopolets genomförande stége till ett högre belopp än de för ändamålet anvisade medlen, vill jag uttala, att det ännu är för tidigt att med någon större grad av säkerhet avgöra, huru härmed kommer att gå, men att jag har min uppmärksamhet riktad å saken och ämnar, därest det visar sig erforderligt, snarast möjligt föreslå nödiga åtgärders vidtagande.

III. Statens utlåningsfonder (överskott).

Statskontoret och, vad beträffar allmänna järnväglånefonden och allmänna byggnadslånefonden, jämväl riksgäldsfullmäktige föreslå, att överskotten å statens nedannämnda utlåningsfonder i 1917 års riksstat beräknas sålunda:

<i>Allmänna järnvägslånefonden</i>	1,400,000	kronor
<i>Allmänna byggnadslånefonden</i>	29,000	»
<i>Rederilånefonden</i>	550,000	»
<i>Hantverkslånefonden</i>	3,000	»
<i>Lånefonden för tjänstemannasamhället</i>		
<i>vid Mörby</i>	40,000	»
<i>Odlingslånefonden</i>	350,000	»
<i>Torvindustrilånefonden</i>	100,000	»
<i>Egnahemslånefonden</i>	1,575,000	»
<i>Fiskerilånefonden</i>	75,000	»
<i>Norrländska nyodlingsfonden</i>	28,000	»
<i>Jordförmedlingsfonden</i>	50,000	»
<i>Täckdikningslånefonden</i>	10,000	»
<i>Allmänna nyodlingsfonden</i>	3,500	»

Summa 4,213,500 kronor.

Häri instämmer jag.

Vid bifall till de av mig sålunda förordade beräkningarna skulle inkomsterna av statens produktiva fonder upptagas till 65,966,500 kronor.

C. Riksbankens vinst.

Enligt vad förste deputeraden i riksbanken meddelat mig, utvisar det verkställda sammandraget av riksbankens räkenskaper för år 1915 en nettovinst av 8,118,989 kronor 14 öre, varjämte finnas odisponerade vinstmedel från föregående år till belopp av 3,684 kronor 13 öre.

Under åberopande av vad jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 vid beräkningen av statsinkomsterna för år 1915 anfört i nu ifrågakvarande ämne, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes hos riksdagen göra framställning, att av riksbankens vinstmedel måtte för statsverkets behov anvisas ett belopp av 8,120,000 kronor, att från riksbanken utbetalas å de tider under år 1917, som riksdagen bestämmer.

D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.

Å reservationsanslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader förefanns enligt rikshuvudboken vid 1914 års slut en reservation å 2,579,850 kronor 69 öre. Av denna reservation har för 1916 års riksstat disponerats ett belopp av 1,400,000 kronor. Sedermera har mynt- och justeringsverket i skrivelse den 30 september 1915 gjort framställning bland annat därom, att av samma reservation måtte avsättas 1,000,000 kronor till en planerad nybyggnad för ämbetsverket. Då emellertid, enligt vad jag inhämtat, mynt- och justeringsverket för år 1915 har att uppvisa ett betydande överskott av inkomster utöver utgifter, torde det icke vara påkallat att för nyssberörda ändamål förnärvarande reservera några medel, utan synes fastmera av behållningen å ifrågavarande anslag kunna för riksstaten disponeras ytterligare ett belopp, som jag föreslår måtte bestämmas till 750,000 kronor eller, för utjämnande av riksstatens slutsumma, förhöjt till 750,035 kronor, att upptagas i 1917 års riksstat.

I skrivelse den 30 december 1915 har *rederiaktiebolaget Nordstjärnan*, som åtnjutit statsunderstöd för uppehållande under åren 1911—1915 av regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige samt La Plata-länderna och Brasilien, med förmälan, att bolaget med tacksamhet erkände det stora stöd, som ifrågavarande statssubvention berett bolaget vid utvecklingen av dess linjer, givit tillkänna, att bolaget avstått från uppbärandet av understödet för år 1915, stort 80,000 kronor, samt i enlighet med bestämmelserna i det mellan staten och bolaget upprättade kontraktet till statsverket återburit av bolaget för tidigare år åtnjuten subvention å tillhopa 420,000 kronor. Enligt vad jag från statskontoret inhämtat finnes ock å anslaget för ifrågavarande subvention tillgängligt ett belopp av 500,000 kronor, vilket jag hemställer skola upptagas å inkomstsidan i 1917 års riksstat.

Efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet föreslår jag, att av den vid slutet av år 1914 befintliga reservationen å 100,003 kronor 25 öre å anslaget till beredande av understöd åt vissa äldre behövande, med låg pension avgångna folkskollärare och folkskollärarinnor ett belopp av 100,000 kronor upptages i 1917 års riksstat.

I riksstaten för år 1917 torde vidare bland de i anspråk tagna kapitaltillgångarna böra från de till *värnsskattefonden* avsatta medlen uppföras ett belopp, svarande mot de på samma år belöpande engångs-

kostnaderna för försvaret. Enligt vad jag senare i dag torde få anmäla, komma för år 1917 framställningar att göras om anvisande av medel för bestridande av dylika kostnader till ett sammanlagt belopp av 15,024,965 kronor. Jag hemställer, att samma belopp måtte, på sätt nyss är sagt, upptagas å riksstatens inkomstsida.

Utöver vad sålunda angivits torde 1917 års riksstat — lika med staten för innevarande år — av kapitaltillgångar få tillföras beräknade amorteringar å lån från *allmänna järnväglånefonden* och *allmänna byggnadslånefonden*. Dessa amorteringar, vilka i årets stat upptagits med respektive 650,000 kronor och 39,000 kronor, hava för år 1917 av fullmäktige i riksgäldskontoret beräknats till respektive 600,000 kronor och 37,000 kronor, med vilka belopp de alltså torde böra i 1917 års riksstat upptagas.

E. Lånemedel för produktiva ändamål.

Vad lånebehovet för produktiva ändamål angår, har jag med ledning av de uppgifter därom, som jag erhållit av vederbörande departementschefer, beräknat detsamma till 56,234,200 kronor.

F. Särskilda inkomster för täckande av kostnader enligt § 63 regeringsformen.

Med hänvisning till vad jag här förut anfört hemställer jag, att i förevarande förslag till riksstat måtte under provisorisk huvudtitel »särskilda inkomster för täckande av kostnader enligt § 63 regeringsformen» upptagas *dels* under rubriken »nya inkomster av skattemedel» ett belopp av 11,300,000 kronor *dels ock* under rubriken »tillfälliga lånemedel» ett belopp av 27,000,000 kronor.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit skulle inkomsterna i det föreliggande förslaget till statsreglering för år 1917 komma att uppgå till 414,254,000 kronor.

Statskontorets och fullmäktiges i riksgäldskontoret åberopade skrivelser torde få bifogas detta protokoll med beteckning bil. litt. B. och bil. litt. C.

De av föredragande departementschefen sålunda i avseende å beräkningen av statsverkets ovan omförmälda tillgångar och därmed sammanhängande ämnen gjorda hemställanden och förslag, i vilka statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Ur protokollet:

Albert Tondén.

Bil. Litt. A.

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Skatter.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Mantalspenningar.		
År 1912	846,622: 46	825,000: —
» 1913	853,809: 09	825,000: —
» 1914	846,566: 93	850,000: —
» 1915	—	850,000: —
» 1916	—	850,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor 850,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917..... » 850,000: —		
Inkomst- och förmögenhetsskatt.		
År 1912	35,261,169: 90	31,000,000: —
» 1913	39,838,755: 66	33,000,000: —
» 1914	43,136,835: 86	38,000,000: —
» 1915	—	38,500,000: —
» 1916	—	39,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor 48,000,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 48,000,000: —		
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.</i>		

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor		
Bevillning av fast egendom samt av inkomst.				
År 1912	1,547,247: 13	1,250,000: —		
» 1913	1,637,413: 62	1,400,000: —		
» 1914	1,724,751: 44	1,450,000: —		
» 1915	—	1,550,000: —		
» 1916	—	1,550,000: —		
Av statskontoret beräknad inkomst för				
år 1917	kronor 1,600,000: —			
Av departementschefen beräknad inkomst				
för år 1917	» 1,600,000: —			
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.				
År 1912	332,775: 26	300,000: —		
» 1913	341,512: 37	300,000: —		
» 1914	275,963: 19	300,000: —		
» 1915	—	300,000: —		
» 1916	—	300,000: —		
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917				
	kronor	300,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917				
	»	300,000: —		
Stämpelmedel.	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten beräknad inkomst		
		Arvsskatt Kronor	Övriga stämpel- medel Kronor	Summa Kronor
År 1912	17,431,456: 86	6,000,000: —	11,000,000: —	17,000,000: —
» 1913	18,653,021: 20	6,000,000: —	11,000,000: —	17,000,000: —
» 1914	17,070,844: 73	7,000,000: —	10,550,000: —	17,550,000: —
» 1915	—	6,000,000: —	11,800,000: —	17,800,000: —
» 1916	—	6,200,000: —	12,800,000: —	19,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 (därav arvsskatt och skatt för				
gåva 6,000,000 kronor)				
		kronor	18,600,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 (därav arvsskatt och				
skatt för gåva 6,000,000 kronor).....				
		kronor	18,600,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Lastpenningar.		
År 1914	760,678: 46	700,000: —
» 1915	—	775,000: —
» 1916	—	900,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 900,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917..... » 900,000: —		
Krigskonjunkturskatt.		
År 1916	—	9,000,000: —
Av departementschefen beräknad in- komst för år 1917..... kronor 4,500,000: —		
Tullmedel.		
År 1912	64,326,813: 25	62,000,000: —
» 1913	69,718,042: 98	62,000,000: —
» 1914	58,217,724: 67	63,000,000: —
» 1915	—	73,500,000: —
» 1916	—	73,600,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor 73,000,000: —		
Av departementschefen beräknad in- komst för år 1917..... kronor 73,000,000: —		

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Sockerskatt.		
År 1912	19,629,662: 67	19,000,000: —
» 1913	20,893,455: 43	20,000,000: —
» 1914	21,619,004: 42	20,000,000: —
» 1915	—	21,500,000: —
» 1916	—	22,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 24,000,000: —		
Av departementschefen beräknad in- komst för år 1917..... » 24,000,000: —.		
Tobaksskatt.		
År 1916	—	9,600,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 14,000,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917..... » 14,000,000: —.		
Brännvinstillverkningskatt.		
År 1912	22,646,065: 84	21,500,000: —
» 1913	22,289,456: 91	21,300,000: —
» 1914	20,734,793: 95	21,300,000: —
» 1915	—	20,000,000: —
» 1916	—	17,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 13,000,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 13,000,000: —.		

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Brännvinsförsäljningsmedel.		
År 1915	—	18,300,000: —
» 1916	—	16,500,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor 15,000,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 15,000,000: —		
Maltskatt.		
År 1912	4,913,084: 04	5,000,000: —
» 1913	5,236,866: 98	5,000,000: —
» 1914	5,473,468: 96	4,700,000: —
» 1915	—	5,000,000: —
» 1916	—	5,400,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor 5,400,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 5,400,000: —		
Punschskatt.		
År 1912	1,838,118: 69	1,500,000: —
» 1913	1,956,991: 89	1,700,000: —
» 1914	2,239,521: 88	1,800,000: —
» 1915	—	1,800,000: —
» 1916	—	2,000,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor 2,000,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 2,000,000: —		

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Uppbörd i statens verksamhet.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Fyr- och båkmedel.		
År 1912	2,100,221: 38	1,700,000: —
» 1913	2,256,795: 18	1,800,000: —
» 1914	2,271,704: 78	2,000,000: —
» 1915	—	2,000,000: —
» 1916	—	2,500,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917	kronor 2,500,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917	» 2,500,000: —	
Lotspenningar.		
År 1915	—	1,200,000: —
» 1916	—	1,200,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917	kronor 1,200,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917	» 1,200,000: —	
Avgifter för registrering av automobiler.		
År 1916	—	76,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917	kronor 15,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917	» 15,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Bidrag till försäkringsinspektionen.		
År 1912	72,874: 58	53,000: —
» 1913	76,528: 87	53,000: —
» 1914	81,360: 81	53,000: —
» 1915	—	53,000: —
» 1916	—	53,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor	59,300: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917..... »	59,300: —	
Avgifter för granskning av biografbilder.		
År 1913	19,594: 57	21,000: —
» 1914	20,122: 25	26,000: —
» 1915	—	26,000: —
» 1916	—	26,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor	28,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917..... »	28,000: —	
Inkomst av myntning och justering.		
År 1912	690,522: 57	915,000: —
» 1913	638,179: 37	915,000: —
» 1914	1,316,691: 11	915,000: —
» 1915	—	915,000: —
» 1916	—	915,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor	940,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917..... »	915,000: —	

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter.		
År 1912	535,318: 72	395,000: —
» 1913	570,342: 89	435,700: —
» 1914	530,647: 37	435,700: —
» 1915	—	540,600: —
» 1916	—	540,600: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1917	kronor 540,600: —	
Av departementschefen beräknad inkomst		
för år 1917	» 540,600: —	
Bidrag till bankinspektionen.		
År 1912	37,055: 68	47,000: —
» 1913	49,418: 72	47,000: —
» 1914	45,648: 01	47,000: —
» 1915	—	58,000: —
» 1916	—	58,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1917	kronor 60,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst		
för år 1917	» 63,400: —	
Kontrollstämpelmedel.		
År 1912	105,814: 70	95,000: —
» 1913	110,879: 34	95,000: —
» 1914	89,342: 30	95,000: —
» 1915	—	100,000: —
» 1916	—	100,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1917	kronor 100,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst		
för år 1917	» 100,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Terminsavgifter från läroverken.		
År 1912	556,585: 55	540,000: —
» 1913	552,345: —	500,000: —
» 1914	565,585: —	500,000: —
» 1915	—	500,000: —
» 1916	—	500,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor	550,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 »	550,000: —.	
Diverse inkomster.		
År 1912	2,375,104: 16	1,500,000: —
» 1913	1,984,946: 86	1,500,000: —
» 1914	2,112,460: 40	1,500,000: —
» 1915	—	1,500,000: —
» 1916	—	1,600,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917..... kronor	1,500,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 »	1,500,000: —.	

Statens affärsverksamhet.

	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott
Postverket.						
År 1912.....	24,664,103: 93	20,917,042: 28	3,747,061: 65	24,000,000: —	22,400,000: —	1,600,000: —
» 1913.....	25,705,056: 58	21,474,095: 42	4,230,961: 16	25,610,000: —	23,217,300: —	2,392,700: —
» 1914.....	26,671,188: 76	22,761,331: 86	3,909,857: 40	27,308,000: —	24,308,000: —	3,000,000: —
» 1915.....	—	—	—	28,690,000: —	24,690,000: —	4,000,000: —
» 1916.....	—	—	—	29,186,200: —	25,021,200: —	4,165,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1917:

Inkomster.....	kronor	30,000,000: —
Driftkostnader.....	»	25,300,000: —
Överskott.....	»	4,700,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1917:

Inkomster.....	»	30,000,000: —
Driftkostnader.....	»	25,300,000: —
Överskott.....	»	4,700,000: —

	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott
Telegrafverket.						
År 1912.....	17,267,005: 43	10,828,034: 15	6,438,971: 28	15,220,000: —	10,474,800: —	4,745,200: —
» 1913.....	18,358,004: 74	12,065,562: 96	6,292,441: 78	16,250,000: —	11,533,000: —	4,717,000: —
» 1914.....	20,863,571: 10	12,976,361: 82	7,887,209: 28	17,500,000: —	12,200,000: —	5,300,000: —
» 1915.....	—	—	—	19,250,000: —	12,950,000: —	6,300,000: —
» 1916.....	—	—	—	20,500,000: —	13,830,000: —	6,670,000: —

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

11

Av statskontoret beräknade för år 1917:

Inkomster	kronor	22,500,000: —
Driftkostnader	>	15,500,000: —
Överskott	>	7,000,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1917:

Inkomster	>	22,500,000: —
Driftkostnader	>	15,300,000: —
Överskott	>	7,200,000: —

	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott
Statens järnvägar.						
År 1912	83,203,657: 40	62,908,715: 69	20,294,941: 71	80,000,000: —	63,500,000: —	16,500,000: —
» 1913	88,693,266: —	66,867,363: 65	21,825,902: 35	84,200,000: —	65,700,000: —	18,500,000: —
» 1914	93,288,794: 91	69,860,067: 94	23,428,726: 97	91,300,000: —	70,800,000: —	20,500,000: —
» 1915	—	—	—	95,000,000: —	75,250,000: —	19,750,000: —
» 1916	—	—	—	99,690,000: —	77,190,000: —	22,500,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1917:

Inkomster	kronor	109,900,000: —
Driftkostnader	>	85,800,000: —
Överskott	>	24,100,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1917:

Inkomster	>	109,900,000: —
Driftkostnader	>	85,800,000: —
Överskott	>	24,100,000: —

	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inkomster	Drift-kostnader	Överskott
Statens vattenfallsverk.						
År 1912	2,281,566: 72	1,126,745: 72	1,154,821: —	1,986,000: —	1,110,000: —	876,000: —
» 1913	2,792,590: 64	1,260,897: 87	1,531,693: 27	2,006,000: —	948,000: —	1,058,000: —
» 1914	3,034,726: 59	1,281,826: 53	1,752,900: 06	2,484,000: —	1,129,000: —	1,355,000: —
» 1915	—	—	—	4,061,000: —	1,928,000: —	2,133,000: —
» 1916	—	—	—	5,892,000: —	2,242,000: —	3,650,000: —

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Av statskontoret beräknade för år 1917:

Inkomster	kronor	6,924,000: —
Driftkostnader	»	2,574,000: —
Överskott	»	4,350,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1917:

Inkomster	»	6,924,000: —
Driftkostnader	»	2,574,000: —
Överskott	»	4,350,000: —

Statens domäner.	I rikshuvudboken bokförda			I riksstaten beräknade		
	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott	Inkomster	Drift- kostnader	Överskott
År 1912	15,437,691: 52	5,476,651: 35	9,961,040: 17	14,700,000: —	5,400,000: —	9,300,000: —
» 1913	16,788,853: 27	6,472,508: 92	10,316,344: 35	15,300,000: —	5,938,000: —	9,362,000: —
» 1914	19,075,004: 46	7,399,766: 54	11,675,237: 92	15,700,000: —	6,457,000: —	9,243,000: —
» 1915	—	—	—	18,000,100: —	8,000,100: —	10,000,000: —
» 1916	—	—	—	25,501,500: —	8,871,500: —	16,630,000: —

Av statskontoret beräknade för år 1917:

Inkomster.....	kronor	28,500,000: —
Driftkostnader.....	»	11,500,000: —
Överskott.....	»	17,000,000: —

Av departementschefen beräknade för år 1917:

Inkomster.....	»	28,500,000: —
Driftkostnader.....	»	10,927,000: —
Överskott.....	»	17,573,000: —

Statens aktier.

	Behållen inkomst enligt riks- huvudboken			I riksstaten beräknad inkomst		
	Enligt 1907 och 1908 årens över- enskom- melser	Enligt 1913 års över- enskom- melse	Summa	Enligt 1907 och 1908 årens över- enskom- melser	Enligt 1913 års över- enskom- melse	Summa
Utdelning i Luossa- vaara—Kiirunavaara- aktiebolag.						
År 1912.....	1,528,848: 05	—	1,528,848: 05	1,500,000: —	—	1,500,000: —
» 1913.....	2,468,290: 87	—	2,468,290: 87	1,600,000: —	—	1,600,000: —
» 1914.....	1,970,849: 63	—	1,970,849: 63	1,850,000: —	1,200,000: —	3,050,000: —
» 1915.....	—	—	—	2,075,000: —	1,687,500: —	3,762,500: —
» 1916.....	—	—	—	1,100,000: —	1,200,000: —	2,300,000: —

Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917:

Enligt 1907 års överenskommelse	kronor 1,125,000: —
» 1908 »	150,000: —
» 1913 »	1,475,000: —
	<u>2,750,000: —</u>

Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917:

Enligt 1907 års överenskommelse	» 1,125,000: —
» 1908 »	» 150,000: —
» 1913 »	» 1,475,000: —
	<u>2,750,000: —</u>

	I riksstaten beräknad inkomst
Utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet.	
År 1916	100,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917	kronor 1,080,000: —
» departementschefen » » » 1917	» 1,080,000: —

Tabell rörande vissa statsverkets inkomster.

Statens utlåningsfonder (överskott).

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Allmänna järnvägslånefonden.		
År 1912	1,483,114: 55	1,775,400: —
» 1913	1,567,287: 72	1,578,400: —
» 1914	1,333,461: 59	1,685,000: —
» 1915	—	1,575,000: —
» 1916	—	1,435,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1917 kronor	1,400,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst		
för år 1917..... »	1,400,000: —	
Allmänna byggnadslånefonden.		
År 1912	43,262: 01	39,600: —
» 1913	34,630: 50	36,600: —
» 1914	31,217: 45	33,000: —
» 1915	—	31,300: —
» 1916	—	30,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1917 kronor	29,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst		
för år 1917..... »	29,000: —	
Rederilånefonden.		
År 1912	560,657: 21	640,000: —
» 1913	517,673: 39	650,000: —
» 1914	531,733: 80	600,000: —
» 1915	—	570,000: —
» 1916	—	550,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för		
år 1917 kronor	550,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst		
för år 1917..... »	550,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I rikstaten be- räknad inkomst Kronor
Hantverkslånefonden.		
År 1912	—	1,600: —
» 1913	1,224: 88	3,500: —
» 1914	3,129: 62	1,000: —
» 1915	—	3,000: —
» 1916	—	3,600: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor	3,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 »	3,000: —	
Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.		
År 1912	9,544: 68	—
» 1913	22,037: 27	—
» 1914	29,669: 73	20,000: —
» 1915	—	30,000: —
» 1916	—	40,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor	40,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 »	40,000: —	
Odlingslånefonden.		
År 1912	310,369: 61	300,000: —
» 1913	572,845: 28	253,000: —
» 1914	225,057: 91	400,000: —
» 1915	—	300,000: —
» 1916	—	350,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor	350,000: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 »	350,000: —	

	Behållen inkomst enligt rikshuvud boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Torvindustrilånefonden.		
År 1912	121,273: 51	135,000: —
» 1913	112,416: 50	125,000: —
» 1914	100,326: 57	120,000: —
» 1915	—	110,000: —
» 1916	—	110,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 100,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 .. » 100,000 —		
Egnahemslånefonden.		
År 1912	843,228: 63	840,000: —
» 1913	1,049,085: 81	1,008,000: —
» 1914	1,208,398: 05	1,280,000: —
» 1915	—	1,435,000: —
» 1916	—	1,410,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 1,575,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 1,575,000: —		
Fiskerilånefonden.		
År 1912	74,901: 50	75,000: —
» 1913	76,589: 19	77,000: —
» 1914	77,383: 59	80,000: —
» 1915	—	80,000: —
» 1916	—	75,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 75,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 75,000: —		

	Behållen inkomst enligt rikshuvud- boken Kronor	I riksstaten be- räknad inkomst Kronor
Norrländska nyodlingsfonden.		
År 1912	20,041: 11	20,000: —
» 1913	23,322: 55	24,000: —
» 1914	25,760: 19	27,000: —
» 1915	—	29,000: —
» 1916	—	28,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 28,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 28,000: —		
Jordförmedlingsfonden.		
År 1912	38,308: 69	60,000: —
» 1913	40,595: 21	36,000: —
» 1914	61,469: 91	40,000: —
» 1915	—	75,000: —
» 1916	—	48,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 50,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 50,000: —		
Täckdikningslånefonden.		
År 1914	829: 84	—
» 1915	—	10,000: —
» 1916	—	7,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917 kronor 10,000: —		
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 » 10,000: —		

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

		I riksstaten beräknad inkomst Kronor
Allmänna nyodlingsfonden.		
År 1916		2,000: —
Av statskontoret beräknad inkomst för år 1917	kronor 3,500: —	
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917	» 3,500: —	

Andel i riksbankens vinst.

		I riksstaten beräknad inkomst Kronor
År 1912		6,399,000: —
» 1913		6,311,000: —
» 1914		7,058,000: —
» 1915		8,800,000: —
» 1916		8,760,000: —
Av departementschefen beräknad inkomst för år 1917 ...	kronor 8,120,000: —	

Bil. Litt. B.

Till Konungen.

Enligt § 2 av den för statskontoret gällande instruktion åligger det detta ämbetsverk att varje år före den 15 december till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till beräkning av statsverkets inkomster

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

2 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917.

vid nästföljande statsreglering ävensom med upplysning rörande de förhållanden i övrigt, som äro av beskaffenhet att böra bringas till Eders Kungl. Maj:ts kännedom i och för uppgörande av Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Till åttlydnad härav får statskontoret anföra följande.

Statskontorets förslag till inkomstberäkning för år 1917 innefattas i bifogade tabell litt. A. Vid upprättande härav har statskontoret fäst avseende dels därpå, huruvida de å de särskilda inkomstitlarna under de senare åren enligt räkenskaperna influtna belopp haft stigande eller fallande tendens, i vilket hänseende åberopas här bifogade, över de senaste fem årens egentliga statsinkomster upprättade tabell B, dels ock på de vid inkomstitlarna förekommande särskilda förhållanden, för vilka statskontoret här nedan närmare redogör.

I de sifferuppgifter, som följa härefter, hava i allmänhet öretal avjämnats till närmaste krontal.

A. Egentliga statsinkomster.

Skatter.

Mantalspenningar. Å denna inkomstitel, som i riksstaterna för 1915 och 1916 är upptagen till 850,000 kronor, inflöto under år 1913 853,809 kronor men år 1914 endast 846,567 kronor. Då emellertid denna nedgång huvudsakligen beror på, att efter uppbördsstämmorna i slutet av år 1914 en ovanligt stor del av skatten måst föras på restlängd, och då man torde få hoppas, att de tidsomständigheter, som orsakat nämnda förhållande, icke skola göra sig gällande vid slutet av år 1917, föreslår statskontoret, att inkomstiteln i 1917 års riksstat uppföres med oförändrat belopp, 850,000 kronor.

Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse. *Inkomst- och förmögenhetsskatt,* bevillning, som tillfört statsregleringen en behållen inkomst år 1913 av 39,838,756 kronor och år 1914 av 43,136,836 kronor har enligt från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande inkomna uppgifter för innevarande år uttaxerats med 42,935,242 kronor.

Det under ett år uttaxerade beloppet inflyter icke helt under samma år; en icke ringa del blir alltid utestående till nästföljande år. Då man emellertid kan påräkna, att även en del av den sedan nästföregående

år utestående uppbörden skall under året inflyta, är det i avseende på de ifrågavarande balanserna egentligen skillnaden mellan det in- och utgående beloppet, som är av intresse för nu förevarande beräkning. I detta hänseende utvisa rikshuvudböckerna för de sistförflutna åren följande belopp:

År	Utestående till nästföljande år	Ökning i balansen
1911	2,334,322	—
1912	2,434,643	100,321
1913	2,861,634	426,991
1914	3,408,574	546,940

Ökningen beror dels på ökningen av själva det uttaxerade beloppet, dels på försämrade konjunkturer. Av dessa skäl kunde man, såsom statskontoret framhöll i inkomstbetänkandet den 12 december 1914, för nämnda år motse en ganska ogynnsam balans. Annorlunda torde emellertid saken ställa sig vid årsskiftet 1917—1918, och det är icke omöjligt, att restantierna vid denna tidpunkt bliva mindre än vid slutet av år 1916. I varje fall torde man icke behöva räkna med någon balansökning under år 1917.

För att erhålla den för statsregleringen behållna uppbörden har man att minska det taxerade beloppet icke blott med nyss omförmälda ökning under året av den utestående uppbörden utan även med årets avkortningar. I detta hänseende utvisa rikshuvudböckerna för de sistförflutna åren följande belopp, vilka, då de i regel angiva avkortningar å näst föregående års debiterade inkomst, här sammanställas med beloppet av denna senare:

År	Avkortning	Debiterad inkomst för näst före- gående år	Avkortning i procent av debi- terad inkomst
1912	434,416	34,201,579	1.27
1913	520,790	35,795,907	1.45
1914	538,712	40,786,536	1.32

Att döma härav bör det i allmänhet vara tillräckligt att beräkna avkortningarna till 1½ procent av den för näst föregående år debiterade uppbörden. Även om detta beräkningssätt med avseende på rådande abnorma förhållanden icke kan tillämpas på åren 1915 och 1916, torde avkortningarna under år 1917 kunna beräknas till 1½ procent av det för år 1916 debiterade skattebeloppet.

Vad nu slutligen beträffar det uttaxerade och i kronans räken-

4 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917.

skaper debiterade beloppet av ifrågavarande skatt, har detta enligt rikshuvudböckerna utgjort:

år 1911	kronor	34,201,579: —
» 1912	»	35,795,907: —
» 1913	»	40,786,536: —
» 1914	»	44,222,488: —

Medeltalet mellan beloppen för 1911 och 1912 utgör kronor 34,998,743, och medeltalet mellan nyss angivna belopp för 1914 och det förut nämnda beloppet för 1915 enligt från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande inkomna uppgifter kronor 43,578,865, utvisande en ökning av kronor 8,580,122, eller i medeltal per år kronor 2,860,041. Med antagande av en årlig ökning av denna storlek och med de från Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande inkomna uppgifterna såsom utgångspunkt erhåller man följande värden å den debiterade skatten:

år 1915	kronor	42,935,242: —
» 1916	»	45,795,283: —
» 1917	»	48,655,324: —

Antagandet av sist anförda taxeringsbelopp för 1916 och 1917 synes statskontoret icke innebära någon oförsiktighet. Visserligen torde penningvärdets fallande sänka värdet av mången förmögenhet och nu rådande förhållanden även i övrigt i många fall åstadkomma sänkning i för föregående år debiterad skatt, och särskilt lärer, till följd av skeppningssvårigheter under och närmast efter kriget, en betydande sänkning vara att vänta i de skatter, som inflyta från trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund och därmed förbundna gruvbolag. Men dessa sänkningar torde fullt uppvägas dels av den höjning i skattebelopp, som åtminstone för rörelse och näringar torde bli en följd av de genom kriget vållade prisstegringarna, och dels av de säkerligen ganska stora höjningar i inkomst- och förmögenhetsskatt, som orsakas av krigskonjunkturvinsten.

På grund av vad nu anförts antager statskontoret för år 1917 en debiterad inkomst- och förmögenhetsskatt av 48,655,324 kronor. Detta belopp bör minskas med avkortningar, vilka enligt vad ovan framhållits kunna beräknas till $1\frac{1}{2}$ procent av 1916 års debiterade skatt, således till 686,929 kronor. I förslagstabellen bil. A är därför ifrågavarande titel upptagen med ett till 48,000,000 kronor avrundat belopp.

Bevillning av fast egendom samt av inkomst, bevillning, i riksstaten för år 1916 upptagen till 1,550,000 kronor, har enligt från Eders Kungl.

Maj:ts befallningshavande inkomna uppgifter i taxeringslängderna för innevarande år debiterats med 1,825,993 kronor. Då avkortningarna icke kunna beräknas högre än 100,000 kronor, synes ifrågavarande titel, även med iakttagande av all önskvärd försiktighet, kunna i 1917 års riksstat höjas till 1,600,000 kronor, till vilket belopp i sådant fall även det å sjunde huvudtiteln anvisade extra ordinarie anslaget »Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting» bör upptagas.

Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, bevilning. Under denna titel sammanfattas de särskilda avgifter, som enligt nådiga förordningen den 23 oktober 1908 erläggas av vissa handlande och handelsexpediter samt för vissa offentliga föreställningar, varförutom hit även föras avgifter för rättigheter till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar.

De särskilda avgifter, som sålunda innefattas under ovanstående titel, hava enligt räkenskaperna uppdebiterats med:

	1912	1913	1914
För rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar	2,389	1,439	1,439
Av vissa handlande och handels-expediter	252,800	260,780	197,600
För vissa offentliga föreställningar	77,141	79,547	77,029
Summa	332,330	341,766	276,068

Såsom synes företer skattetiteln en ej obetydlig nedgång för år 1914, och då denna givetvis beror på världskrisen under nämnda års sista månader, kommer den efter all sannolikhet att framträda även i slutsiffrorna för år 1915. Men för år 1917, varom i denna beräkning är fråga, anser statskontoret, att man bör kunna upptaga titeln med oförändrat belopp, 300,000 kronor.

Stämpelmedel, bevilning, inberäknat arvsskatt, utgjorde:

år 1910	kronor 15,567,026: —
» 1911	» 17,763,683: —
» 1912	» 17,431,457: —
» 1913	» 18,653,021: —
» 1914	» 17,070,845: —

eller i medeltal för dessa fem år 17,297,206 kronor.

6 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917.

Till belysning av frågan, i vad mån de nu och under den senaste tiden rådande förhållanden utövat inverkan på denna skattetitel, meddelar statskontoret följande sammanställning av uppgifter angående influtna stämpelmedel, vilka i vad de avse åren 1913 och 1914 häröra från räntekammaren, men för innevarande år erhållits från generalpoststyrelsen:

	Influtna stämpelmedel		
	1913	1914	1915
Januari—juli	11,505,057	10,724,621	7,901,501
Augusti—oktober	3,853,096	3,527,688	3,853,884
November och december	2,808,506	2,425,183	—
Summa	18,166,659	16,677,492	11,755,385

Av denna sammanställning framgår, att uppbörden under de månader, som kriget varat, i procent av uppbörden under motsvarande tid närmast före kriget utgjort:

augusti—oktober 1914:	91.55	procent
november—december 1914:	86.35	»
januari—juli 1915:	73.68	»
augusti—oktober 1915:	100.02	»

Finge man på grund av sist anförda procentsiffror antaga stämpeluppbörden under november och december månader innevarande år uppgå till samma belopp som under de två sista månaderna av år 1913 eller 2,808,506 kronor, skulle de under hela år 1915 influtna stämpelmedlen belöpa sig till 14,563,891 kronor.

Enligt i finansdepartementet utarbetade uppgifter för åren 1911—1914 å beloppet av de stämplat, som använts till nedannämnda handlingar, har detta belopp utgjort:

	1911	1912	1913	1914
Handlingar till lagfartsprotokoll	3,386,545	3,491,173	3,702,010	4,010,613
Handlingar till inteckningsprotokoll	652,980	691,754	690,751	622,659
Handlingar till äktenskapsförordsprotokoll.	8,765	9,520	9,915	7,360
Handlingar till bouppteckningsprotokoll:				
Bouppteckningar	7,053,943	5,392,652	6,228,107	5,786,280
Testamenten, till vilka hänsyn ej tagits vid bouppteckningens stämpelbeläggning	1,521	681	687	3,829
Morgongåvobrev	48	660	6	36
Avhandlingar om lösöre köp	13,895	13,530	14,058	13,850
Summa kronor	11,117,697	9,599,970	10,645,534	10,444,627

Enligt nådiga förordningen den 15 augusti 1913 (Sv. Förf.-saml. nr 191) har från och med den 1 september 1913 en ändring i gällande förordning angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper trätt i kraft, varigenom nämnda avgift vid köp av aktier och banklotter höjts med 50 procent. Försäljningsbeloppet för ifrågasvarande slag av stämplat har enligt rikshuvudboken utgjort:

år 1910	kronor	580,841: —
» 1911	»	838,598: —
» 1912	»	1,518,466: —
» 1913	»	1,177,093: —
» 1914	»	590,480: —.

Influtna beloppet för under januari—september innevarande år försålda överlåtelsestämplar uppgår, enligt statskontoret tillhandakommen uppgift, till 389,060 kronor, och under förutsättning att inkomsten för

sista kvartalet kommer att utgöra samma belopp som nästlidet år eller 71,361 kronor, skulle årets inkomst uppgå till 460,421 kronor.

De anförda siffrorna visa, att den tillbakagång, som börjat under år 1913, fortfarit under innevarande år. Efter kriget torde man dock hava att motse en betydligt ökad livlighet på detta område. Statskontoret anser därför, att man för år 1917 bör kunna beräkna ifrågavarande del av stämpeluppbörden till ungefär samma belopp som den faktiska uppbörden för år 1912 eller i runt tal 1,500,000 kronor.

Den i stämpelmedelsinkomsten ingående arvsskatten kan anses i ovanberörda inom finansdepartementet upprättade statistik representeras av de för bouppteckningar och testamenten angivna belopp, vilka utvisa en tydlig nedgång för år 1914. Då denna nedgång torde bero på den för ett flertal valutor inträffade värdeminskningen, en minskning, som kan väntas kvarstå även under den närmaste tiden efter kriget, anser sig statskontoret icke kunna beräkna arvsskatten i nyss angivna omfattning för år 1917 högre än till 5,800,000 kronor.

Rörande arvsskatt och skatt för gåva utfärdades emellertid den 19 november 1914 nådig förordning, vilken trätt i kraft den 1 januari 1915. Till dessa skatter äro av de i nyssnämnda statistik upptagna avgifter hänförliga, utom avgifterna för bouppteckningar och testamenten, även stämpelavgifterna för gåvobrev och fideikommissbrev rörande fast egendom, vilka under år 1914 uppgått till sammanlagt 210,049 kronor, vartill komma vissa nya avgifter för gåva av lös egendom, rörande vilka någon beräkning icke för närvarande är möjlig, men vilka icke torde kunna antagas uppgå till något mera avsevärt belopp.

Såsom ingående i stämpelavgiften torde därför böra i riksstaten för år 1917 upptagas »arvsskatt och skatt för gåva» med ett beräknat belopp av 6,000,000 kronor.

Efter denna särskilda beräkning angående överlåtelsestämplar samt arvsskatt och skatt för gåva, övergår statskontoret till övriga stämpelmedel. Dessa utgjorde:

år 1910	kronor	10,505,744: —
» 1911	»	9,755,800: —
» 1912	»	10,355,778: —
» 1913	»	11,127,086: —
» 1914	»	10,480,207: —.

Med hänsyn till det allmänna uppsving, varpå man efter krigets slut kan hoppas, torde ifrågavarande stämpeluppbörd kunna för år

1917 beräknas till samma belopp som för år 1913 eller i runt tal	kronor	11,100,000: —
Lägges härtill överlåtelsestämplar	»	1,500,000: —
och för arvsskatt och skatt för gåva	»	6,000,000: —
erhålles	kronor	18,600,000: —.

Statskontoret föreslår på grund av vad som nu anförts, att i riksstaten för år 1917 må med 18,600,000 kronor upptagas stämpelmedel (därav beräknad arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor).

Lastpenningar, bevillning, utgjorde enligt rikshuvudboken

år 1910	kronor	703,793: —
» 1911	»	705,975: —
» 1912	»	751,318: —
» 1913	»	815,354: —
» 1914	»	761,392: —.

De här ovan anförda inkomstbeloppen böra minskas med beloppet av restitutioner, vilket belopp dock för år 1914 endast uppgått till 714 kronor.

Då skeppsfarten under de första åren efter kriget kan väntas snarare över- än understiga vad den skulle blivit, om intet krig mellankommit, har statskontoret beräknat lastpenningarna för år 1917 till 900,000 kronor.

Krigskonjunkturskatt, bevillning, skall enligt bestämmelserna i nämnda förordningen om krigskonjunkturskatt den 11 juni 1915 erläggas till staten under ett vart av åren 1915 och 1916 och redovisas såsom inkomst i kronoräkenskaperna för år 1916. Då således ingen del av den enligt nämnda förordning inflytande skatt är avsedd att tillföras 1917 års statsreglering, torde statskontoret här få inskränka sig till att påpeka, att skatten debiteras, liksom inkomst- och förmögenhetsskatt, året efter det, under vilket den beskattade inkomsten åtnjutits, att dylikt slag av inkomst, efter vad nu synes antagligt, även lär förekomma under år 1916 och att således anledning finnes att föreslå riksdagen att även för 1917 års statsreglering besluta upptagandet av en krigskonjunkturskatt.

Tullar och acciser.

Tullmedel, bevillning, hava, oberäknat de i det föregående nämnda lastpenningarna, influtit med:

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

år 1910	kronor	60,163,662: —
» 1911	»	59,841,289: —
» 1912	»	63,575,495: —
» 1913	»	68,902,689: —
» 1914	»	58,217,725: —.

I ovanstående tabell är avdrag gjort, icke blott för här ovan upptagna lastpenningar, utan även för avkortningar och restitutioner.

I riksstaten för år 1916 äro tullmedel upptagna till ett belopp av 73,600,000 kronor.

För föregående och innevarande år har enligt meddelanden från generaltullstyrelsen tulluppbörden utgjort:

	År 1914	År 1915	Uppbörden 1915 i procent av uppbörden 1914
Under januari.....	5,467,027	4,782,442	87.48
» februari	5,117,622	4,486,499	87.67
» mars	5,919,211	5,007,890	84.60
» april	5,959,304	5,516,552	92.57
» maj.....	6,447,068	5,472,225	84.88
» juni	5,591,168	4,309,138	77.07
» juli.....	5,309,062	4,443,098	83.69
Säger januari—juli	39,810,462	34,017,844	85.45
Under augusti.....	2,384,253	4,193,305	175.88
» september	3,422,354	4,475,820	130.78
» oktober	4,627,145	4,379,878	94.66
» november	4,851,935	4,402,166	90.73
Säger augusti—november	15,285,687	17,451,169	114.17
Under december	4,845,228	—	—
Summa	59,941,377	51,469,013	—
Om under december 1915 tulluppbörden uppgår till samma belopp som under motsvarande tid år 1914 eller således.....	—	4,845,228	—
blir hela uppbörden år 1915	—	56,314,241	—

I fråga om det låga uppbördsbeloppet för innevarande år är att märka, att detsamma till en ej ringa del förklaras därav, att jämlikt nådiga kungörelserna den 23 december 1914 samt den 28 maj, den 23 juli, den 27 augusti, den 23 september, den 29 oktober och den 22 november 1915 spannmålstullarna varit suspenderade under året. Å andra sidan har under årets fem första månader en förhöjning ägt rum i tullsatserna å tobak enligt nådiga kungörelsen den 13 september 1914.

Statskontoret uttalade i sin i december nästlidet år avgivna inkomstberäkning, att nu ifrågavarande skattelitel vore en av dem, på vilka det mellan främmande makter pågående kriget hade en kraftig om än övergående inverkan i nedtryckande riktning. Man syntes därför för beräkning av uppbörden under år 1916 kunna utgå från medeluppbörden för femårsperioden 1909—1913..... kronor 62,061,912: — och därtill lägga den ökning, som erfarenheten från samma tid gäve vid handen. Med iakttagande av viss försiktighet beräknade statskontoret ökningen till » 11,076,266: — och erhöll således..... kronor 73,138,178: —.

Vad statskontoret sålunda anfört i avseende på år 1916 äger jämväl tillämpning på år 1917.

Vid förestående beräkning äro frånräknade alla avkortningar, däribland även tullverkets utgifter för beslagarandelar, tullstatens enskilda pensionsinrättnings andelar av böter samt tulltjänstemäns andelar av ersättning för vissa tjänstförrättningar. Då emellertid för dessa utgiftsposter från och med år 1915 uppförts ett anslag på tullverkets omkostnadsstat, bör till det beräknade beloppet av tullmedel för år 1917 läggas ett mot nämnda utgiftsposter svarande belopp, vilket i tullverkets stat beräknats till 500,000 kronor. Däremot torde man i avseende på tullinkomsten å arbetad tobak hava att motse en nedgång, som, enligt uppgift från aktiebolaget svenska tobaksmonopolet, icke kommer att understiga cirka 600,000 kronor. Statskontoret föreslår därför, att tullmedlen i riksstaten för år 1917 beräknas till 73,000,000 kronor.

Sockerskatt, bevillning, ingår i budgeten med det debiterade beloppet efter avdrag av avkortningar. Enligt den av 1905 års lagtima riksdag antagna beskattning av socker skulle för allt socker, som efter den 1 september 1906 inom riket tillverkades eller dit infördes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas en skatt med 13 öre för kilogram. För socker, som till riket infördes, skulle därjämte erläggas tull enligt tulltaxan. 1908 års riksdag höjde emellertid skattesatsen för

åren 1909—1911 till 15 öre, för år 1912 till 15½ öre och för tiden därefter till 16 öre för kilogram. Från denna höjning undantogs dock det socker, som tillverkades vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt vid den under anläggning varande råsockerfabriken på Öland, för vilket sockerskatten fortfarande intill 1913 års utgång skulle utgå med det gamla beloppet eller 13 öre per kilogram. 1913 års riksdag medgav de förenämnda råsockerfabrikerna ytterligare lindring i sockerskatten och fastställde skattebeloppet för socker från dessa fabriker för tiden intill 1918 års utgång till 12 öre för kilogram.

Enligt verkställda beräkningar utgjorde den årliga sockerkonsumtionen i riket:

år 1901—1902 råsocker.....	106,004	ton
» 1902—1903 »	107,681	»
» 1903—1904 »	110,824	»
» 1904—1905 »	108,530	»
» 1905—1906 »	118,494	»
» 1907 raffinad	117,525	»
» 1908 »	116,686	»
» 1909 »	99,726	»
» 1910 »	116,826	»
» 1911 »	124,592	»
» 1912 »	126,504	»
» 1913 »	130,307	»
» 1914 »	135,984	»

eller för femårsperioden 1910—1914 i medeltal 126,843 ton med en årlig medelökning av 4,790 ton.

Skatten var i 1913 och 1914 års riksstater uppförd med ett belopp av 20,000,000 kronor. På grund av stegring i konsumtionen, vilken i sin mån ansågs främjas av den genom nådiga kungörelsen den 12 september 1913 (Svensk Författningssamling nr 216) gjorda nedsättning i tullen för socker, beslöt 1914 års riksdag i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition skattens upptagande i 1915 års riksstat med ett till 21,500,000 kronor förhöjt belopp, vilket belopp i 1916 års riksstat höjdes till 22,000,000 kronor.

Under januari—november innevarande år hava till fritt bruk utlämnats 140,672 ton. Om under innevarande månad utlämnas lika mycket som under december månad nästlidet år eller 11,275 ton, skulle sammanlagda kvantiteten av till fritt bruk under år 1915 utlämnat socker uppgå till 151,947 ton.

Den i länen debiterade skatten har, enligt meddelande från kontrollstyrelsen, intill nästlidne månads slut utgjort 22,168,984 kronor. Förutsatt att under innevarande månad skatten skulle debiteras med lika stort belopp, som under samma månad nästlidet år eller 1,757,920 kronor, skulle årets uppbörd kunna beräknas till 23,926,904 kronor.

Genom tullverket har enligt meddelande från generaltullstyrelsen, under januari—november månader innevarande år debiterats sockerskatt med 117,276 kronor. Om motsvarande uppbörd under innevarande månad blir lika stor som under december 1914 eller 40,295 kronor, kommer den genom tullverket debiterade sockerskatten för hela året att uppgå till 157,571 kronor. Lägges detta belopp till det ovan anförda, finner man, att totaluppbörden å ifrågavarande skattetitel kan för innevarande år beräknas till 24,084,475 kronor.

Då konsumtionen fortfarande stegras, torde man för år 1917 kunna beräkna samma belopp, som här ovan angivits för innevarande år, eller i avrundat tal 24,000,000 kronor.

Tobaksskatt, bevillning, är i 1916 års riksstat upptagen till 9,600,000 kronor.

För månaderna juni—oktober innevarande år har nu ifrågavarande skatt influtit med ett belopp av 1,175,657 kronor, fördelat på olika varor på sätt som följer:

	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	Summa
<i>Försålda tobaksvaror:</i>						
Cigarrer och cigarreigarretter ...	4	331	5,940	24,820	75,966	107,061
Cigarretter.....	47	9,720	26,762	43,957	119,179	199,665
Karvad tobak	272	6,506	14,543	18,101	24,725	64,147
Spinn-, press- och rulltobak.....	452	12,404	17,244	17,945	22,142	70,187
Snus	24,942	104,244	150,217	180,295	206,112	665,810
Säger	25,717	133,205	214,706	285,118	448,124	1,106,870
<i>Importerade tobaksvaror, för vilka licens erlagts:</i>						
Cigarrer och cigarreigarretter ...	1,543	2,563	4,333	6,795	12,868	28,102
Cigarretter.....	1,571	3,700	688	11,599	18,003	35,561
Karvad tobak	205	542	347	1,092	2,758	4,944
Spinn-, press- och rulltobak.....	—	17	19	73	54	163
Snus	17	—	—	—	—	17
Säger	3,336	6,822	5,387	19,559	33,683	68,787
Tillsammans	29,053	140,027	220,093	304,677	481,807	1,175,657

14 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917.

I fråga om de skattebelopp, som för framtiden kunna påräknas, har statskontoret från aktiebolaget svenska tobaksmonopolet erhållit en promemoria, i vilken det heter:

»Erfarenheten från tobaksmonopolets rörelse under den gångna tiden kan lämna endast mycket knapphändig ledning rörande de belopp, till vilka tobaksskatten kan komma att uppgå vare sig för 1916 eller 1917, då tobaksmonopolets försäljning ännu ej på långt när nått normala belopp. Övergångstiden för handlarne gick till ända den 1 november. Före denna tid omfattade tobaksmonopolets försäljning huvudsakligen snus, vilken nu torde i det närmaste uppgå till vad som för framtiden kan anses bliva bestående. Under september såldes snus till ett priskurantprisbelopp av 1,202,000 kronor och under oktober till 1,374,000 kronor, vilka motsvara årliga omsättningsbelopp av 14,400,000 à 16,500,000 kronor. Angående övriga tobaksvaror torde hittills vunna resultat synas tyda på en ökad efterfrågan av röktnobak och minskning i tuggtobaksförbrukningen.

Rörande cigarr- och cigarrettförbrukningen kunna inga som helst slutsatser dragas från tobaksmonopolets hittills bedrivna verksamhet.

Man torde därför vara nödsakad att återgå till de statistiska uppgifter, som föreligga, och torde de mest tillförlitliga, som beröra ifrågasvarande frågor, framgå av de undersökningar, som gjorts med avseende på åren 1909 till och med 1912.

I nedanstående tabell anges dels de kvantiteter tobaksvaror, som i medeltal försålles under åren 1909—1912 och dels mot desamma svarande värden, beräknade efter tobaksmonopolets priskurantpris. Härvid har emellertid icke hänsyn kunnat tagas till de importerade varornas priskurantpris i annan mån, än att man inräknat de importerade tobaksvarorna bland de inom landet tillverkade och uppskattat deras värde, såsom om de hade blivit tillverkade inom landet. Genom ett dylikt beräkningssätt kommer omsättningen i värde givetvis att bliva lägre, än som skulle blivit fallet, om man kunnat taga hänsyn till de importerade varornas verkliga priskurantpris, ty de importerade varorna förekomma i allmänhet i högre prislägen.

Under åren 1909—1912 försålles i medeltal följande tobaksvaror:

	Konsumtion kilogram	Nu gällande medelpris kronor	Nu gällande priskurantpris kronor
Cigarrer och cigarrcigarretter	887,000	25	22,175,000
Cigarretter	468,000	28	13,104,000
Röktobak	398,000	7.3	2,905,400
Tuggtobak	576,000	8	4,608,000
Snus	6,048,000	3	18,144,000
	8,377,000		60,936,000

Då man torde kunna förutsätta, att den störning i förbrukning av tobaksvaror, som förorsakats av ökningen i tullsatserna, vilken beslutades vid 1914 års senare riksdag ävensom av tobaksmonopolets ikraftträdande den 1 juni 1915, skall i stort sett vara med 1917 års ingång överstånden, bör man kunna räkna med att förbrukningen från och med detta år ånyo blivit stadgad.

Frågan gäller då att avgöra dels huru stor kvantitativa förbrukningen kan anses komma att bli och dels vilka genomsnittliga prislägen, som allmänheten kommer att betala för de olika tobaksvaruslagen.

Från nedanstående tabell framgår, i vad mån konsumtionen varierat i kvantitativt hänseende från år 1909 till år 1912.

	Konsumtionen 1909 kilogram	1912 kilogram	Ökning (+) eller minskning (—) pr år under åren 1910, 1911 & 1912.
Cigarrer & cigarrcigarretter	830,530	919,532	+ 29,767
Cigarretter	386,758	566,434	+ 59,892
Röktobak	401,549	405,678	+ 1,376
Tuggtobak	601,108	559,365	— 13,914
Snus	5,846,984	6,285,286	+ 146,100
	8,066,929	8,736,595	+ 223,222

Försiktigheten fordrar, att i och för denna beräkning helt och hållet frånse från den konstanta ökningen i tobaksförbrukningen, som hittills ägt rum, men som på grund av prisökningen kan hava avstannat. Det torde därför vara oklokt att räkna med större kvantitativ förbrukning än i medeltal under åren 1909—1912. Däremot torde det vara nödvändigt att taga hänsyn till den förskjutning från ett tobaks-

varuslag till ett annat, som siffrorna från 1909 och 1912 tyda på, i den mån de bekräftas av senare erfarenhet.

Vad beträffar cigarrer och cigarrcigarretter påvisa siffrorna från 1909 och 1912 en ökning i förbrukningen. Denna torde dock böra snarare betraktas som tillfällig och till och med bör genomsnittsförbrukningen för nämnda år i detta sammanhang anses för hög. Stannar man vid en kvantitativ förbrukning av cirka 750,000 kilogram motsvarande cirka 187,500,000 cigarrer och cigarrcigarretter, torde man vara på säkra sidan. Den här föreslagna minskningen motiveras därav, att man kan påräkna en ökad förbrukning av cigarretter även utöver den under år 1912 konstaterade. En förbrukning av 700,000 kilogram eller 700,000,000 stycken cigarretter under år 1917 torde man med säkerhet kunna räkna med.

Sedan monopolets ikraftträdande tyckes en ökad förbrukning av röktobak göra sig gällande. Huruvida denna är av tillfällig natur eller ej kan ännu ej bedömas. Emellertid torde allt för stort avseende ej böra fästas därvid, varför man i denna beräkning torde böra stanna vid en kvantitativ förbrukning av 400,000 kilogram.

Vad beträffar tuggtobak minskas förbrukningen årligen och torde den år 1917 knappast uppgå till mer än 300,000 à 350,000 kilogram.

Vad slutligen beträffar snus är det mycket troligt, att förbrukningen därav år 1917 kommer att uppgå till cirka 6,000,000 kilogram. Emellertid torde försiktigheten bjuda, att här räkna med en något mindre kvantitet, därför att de strängare regler med avseende på försäljningen, som gälla under monopolet, komma att förhindra det slöseri med varan, som förut ägt rum.

Beträffande genomsnittsprislagena finnes ingen anledning att för närvarande frångå de pris, som använts i föregående tabell (medelförbrukningen under åren 1909—1912).

Uppskattad förbrukning under år 1917:

	Kilogram		Kronor
Cigarrer & cigarr-			
cigarretter.....	750,000 (187,500,000 st.)	25 kr. (10 öre)	18,750,000
Cigarretter.....	700,000 (700,000,000 »)	28 » (2.8 »)	19,600,000
Röktobak.....	400,000	7.3 »	2,920,000
Tuggtobak.....	300,000	8 »	2,400,000
Snus	5,500,000	3 »	16,500,000
	<u>7,600,000</u>		<u>60,170,000</u>

Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917. 17

Med i föregående tabell angivna priskurantpris skulle statens skatteinkomst å tobaksvaror komma att uppgå till:

	Priskurantpris.	Skattesats.	Skattebelopp.
Cigarrer & cigarreigarretter	18,750,000	15 procent	2,812,500
Cigarretter	19,600,000	30 »	5,880,000
Röktobak	2,920,000	20 »	584,000
Tuggtobak	2,400,000	20 »	480,000
Snus	16,500,000	25 »	4,125,000
	60,170,000		13,881,500

Statens inkomst å tobaksskatt skulle således för år 1917 kunna uppskattas till cirka 14,000,000 kronor.»

I enlighet härmed har statskontoret i förslagstabellen upptagit tobaksskatten till 14,000,000 kronor.

Brännvinstillverkningsskatt, bevillning.

Brännvinstillverkningen i riket har utgjort:

år 1910	liter 39,221,751
» 1911	» 36,797,482
» 1912	» 41,744,395
» 1913	» 45,244,045
» 1914	» 38,791,008

eller i medeltal för dessa fem år 40,359,736.

Tillverkningen under innevarande år intill den 1 december har, enligt meddelande från kontrollstyrelsen, uppgått till 20,385,780.1 liter. Om härtill lägges tillverkningen under december månad nästlidet år 7,376,185.9 skulle, under förutsättning att sistnämnda litertal komme att motsvara tillverkningen för samma månad innevarande år, detta års tillverkning bliva 27,761,966 liter.

Beträffande tillverkningsskatten enligt rikshuvudboken, får statskontoret meddela följande översikt av femårsperioden 1910—1914:

	Influten skatt	Avkortningar och restitutioner	Statsverket behållet
år 1910.....	24,413,892	2,781,389	21,632,503
» 1911.....	24,410,473	2,554,277	21,856,196
» 1912.....	24,211,832	1,565,766	22,646,066
» 1913.....	23,791,111	1,501,654	22,289,457
» 1914.....	22,203,575	1,468,781	20,734,794

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

18 **Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917.**

Under innevarande år intill den 1 december är dylik skatt, enligt uppgift från kontrollstyrelsen, inbetald med 21,248,683 kronor, och under förutsättning att inkomsten för innevarande månad kommer att utgöra ett lika stort belopp, som under december månad nästlidet år eller 4,089,358 kronor, skulle årets inkomst uppgå till 25,338,041 kronor. Om därifrån avdrages vad under innevarande år blivit eller än vidare kan varda restituerat, här förslagsvis beräknat till 1,500,000 kronor, skulle återstå 23,838,041 kronor.

I sin underdåniga skrivelse den 12 december 1914 med inkomstberäkning för år 1916 anförde statskontoret:

»Under förutsättning att kontrollområden, enligt nådiga förordningen av den 25 sistlidne september, komma att i stor utsträckning successivt fastställas, så att vid ingången av år 1916 större delen av landet är indelat i kontrollområden, vilkas gränser stöta intill varandra, synes en nedsättning vara påkallad även för år 1916, och kan statskontoret i sådant avseende meddela, att från representativt håll bland de krafter, som verka för ovan omförmälda reglering av brännvinsförsäljningen, under nyssnämnda förutsättning uttalats den åsikt, att nedsättningen kunde beräknas till minst 33 $\frac{1}{3}$ procent, möjligen 40 å 45 procent. Statskontoret har dock icke ansett sig kunna räkna med en så hastig minskning redan till år 1916 och har därför ansett sig böra stanna vid en nedsatt beräkning av 17,000,000 kronor.»

Med sistnämnda belopp har skattetiteln blivit upptagen i riksstaten för 1916.

Numera åligger det, enligt nådiga förordningen den 8 juni 1915, kontrollstyrelsen att indela riket i kontrollområden.

Från kontrollstyrelsen har meddelats följande:

»Beräkning av den för beskattning underkastade kvantiteten brännvin för tillverkningsåret 1915—1916, under förutsättning att ökad bränning ej kommer att äga rum:

potatisbrännvin	19,000,000 liter normalstyrka
melass- och vitbetsbrännvin.....	2,000,000 » »
jästbrännvin	3,200,000 » »
	cirka 24,200,000 liter normalstyrka
Åtgår för denaturering cirka	2,500,000 » »
Disponibelt för förtäring samt medicinskt och tekniskt bruk cirka	21,700,000 liter normalstyrka,

vilket utgör 21,266,000 beskattningsbara liter, för vilka tillverkningsskatt å 65 öre per liter bör utgå med kronor 13,822,900.

Försiktigheten bjuder att ej beräkna skatten högre än till 13,000,000 kronor.»

Även för år 1917 bör ifrågakvarande inkomstitel, enligt uppgift från kontrollstyrelsen, högst beräknas till 13,000,000 kronor, vilket belopp av statskontoret upptagits å förslagstabellen bilaga A.

Punschskatten, bevillning, vilken utgår med 60 öre för varje liter punsch, som utlämnas till försäljning, uppfördes i 1904—1906 årens riksstater med 1,300,000 kronor. Efter det vid 1906 års riksdag en särskild stämpelavgift till enahanda belopp som för punsch stadgats även för arrak och rom, höjdes beräkningen för år 1907 till 1,500,000 kronor, med vilket belopp titeln sedermera varit i 1909—1912 årens riksstater uppförd. På grund av inkomstitelns jämna stegring föreslog statskontoret i sina underdåniga utlåtanden angående inkomstberäkning för åren respektive 1913, 1914, 1915 och 1916, att titeln måtte upptagas med förhöjda belopp nämligen för 1913 med 1,700,000 kronor, för 1914 med 1,800,000 kronor, för 1915 likaledes med 1,800,000 kronor, och för 1916 med 2,000,000 kronor, vilka förslag blevo av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen bifallna.

Skatten inflöt

år 1911 med	kronor 1,743,532: —
» 1912 »	» 1,838,119: —
» 1913 »	» 1,956,992: —
» 1914 »	» 2,239,522: —

Under tiden januari—oktober innevarande år har, enligt uppgift från generalpoststyrelsen, punschstämpelavgift influtit med 1,704,582 kronor. Under förutsättning, att under återstående delen av innevarande år skulle inflyta dylik avgift till lika belopp som under samma tid näst föregående år eller 446,027 kronor, skulle årets punschstämpeluppbörd kunna beräknas till 2,150,609 kronor.

I 1917 års riksstat torde denna inkomstitel få upptagas med oförändrat belopp, 2,000,000 kronor.

Maltskatt, bevillning. Under de fem år, som förflutit, sedan nu gällande maltskattesats fastställdes, har å denna skattetitel

	influtit	avkortats eller restituerats	åt statsverket behållits
	kronor	kronor	kronor
år 1910.....	5,369,027	214,899	5,154,128
» 1911.....	5,289,219	229,797	5,059,422
» 1912	5,168,853	255,769	4,913,084
» 1913.....	5,510,820	273,953	5,236,867
» 1914.....	5,778,695	305,226	5,473,469

Under januari—november innevarande år har maltskatten blivit debiterad med 5,332,053 kronor och om skatten komme att under december månad debiteras med enahanda belopp som under samma månad 1914 eller 459,667 kronor, skulle årets uppbörd kunna beräknas komma att utgöra 5,791,720 kronor.

Det, enligt 8 § 1 mom. i Eders Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker den 7 augusti 1907, sådan samma paragraf lyder enligt nådiga förordningen den 20 augusti 1909, restituerade skattebeloppet kan enligt erfarenheten från föregående år antagas uppgå till omkring 300,000 kronor. Om från ovannämnda 5,791,720 kronor drages restitutionssumman 300,000 kronor, uppkommer det belopp av 5,491,720 kronor, vartill maltskatten kan beräknas uppgå för år 1915.

Statskontoret hemställer, att ifrågavarande skattetitel må i riksstaten för år 1917 upptagas med oförändrat belopp, 5,400,000 kronor.

Brännvinsförsäljningsmedel, bevillning, som, enligt den lydelse 25 § i gällande förordning angående försäljning av brännvin erhållit genom nådiga förordningen den 18 juli 1913 (Svensk Författningssamling nr 197), numera tillfalla statsverket, ha med ett belopp av 18,300,000 kronor upptagits i 1915 års riksstat bland »egentliga statsinkomster», underavdelningen »tullar och acciser».

De hava för nedannämnda år uppgått till följande belopp:

år 1910	kronor	16,831,708: —
» 1911	»	19,051,380: —
» 1912	»	19,426,838: —
» 1913	»	19,379,662: —

eller i medeltal för dessa fyra år 18,672,397 kronor.

I riksstaten för år 1916 äro dessa medel upptagna till 16,500,000 kronor men böra för år 1917, enligt meddelande från kontrollstyrelsen den 8 i denna månad, icke räknas till mer än högst 15,000,000 kronor. I enlighet härmed är denna titel införd i bilaga A.

Uppbörd i statens verksamhet.

Fyr- och båkedel hava enligt rikshuvudboken influtit

år 1910 med	kronor 1,850,183: —
» 1911 »	» 1,929,181: —
» 1912 »	» 2,100,221: —
» 1913 »	» 2,256,795: —
» 1914 »	» 2,271,705: —

eller i medeltal 2,081,617 kronor med en årlig ökning av i medeltal 105,381 kronor. Utgående från dessa siffror, föreslår statskontoret, att i riksstaten för år 1917 denna inkomstitel upptages med samma belopp som i riksstaten för år 1916 eller 2,500,000 kronor.

Lotspenningarna, vilka före 1915 behållits å den plats, där upp-
börden skett, såsom avlöning åt därstädes anställda lotsar, och icke
upptagits såsom inkomst vare sig i riksstaten eller hos lotsstyrelsen,
hava i riksstaterna för åren 1915 och 1916 uppförts med ett belopp av
1,200,000 kronor. Enligt meddelande från lotsstyrelsen hava de för år
1914 uppgått till 1,406,061 kronor och under år 1915 till och med
september månad till 1,773,304 kronor. Då emellertid ökningen i lots-
penningar icke torde i och för sig under nuvarande undantagsför-
hållanden utgöra tillräckligt skäl att höja det belopp, vartill lots-
penningarna i riksstaten för år 1916 beräknats, föreslår statskontoret
icke någon ändring i detta hänseende.

Bidrag till försäkringsinspektionen. Denna inkomstitel och den
däremot svarande utgiftstiteln (VI H. 1) »Till upprätthållande av för-
säkringsinspektionens verksamhet» avvägas mot varandra och upptagas
i riksstaten med samma belopp. Därest överskott uppstår, reserveras
detta å utgiftsanslaget för de med anslaget förenade ändamål.

Då försäkringsinspektionen, enligt vad statskontoret erfarit, den
31 nästlidne augusti ingått med underdånig framställning om utgifts-
statens höjande till 59,300 kronor, har statskontoret i förslagstabellen,
bilaga A, upptagit inkomstiteln till samma belopp.

Bidrag till bankinspektionen. Under denna titel upptagas i statsverkets räkenskaper de bidrag till bestridande av kostnaden för bankinspektionens organisation och verksamhet, som det enligt 239 § i lagen om bankrörelse den 22 juni 1911 åligger bankbolag att årligen erlægga, och vilka för närvarande jämlikt nådiga kungörelsen den 15 december 1911, för varje år och varje bolag uppgå till sju tusendels procent av bolagets egna fonder vid utgången av nästföregående kalenderår. Från och med år 1916 läser emellertid, enligt från bankinspektionen erhållet meddelande, procentsiffran komma att höjas till nio tusendelar. Hela uppbörden å denna titel skulle till följd därav år 1916 belöpa sig till närmare 60,000 kronor, till vilket belopp även inkomsterna för år 1917 kunde beräknas uppgå. På grund härav har statskontoret i bilaga A uppfört inkomstiteln med ett till 60,000 kronor förhöjt belopp.

Inkomst av myntning och justering hänföres till samma inkomsttyp som de två närmast föregående och beräknas alltså inflyta med ett belopp motsvarande omkostnader för året, för vilka på riksstatens utgiftsida uppföres ett reservationsanslag, omfattande samtliga utgifter för mynt- och justeringsverkets drift, och komma i följd härav de å inkomstiteln uppkomna överskott att användas för de med anslaget avsedda ändamål. Inkomstiteln och motsvarande anslag äro i riksstaten för år 1915 upptagna till 915,000 kronor. I skrivelse den 26 nästlidne november har mynt- och justeringsverket hemställt, att vid beräkningen av statsverkets inkomster för år 1917 inkomst av myntning och justering måtte upptagas till 941,730 kronor eller till lika stort belopp som de av verket, enligt skrivelser dels till Konungen den 30 september 1915 dels till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 8 oktober 1915, för år 1917 beräknade utgifterna för mynt- och justeringsverkets underhåll. Statskontoret har i sin förslagstabell uppfört titeln med ett till 940,000 kronor avrundat belopp.

Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter behandlas på samma sätt som bidrag till försäkringsinspektionen. Genom nådigt brev den 18 september 1914 är utgiftsstat för patent- och registreringsverket fastställd att tillämpas från och med år 1915. Denna stat, som ännu är gällande, slutar på en summa av 540,600 kronor, och till detta belopp har statskontoret därför upptagit ifrågavarande inkomstitel i bifogade förslagstabell.

Kontrollstämpelmedel, som i 1912—1914 årens riksstater upptagits med 95,000 kronor, hava i 1915 och 1916 årens riksstater uppförts med ett till 100,000 kronor förhöjt belopp. I enlighet med av myntdirek-

tören framställt förslag hemställer statskontoret, att dessa medel i 1917 års riksstat upptagas med oförändrat belopp, 100,000 kronor.

Terminsavgifter från läroverken:

Å denna inkomsttitel inflöto:

år 1910	kronor 531,599
» 1911	» 545,320
» 1912	» 556,586
» 1913	» 552,345
» 1914	» 565,585

eller i medeltal för femårsperioden 550,287 kronor.

Då inkomstbeloppen å denna titel numera synas alltjämt hålla sig över 550,000 kronor, har statskontoret beräknat denna inkomstpost till nämnda belopp.

Avgifter för granskning av biografbilder hava i riksstaten för år 1916 beräknats till 26,000 kronor. I enlighet med från statens biografbyrå erhållet meddelande föreslår statskontoret, att denna titel för år 1917 beräknas till 28,000 kronor, på vilket belopp jämväl den av Eders Kungl. Maj:t den 12 nästlidne november fastställda staten för statens biografbyrå för år 1916 slutar.

Avgifter för registrering av automobiler. Vid föredragning i statsrådet den 14 januari 1915 av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel (statsverkspropositionen 1915, 6:e huvudtiteln, sid. 14—15) anförde chefen för civildepartementet:

»Det är min avsikt att inom den närmaste tiden inför Kungl. Maj:t framlägga förslag till ny förordning om automobiltrafik. I detta förslag, varöver jämväl riksdagens yttrande torde böra inhämtas, har upptagits, bland annat, en ordnad registrering av automobiler, vilken skulle handhavas av Kungl. Maj:ts befallningshavande. De anmälningar och uppgifter, som äro avsedda att införas i de särskilda automobilregistren, torde i den omfattning, som Kungl. Maj:t prövar lämplig, böra kungöras i publikationen »Meddelanden angående automobiltrafik», i fråga om vars nuvarande uppgift jag tillåter mig hänvisa till vad jag under nästföregående punkt (som avsåg tidningen »Polisunderrättelser») anförte.

För täckande av de med den nu ifrågasatta registreringen och kungörandet förenade kostnaderna måste avgifter för registreringsanmälningarna upptagas. Dessa avgifter synas lämpligen kunna sättas

till 15 kronor för den första registreringen och 5 kronor för varje registrering av ändring i förhållande, varom inskrivning i registret skall ske. Anteckning i registret och kungörelse om förbud för viss automobils användande lära däremot böra ske avgiftsfritt. Förberörda förslag till ny förordning om automobiltrafik torde också komma att innehålla bestämmelser om särskilt tillstånd av myndighet att föra automobil. Kungörandet av sådana tillståndsbevis torde icke behöva ske, varemot om återkallande av tillståndsbevis kungörelse läser vara nödvändig och böra intagas i »Meddelanden angående automobiltrafik». Denna kostnad kan antagas bli mycket ringa och inverkar icke på nedan angivna kostnadsberäkningar.

Då under år 1916 samtliga i riket befintliga automobiler torde böra anmälas för registrering, läser man utan överdrift kunna antaga, att under nämnda år minst 5,000 automobiler komma att inregistreras. Inkomsten härav skulle, om avgiften sättes till föreslaget belopp, 15 kronor, komma att uppgå till minst 75,000 kronor. Tilläggsregistreringar av beskaffenhet att vara förenade med avgift torde för år 1916 förslagsvis kunna beräknas till omkring 300, och skulle således avgifterna för desamma, om de bestämmas till 5 kronor för varje registrering, komma att uppgå till omkring 1,500 kronor. Sammanlagda beloppet av under år 1916 inflytande registreringsavgifter skulle under nu angivna förutsättningar sålunda komma att uppgå till 76,500 kronor eller, om siffran avrundas nedåt, till 76,000 kronor.»

I enlighet med därom framställd nådig proposition blevo också i riksstaten för år 1916 »avgifter för registrering av automobiler» uppförda med ett belopp av 76,000 kronor.

I avseende på beräkning av samma inkomstitel för år 1917 har statskontoret inhämtat, att under nedannämnda år följande antal automobiler blivit nyregistrerade inom riket, nämligen:

år 1910	466, och 137 motorcyklar,	
» 1911	487, » 266	»
» 1912	764, » 286	»
» 1913	1,021, » 631	»
» 1914	1,137, » 783	»
» 1915	553, » 723	»

till och med den 30 november 1915.

I början av augusti 1914 utbröt världskriget, och sedan dess är automobilimporten till riket nästan omöjliggjord, som också framgår av siffrorna härovan.

Skulle kriget sluta under 1916 och exportförbudet å automobiler från de exporterande länderna Frankrike, England och Italien med flera upphävas, är det likväl ej säkert att exporten hit kan bli något livlig under första året. Man kan tänka sig, att de nu krigförande länderna, som exporterat automobiler, efter kriget själva behöva komplettera sina behov i första hand.

Man torde därför, även om den inhemska tillverkningen uppdrives i så hög grad, som tillgången på gummi medgiver, icke kunna beräkna större nyregistrering av automobiler för år 1917 än omkring 700 å 800 samt omkring 725 motorcyklar.

Med beräkande, i enlighet med § 3 i nådiga kungörelsen om automobilregisters förande den 12 november 1915, av en avgift av 15 kronor per automobil och 5 kronor per motorcykel har statskontoret i förslagstabellen upptagit inkomstiteln med ett till 15,000 kronor avrundat belopp.

Diverse inkomster. Under denna titel sammanfattas från och med år 1912 dels vad som förut i allmänhet bokförts under benämning »Extra uppbörd», dels bötesmedel, dels ock ränteinkomsten å riksgäldskontorets tillsvidare förräntade medel.

Vad sistnämnda inkomst beträffar, har statskontoret från riksgäldskontoret erhållit meddelande, att densamma för år 1917 beräknas uppgå till 200,000 kronor. Beloppet av övrig till titeln »diverse inkomster» hörande uppbörd har enligt rikshuvudböckerna för de senaste åren utgjort:

år 1911	kronor	875,915:—
» 1912	»	950,167:—
» 1913	»	1,065,226:—
» 1914	»	1,616,717:—

då härvid frånräknats sådan uppbörd, som år 1917 kommer att motsvaras av inkomster under andra titlar, nämligen avkastning av statens vattenfallsverk för år 1911 och tidigare år samt brännvinnsförsäljningsmedel och prästerskapets tionde för år 1914.

På grund av den väntade nedgången i ränteinkomsten å riksgäldskontorets tillsvidare förräntade medel, och då det höga inkomstbeloppet för år 1914 till avsevärd del berott på den tillfälliga omständigheten, att ett belopp av 585,000 kronor influtit såsom expropriationsvis utdömd ersättning för kronans fastighet nr 2 i kvarteret Memnon i Stockholm, har statskontoret ansett försiktigheten kräva, att titeln i 1917 års rikstat icke upptages till högre belopp än 1,500,000 kronor.

B. Inkomster av statens produktiva fonder.

Statens affärsverksamhet.

Postverket. I en från finansdepartementet till statskontoret överlämnad underdånig skrivelse den 28 sistlidne september anför generalpoststyrelsen:

»Postverkets *sammanlagda inkomster för år 1914* upptagas av generalpoststyrelsen i det förslag till inkomstberäkning för samma år, som generalpoststyrelsen avgav den 24 oktober 1912, till 27,100,000 kronor. I riksstaten för år 1914 beräknades emellertid sagda inkomster, på Eders Kungl. Maj:ts förslag, till 208,000 kronor högre än av generalpoststyrelsen föreslagits, eller till 27,308,000 kronor.

Med hänsyn till det i början av augusti 1914 utbrutna världskriget och dess inverkan på såväl den inrikes som den utrikes poströrelsens storlek ansåg generalpoststyrelsen av de skäl, som närmare anfördes i styrelsens underdåniga förslag den 30 september 1914 till beräkning av postverkets inkomster för år 1916 — då styrelsen jämväl hade att yttra sig i fråga om inkomsterna för år 1914 — att dessa skulle komma att belöpa sig till 26,027,400 kronor för den inrikes rörelsen och till 525,000 kronor för den utrikes rörelsen eller tillhoppa 26,552,400 kronor. Enligt bokslutet för år 1914 hava inkomsterna uppgått till 26,671,188 kronor, därav på inrikes rörelsen 26,015,244 kronor. Vad till en början den sistnämnda beträffar visa generalpoststyrelsens beräkningar sig alltså så gott som fullständigt motsvara det verkliga förhållandet. Den jämförelsevis mindre betydande inkomstökningen faller på utrikes rörelsen. I detta hänseende framhöll styrelsen i skrivelsen den 30 september 1914, att styrelsen under dåvarande förhållanden icke ansåg sig böra räkna med en högre inkomstsiffra, än som under alla förhållanden syntes kunna uppnås. Ökningen å utrikesrörelsen under 1914 är till väsentligaste delen beroende därpå, att svenska postverket på grund av den genom kriget ökade transitrörelsen tillgodoförts större belopp i portoandelar för paketutväxlingen, än som kunnat förutses.

Inkomsterna för år 1915 föreslogos av generalpoststyrelsen i den av styrelsen den 25 september 1913 avgivna inkomstberäkning för år 1915 till uppförande i riksstaten med 28,150,000 kronor.

På förekommen anledning meddelades i skrivelse den 1 maj 1914 att, så vitt med ledning av förhållandena dittills under år 1914 kunde

bedömas, överskottet av postverkets rörelse för år 1915, därest oförutsedda händelser icke inträffade, torde kunna beräknas till omkring 540,000 kronor mer, än som upptagits i generalpoststyrelsens förslag till postverkets stat för driftkostnaderna för samma år, 3,450,000 kronor, eller således 4,000,000 kronor.

På grund härav och då statskontoret i avgivet yttrande den 11 maj 1914 ej fann anledning till erinran mot generalpoststyrelsens beräkningar, hemställde vederbörande departementschef vid ärendets föredragning inför Eders Kungl. Maj:t, att disponibla medel från postverket för år 1915 måtte få beräknas till 4,000,000 kronor.

Härefter upptogos postverkets inkomster för år 1915 i riksstaten till 28,690,000 kronor.

I sin förut berörda skrivelse den 30 september 1914 förklarade generalpoststyrelsen, att styrelsen, i betraktande av kriget och dess inflytande å poströrelsen, ansåge försiktigheten bjuda, att icke under *dåvarande* förhållanden å inrikes rörelsen räkna med en högre öknings-siffra än 2.5 procent å inkomstsiffran för motsvarande rörelse under år 1914 eller till 26,678,100 kronor.

Under de gångna 6 första månaderna av år 1915 hava postverkets inkomster å inrikes rörelsen uppgått till sammanlagt 13,848,610 kronor, vilket innebär en inkomstökning av 2.96 procent i förhållande till motsvarande belopp för första halvåret 1914, 13,450,300 kronor, eller således icke fullt en halv procent mer än vad generalpoststyrelsen förra året ansåg sig böra beräkna. Enligt verkställd utredning har under tioårsperioden 1904—1913 ökningsprocenten under första halvåret ett år i jämförelse med samma halvår föregående år varit ungefär enahanda som under andra halvåret i jämförelse med andra halvåret föregående år (4.90 procent respektive 4.92 procent). Generalpoststyrelsen vågar därför icke för sin del, särskilt under de obestämda förhållanden, som ännu äro rådande, för andra halvåret 1915 räkna med en större stegringsprocent i inkomsterna för inrikes rörelsen än 3 procent. Om därför inkomsterna för andra halvåret 1914, 12,564,944 kronor ökas med 3 procent, skulle inkomsterna å samma rörelse för andra halvåret 1915 komma att uppgå till 12,941,892 kronor. Inkomsterna av *inrikes rörelsen i dess helhet under år 1915* anser generalpoststyrelsen således, så vitt nu kan bedömas, komma att uppgå till omkring 26,790,500 kronor eller ett belopp, som allenast med omkring 100,000 kronor överstiger vad generalpoststyrelsen den 30 september 1914 beräknade för år 1915, nämligen 26,678,100 kronor.

Då generalpoststyrelsen nämnda dag avgav sitt underdåniga förslag till inkomstberäkning, utgick generalpoststyrelsen från, att kriget icke skulle bliva så långvarigt, som det visat sig bliva. Och fann generalpoststyrelsen sig av sådan anledning kunna räkna med en inkomstökning beträffande den *inrikes rörelsen för år 1915* av 3.5 procent.

Under förutsättning emellertid att kriget kommer att fortvara jämväl under åtminstone viss del av år 1916, synes det generalpoststyrelsen, som om försiktigheten bjuder att icke heller för år 1916 räkna med en högre inkomstökning för den inrikes rörelsen än något över 3 procent å det ökade beloppet, 26,790,500 kronor, vartill inkomsterna för år 1915 numera beräknas komma att uppgå. Även om man nämligen under någon del av år 1916 skulle kunna förvänta ett större uppsving i rörelsen — något som dock icke lär kunna med någon större grad av sannolikhet bestämmas — torde man, å andra sidan, icke böra bortse från att, vare sig kriget pågår eller slutar under året, en viss nedgång i rörelsen, åtminstone tidvis, kan vara att befara. För övrigt låter det sig näppeligen göra att nu fälla något mera bindande omdöme vare sig i ena eller andra avseendet. Enligt ovannämnda beräkningsgrund skulle inkomsterna av inrikes rörelsen år 1916 komma att uppgå till i det närmaste det av generalpoststyrelsen i skrivelse den 30 september 1914 angivna belopp eller 27,611,800 kronor.

— — — — —

Vad slutligen beträffar *år 1917* torde det givetvis också vara en vanskelig uppgift att med någon större grad av tillförlitlighet beräkna postverkets inkomster. Under antagande att kriget då är slut och att därefter en större livaktighet uppstår inom handels och industriens områden, lär man kunna för år 1917 å inrikes rörelsen beräkna en något större ökning än för år 1916. Då emellertid en viss depression inom några på poströrelsen inverkan områden kan vara att förutse, samt därjämte större eller mindre penningknapphet må kunna befaras, åtminstone någon tid efter det långvariga världskriget, har det synts generalpoststyrelsen, som om man icke skulle kunna förvänta så stor ökning å den inrikes rörelsen under år 1917, som eljest skulle hava varit fallet. Generalpoststyrelsen hade därför ursprungligen tänkt sig, att styrelsen för sin del icke skulle kalkylera med en större ökning än 3.5 procent. Generalpoststyrelsen har dock, ehuru med tvekan, ansett sig kunna räkna med en ökning av 4 procent å det för år 1916 beräknade beloppet, 27,611,800 kronor.

Inkomsterna av inrikes rörelsen för år 1917 upptagas fördenskull till ett belopp av 28,710,000 kronor.

Vidkommande härefter inkomsterna av *utrikes rörelsen* beräknade generalpoststyrelsen vid avgivandet den 30 september 1914 av inkomstberäkningen för år 1916, att desamma skulle komma att uppgå

för år 1914.....	till kronor 525,000:—
» » 1915.....	» » 525,000:—
och » » 1916.....	» » 540,000:—

De verkliga inkomsterna å *utrikes rörelsen för år 1914* hava enligt postverkets huvudbok för samma år utgjort i runt tal tillhopa 655,940 kronor.

Under de förhållanden då nyssnämnda beräkning verkställdes och särskilt med hänsyn därtill, att inkomsterna av såväl inrikes- som utrikesrörelsen under augusti månad 1914 visade sig uppgå till alldeles särskilt ringa belopp, kunde styrelsen givetvis icke med någon grad av bestämdhet uppgiva det belopp, som kunde antagas inflyta av utrikes rörelsen för återstående delen av året. För att emellertid icke för året räkna med högre belopp, än vartill inkomsterna kunde med all sannolikhet antagas i verkligheten uppgå, ansåg generalpoststyrelsen sig för månaderna september—december 1914 endast böra utgå från en mindre successiv ökning i förhållande till inkomsten under augusti månad. På så sätt kom generalpoststyrelsen till ovan angivna, för år 1914 beräknade inkomstbelopp, 525,000 kronor.

De verkliga inkomsterna för år 1914, 655,940 kronor, hava således uppgått till omkring 130,000 kronor mera än som av styrelsen i september 1914 upptogs såsom det minimibelopp, utrikesrörelsen ansågs kunna inbringa. Denna ökning har uppkommit därigenom, att särskilt pakettransitrörelsen under sista delen av året steg avsevärt mer, än man vid statförslagets avgivande hade anledning förvänta och räkna med.

För år 1915 har, med ledning av de avräkningshandlingar, som nu finnas tillgängliga, uppgjorts en sammanställning över utrikes rörelsen för första halvåret. Denna visar, att Sveriges inkomster å denna rörelse stigit med betydligt högre belopp än det, varmed kunde kalkyleras vid tiden för avgivandet av inkomstberäkningen för år 1916, då generalpoststyrelsen jämväl hade anledning att beräkna inkomsterna för år 1915. Orsaken till denna ökning ligger huvudsakligen däri, att generalpoststyrelsen lyckades anordna postförbindelse mellan Göteborg och England.

Enligt denna sammanställning uppgå de säkra inkomsterna av utrikes rörelsen för första halvåret 1915, i avrundade tal, till följande belopp:

30 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917.

å postanvisningsrörelsen	kronor	2,000: —
för från Sverige avsända samt till Sverige i direkta kartslut ankomna paket.....	»	688,000: —
för transiterande tidningsförsändelser, paket i sluten transit samt värdeförsändelser mellan Danmark och Norge m. m.....	»	60,000: —
eller tillhopa kronor		750,000: —

utgörande i procent, i förhållande till år 1914, beträffande postanvisningsrörelsen en minskning av omkring 62 procent samt beträffande paketutväxlingen och transitorörelsen i övrigt en ökning av omkring respektive 158 procent och 46 procent.

Vid beräkning av inkomsterna för andra halvåret 1915 torde emellertid, på grund av den jämförelsevis stora tillbakagång, som — med anledning av under maj månad utvidgat exportförbud, vilket förbud blivit ytterligare skärpt under augusti månad — från förstnämnda månad inträtt beträffande pakettransitrörelsen samt beträffande de så kallade reexportpaketen, icke böra, så vitt med ledning av nu kända förhållanden kan bedömas, räknas med större inkomst, än som kan antagas kunna med säkerhet uppnås, eller högst hälften av inkomsterna för första halvåret d. v. s. 375,000 kronor. Sammanlagda beloppet skulle alltså utgöra

.....	kronor	1,125,000.
Härtill böra emellertid läggas dels	»	170,000
utgörande från år 1914 till år 1915 överflyttad inkomst av paketutväxlingen med Finland, vilken inkomst kommer att inflyta i 1915 års räkenskaper med anledning därav att december månads 1914 avräkning med nämnda land vid bokslutets uppgörande icke hunnit bliva upprättad, dels ock extra ordinarie uppbörd	»	150,000
vadan sammanlagda säkra inkomsten å utrikesrörelsen för år 1915 skulle uppgå till i runt tal.....	kronor	1,445,000.

I detta belopp är dock icke inräknad den ökning av inkomsterna å transitrörelsen för brevpostförsändelser, som uppstått i anledning av kriget. Enligt gällande internationella postfördrag erhåller ett land för genom detsamma transiterande brevpost en ersättning, som uträknas med stöd av vart femte år upprättad statistik över ifrågavarande transito-posts omfattning. Sverige skulle sålunda, om nämnda beräkningssätt under nuvarande exceptionella förhållanden vunne tillämpning, för dess mycket kostsamma och ur många synpunkter krävande arbete med

transitoposten erhålla ett belopp, som endast svarade mot den i vanliga fall mycket blygsamma transitopostens omfattning. Emellertid har det svenska postverket gjort framställning om transitorsättning under kriget i enlighet med den i verkligheten verkställda befordringen och efter de grunder för dylik ersättning, som äro stadgade. Om, vilket är anledning antaga, Sverige sålunda erhåller full ersättning för den verkställda befordringen, så torde svenska postverkets inkomster av utrikes rörelsen stiga med avsevärda belopp, särskilt beträffande brevtransitotrafiken under år 1915.

Efter beräkningar å den byrå, varå ärendet behandlas skulle med den norm, enligt vilken ersättningen föreslagits att utgå, Sveriges inkomster å brevtransiten för krigsåret augusti 1914—juli 1915 komma att uppgå till mera än 1,000,000 kronor, under det att Sverige beträffande brevtransiten förut årligen haft merutgifter, uppgående till omkring 85,000 kronor.

Det ökade inkomstbeloppet, som av ovannämnda anledning må kunna tillgodokomma Sverige, torde emellertid icke, åtminstone i någon större mån, öva inflytande på 1915 års räkenskaper utan först på ett senare års.

Vad utrikes rörelsen under *år 1916* angår, är densamma givetvis beroende av, huruvida kriget kommer att fortgå under längre eller kortare del av året. I sin ovanberörda underdåniga skrivelse den 30 september 1914 beräknade generalpoststyrelsen en ökning av minst 3 procent å det för år 1915 då beräknade beloppet 525,000 kronor, vadan inkomsterna å utrikesrörelsen för år 1916 upptogos till 540,000 kronor.

Med hänsyn emellertid till den avsevärda ökning utövar den beräknade, som till följd av oförutsedda omständigheter inträffat såväl under senare hälften av år 1914 som under år 1915, torde man — under antagande att verkningarna av kriget komma att sträcka sig in på år 1916 och även under första halvåret 1916 medföra en ökad inkomst för den utrikes rörelsen utöver vad man eljest haft att räkna med — kunna antaga, att inkomsterna å detta halvår komma att uppgå till omkring 400,000 kronor.

Beträffande andra halvåret åter, läser under förutsättning att kriget då är slut, nu allenast vid kalkylens uppgörande böra räknas med det sista halvår, varunder normala förhållanden rått, d. v. s. första halvåret 1914 med tillägg av viss procents ökning. I anseende till den allmänna depression, som någon tid efter kriget kan vara att förutse, anser generalpoststyrelsen sig icke för sin del böra utgå från, att ökningsprocenten sättes högre, än som av styrelsen förut angivits, eller till 3 procent. Inkomsterna under första halvåret 1914 uppgingo till 309,500

kronor. Med 3 procents ökning härå komme motsvarande inkomster för andra halvåret 1916 att uppgå till i runt tal 318,800 kronor. Inkomsterna av utrikes rörelsen för år 1916 utgöra enligt denna beräkning 718,000 kronor, vartill kommer inkomster av extra ordinarie uppbörd m. m. med i runt tal 100,000 kronor. *De sammanlagda inkomsterna för år 1916 av sagda rörelse* skulle alltså komma att uppgå till 818,800 kronor. Härtill bör rätteligen läggas det ökade belopp, som enligt vad ovan sagts, må komma att tillföras svenska postverket på grund av den ökade brevtransitrörelsen, men vilket belopp icke nu lär kunna eller böra närmare preciseras.

Utgår man, beträffande det år, för vilket det gäller att nu avgiva inkomstberäkning, eller *för år 1917*, ifrån att kriget då är slut — ehuru väl dess verkningar måhända kunna antagas sträcka sig en avsevärd tid inpå året — anser generalpoststyrelsen under alla förhållanden försiktigheten bjuda, att för år 1917 icke räkna med en alltför hög inkomstsiffra. Generalpoststyrelsen vågar för sin del icke ifrågasätta, att ökningsprocenten upptages högre än till 4 procent å dubbla beloppet av den för sista halvåret 1916 beräknade summa 318,800 kronor, med tillägg av inkomsten av extra ordinarie uppbörd m. m. med lika stort belopp, som beräknats beträffande år 1916, 100,000 kronor, eller i avrundat tusental till 763,000 kronor.

För jämförelsens skull har generalpoststyrelsen velat här nedan framlägga en tabell, utvisande *de verkliga inkomsterna av utrikes rörelsen 1908—1914 samt beräknade inkomster för åren 1915—1917* (inklusive inkomster av svarskuponger):

år 1908.....	kronor	452,611: —
» 1909.....	»	539,350: —
» 1910.....	»	590,136: —
» 1911.....	»	584,162: —
» 1912.....	»	639,685: —
» 1913.....	»	678,765: —
» 1914.....	»	655,944: —
» 1915.....	»	1,445,000: —
» 1916.....	»	818,800: —
» 1917.....	»	763,000: —

De angivna beloppen för år 1915 och möjligen 1916 komma eventuellt att ökas med de särskilda ersättningssummor för transitbefordran av brevpostförsändelser, som, efter överenskommelse med vederbörande främmande postförvaltningar, kunna tillgodokomma Sverige.

Vidkommande slutligen postverkets inkomster för år 1917 å den av postverket med 1915 års ingång övertagna stämpelförsäljningen kunna dessa, innan ännu ett år gått till ända efter övertagandet av bestyret med stämpelförsäljningen, icke närmare fastställas till beloppet. Generalpoststyrelsen anser sig emellertid icke nu behöva beräkna någon förhöjning i de belopp, som postverket skall erhålla i ersättning för arbetet genom dess personal med stämpelväsendet — att utgå av det för ändamålet å riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till stämpelomkostnader. Postverkets inkomster å stämpelförsäljningen torde sålunda för år 1917 böra upptagas till enahanda belopp som för år 1916 eller 50,000 kronor.

Postverkets *samtliga inkomster för år 1917* skulle alltså komma att belöpa sig till

för den inrikes rörelsen.....	kronor 28,710,000: —
» » utrikes »	» 763,000: —
» stämpelförsäljningen	» 50,000: —
Summa kronor 29,523,000: —	

Generalpoststyrelsen föreslår, att postverkets samtliga inkomster för år 1917 beräknas till i runt tal 29,500,000 kronor.

I detta belopp torde ock kunna anses inräknade de sportelandelar, som för året redovisas till postverket.»

Generalpoststyrelsens förestående underdåniga utlåtande kompletteras av en senare av generalpostdirektören avgiven promemoria, i vilken det heter:

»I det av generalpoststyrelsen den 28 september 1915 avgivna underdåniga förslag till beräkning av postverkets inkomster för år 1917 är, vad den utrikes rörelsen beträffar, icke inräknad någon ökning av inkomsterna på grund av transitrörelsen för brevpostförsändelser i anledning av kriget.

Sveriges inkomster å brevtransiten för krigsåret augusti 1914—juli 1915 antagas komma att uppgå till mer än en miljon kronor.

Det är givetvis icke möjligt att nu med bestämdhet uppgiva, på vilket års räkenskaper det ökade inkomstbelopp, som av ovannämnda anledning må kunna tillgodokomma Sverige, kommer att öva inflytande.

Detta är ju nämligen beroende på krigets långvarighet samt den tidpunkt, då den slutliga regleringen av Sveriges inkomster å brevtransiten i anledning av kriget kommer att ske och de ökade inkomstbeloppen på grund av denna rörelse likvideras till Sverige.

Efter vad numera vill synas, torde det emellertid vara sannolikhet

för att denna sistnämnda tidpunkt blir framflyttad, så att en del av det inkomstbelopp, som beräknats skola inflyta under år 1916, i stället kommer att inflyta först under år 1917 och således beröra detta sistnämnda års räkenskaper.

Under sådana förhållanden lär det kunna antagas, att ett ökat inkomstbelopp av utrikesrörelsen för år 1917 av 500,000 kronor utöver vad generalpoststyrelsen den 28 september 1915 beräknat kommer att inflyta under år 1917.»

Beträffande beräkningen av inkomsterna å den inrikes poströrelsen erinrar statskontoret, att i generalpoststyrelsens underdåniga skrivelse den 30 september 1914 med förslag till beräkning av postverkets inkomster för år 1916 fanns intagen en tablå över inkomsterna av inrikes poströrelsen under tioårsperioden 1904—1913 (återgiven i statskontorets inkomstbetänkande föregående år sid. 25), av vilken tablå generalpoststyrelsen drog den slutsats, att nämnda inkomster under ifrågavarande tid ökats med i medeltal 4.9 procent om året. För att undersöka, huru pass nära de med en sådan årsökning beräknade inkomsterna överensstämma med verkligheten, har statskontoret gjort nedanstående sammanställning, där alla belopp avrundats till tusental kronor:

	Verkliga inkomster	Beräknade inkomster	De förra över- skjuta (+) eller under- stiga (—) de senare med
1904	16,232,000	16,232,000	0
1905	17,027,000	17,027,000	0
1906	17,954,000	17,861,000	+ 93,000
1907	19,147,000	18,736,000	+ 411,000
1908	19,412,000	19,654,000	— 242,000
1909	20,886,000	20,617,000	+ 269,000
1910	21,320,000	21,627,000	— 307,000
1911	22,666,000	22,687,000	— 21,000
1912	24,024,000	23,799,000	+ 225,000
1913	25,026,000	24,965,000	+ 61,000
Summa	203,694,000	203,205,000	+ 489,000

Antagandet av en årlig ökning av 4.9 procent synes således icke innebära någon oförsiktighet. Om man utgår från 1914 års inkomst,

26,015,000 kronor, får man enligt nyssnämnda antagande ett inkomst-belopp för år 1917 av 30,030,000 kronor; antager man endast 4.5 procent ökning, blir beloppet 29,687,000 kronor. Såsom ovan anförts, har generalpoststyrelsen för år 1917 beräknat 28,710,000 kronor.

Då statskontoret svårigen kan tänka sig, att en depression skall följa efter det nu pågående kriget, allra minst en depression, som åstad-kommer en så stor minskning av inkomsten å inrikes poströrelsen, har statskontoret velat fästa uppmärksamheten å denna sak, men har dock icke ansett sig böra framställa något förslag om annat beräkningssätt.

Enligt generalpoststyrelsens förslag med det tillägg, som inne-fattas i generalpostdirektörens ovan anförda yttrande, kunna postverkets samtliga inkomster för år 1917 beräknas till kronor 30,000,000: —

Då enligt vad statskontoret inhämtat, general-poststyrelsen i underdånigt förslag till stat beräknat postverkets driftkostnader för år 1917 till » 25,300,000: — kommer överskottet att uppgå till kronor 4,700,000: — vilket belopp statskontoret uppfört i tabellen bil. A.

Telegrafverket. I underdånigt skrivelse den 24 september 1915 har telegrafstyrelsen anført:

» *Inkomsterna av telefonrörelsen* hava utgjort:

under år 1910	kronor 12,008,424: —
» » 1911	» 13,270,056: —
» » 1912	» 14,574,354: —
» » 1913	» 15,586,330: —
» » 1914	» 16,859,193: —.

Den årliga ökningen i telefoninkomsterna har således belöpt sig till:

från år 1910 till år 1911	kronor 1,261,632: —
» » 1911 » » 1912	» 1,304,298: —
» » 1912 » » 1913	» 1,011,976: —
» » 1913 » » 1914	» 1,272,863: —.

Under det att alltså nämnda ökning i medeltal under den angivna tidrymden uppgått till omkring 1,200,000 kronor, synes, såvitt nu kan bedömas, ökningen från år 1914 till år 1915 komma att uppgå till endast omkring 900,000 kronor, och telefoninkomsterna under sistnämnda år bliva omkring 17,700,000 kronor. De äro beräknade till 16,750,000 kronor för år 1915 och till 17,800,000 kronor för år 1916.

Med utgångspunkt från den kända inkomsten under år 1914, omkring 16,800,000 kronor, och med antagande av den årliga ökning, som framgår av jämförelsen mellan de anförda siffrorna för åren 1914 och 1915, eller 900,000 kronor, skulle telefoninkomsterna komma att belöpa sig till 19,500,000 kronor under år 1917 eller således till 1,700,000 kronor högre belopp än för år 1916 beräknats.

Inkomsterna av telegrafrörelsen hava utgjort:

under år 1910	kronor 2,324,879: —
» » 1911	» 2,319,287: —
» » 1912	» 2,692,651: —
» » 1913	» 2,771,675: —
» » 1914	» 4,004,378: —.

Såsom av siffran för år 1914 framgår, hava telegrafinkomsterna i motsats mot telefoninkomsterna rönt en betydande inverkan av det europeiska kriget, i det att förstnämnda inkomster, som från år 1910 till år 1911 minskades med 5,592 kronor samt från år 1911 till år 1912 ökades med 373,364 och från år 1912 till år 1913 med 79,024 kronor, stigit med 1,232,703 kronor från år 1913 till år 1914. Till vilket belopp telegrafinkomsterna under år 1915 komma att belöpa sig, kan, till följd därav att avräkningarna med utlandet blivit fördröjda, icke nu med någon sannolikhet beräknas, men torde de komma att uppgå till omkring 5,500,000 kronor. Samma inkomster äro för år 1915 beräknade till 2,500,000 och för år 1916 till 2,700,000 kronor.

Till de av kriget förorsakade ökningarna i inkomsterna utav telegrafrörelsen bör givetvis icke tagas någon hänsyn vid beräklandet av dessa inkomster under år 1917, utan föreslår styrelsen, att dessa inkomster för år 1917 beräknas till 3,000,000 kronor, utgörande 300,000 kronor högre belopp än för år 1916 beräknats. Av den sålunda för år 1917 angivna summan anses 60,000 kronor härflyta av andra inkomster än telegramporto, nämligen avgifter för registrering av telegramadresser, bidrag från kommuner och enskilda till lokal för och underhåll av vissa stationer samt avgifter för lokaltelegrafabonnemang.

Sammanlagt skulle alltså telegrafverkets inkomster under år 1917 böra beräknas till 22,500,000 kronor, utgörande 2,000,000 kronor högre belopp än det, till vilket samma inkomster äro i riksstaten för år 1916 upptagna.

Enligt särskild underdånig skrivelse denna dag har styrelsen beräknat utgifterna för telegrafverkets drift under år 1917 till 15,500,000

kronor. I anledning härav hemställer styrelsen i underdånighet, att telegrafverket må i 1917 års riksstat upptagas sålunda:

Inkomster	kronor 22,500,000
Driftkostnader ... »	15,500,000
Överskott	kronor 7,000,000.»

Med förestående belopp har statskontoret infört denna inkomsttitel å förslagstabellen. Statskontoret vill dock påpeka, att telegrafstyrelsens beräkning synes utförd med stor försiktighet. Givetvis kan man icke vid beräkningen taga hänsyn till den av nu rådande utomordentliga förhållanden orsakade stegringen i avseende på inkomster av telegraf-rörelsen. Men dels har den föregående utvecklingen från 1910 till 1913 varit så regelbunden, att det väl kunnat ifrågasättas att beräkna utvecklingen från 1913 till 1917 efter samma skala, vilket skulle hava lett till antagande av ett 300,000 kronor högre inkomstbelopp för år 1917, dels torde det med visst fog kunna sägas, att då man bortser från de tillfälliga förhållandenas stimulerande inverkan på telegrafrörelsen, man även kunnat bortse från den tillfälliga nedgången i telefonrörelsens utvecklingshastighet.

Statens järnvägar. Enligt muntligt meddelande från järnvägsstyrelsen kommer denna styrelse att i sitt ännu icke avlåtna förslag till inkomstberäkning för år 1917 upptaga överskottet med ett till 24,100,000 kronor förhöjt belopp. I enlighet med nämnda meddelande är denna inkomstpost upptagen i bil. A.

Statens vattenfallsverk. I underdånig skrivelse den 29 sistlidne oktober har vattenfallsstyrelsen anfört:

»Uti nådigt brev den 30 december 1911 har Eders Kungl. Maj:t föreskrivit, bland annat, att, sedan av Trollhätte kanalverks inkomster guldits verkets driftkostnader och sedan jämväl av samma inkomster till statsverket årligen inlevererats 161,000 kronor, återstoden av kanalverkets årliga nettobehållning skall överlämnas till handels- och sjöfartsfonden, intill dess Trollhätte kanals ombyggnad blivit färdig enligt den av Eders Kungl. Maj:t den 21 januari 1910 fastställda planen, efter vilken tidpunkt hela nettobehållningen skall ingå till statsverket. Då Trollhätte kanals ombyggnad, så vida intet oförutsett hinder inträffar, bliver färdig före utgången av år 1916, har i förevarande beräkning något bidrag till handels- och sjöfartsfonden icke frånräknats, utan har Trollhätte kanalverks hela beräknade nettobehållning för år 1917 här upptagits.

I överensstämmelse med den till innevarande års statsverksproposition lämnade inkomstberäkningen för år 1916 hava inkomsterna för Porjus kraftverk jämväl för år 1917 beräknats under de förutsättningarna, att avgiften för den energi, som levereras till statens järnvägar för elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen, skall uppgå till i runt tal 500,000 kronor för år, samt att ränta å anläggningskostnaden för järnvägen Gällivare—Porjus icke skall belasta kraftverket. I nämnda belopp av 500,000 kronor är icke inberäknad någon vinst för kraftverket utan endast självkostnaden för den elektriska energiens framställande. Inledda underhandlingar med järnvägsstyrelsen rörande denna sak hava emellertid ännu icke lett till resultat, varför ifrågavarande beräkning icke kan anses fullt definitiv.

Med hänsyn till det ovan anförda har vattenfallsstyrelsen beräknat statens vattenfallsverks inkomster, driftkostnader och överskott för år 1917 enligt nedanstående sammanställning, varuti styrelsen för jämförelse även infört de motsvarande belopp, som upptagits i den godkända riksstaten för år 1916, vilken beträffande Trollhätte och Älvkarleby kraftverk visar något högre siffror än de i motsvarande statsverksproposition beräknade.

		Beräknade belopp för:	
		år 1916	år 1917
Trollhätte kanalverk:			
Inkomster	kronor	496,000: —	730,000: —
Driftkostnader inklusive avsättning till förnyelsefond	»	335,000: —	340,000: —
Överskott kronor		161,000: —	390,000: —
Södertälje kanalverk:			
Inkomster	»	70,000: —	70,000: —
Driftkostnader inklusive avsättning till förnyelsefond	»	58,000: —	58,000: —
Överskott kronor		12,000: —	12,000: —
Trollhätte kraftverk:			
Inkomster	»	2,900,000: —	3,170,000: —
Driftkostnader inklusive avsättning till förnyelsefond	»	850,000: —	970,000: —
Överskott kronor		2,050,000: —	2,200,000: —

		Beräknade belopp för:	
		år 1916	år 1917
Porjus kraftverk:			
Inkomster	kronor	915,000: —	920,000: —
Driftkostnader inklusive avsätt- ning till förnyelsefond	»	385,000: —	390,000: —
Överskott	kronor	530,000: —	530,000: —
Älvkarleby kraftverk:			
Inkomster	»	1,300,000: —	1,800,000: —
Driftkostnader inklusive avsätt- ning till förnyelsefond	»	550,000: —	750,000: —
Överskott	kronor	750,000: —	1,050,000: —
Trollhätte fastighetsförvaltning:			
Inkomster	»	58,000: —	70,000: —
Driftkostnader inklusive avsätt- ning till förnyelsefond	»	32,000: —	35,000: —
Överskott	kronor	26,000: —	35,000: —
Diverse vattenfall och fastigheter inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län:			
Inkomster	»	107,000: —	114,000: —
Driftkostnader inklusive avsätt- ning till förnyelsefond	»	15,000: —	14,000: —
Överskott	kronor	92,000: —	100,000: —
Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar:			
Inkomster	»	8,000: —	8,000: —
Driftkostnader	»	5,000: —	5,000: —
Överskott	kronor	3,000: —	3,000: —
Diverse vattenfall och fastigheter:			
Inkomster	»	38,000: —	42,000: —
Driftkostnader	»	12,000: —	12,000: —
Överskott	kronor	26,000: —	30,000: —
Säger för statens vattenfallsverk:			
Inkomster	»	5,892,000: —	6,924,000: —
Driftkostnader	»	2,242,000: —	2,574,000: —
Överskott	kronor	3,650,000: —	4,350,000: —

40 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1917.

I överensstämmelse härmed är statskontorets förslagsberäkning i avseende på statens vattenfallsverk uppgjord.

Statens domäner. I underdånig skrivelse den 30 sistlidne september angående statförslag för år 1917 i fråga om driftkostnader för statens domäner, har domänstyrelsen beräknat dessa kostnader sålunda:

för domänstyrelsen	kronor	239,600: —
» statens skogsdomäner	»	10,127,600: —
» statens jordbruksdomäner	»	180,500: —
Summa kronor		10,547,700: —

Efter att hava erinrat, att de medel, som erfordras för inrättande av ett antal nya kronojägetjänster i rikets södra delar, icke ingå i förenämnda belopp, anför styrelsen vidare:

»Givetvis är det synnerligen vanskligt att redan nu uppgöra en beräkning över inkomsten från domänskogarna under år 1917. Det är först efter de stora virkesauktionerna i slutet av år 1916, som någon säkrare beräkning ifråga härom är möjlig. Icke ens 1916 års inkomster i skogsmedel kunna med någon större grad av säkerhet nu uppgivas; ty de auktionsförsäljningar och därefter skeende försäljningsavtal under hand, vilka i huvudsak bestämma dessa, äga rum först under nästkommande oktober och november månader, delvis ej förrän i december. Styrelsen gör sig likväl förhoppning om gynnsamma avsättningsmöjligheter under de tidsperioder, då 1917 års inkomster av statsskogarna i huvudsak grundläggas. Då styrelsen den 26 april 1915 i skrivelse till statsrådet och chefen för Eders Kungl. Maj:ts jordbruksdepartement angav de påräknade skogsmedlen för år 1916 till 24,000,000 kronor och som motiv för detta högre belopp förutsatte en med 29 procent ökad avverkning av saluvirke, beräknade styrelsen icke någon stegring i virkesprisen från föregående år. Som likväl en avsevärd sådan stegring redan inträtt och dessa pris böra kunna beräknas bliva ungefär lika höga nästa höst — särskilt med hänsyn till att de nu så högt uppdrivna frakterna kunna antagas hava till dess något nedgått — anser styrelsen, med reservation för den händelse att allt då till avsalu avsett virke icke skulle finna köpare, att skogsmedlen för år 1917 böra kunna beräknas till 27,000,000 kronor. Då den behållna avkomsten av kronans utarrenderade jordbruksdomäner även för år 1917 kan beräknas till 1,500,000 kronor, anser styrelsen, att domänfondens hela avkastning för sistnämnda år vid riks-

statens uppställande bör kunna beräknas till ett belopp av 28,500,000 kronor.

Då det mot slutet av innevarande år torde bliva möjligt att bättre bedöma förhållandena, anhåller styrelsen att då få komplettera sin inkomstberäkning, samt om det visar sig nödigt till Eders Kungl. Maj:t avlämna nya beräkningar angående inkomsterna från domänfonden för såväl år 1916 som år 1917.

Slutligen får domänstyrelsen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, att av 1917 års skogsmedel ett belopp av 1,000,000 kronor reserveras och avsättes till en fond, att användas då på grund av minskade skogsmedel svårighet med hänsyn till andra statsbehov kan uppstå att erhålla nödiga medel till de markförbättrings- och föryngringsåtgärder, som särskilt i Norrland komma att, just på grund av förutvarande stora avverkningar, erfordras. Efter den högkonjunktur, som nu några år torde komma att råda, motser styrelsen nämligen, att en för skogshanteringen kännbar lågkonjunktur kommer att inträda och under en följd av år göra sig gällande. Givetvis komma bruttoinkomsterna att då i avsevärd mån nedgå, beroende på dels en sannolikt betydlig reduktion i virkesprisen, dels den i följd därav nödvungna sänkningen av avverkningsbeloppet. Men otvivelaktigt kan man icke beräkna, att de då stegrade utgifterna skola kunna sänkas i samma proportion. Man kan därför befara, att det vid sådant förhållande skall anses nödvändigt att avknappa även anslagen till behöfliga skogsvårdsåtgärder. Det synes därför styrelsen vara klokt, att under tider, då skogsmedlen inflyta rikligt, en om man så vill säga, förnyelsefond på detta sätt avsättes.»

I händelse av bifall till domänstyrelsens hemställan om avsättning av ett belopp för nyssnämnda ändamål, bör detta belopp i riksstaten medräknas bland driftkostnaderna. Under förutsättning, att avsättningen till förnyelsefond blir affärsmässigt motiverad och beräknad, i likhet med vad som ägt rum för andra affärsverk, vill statskontoret härvid icke göra annan erinran än att, för slutsummans utjämning, det av domänstyrelsen föreslagna beloppet lämpligen torde kunna nedsättas till 952,300 kronor. I enlighet härmed hemställer statskontoret, att denna inkomstitel i 1917 års riksstat upptages sålunda:

inkomster.....	kronor 28,500,000: —
driftkostnader	» 11,500,000: —
överskott	kronor 17,000,000: —

Statsens aktier.

<i>Utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag.</i> Enligt ett från bolaget erhållet meddelande, hade bolaget tidigare för år 1916 beräknat en utfrakt från Kiruna av			ton 3,950,000
» Gellivare av			» 1,100,000
			Ton 5,050,000

Då det nu emellertid syntes antagligt, att kriget skulle fortgå även in på året 1916, och då därtill komme, att det säkerligen skulle dröja en avsevärd tid efter krigets slut innan sjötransporterna kunde återkomma i normalt läge, har bolaget ansett det vara att befara, att malmexporten även under år 1916 avsevärt kommer att reduceras.

På grund av de av bolaget påpekade förhållanden har statskontoret ansett sig böra räkna med minimibelopp för ifrågavarande rörelse och i sådant avseende antagit för år 1916 en utfrakt

från Kiruna av	Ton 2,000,000
» Gellivare av	» 500,000
	Ton 2,500,000

Svenska statens utdelning å preferensaktier i bolaget enligt 1907 års överenskommelse, att lyftas under år 1917, skulle enligt nyssnämnda antagande belöpa sig till:

för 1,000,000 ton från Kiruna å kronor 1:—	kronor 1,000,000:—
» 250,000 » » Gellivare å » 0: 50	» 125,000:—
	Kronor 1,125,000:—

Enligt 1908 års överenskommelse skall bolaget omedelbart efter ordinarie bolagsstämma år 1917 betala royalty för 75,000 ton med 2 kronor per ton för Kirunamalm och 2 kronor 50 öre per ton för Gellivarealm, således ett belopp av minst 150,000 kronor.

Den för år 1917 tillämnade utfrakten av malm har bolaget, enligt vad statskontoret inhämtat, för järnvägsstyrelsen uppgivit sålunda:

från Kiruna	Ton 4,150,000
» Gellivare	» 1,200,000
	Ton 5,350,000,

varav enligt 1913 års överenskommelse:

från Kiruna.....	Ton	700,000
» Gellivare	»	450,000
	Ton	1,150,000

För en malmbrytning av denna omfattning skulle bolaget, enligt sistberörda överenskommelse, erläggga

för 350,000 ton från Kiruna à kronor 5:—	kronor	1,750,000:—
» 225,000 » » Gellivare à » 5:50	»	1,237,500:—
	Kronor	2,987,500:—

Statskontoret anser emellertid försiktigheten kräva, att även denna post nedsättes, och föreslår därför, att ifrågavarande staten tillkommande vinst, för vilken approximativ likvid skall erläggas den 31 december 1917, må i riksstaten för samma år upptagas med ett belopp av 1,475,000 kronor.

I enlighet med vad statskontoret nu anført har statskontoret i förslagstabellen uppfört:

Utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag:

a) enligt 1907 års överenskommelse	kronor	1,125,000:—
b) » 1908 »	»	150,000:—
c) » 1913 »	»	1,475,000:—
	Summa kronor	2,750,000:—

Utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet har statskontoret ansett sig icke kunna upptaga till högre belopp än av bolaget självt beräknade 1,080,000 kronor. Statskontoret vill dock fästa uppmärksamheten på, att detta belopp beräknats såsom 6 procent å ett stamaktiekapital av endast 18,000,000 kronor. Till de utgifter av statsmedel, som skola motsvara stamaktiekapitalet, finnas emellertid å 1915 och 1916 årens riksstater anslagna tillsammans 20,300,000 kronor, och enligt vad statskontoret inhämtat, är det antagligt, att hela detta belopp kommer att utbetalas före 1916 års utgång. Den möjligheten lär ej heller få anses utesluten, att utgifterna stiga till ett ännu högre belopp.

Statens utlåningsfonder (överskott).

Med stöd av härstädes verkställda beräkningar (bil. C.) och med antagande av förvaltningsbidrag, utgående från egnahemslånefonden med 225,000 kronor och från hantverkslånefonden med 2,000 kronor, samt gottgörelse för liden förlust, utgående från fiskerilånefonden med 3,000 kronor, har statskontoret i förslagstabellen upptagit:

Rederilånefonden	kronor	550,000: —
Hantverkslånefonden	»	3,000: —
Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	»	40,000: —
Odlingslånefonden	»	350,000: —
Torvindustrilånefonden	»	100,000: —
Egnahemslånefonden	»	1,575,000: —
Fiskerilånefonden	»	75,000: —
Norrländska nyodlingsfonden	»	28,000: —
Jordförmedlingsfonden	»	50,000: —
Täckdikningslånefonden	»	10,000: —
Allmänna nyodlingsfonden	»	3,500: —

Från riksgäldskontoret har statskontoret inhämtat, att ränteavkastningen för år 1917 av järnvägslånefondens medel beräknats till 1,400,000 kronor och av allmänna byggnadslånefondens medel till 29,000 kronor, vilka belopp upptagits i statskontorets förslagstabell.

D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.**Av särskilt avsatta medel: Värnskattefonden.**

Då de till denna fond avsatta tillgångar, enligt fondens ändamål, torde komma att delvis tagas i anspråk även vid statsregleringen för år 1917, har statskontoret ansett sig böra erinra därom, att, såsom statskontoret redan i underdånigt utlåtande den 19 nästlidne november påpekat, det i nämnda utlåtande omförmälda belopp 2,677,900 kronor, av 1914 års senare riksdag (skrivelse nr 1, sid. 391) till byggnadsföretag vid armén anslagna medel, kommer att på grund av riksdagens beslut utgå av värnskattemedel och bokföras såsom förskott från värnskattefonden, att sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och

andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta. Denna del av värnsskattefondens tillgångar blir således icke disponibel för andra ändamål, förrän den ersatts på sätt nyss nämnts.

De handlingar, som den 23 nästlidne november från finansdepartementet till statskontoret överlämnats för att tagas i övervägande vid avgivande av inkomstberäkningen, bifogas härjämte.

Stockholm den 10 december 1915.

Underdånigst:

HANS WACHTMEISTER.

PER SÖDERMARK.

C. A:SON LEIJONHUFVUD.

K. BECKMAN.
Föredragande.

NILS SPILHAMMAR.

E. Lindström.

Statsverkets inkomster.

				Kronor.
A. Egentliga statsinkomster.				
I. Skatter:				
1. Mantalspenningar		850,000: —		
2. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:				
a. Inkomst- och förmögenhetsskatt, <i>bevillning</i>	48,000,000: —			
b. Bevillning av fast egendom samt av inkomst, <i>bevillning</i>	1,600,000: —			
c. Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, <i>bevillning</i>	300,000: —			
d. Stämpelmedel, <i>bevillning</i> (därav beräknad arvsskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor)	18,600,000: —			
e. Lastpenningar, <i>bevillning</i>	900,000: —	69,400,000: —		
3. Tullar och acciser:				
a. Tullmedel, <i>bevillning</i>	73,000,000: —			
b. Sockerskatt, <i>bevillning</i>	24,000,000: —			
c. Tobaksskatt, <i>bevillning</i>	14,000,000: —			
d. Brännvinstillverkningsskatt, <i>bevillning</i>	13,000,000: —			
e. Punschskatt, <i>bevillning</i>	2,000,000: —			
f. Maltskatt, <i>bevillning</i>	5,400,000: —			
g. Brännvinsförsäljningsmedel, <i>bevillning</i>	15,000,000: —	35,400,000: —	146,400,000: —	216,650,000 —
II. Uppbörd i statens verksamhet:				
1. Fyr- och båkmedel		2,500,000: —		
2. Lotspenningar		1,200,000: —		
3. Bidrag till försäkringsinspektionen		59,300: —		
4. Bidrag till bankinspektionen		60,000: —		
5. Inkomst av myntning och justering		940,000: —		
6. Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter		540,600: —		
7. Kontrollstämpelmedel		100,000: —		
8. Terminsavgifter från läroverken		550,000: —		
9. Avgifter för granskning av biografbilder		28,000: —		
10. Avgifter för registrering av automobiler		15,000: —		
11. Diverse inkomster		1,500,000: —		7,492,900 —
			Transport	224,142,900 —

				Kronor.	
				Transport	224,142,900
B. Inkomster av statens produktiva fonder.					
I. Statens affärsverksamhet:					
1. Postverket:	inkomster, <i>bevillning</i>	30,000,000: —			
	driftkostnader	25,300,000: —			
	överskott		4,700,000: —		
2. Telegrafverket:	inkomster	22,500,000: —			
	driftkostnader	15,500,000: —			
	överskott		7,000,000: —		
3. Statens järnvägar:	inkomster	109,900,000: —			
	driftkostnader	85,800,000: —			
	överskott		24,100,000: —		
4. Statens vattenfallsverk:					
a. Trollhätte kanalverk:	inkomster	730,000: —			
	driftkostnader	340,000: —			
	överskott		390,000: —		
b. Södertälje kanalverk:	inkomster	70,000: —			
	driftkostnader	58,000: —			
	överskott		12,000: —		
c. Trollhätte kraftverk:	inkomster	3,170,000: —			
	driftkostnader	970,000: —			
	överskott		2,200,000: —		
d. Porjus kraftverk:	inkomster	920,000: —			
	driftkostnader	390,000: —			
	överskott		530,000: —		
e. Älvkarleby kraftverk:	inkomster	1,800,000: —			
	driftkostnader	750,000: —			
	överskott		1,050,000: —		
f. Trollhätte fastighetsförvaltning:	inkomster	70,000: —			
	driftkostnader	35,000: —			
	överskott		35,000: —		
	Transport	4,217,000: —	35,800,000: —	224,142,900: —	

				Kronor.	
		Transport	4,217,000: —	35,800,000: —	224,142,900 —
g. Vattenfall och fastigheter inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län:					
		inkomster	114,000: —		
		driftkostnader	14,000: —		
		överskott	100,000: —		
h. Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar:					
		inkomster	8,000: —		
		driftkostnader	5,000: —		
		överskott	3,000: —		
i. Diverse vattenfall och fastigheter:					
		inkomster	42,000: —		
		driftkostnader	12,000: —		
		överskott	30,000: —		
Säger för vattenfallsverken:					
		inkomster	6,924,000: —		
		driftkostnader	2,574,000: —		
		överskott	4,350,000: —		
5. Statens domäner:					
		inkomster	28,500,000: —		
		driftkostnader	11,500,000: —		
		överskott	17,000,000: —		57,150,000 —
II. Statens aktier:					
1. Utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag:					
		a. Enligt 1907 års överenskommelse	1,125,000: —		
		b. Enligt 1908 års dito	150,000: —		
		c. Enligt 1913 års dito	1,475,000: —	2,750,000: —	
				1,080,000: —	3,830,000 —
2. Utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet					
III. Statens utlåningsfonder (överskott):					
		1. Allmänna järnvägslånefonden	1,400,000: —		
		2. Allmänna byggnadslånefonden	29,000: —		
		3. Rederilånefonden	550,000: —		
		Transport	1,979,000: —		285,122,900 —

			Kronor.
	Transport	1,979,000: —	285,122,900 —
4. Hantverkslånefonden		3,000: —	
5. Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby		40,000: —	
6. Odlinglånefonden		350,000: —	
7. Torvindustrilånefonden		100,000: —	
8. Egnahemslånefonden		1,575,000: —	
9. Fiskerilånefonden		75,000: —	
10. Norrländska nyodlingsfonden		28,000: —	
11. Jordförmedlingsfonden		50,000: —	
12. Täckdikningslånefonden		10,000: —	
13. Allmänna nyodlingsfonden		3,500: —	4,213,500 —
Summa			289,336,400 —

Enligt

A. Egentliga statsinkomster.**I. Skatter:**

	För år 1910.	För år 1911.	För år 1912.
1. Mantalspenningar	817,577	842,764	846,622
2. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:			
a. Inkomst- och förmögenhetsskatt, <i>bevillning</i>	— —	32,859,588	35,261,170
b. Bevillning av fast egendom samt av in-			
komst, <i>bevillning</i>	12,845,008	2,668,522	1,547,247
c. Bevillningsavgifter för särskilda förmå-			
ner och rättigheter, <i>bevillning</i>	335,786	332,605	332,775
d. Stämpelmedel, <i>bevillning</i> (därav beräknad			
arvsskatt 6,200,000 kronor)	15,567,026	17,763,683	17,431,457
e. Lastpenningar, <i>bevillning</i>	— —	— —	— —
f. Krigskonjunkturskatt, <i>bevillning</i>	— —	— —	— —
3. Tullar och acciser:			
a. Tullmedel, <i>bevillning</i>	60,867,455	60,547,265	64,326,813
b. Sockerskatt, <i>bevillning</i>	17,549,779	18,815,673	19,629,663
c. Tobaksskatt, <i>bevillning</i>	— —	— —	— —
d. Brännvinstillverkningskatt, <i>bevillning</i>	21,632,503	21,856,196	22,646,066
e. Punschskatt, <i>bevillning</i>	1,693,655	1,743,532	1,838,119
f. Maltskatt, <i>bevillning</i>	5,369,027	5,289,170	4,913,084
g. Brännvinsförsäljningsmedel, <i>bevillning</i>	— —	— —	— —

Säger 136,677,816 162,718,998 168,773,016

II. Uppbörd i statens verksamhet:

1. Fyr- och båkmedel	1,850,183	1,929,181	2,100,221
2. Lotspenningar	— —	— —	— —
3. Bidrag till försäkringsinspektionen	— —	— —	72,875
4. Bidrag till bankinspektionen	— —	— —	37,056
5. Inkomst av myntning och justering	— —	— —	690,523
6. Patent- och varumärkes- samt registre-			
ringsavgifter	— —	— —	535,319
7. Kontrollstämpelmedel	93,365	92,238	105,815
8. Terminsavgifter från läroverken	531,599	545,320	556,586
9. Avgifter för granskning av biografbilder	— —	— —	— —
10. Avgifter för registrering av automobiler	— —	— —	— —
11. Diverse inkomster	— —	— —	2,375,104

Säger 2,475,147 2,566,739 6,473,499

Summa 139,152,963 165,285,737 175,246,515

räkenskaperna.					Beräknade i riks- staten för år 1916.
För år 1913.	För år 1914.	Medium.	Årlig ökning i medeltal.	Årlig minskning i medeltal.	
853,809	846,567	841,468	7,248	— —	850,000
39,838,756	43,136,836	37,774,088	3,425,749	— —	39,000,000
1,637,414	1,724,751	— —	— —	— —	1,550,000
341,512	275,963	323,728	— —	14,956	300,000
18,653,021	17,070,845	17,297,206	375,955	— —	19,000,000
— —	760,678	— —	— —	— —	900,000
— —	— —	— —	— —	— —	9,000,000
69,718,043	58,217,725	62,735,460	— —	662,433	73,600,000
20,893,455	21,619,004	19,701,515	1,017,306	— —	22,000,000
— —	— —	— —	— —	— —	9,600,000
22,289,457	20,734,794	21,831,803	— —	224,427	17,000,000
1,956,992	2,239,522	1,894,364	136,467	— —	2,000,000
5,236,867	5,473,469	5,256,323	26,111	— —	5,400,000
— —	— —	— —	— —	— —	16,500,000
181,419,326	172,100,154	— —	— —	— —	216,700,000
2,256,795	2,271,705	2,081,617	105,381	— —	2,500,000
— —	— —	— —	— —	— —	1,200,000
76,529	81,361	76,922	4,243	— —	53,000
49,419	45,648	44,041	4,296	— —	58,000
638,179	1,316,691	881,798	313,084	— —	915,000
570,343	530,647	545,436	— —	2,336	540,600
110,879	89,342	98,328	— —	1,006	100,000
552,345	565,585	550,287	8,497	— —	500,000
19,595	20,122	19,859	527	— —	26,000
— —	— —	— —	— —	— —	76,000
1,984,947	2,112,460	2,157,504	— —	131,322	1,600,000
6,259,031	7,033,561	— —	— —	— —	7,568,600
187,678,357	179,133,715	— —	— —	— —	224,268,600

Bil. C.

P. M.

För år 1917 hava de *räntor, som skola debiteras* å lån från nedan-nämnda fonder, beräknats till följande belopp:

Odlingslånefonden: för amorteringstiden belöpande

räntor	kronor	350,000: —
Torvindustrilånefonden	»	100,000: —
Rederilånefonden	»	550,000: —
Egnahemslånefonden	»	1,800,000: —
Fiskerilånefonden	»	78,000: —
Norrländska nyodlingslånefonden	»	28,000: —
Jordförmedlingsfonden	»	50,000: —
Hantverksslånefonden	»	5,000: —
Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	»	40,000: —
Täckdikningslånefonden	»	10,000: —
Allmänna nyodlingsfonden	»	3,500: —

Det synnerligen ringa räntebelopp, som kan ifrågakomma att till-föras statsmedlen från *lånefonden för inköp av renar*, torde ej varda uppfört i riksstaten och har under sådant antagande jämväl här ovan utelämnats.

En halv procent *förvaltningsbidrag* från *egnahemslånefonden* synes för år 1917 uppgå till 225,000 kronor.

Förvaltningsbidrag lär väl fortfarande komma att utgå även från *hantverksslånefonden*.

Från *fiskerilånefonden* kan komma att utgå *gottgörelse för liden förlust*.

Stockholm och kungl. statskontorets fondbyrå den 9 december 1915.

Arvid Vide.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning. 1

Bil. Litt. C.

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Med anledning av herr statsrådets skrivelse av den 7 innevarande december hava fullmäktige i riksgäldskontoret låtit upprätta och hava äran härmed överlämna förslagsvis uppgjorda beräkningar över sådana riksgäldskontorets inkomster och utgifter under år 1917, som böra upptagas i nämnda års riksstat.

Stockholm den 9 december 1915.

H. CAVALLI.

G. LAGERBJELKE.

John Hägglund.

Förslagsberäkning över sådana riksgäldskontorets inkomster och utgifter under år 1917, som böra upptagas i sistnämnda års riksstat.

INKOMSTER.

A. Egentliga statsinkomster.

II. Uppbörd i statens verksamhet.

10. Diverse inkomster.

Räntor å tillfälligt förräntade medel m. m.

Genom de till riksgäldskontoret inflytande räntorna å riksgäldskontorets tillfälligt förräntade medel, (vartill icke räknas de å likvidations- och amortisationsfonderna, fonden för statsskuldens amortering samt riksgäldskontorets pensionsfond innestående medel, ej heller järnvägs-lånefondens och allmänna byggnadslånefondens tillgångar) samt genom preskription av förfallna kuponger, har en behållen inkomst tillförts statsverket

under år 1912 av sammanlagt kr. 717,985: —

» » 1913 » » 919,714: 38

» » 1914 » » 276,375: 83

och kan för år 1915 beräknas uppstå en behållning av » 250,000: —

För 1916 års statsreglering har samma inkomst beräknats uppgå till » 600,000: —

Ränteinkomsten av de medel, som under år 1917 kunna komma att av riksgäldskontoret tillfälligtvis förräntas, torde kunna beräknas uppgå till kr.

200,000: —

B. Inkomster av statens produktiva fonder.

III. Statens utlåningsfonder, överskott.

1. Allmänna järnvägslånefonden.

Av till inbetalning förfallna räntor å lån till enskilda järnvägsanläggningar tillfördes statsverket under år 1912 ett överskott av .. kr. 1,483,115: —
 » » 1913 » » » » 1,567,288: —
 » » 1914 » » » » 1,333,461: 59
 och beräknas samma överskott för
 år 1915 uppgå till » 1,350,000: —
 I 1916 års statsreglering har järnvägslånefondens överskott beräknats till » 1,435,000: —
 men torde för år 1917 icke böra beräknas till högre belopp än kr. 1,400,000: —

2. Allmänna byggnadslånefonden.

Av till inbetalning förfallna räntor å lån, tillhörande allmänna byggnadslånefonden, tillfördes statsverket ett överskott
 under år 1912 av kr. 43,262: —
 » » 1913 » » 34,630: —
 » » 1914 » » 31,217: 45
 och beräknas för år 1915 överskottet
 uppgå till » 33,000: —
 I 1916 års riksstat har allmänna byggnadslånefondens överskott beräknats till » 30,000: —
 och torde för år 1917 icke böra beräknas till högre belopp än » 29,000: —

4 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.

I. Av allmänna järnvägslånefonden.

Av till betalning förfallna kapital å lån till
enskilda järnvägsanläggningar tillfördes statsverket
under år 1912 ett belopp av kr. 572,047:—
» » 1913 » » » » 603,271:—
» » 1914 » » » » 541,455: 57
samt beräknas inflyta under år 1915 » 500,000:—
I 1916 års riksstat har beräk-
nats inflyta » 650,000:—
Under år 1917 kan beräknas inflyta kr. 600,000:—

II. Av allmänna byggnadslånefonden.

Av till betalning förfallna kapital å lån, till-
hörande allmänna byggnadslånefonden, tillfördes
statsverket
under år 1912 ett belopp av kr. 36,583:—
» » 1913 » » » » 39,893:—
» » 1914 » » » » 33,330: 48
och beräknas inflyta under år 1915 » 34,000:—
I 1916 års riksstat har beräk-
nats inflyta » 39,000:—
Under år 1917 kan beräknas inflyta kr. 37,000:—

UTGIFTER.

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.

1. Riksdags- och revisionskostnader, förslagsanslag.

Utgifterna å denna anslagstitel utgjorde

år 1912 kr. 1,254,568: —

» 1913 » 1,243,946: 98

» 1914 » 1,747,260: 07

och beräknas år 1915 uppgå till

omkring » 1,265,000: —

I 1916 års riksstat har beräknats » 1,250,000: —

Anslaget torde i 1917 års riksstat böra, särskilt med hänsyn till den allmänna prisstegringen, höjas till

kr. 1,270,000: —

2. Kostnader för riksdagens hus, förslagsanslag.

Utgifterna å denna anslagstitel utgjorde

år 1912 kr. 65,900: —

» 1913 » 70,876: 71

» 1914 » 92,962: 09

och beräknas år 1915 uppgå till om-

kring » 72,000: —

I 1916 års riksstat har beräknats » 75,000: —

För år 1917 torde anslaget böra uppföras till minst samma belopp som i föregående års riksstat beräknats eller

» 75,000: —

3. Kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag.

Anslaget, som är avsett för bestridande av kostnaderna för komplettering och utvidgning av riksdagens bibliotek, utgick under åren 1912—1913 med ett årligt belopp av kr. 4,500: —. Från och med år 1914 har anslaget utgått med ett belopp av kr. 7,000: —. För år 1917 föreslås sistnämnda belopp eller

» 7,000: —

6 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

Vid beräkandet av anslagsbeloppen XI, 1, 2 och 3 har icke hänsyn tagits till eventuella kostnader för utvidgning och omorganisation av riksdagens bibliotek.

4. *Avlöningar m. fl. förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret, förslagsanslag.*

Å denna anslagstitel, från vilken jämväl bestridas omkostnaderna för statslånen uppläggning, inlösningsprovisioner å förfallna obligationer och kuponger m. m. utgjorde utgifterna

år 1912	kr. 181,155: —
» 1913	» 168,544: —
» 1914	» 193,543: —

och beräknas för år 1915 utgöra omkring..... » 220,000: —

Å riksstaten för år 1916 har anvisats ett anslag av » 175,000: —

Med hänsyn till de ökade inlösningsprovisioner, som komma att utgå i anledning av de senast upptagna statslånen och under år 1916 skeende upplåning, samt på grund av övriga ökade allmänna omkostnader, torde anslaget för år 1917 icke böra beräknas lägre än till..... kr. 200,000: —

5. *Avlöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag.*

Utgifterna å detta anslag hava utgjort

år 1912	kr. 34,751: —
» 1913	» 35,938: —
» 1914	» 32,589: —

samt beräknas år 1915 uppgå till omkring..... » 37,200: —

Å riksstaten för år 1916 har anvisats ett förslagsanslag å » 39,000: —

I 1917 års riksstat torde böra beräknas ett anslag av » 36,000: —

Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning. 7

6. *Avlöning, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag.*

Anslaget, som i 1916 års riksstat uppförts med ett belopp av kr. 40,000, torde, då kostnader för lokalhyra måste beräknas, i 1917 års riksstat uppföras med oförändrat belopp, eller kr. 40,000: —

XII. Räntor å statsskulden m. m.

A. Å de fonderade statslånen.

Nedan föreslagna ränteutgifter för år 1917 äro beräknade under den förutsättningen, att riksgäldskontoret icke inom utgången av sagda år begagnar sig av den rätt, som detsamma enligt kontrakten för respektive lån eventuellt kan äga att öka amorteringen av eller i sin helhet återbetala statslån, löpande med 3, 3 ½ och 3.6 % räntefot.

1. 3 ⁶/₁₀ % statslånet.

Av detta lån ha intill den 10 december 1914 försålts obligationer till ett nominellt belopp av kr. 85,656,360, varav äro utelöpande obligationer å nominellt kr. 84,819,920. Då för närvarande någon försäljning av obligationer av 3.6 %-typen icke torde vara att förvänta, bör anslaget till ränta för år 1917 beräknas utgå med ett belopp, utgörande 3.6 % av sistnämnda belopp, kr. 84,819,920 eller med kr. 3,053,517: —

2. 1880 års 3 ½ % statslån.

Under förutsättning att den utelöpande andelen av lånet amorteras med de belopp, som i 1916 års riksstat beräknats för år 1916, och här nedan beräknats för år 1917, bör för sistnämnda år i riksstaten uppföras en ränteutgift av omkring » 2,014,000: —

8 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

3. 1886 års 3 1/2 % statslån.

Under samma förutsättning som ovan angivits i avseende å 1880 års 3 1/2 % lån, bör för år 1917 beräknas en ränteutgift för 1886 års lån av omkring kr. 1,901,000: —

4. 1888 års 3 % statslån.

Räntan för år 1917 å utelöpande obligationer å kr. 24,191,111: 11 bör upptagas till » 725,733: —

5. 1890 års 3 1/2 % statslån.

Under förutsättning att lånet t. o. m. år 1917 amorteras enligt amorteringsplanen, bör för år 1917 beräknas en ränteutgift av » 840,358: —

6. 1894 års 3 % statslån.

Ränteutgiften år 1917 för återstående skuld å kr. 17,503,200 bör upptagas till » 525,096: —

7. 1899 års 3 1/2 % statslån.

Under förutsättning att lånet t. o. m. år 1917 amorteras enligt amorteringsplanen bör för år 1917 beräknas en ränteavgift av » 1,096,918: —

För nedanstående under tiden 1900—1913 utgivna lån, vilkas belopp icke sedan utgivnings-tidpunkterna undergått någon som helst förändring, torde i 1917 års riksstat beräknas följande ränteslag:

8. 1900 års 3 1/2 % statslån.

Ränta å 3 1/2 % å kr. 36,320,000 » 1,271,200: —

9. 1904 års 3 1/2 % statslån.

Ränta å 3 1/2 % å kr. 36,000,000 » 1,260,000: —

10. 1906 års 3 1/2 % statslån.

Ränta å 3 1/2 % å kr. 43,200,000 » 1,512,000: —

11. 1907 års 3 1/2 % statslån.

Ränta å 3 1/2 % å kr. 46,800,000 » 1,638,000: —

Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning. 9

12. 1908 års 3 $\frac{1}{2}$ % statslån, t. o. m. den
20/6 1918 löpande med 4 % ränta.

Ränta à 4 % å kr. 54,480,000 kr. 2,179,200: —

13. 1911 års 3 $\frac{1}{2}$ % statslån, t. o. m. den 1/9
1926 löpande med 4 % ränta.

Ränta à 4 % å kr. 72,000,000 » 2,880,000: —

14. 1913 års 4 $\frac{1}{2}$ % statslån.

Ränta à 4 $\frac{1}{2}$ % å kr. 72,000,000 » 3,240,000: —

1914 års 5 % statslån.

Till bestridande av 1917 års ränteutgifter för detta lån, varå vid dessa beräkningars uppgörande emitterats obligationer till ett belopp av omkring kr. 152,000,000 nominellt, torde anvisas ett anslag å riksstaten av

» 7,600,000: —

B. Å övrig statsskuld.

1. Ränta å medgiven och beräknad upplåning.

Vid 1916 års riksdags början har riksgäldskontoret till fullo utnyttjat den lånerätt, som på grund av vid 1915 och föregående års riksdagar anvisade utgifter för kapitalökning tillkommit riksgäldskontoret.

Å andra sidan äger riksgäldskontoret rätt att, på grund av bestämmelserna i § 12, mom. 4 och § 39 av 1915 års reglemente för riksgäldskontoret ytterligare verkställa viss upplåning.

För omsättningen av lånet i Amerika mot skattkammарväxlar per 1/12 1916 torde under år 1916 behöva upplånas om-

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

10 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

kring kr. 18,500,000, varå en ränteutgift bör beräknas för år 1917 å minst kr. 925,000: —

Å den upplåning, som under år 1916 kan antagas bli erforderlig för täckande av utbetalningar å av riksdagen anvisade anslag, beräknad till omkring kr. 12,000,000, bör för år 1917 beräknas en ränteutgift av omkring » 600,000: —

För täckande av utbetalningar å de anslag till utgifter för kapitalökning, som komma att anvisas av 1916 års riksdag för år 1917, torde böra beräknas en upplåning under år 1917 av omkring kr. 30,000,000, varå för samma år beräknas ett halvt års ränta » 750,000: —

För beredande av eventuella kassaförsträckningar till statskontoret och för oförutsedda ändamål kan ytterligare upplåning beräknas bli nödvändig under år 1916 eller 1917, för vilken upplåning bör upptagas en ränteutgift av » 725,000: — kr. 3,000,000: —.

2—5. Ränta å följande av staten övertagna lån:

Kommunlån	kr.	12,879: —
Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån...	»	23,320: —
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån	»	
av år 1898.....	»	53,880: —
» » 1902.....	»	29,800: —
6. Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen	»	300,000: —
7. Ränta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.....	»	90,000: —
8. Ränta å Konung Carl XIII:s hemgiftskapital	»	7,500: —
9. Ränta å Göta Kanals reparationsfond.....	»	7,044: —

Utgifter för kapitalökning.

XIV. Statens utlåningsfonder.

1. *Fonden för bibanor inom vissa delar av riket.*

Till denna fond har av lånemedel för åren 1912—1915 anvisats sammanlagt kr. 6,000,000:—.

För år 1916 har ingen avsättning till fonden ägt rum.

Vid dessa beräkningars avgivande hade från ovanstående fond intet lån utbetalts.

I överensstämmelse med beslut vid 1915 års riksdag bör i riksstaten för år 1917 beräknas en avsättning till fonden av ett belopp av kr. 2,000,000:—

2. *Allmänna järnväglånefonden.*

För avsättning torde till allmänna järnväglånefonden i riksstaten för år 1917 uppföras ett belopp av..... » 1,500,000:—

XV. Avbetalning å statsskulden.

A. Å de fonderade lånen.

Amortering.

1. 1880 års 3 1/2 % statslån.

Å riksstaterna för åren 1914 och 1915 ha anvisats för amortering av 1880 års lån sammanlagt kr. 5,771,700, vilket belopp av riksgäldskontoret lyftats och tillgodoförts likvidations- och amortisationsfonden. De faktiska amorteringarna å den utelöpande andelen av lånet ha för samma år utgjort endast kr. 5,715,435, beroende på, att en del av vid utlottningen dragna nummer fallit på den andel av lånet, som vid sidan av amorteringsplanen blivit förut annullerad. Överskottet utöver vad som debiterats fonden för samma års amorteringar å lånet

12 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

ifråga utgör alltså kr. 56,265. 1917 års amortering utgör enligt amorteringsplanen kr. 3,267,000. Å riksstaten för år 1917 torde anvisas sistnämnda belopp, minskat med sagda överskott å föregående års amorteringsanslag, kr. 56,265 eller i runt tal ... kr. 3,210,700: —

2. 1886 års 3 1/2 % statslån.

Å riksstaterna för åren 1914 och 1915 ha för detta lån anvisats amorteringsanslag å sammanlagt kr. 1,017,258, vilket belopp tillgodoförts likvidations- och amortissementsfonden. De faktiska amorteringarna för samma år ha utgjort tillsammans kr. 932,444. Alltså har till nämnda fond överförts ett belopp av kr. 84,814 utöver vad som från fonden faktiskt utgått för sagda års amorteringar. 1917 års amortering utgör enligt amorteringsplanen kr. 580,000. Av hela lånet ha ej fullt 90 % emitterats. Vid utlottningen för 1917 års amortering kan beräknas falla på den utelöpande låneandelen omkring 90 % av hela amorteringsbeloppet eller kr. 522,000. Detta belopp bör ytterligare minskas med ovanstående överskott, kr. 84,814, å föregående års anslag; alltså bör för år 1917 kunna beräknas en amortering av i runt tal » 437,000: —

3. 1890 års 3 1/2 % statslån.

Amorteringen för år 1917 utgör enligt amorteringsplanen » 664,000: —
vilket belopp bör oförändrat uppföras i 1917 års riksstat.

4. 1899 års 3 1/2 % statslån.

Amorteringen för år 1917 utgör enligt amorteringsplanen kr. 426,600: —
vilket belopp kan oförändrat uppföras i 1917 års riksstat.

Avsättning till fonden för statsskuldens amortering.

Då på grund av den rådande situationen 1914 års senare riksdag beslutade att i huvudsak begränsa avbetalningen å statsskulden under år 1915 till amorteringslånen och att i avseende å statsräntelånen ingen annan avsättning till fonden för statsskuldens amortering borde äga rum, än den av samma års tidigare riksdag beslutade avsättningen av omkring 540,000 kr. i anledning av 1913 års låns upptagande och då vidare 1915 års riksdag icke funnit några särskilda skäl föreligga att i amorteringshänseende särställa 1913 års lån gentemot övriga statsräntelån, samt då till sist återverkningarna av de nu rådande förhållandena med visshet kunna antagas göra sig gällande även vid uppgörandet av 1917 års statsreglering, torde i riksstaten för sistnämnda år ingen avsättning till fonden för statsskuldens amortering böra komma i fråga.

B. Å övertagna lån.

Till amortering å nedanstående, av staten övertagna lån föreslås för 1917 års statsreglering följande anslagsbelopp, enligt för de särskilda lånen gällande amorteringsplaner:

1. Kommunlån.....	kr.	46,743: —
2. Örebro—Svartåjärnvägsaktiebolags obligationslån »	»	18,000: —
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån:		
3. Av år 1898.....	»	35,000: —
4. » » 1902.....	»	17,000: —

S a m m a n d r a g.

Förslagsberäkning över sådana riksgäldskontorets inkomster och utgifter under år 1917, som böra upptagas i sistnämnda års riksstat.

	Kronor.	
INKOMSTER.		
A. Egentliga statsinkomster.		
II. Uppbörd i statens verksamhet:		
10. <i>Diverse inkomster.</i>		
Räntor å riksgäldskontorets tillfälligt förräntade medel, preskriberade obligationer och kuponger m. m.	200,000	—
B. Inkomster av statens produktiva fonder.		
III. Statens utlåningsfonder (överskott):		
1. <i>Allmänna järnväglånefonden.</i>		
Ränteinbetalningar	1,400,000	—
2. <i>Allmänna byggnadslånefonden.</i>		
Ränteinbetalningar	29,000	—
D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.		
I. Av allmänna järnväglånefonden	600,000	—
II. Av allmänna byggnadslånefonden	37,000	—
Summa	2,266,000	—

UTGIFTER.

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader m. m.

	Kronor.	
1. Riksdags- och revisionskostnader, förslagsanslag.....	1,270,000	—
2. Kostnader för riksdagens hus, förslagsanslag.....	75,000	—
3. Kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag.....	7,000	—
4. Avlöningar m. fl. förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret, förslagsanslag	200,000	—
5. Avlöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag	36,000	—
6. Avlöning, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag	40,000	—
Summa	1,628,000	—

Verkliga utgifter.

XII. Räntor å statsskulden m. m.

A. Å de fonderade statslånen.	Kronor.		Kronor.	
1. Å 3 $\frac{6}{10}$ % lånet	3,053,517	—		
2. » 1880 års 3 $\frac{1}{2}$ % lån.....	2,014,000	—		
3. » 1886 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	1,901,000	—		
4. » 1888 » 3 % »	725,733	—		
5. » 1890 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	840,358	—		
6. » 1894 » 3 % »	525,096	—		
7. » 1899 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	1,096,918	—		
8. » 1900 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	1,271,200	—		
9. » 1904 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	1,260,000	—		
10. » 1906 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	1,512,000	—		
Transport	14,199,822	—		

16 Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldsk. ställning.

	Kronor.		Kronor.	
Transport	14,199,822	—		
11. Å 1907 års 3 ½ % lån	1,638,000	—		
12. » 1908 » lån à 4 %	2,179,200	—		
13. » 1911 » » à 4 %	2,880,000	—		
14. » 1913 » 4 ½ % lån	3,240,000	—		
15. » 1914 » 5 % »	7,600,000	—	31,737,022	—
B. Å övrig statsskuld.				
1. Ränta å medgiven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning, förslagsanslag	3,000,000	—		
Ränta å följande av staten övertagna lån:				
2. Kommunlån	12,879: —			
3. Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån	23,320: —			
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån:				
4. av år 1898	53,880: —			
5. » » 1902	29,800: —	119,879	—	
6. Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen	300,000	—		
7. Ränta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm	90,000	—		
8. Ränta å konung Karl XIII:s hemgiftskapital	7,500	—		
9. Ränta å Göta kanals reparationsfond	7,044	—	3,524,423	—
Summa	—	—	35,261,445	—

Utgifter för kapitalökning.

XIV. Statens utlåningsfonder.

	Att täckas av		Kronor.
	lånemedel. Kronor.	andra statsinkomster. Kronor.	
1. Fonden för bibanor inom vissa delar av riket	2,000,000	—	—
2. Allmänna järnvägslånefonden	1,500,000	—	—
Summa	3,500,000	—	—
			3,500,000

Utgifter för kapitalökning.

XV. Avbetalning å statsskulden.

	Att täckas av		Kronor.
	lånemedel. Kronor.	andra statsinkomster. Kronor.	
<i>A. Å de fonderade statslånen.</i>			
<i>Amortering.</i>			
1. 1880 års 3 1/2 % lån	3,210,700		
2. 1886 » 3 1/2 % »	437,000		
3. 1890 » 3 1/2 % »	664,000		
4. 1899 » 3 1/2 % »	426,600		
	—	4,738,300	4,738,300
<i>B. Å övertagna lån.</i>			
1. Kommunlån	—	46,743	—
2. Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån.....	—	18,000	—
3. Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån			
av år 1898	—	35,000	—
» » 1902	—	17,000	—
			116,743
Summa	—	—	4,855,043

Bil. Litt. D.

Till Konungen.

Med föranledande av bestämmelsen i § 5 i nådiga instruktionen för järnvägsstyrelsen med underlydande distriktsförvaltningar den 30 december 1907 får styrelsen härmed i underdånighet avgiva förslag till

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

beräkning av den behållna inkomsten av statens järnvägar, som må upptagas i riksstaten för år 1917.

Vid avgivande av förslag i förevarande avseende har i regel beräkningen grundats på vad med ledning av senast tillgängliga uppgifter över bruttointkomster och driftkostnader kan beräknas i netto-behållning för det löpande året och det därpå nästföljande. De på grund av nu pågående krig å kontinenten rådande förhållandena hava emellertid medfört sådana rubbningar i den jämna progressionen för såväl inkomster som utgifter, att det icke låter sig göra att med några anspråk på tillförlitlighet grunda ifrågavarande kalkyl på förefintligt driftresultat för senare tid.

Styrelsen har redan vid avgivande den 28 november 1914 av enahanda förslag som nu föreliggande haft tillfälle erinra om vanskligheten härutinnan. Under antagande att de rådande krigsförhållandena skulle komma att upphöra med utgången av första halvåret 1915 beräknades nettobehållningen för år 1915 till 16,560,000 kronor, men framhöll styrelsen, att denna beräkning av nettobehållningen för år 1915 grundade sig till väsentlig del på antagandet om kristidens längd och det då kända resultatet från en så kort tidsperiod som två månader av krigsförhållandenas inverkan på statens järnvägars driftkostnader och inkomster. Kalkylen vore alltså mycket osäker och vore det därför styrelsens avsikt att då 1914 års bokslut för statens järnvägar föreläge, för Eders Kungl. Maj:t framlägga förnyad beräkning i angivna avseende, grundad på då kända förhållanden.

I underdånig skrivelse den 28 april 1915 avgav och styrelsen förnyat yttrande i ämnet. Styrelsen anförde därvid, att väl nu vunnits någon längre tids erfarenhet om krigsförhållandenas inverkan på statens järnvägars driftkostnader och inkomster, nämligen för tiden till och med februari månad innevarande år, som skulle kunna tjäna till ytterligare ledning för bedömande av förevarande spörsmål, men, såsom förhållandena utvecklats sig, vore det fortfarande synnerligen vanskligt att ens närmelsevis beräkna, när efter fredsslut mera normala förhållanden åter komma att inträda. På grund av de sålunda alltjämt rådande mycket osäkra förhållandena med deras oregelbundna inverkan å trafikrörelsen samt alltså såväl å statens järnvägars inkomst- som utgiftsposter, liksom på grund av ovissheten huru krigsförhållandena komma att återverka på den allmänna rörelsen längre eller kortare tid även efter sedan fredligare förhållanden inträtt, förefunnes det knappt någon möjlighet att med anspråk å tillförlitlighet göra beräkningar rörande den behållna inkomsten för innevarande och nästkommande år. En beräkning i förevarande avseende hade

emellertid under vissa antaganden verkställets och hade man därvid tagit hänsyn till de föreliggande resultaten från den senast gångna tiden. Jämfördes dessa resultat under krigsmånaderna med motsvarande resultat för närmast föregående år, funne man stora skiftningar och absoluta olikheter i avseende å trafikinkomster och driftsutgifter, men i det hela tämligen jämförbara nettobehållningar. Emellertid måste dessa resultat bedömas under hänsynstagande till *de särskilda förhållanden*, som under olika månader av den gångna tiden varit rådande, och de finge därför ej utan vidare läggas till grund för en kalkyl över de framtida förhållandena. Trafiken, som under årets första månader varit synnerligen livlig och trots de stora utgifterna lämnat goda överskott, visade visserligen tendens till att avtaga, men efter allt att döma komme densamma dock fortfarande att visa sig större än vanligt vid samma tider under de nästföregående åren. Å andra sidan förelåge den oerhörda stegringen i kostnader för kol och övriga driftmaterialier likasom även en avsevärd ökning i personalutgifterna. Härtill komme, att på grund av de ovanliga trafikförhållandena driften i vissa hänseenden försvårats och att driftkostnaderna i allmänhet mycket ökats. Den inom styrelsen uppgjorda kalkylen hade resulterat i en beräknad nettobehållning för år 1915 av kronor 15,560,000, vilken understeg den i underdåniga skrivelsen den 28 november 1914 beräknade nettobehållningen med 1,000,000 kronor och med ej mindre än 5,640,000 kronor den i november 1913 gjorda beräkningen av denna behållning, samt för år 1916 av kronor 17,110,000, som med närmare 5,000,000 kronor understeg beräkningen eller 22,000,000 kronor för samma år i förstnämnda skrivelse.

Styrelsen framhöll vidare, att denna beräkning av den behållna inkomsten för åren 1915 och 1916 dock måste, såsom redan angivits, vara mycket osäker. Men om än det alltså icke vore för styrelsen möjligt att med bestämdhet angiva de behållna inkomstbeloppen för åren 1915 och 1916, så framstode det dock för styrelsen såsom fullt tydligt att, även ifall en ännu större ökning av inkomsterna kunde vara att förvänta, driftkostnaderna dock komme att genom krigets återverkningar allt fortfarande stegras i sådan grad, att man måste förutse en avsevärd minskning av den annars mot trafikens storlek svarande nettobehållningen. Vid sådant förhållande hade det synts styrelsen nödvändigt att söka åstadkomma en motvikt mot den sålunda med tämlig visshet befarade försämringen i driftresultatet, och hade styrelsen ansett densamma endast kunna erhållas genom en tillfällig taxeförhöjning.

På framställning av styrelsen har ock dylikt provisoriskt taxe-

tillägg av Eders Kungl. Maj:t beslutats med tillämpning från och med nästlidna september månad.

Efter denna redogörelse för styrelsens uttalanden i förberörda två underdåniga utlåtanden, torde här till en början beröras de gjorda antagandena rörande driftresultaten för åren 1915 och 1916.

Statens järnvägars behållna inkomst för år 1915 är i riksstaten upptagen till 19,750,000 kronor. Såsom bekant har dock trafiken kommit att på oväntat sätt utveckla sig och synes denna stegrade trafik komma att bibehålla sig. Det är därför tydligt, att nämnda belopp kommer att betydligt överskridas. Sålunda torde driftresultatet till och med oktober månad komma att visa ett överskott av omkring 25,000,000 kronor. Det är ju väl att märka, att den fastställda kostnadsstatens slutsumma, kronor 74,640,000, kommer att väsentligt överskridas beroende såväl på det ökade trafikarbetet som på de höjda kolprisen och i allmänhet ökning av priset å konsumtionsartiklar, men å andra sidan uppväges detta av den väsentligt ökade trafikintensiteten, och, om än mera oväsentligt, även av verkningarna under årets sista månader av det provisoriska taxetillägget.

Styrelsen vågar därför antaga för år 1915 en nettobehållning av omkring 28,000,000 kronor, varvid ändock iakttagits betydande utbetalningar under sista kvartalet för reglering av kostnader dels för raset vid Svartå å linjen Jonsered—Lerum, dels för skogsbrand vid Spannarboda.

I riksstaten för år 1916 har för statens järnvägar beräknats:

Inkomster 99,690,000 kronor

Driftkostnader 77,190,000 »

Överskott 22,500,000 » , vilket sistnämnda belopp med

500,000 kronor överstiger ovanberörda av styrelsen beräknade överskott, 22,000,000 kronor, beroende på att anslag till ökning av pensionsfonden ej ansågs för det året böra beviljas.

Det med underdånig skrivelse denna dag ingivna förslaget till kostnadsstat för år 1916 slutar å ett belopp av kronor 86,842,800, vilket belopp med 9,652,800 kronor överstiger riksstatens kostnadssumma.

Här liksom för år 1915 måste man dock antaga, att denna ökning kommer att motsvaras av stegrad inkomst såväl genom ökad trafik, såsom erfarenheten från innevarande år giver vid handen, som ock genom verkningarna av det provisoriska taxetillägget. Med hänsyn härtill anser sig styrelsen våga uttala, att allt fortfarande må räknas med den i riksstaten upptagna nettobehållningen för år 1916 av 22,500,000 kronor, därvid må erinras, att, även om driftresultatet mot förmodan ej skulle komma att uppvisa nämnda behållning, betydande överskott mot

vad i riksstaten beräknats är att vänta för år 1915. I nämnda beräknade överskott, 22,500,000 kronor, vågar styrelsen dock ej inberäkna ifrågasatt kristidshjälp åt personalen, varför styrelsen vill föreslå, att överskottsmedel från 1915 därför beräknas.

Vid kalkylering av den behållna inkomsten för år 1917 kan man, såsom redan angivits, icke utgå från de oregelbundna driftresultaten under krigsåren. Man har därför ej annan utväg än att gå tillbaka till driftresultaten åren före krigsutbrottet och söka att med ledning av dittills påvisbar progression få fram beräkningsbara inkomster för år 1917.

I styrelsens skrivelse den 26 april 1912 till första försvarsberedningen beräknades 1917 års bruttoinkomst till 98,500,000 kronor, specificerade på följande sätt:

Malmtrafik	13,400,000 kronor,
Övrig trafik å år 1911 öppnade banor	82,600,000 » ,
Trafik å efter år 1911 öppnade banor	2,500,000 »
Summa	98,500,000 kronor.

Vid denna kalkylering beräknades, att transporten av malm skulle fortgå i den fulla omfattning, som enligt gällande kontrakt var medgiven. Övriga inkomster å banor, öppnade före år 1911, beräknades med ledning av den årliga procentiska stegring, som trafikperioden 1901—1910 utvisade (4.5 procent), till 1913 års beräknade inkomster, årligen ökade med cirka 3,000,000 kronor, svarande mot 4.3 procent årlig stegring. Inkomsten å banor, öppnade efter år 1911, voro särskilt kalkylerade.

Efter april 1912 tillgänglig statistik och andra förhållanden giva anledning till väsentliga höjningar av förestående beräkningar.

Sedan beslut om ökad malmutförsel fattats, får den av malmtrafik härflytande inkomsten beräknas till cirka 16,900,000 kronor, vilket belopp dock är ett maximum, beräknat under förutsättning att uppgjorda fraktkalkyler skola till fullo kunna följas.

Den procentiska inkomststegringen, som för perioden 1901—1910 var 4.5 procent, har för en senare period 1904—1913 ökats till 5.4 procent. I denna stegring inverkar tillkomsten av nya banor med cirka 0.3 procent, återstod verklig stegring cirka 5.1 procent. Det synes ej alltför djärvt att för perioden 1913—1917 räkna med en ungefärlig ökning av 5 procent å inkomster för »övrig trafik» å år 1913 öppnade banor, eller med 3,900,000 kronor för vart och ett av åren 1914—1917. Såväl på grund av denna höjning med 900,000 kronor per år, som ock därför, att 1913 års in-

komster av övrig trafik med över 4,000,000 kronor överstego de inkomster, som år 1912 voro för samma år förutsedda, uppkommer vid denna beräkning en mycket väsentlig höjning av de i styrelsens skrivelse den 26 april 1912 beräknade motsvarande inkomsterna.

I fråga om inkomsterna å nyöppnade bandelar saknar styrelsen anledning göra ändring i förutvarande kalkyl.

1917 års inkomster skulle enligt dessa beräkningssätt uppgå till följande belopp:

Inkomst av malmtrafik	16,900,000 kronor,
övrig inkomst å banor i trafik år 1913	90,500,000 » ,
inkomst å banor, öppnade efter år 1913	2,500,000 »

Summa 109,900,000 kronor.

I detta inkomstbelopp ingår icke några inkomster, härflytande ur de provisoriska taxetilläggen, enär styrelsen förutsätter, att sådana inkomster komma att i det hela motsvaras av en ökning i utgifter förorsakad av högre materialpris utöver de i nedanstående kalkyler beräknade.

I styrelsens förberörda skrivelse den 26 april 1912 voro driftkostnaderna för år 1917 upptagna till följande belopp:

Egentlig driftkostnad:

å år 1911 trafikerade banor	66,500,000 kronor,
å senare öppnade banor	2,200,000 » ,
avsättning till förnyelsefond	7,600,000 » ,
bidrag till personalens pensionering	2,300,000 »

Summa 78,600,000 kronor.

Förutsättningarna för styrelsens ifrågavarande kalkyler voro följande:

Den egentliga driftkostnaden för år 1911 trafikerade banor beräknades till 70 procent av bruttoinkomsten, varvid dock utgifterna minskats med 670,000 kronor, svarande mot beräknad utgiftsminskning på grund av riksgränsbanans elektrifiering. Driftkostnaden å nyöppnade banor angavs enligt särskild motivering. Utgifter för förnyelsefond och personalens pensionering upptogos med belopp, framgångna ur 1911 företagna utredningar.

Dessa år 1912 utarbetade beräkningsgrunder synas i stort sett även böra tillämpas vid nu ifrågakommande beräkning av 1917 års utgifter. Dock äro några modifikationer erforderliga.

Visserligen har driftkostnadsprocenten efter år 1911 nedgått och var åren 1912 och 1913 cirka 66 procent, men så låg kostnadskoefficient synes för år 1917 icke böra beräknas, särskilt på grund av sedermera

inträdda löneförhöjningar. Den driftkostnadsprocent, som under nuvarande trafikförhållanden framkommer, kan än mindre läggas till grund för en kalkyl för ett år av genomsnittskaraktär.

Styrelsen finner därför procenten för de egentliga driftkostnaderna böra beräknas till 70 procent. Från den härvid framkomna driftkostnadssumman bör emellertid dragas ett belopp av 900,000 kronor, svarande mot besparing genom elektrifieringen av riksgränsbanan vid ifrågasatta transportkvantiteter.

Den beräknade driftkostnaden för nyöppnade banor synes böra bibehållas oförändrad.

Avsättning till förnyelsefond har däremot antagits böra ökas i proportion mot den större kapitalplaceringen, vilken framgår som erforderlig genom styrelsens »Utredning av behovet av nya byggnader och anläggningar samt ny rullande materiell vid statens järnvägar för 10-årsperioden 1914—1923».

Beträffande bidragen till personalens pensionering torde denna å ena sidan böra beräknas högre i proportion till de ökade driftkostnaderna, uti vilka ju personalkostnaderna utgöra en integrerande del, och å andra sidan böra minskas med 500,000 kronor, utgörande den särskilda avsättning till fonden för personalens pensionering, som under en tid utgått, men förutsättes ej komma — i likhet med för år 1916 — att utgå för år 1917.

Driftkostnaderna för år 1917 enligt ovanstående beräkningsgrunder äro nedan sammanställda:

Egentlig driftkostnad:

å år 1913 trafikerade banor	73,900,000 kronor,
å senare öppnade banor.....	2,200,000 » ,
avsättning till förnyelsefond	7,700,000 » ,
bidrag till personalens pensionering	2,000,000 »

Summa 85,800,000 kronor.

Den behållna inkomsten för år 1917 får styrelsen följaktligen förslå beräknas till 24,100,000 kronor, men, om avsättning till pensionsfonden anses böra ske, 23,600,000 kronor.

Vid beräkning av ovanstående nettoinkomst har styrelsen emellertid ej tagit hänsyn till möjligheten av ändring i de provisoriska taxetilläggens fraktsatser, utan att samtidigt ändring i materialprisen inträder, och ej heller till en eventuell mera fullständig lönereglering. Sådana åtgärder få tänkas minska nettoinkomsten under den ovan beräknade. Av något annan natur är ett eventuellt kristidstillägg, vilket, såsom givet-

vis sammanfallande med en utpräglad högkonjunktur, får tänkas uppvägt av större bruttointkomster än de här beräknade.

Rörande nyssberörda avsättning till pensionsfond, 500,000 kronor, torde de i nådig proposition nr 50 vid 1915 års riksdag anförda skäl för att under nuvarande förhållanden icke i riksstaten upptaga nämnda belopp, fortfarande äga giltighet.

På grund av det anförda får styrelsen, under antagande att för år 1917 icke upptages särskilt anslag av kronor 500,000 såsom särskild avsättning till pensionsfond, i underdånighet hemställa,

att den behållna inkomsten av statens järnvägar upptages i riksstaten för år 1917 sålunda:

Statens järnvägar:

Inkomster.....	109,900,000 kronor,
Driftkostnad	85,800,000 »

Nettobehållningen 24,100,000 kronor.

Vid behandlingen av detta ärende hava närvarit jämväl järnvägsfullmäktige Waller och Strömberg, överingenjören Fogelmarck, byråcheferna von Friesen, Åberg och Almquist samt tjänstförrättande byråchefen Nylinder.

Stockholm den 3 december 1915.

Underdånigst

A. M. GRANHOLM.

IVAR VIRGIN.

JOHN FLODIN.

PER KJELLIN.

Utgifterna.

För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

1. Extra lönetillägg till vissa tjänstemän och betjänte.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde vidare:

Sedan Kungl. Maj:t år 1915 av riksdagen äskat beviljande av extra lönetillägg för samma år åt vissa statens tjänstemän och betjänte, anmälde riksdagen i särskilda skrivelser, att, i enlighet med vad Kungl. Maj:t under andra, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

huvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande av anslag för beredande av extra lönetillägg för år 1915 åt en del tjänstemän och betjante i de till de olika departementen hörande ämbetsverk, kårer och stater, riksdagen under nedannämnda huvudtitlar på extra stat för år 1916 anvisat särskilda förslagsanslag att enligt vissa angivna grunder utgå med följande belopp, nämligen:

under andra huvudtiteln	kronor	5,500: —
» fjärde »	»	205: —
» femte »	»	500: —
» sjätte »	»	20,000: —
» sjunde »	»	3,500: —
» åttonde »	»	10,000: —
» nionde »	»	5,000: —

eller sålunda tillsammans med kronor 44,705: —

Angående extra lönetillägget för år 1915 åt en del tjänstemän och betjante m. m. utfärdades den 18 juni 1915 nådig kungörelse.

I det jag nu går att anmäla frågan om extra lönetillägg för innevarande år, tillåter jag mig till en början erinra därom, att en del av de befattningshavare, som år 1915 kommit i åtnjutande av extra lönetillägg, från och med år 1916 på grund av genomförda löneregleringar icke kunna bli berättigade till dylika lönetillägg, samt att riksdagen å extra stat för år 1916 beviljat anslag till provisorisk lönereglering för befattningshavare inom vissa ämbetsverk, som ännu icke blivit definitivt lönereglerade.

Den provisoriska löneregleringen omfattar befattningshavare inom statsdepartementen, kommerskollegium med undantag av dess näringsstatistiska avdelning, tekniska skolan i Stockholm, gymnastiska centralinstitutet, överintendentsämbetet, statistiska centralbyrån, inspektörerna över elektriska anläggningar samt bergmästarna. I fråga om nu berörda grupp av ämbetsverk och tjänstemän kommer anslag till extra lönetillägg för innevarande år att erfordras allenast för det fåtal befattningshavare, som icke äga komma i åtnjutande av den provisoriska löneregleringen.

Senare i dag torde komma att göras hemställan därom, att Kungl. Maj:t ville hos innevarande års riksdag göra framställning om anvisande å extra stat för år 1917 av anslag till provisorisk lönereglering för

de verk och myndigheter, som redan för år 1916 kommit i åtnjutande av dylik reglering.

Åtskilliga ämbetsverk och kårer kvarstå ännu vid de äldre lönestaterna. De förhållanden, som föranledde beviljande av extra lönetillägg för år 1915, göra sig beträffande dessa verk och kårer innevarande år gällande i fullt samma grad som år 1915.

Med avseende å vad jag sålunda anför, torde erforderliga anslag för beredande av extra lönetillägg även för år 1916 böra av riksdagen äskas.

Till förekommande av varje missförstånd tillåter jag mig erinra därom, att riksdagen beviljat medel för beredande av tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän, vadan dessa tjänstemän givetvis icke böra därutöver komma i åtnjutande av extra lönetillägg.

De av riksdagen år 1915 till extra lönetillägg anvisade anslag uppfördes såsom förslagsanslag å extra stat under vederbörande huvudtitlar i 1916 års riksstat. På enahanda sätt torde de för de extra lönetilläggen för år 1916 erforderliga anslagen böra uppföras i riksstaten för år 1917, därvid förutsättes, att Kungl. Maj:t, om anslagen beviljas, anbefaller statskontoret att under år 1916 utbetala beloppen.

Anslagen under andra, sjunde, åttonde och nionde huvudtitlarna torde kunna sänkas till respektive 4,500 kronor, 500 kronor, 5,000 kronor och 2,000 kronor. För övriga huvudtitlar åter torde anslagen böra utgå med samma belopp som för år 1915.

De erforderliga anslagen hava således nu beräknats till följande belopp:

Under andra huvudtiteln till	kronor	4,500: —
» fjärde »	»	205: —
» femte »	»	500: —
» sjätte »	»	20,000: —
» sjunde »	»	500: —
» åttonde »	»	5,000: —
» nionde »	»	2,000: —

eller sålunda tillsammans till kronor 32,705: —

De grunder, efter vilka de extra lönetilläggen för år 1916 borde utgå, skulle, i likhet med grunderna för 1915 års extra lönetillägg, bliva följande:

1:o) Extra lönetillägg utgår, där ej sådant fall är för handen, som under 2:o) sägs, till tjänsteman, vilkens tjänstgöring är förlagd till huvudstaden, med 15 procent å kontant avlöning, dock icke i något fall med högre belopp än 700 kronor, och

till tjänsteman, vilkens tjänstgöring är förlagd till annan ort, med 12 procent å kontant avlöning, dock icke i något fall till högre belopp än 500 kronor, samt,

i vad angår betjante, med 25 procent å kontant avlöning, om tjänstgöringen är förlagd till huvudstaden, men eljest med 20 procent å sådan avlöning.

2:o) Ingår i avlöningen bostads- eller boställsförmån in natura, skall det enligt nästföregående moment beräknade lönetillägget minskas med ett belopp, motsvarande 10 procent av de kontanta avlöningsförmåner, varå tillägget beräknats.

3:o) Från åtnjutande av extra lönetillägg undantagas, förutom häradshövdingarna och de tjänstemän, åt vilka beretts tillfällig löneförbättring för år 1916,

a) de tjänstemän, vilkas avlöningsförmåner av statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda avlöningsförmåner överstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda avlöningsförmånens belopp, å andra sidan,

b) de tjänstemän, vilkas inkomst av arbete, det extra lönetillägget oberäknat, under år 1915 av vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda inkomster överstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda inkomsters belopp, å andra sidan,

c) de tjänstinnehavare, vilkas avlöningsförmåner vid riksdagarna åren 1901—1915 ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

4:o) Extra lönetillägg må allenast tilläggas tjänstemän och be-

tjänste, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder.

5:o) Extra lönetillägg beräknas endast å avlöningsförmåner, vilka utgå av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel dels ock av andra medel, beräknas extra lönetillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten extra lönetillägg må beräknas å hela det belopp, vartill avlöningen blivit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå, utan avseende därå att till bestridande av universitetens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel.

6:o) Extra lönetillägg beräknas å följande slag av avlöningsförmåner:

lön;

tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arvode;

med lön likställt lönetillägg; samt

dagavlöning vid flottan.

7:o) Extra lönetillägg till den, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en av dessa, nämligen för den, som medför högsta avlöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den av dem, till vilken han först blivit befordrad; samt

8:o) Extra lönetillägget anses tillhöra lönen.

2. Disposition av besparingarna å huvudtitlarna.

I sammanhang med framläggande för riksdagen av förslag till riksstat torde riksdagens medgivande böra äskas därtill att gällande bestämmelser om dispositionen av besparingarna å huvudtitlarna måtte få tillämpas jämväl för statsregleringen för år 1917 och hemställer jag i sådant avseende, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vid statsregleringen för år 1917 de i rikets ständers skrivelse den 12 maj 1841 angivna grunder i avseende å dispositionen av besparingar å huvudtitlarna fortfarande må bliva gällande, dock att behållningar, som å anslag till nyinrättade tjänstebefattningar uppstå, innan dessa första gången tillsättas, skola tillföras statsverkets kassafond.

Utgifterna.

Vad föredragande departementschefen sålunda anför, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen godkänna; och skulle utdrag av detta protokoll, i vad det avsåge extra lönetillägget, tillställas de övriga departementen för behörigt iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under vederbörande huvudtitlar i riksstaten.

Ur protokollet:

Albert Tondén.

Första huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anhöll här-
efter att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om regleringen
av riksstatens första huvudtitel för år 1917 och yttrade:

Beträffande ifrågavarande huvudtitel har jag icke att föreslå någon
förändring och hemställer sålunda, att de ordinarie anslagen under denna
huvudtitel måtte i den statsverksproposition, som nu skall avlätas, upp-
föras sålunda:

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

A. Kungl. hovstatsanslagen.

1. Kungl. Maj:ts hovhållning, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 800,000.
2. Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 192,000.
3. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 26,000.
4. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Närke, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 26,000.
5. Ved och kol för de kungl. hoven, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 50,000.
6. För underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 56,400.
7. Kungl. hovstallets utfodring, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 45,000.

B. Kungl. slotten.

1. Reparationer å Stockholms slott med flere för de kungl. hoven upplåtna byggnader, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 63,000.
2. Polis-, lys- och renhållning vid Stockholms slott, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 22,500.
3. Brandväsendet och yttre lyshållningen vid Stockholms slott, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 11,250.

4. Drottningholms slott, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 24,600.
5. Gripsholms slott, *oförändrat ordinarie anslag* ... kronor 6,000.
6. Ulriksdals slott, *oförändrat ordinarie anslag*.... kronor 8,250.
7. Haga lustslott och park, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 8,000.
8. Strömsholms slott, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 3,000.
9. Rosersbergs slott, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 3,000.

Sammanlagda beloppet för de under första huvudtiteln uppförda *ordinarie anslagen* skulle alltså uppgå till 1,345,000 kronor, eller till samma belopp som för år 1916. Enär för år 1917 å denna huvudtitel ej kräves något anslag å *extra* stat, skulle huvudtitelns slutsumma sålunda komma att för sistnämnda år uppgå till oförändrat belopp eller kronor 1,345,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, yttrat och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Ur protokollet:

Albert Tondén.

Andra huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 januari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde:

1:o)

de frågor, som tillhöra regleringen för år 1917 av riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Härvid anförde föredraganden:

»Den 14 januari 1913 fattade Kungl. Maj:t beslut angående ändrad gruppering av riksstatens utgifter. På sätt skett redan vid anmälan av de frågor, som tillhörde regleringen för åren 1914, 1915 och 1916 av riksstatens andra huvudtitel, torde jag även nu böra, i enlighet med nämnda beslut, upptaga anslagen å denna huvudtitel i den ordning, vari de böra förekomma i den blivande riksstaten. Därvid kommer jag att angiva jämväl de ordinarie anslag, beträffande vilka jag ej har att föreslå någon förändring.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.

A. Departementet.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag*... kronor 17,000.
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, *oförändrat ordinarie anslag*..... kronor 41,400.

3. Provisorisk lönereglering för departementet.

[1.]
 Provisorisk
 lönereglering
 för departe-
 mentet.
 (Extra anslag.)

Innan jag går att inför Kungl. Maj:t anmäla frågan om fortsatt giltighet under år 1917 av den provisoriska lönereglering för befattningshavare i statsdepartementen, som tillämpats från och med år 1911, torde vara lämpligt att närmare redogöra för det läge, vari den sedan länge på dagordningen stående frågan om förändringar i departementens organisation och det i samband därmed stående spörsmålet om ett definitivt ordnande av löneförhållandena därstädes för närvarande befinna sig.

Departemen-
 talkommitte-
 rads och kom-
 merskollegii-
 kommitténs
 tillsättande
 och arbets-
 resultat.

Den 11 december 1908 uppdrog Kungl. Maj:t åt särskilda kommitterade att verkställa en undersökning angående de förändringar, vilka, under förutsättning att en regeringsrätt komme till stånd, kunde finnas erforderliga eller lämpliga i statsdepartementens genom grundlag fastställda indelning såväl som i personalen och arbetssättet inom departementen samt den närmare fördelningen av ärendena departementen emellan, därvid jämväl borde komma under övervägande, huruvida för vissa ärenden annan ordning för deras beredning och avgörande än den nu gällande vore av förhållandena påkallad, ävensom att utarbета förslag till lönestat för departementen.

Kort förut, den 13 november 1908, hade Kungl. Maj:t uppdragit åt en särskild kommitté att, efter verkställd utredning, inkomma med utlåtande och förslag rörande förändrad organisation av kommerskollegiet och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk m. m.

Mellan förstnämnda kommitterade (departementalkommitterade) och sistberörda kommitté (kommerskollegiikommittén) ägde, med hänsyn till det nära sambandet mellan deras uppdrag, ett visst samarbete rum. Detta hänförde sig *dels* till frågan om de sociala regeringsärendenas sammanförande under ett departement, i vilket hänseende gemensamt

betänkande och förslag om upprättande inom ett omorganiserat civildepartement av en avdelning för sociala ärenden (socialstyrelsen) avgavs den 18 november 1911, *dels ock* till frågan om inrättande och organiserande av ett nytt statsdepartement för ärenden rörande handel, industri och sjöfart, med avseende varå gemensamt betänkaude och förslag avgavs den 5 juli 1913.

[1.]

I övriga frågor, som föllo under departementalkommitterades uppdrag, avgåvo dessa den 31 december 1912 ett synnerligen omfattande betänkande.

I anledning av omförmälda förslag den 18 november 1911 angående upprättande av en särskild avdelning inom civildepartementet för sociala ärenden, framlade Kungl. Maj:t, efter det ytterligare utredning i frågan ägt rum genom särskilda sakkunniga, i nådig proposition till 1912 års riksdag förslag om inrättande av ett särskilt centralt verk för sociala ärenden, socialstyrelsen, vilket förslag i allt väsentligt bifölls av riksdagen. Den 1 januari 1913 trädde härefter socialstyrelsen i verksamhet.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1914 av de frågor, som tillhörde regleringen för år 1915 av riksstatsens andra huvudtitel, uttalade min företrädare i ämbetet vid behandlingen av den punkt, som handlade om den provisoriska löneregleringen för justitiedepartementet, den förhoppningen att proposition till riksdagen om de ändringar i grundlagarna, som med föranledande av departementalkommitterades betänkande kunde behöva vidtagas, skulle kunna avlåtas under år 1914, samt ställde i utsikt, att, om grundlagsfrågorna bleve prövade av 1914 års och, slutgiltigt, av 1915 års riksdag, de förändringar i departementens organisation, som funnes böra genomföras, skulle kunna komma till stånd under loppet av år 1915 och den slutliga omregleringen av löneförhållandena kunna träda i kraft vid början av år 1916.

Departementaltreformfrågan inför 1914 års senare riksdag.

Förslag om nyss nämnda ändringar i grundlagarna framlades också av Kungl. Maj:t för den riksdag, som sammanträdde i maj månad 1914, men de blevo, som bekant, icke av riksdagen antagna. Den nödvändiga följderna härav blev ett uppskov med det slutliga avgörandet av frågan om mera genomgripande förändringar i departementens organisation.

Då jag den 14 januari 1915 inför Kungl. Maj:t anmälde frågan om fortsatt tillämpning under år 1916 av den provisoriska löneregleringen för vissa befattningshavare i statsdepartementen, framhöll jag, att det i anledning av nyssnämnda, av riksdagens avslag å de

Departementschefens uttalande i frågan i statsrådet den 14 januari 1915.

- [1.] föreslagna grundlagsändringarna framtvingna uppskov med huvudfrågans avgörande möjligen skulle kunna ifrågasättas, om icke spörsmålet om en definitiv reglering av löneförhållandena inom departementen borde, vad anginge sådana befattningar inom desamma, vilka icke kunde väntas komma att röna någon avsevärd inverkan av den stundande departementalreformen, upptagas till behandling alldeles oberoende av frågan om de mera vittgående förändringar i departementens organisation, som innefattades i det av departementalkommitterade avgivna betänkandet. Huvudsakligen av den anledning, att en dylik utbrytning av en del av nu ifrågavarande synnerligen vittomfattande spörsmål enligt min mening alltid måste stöta på vissa svårigheter, ansåg jag mig dock icke då böra till någon del underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om en mera slutgiltig reglering av löneförhållandena inom departementen, utan inskränkte mig till att föreslå Kungl. Maj:t att av då instundande riksdag för år 1916 under vederbörande huvudtitlar begära medel å extra stat till den för departementen sedan några år gällande provisoriska löneregleringen. Samtidigt gjorde jag dock gällande, att, om detta uppskov med löneregleringsfrågans definitiva ordnande skulle med avseende å viss befattningshavare inverka menligt i pensionshänseende, Kungl. Maj:t icke torde komma att underlåta att i fråga om sådan person tillkommande pension i sinom tid hos riksdagen göra den framställning, som billigheten kunde anses fordra.

Löneregleringskommitténs utlåtande den 30 april 1915.

Emellertid bragtes frågan om en definitiv lönereglering för befattningshavarna i statsdepartementen till nytt liv genom det utlåtande, som löneregleringskommittén, efter nådig remiss, den 30 april 1915 avgav till Kungl. Maj:t i ett av mig inför Kungl. Maj:t därefter den 28 maj 1915 anmält ärende angående ifrågasatt tilläggs pension åt före detta registratorn i justitiedepartementet Otto Ludvig Rooth. I detta utlåtande yttrar kommittén — efter det den på anförda skäl avstyrkt dylik tilläggs pensions tillerkännande åt Rooth — följande:

Kommittén ville icke underlåta, att med föranledande av detta pensionsärende och i anslutning till ett däri av statskontoret i sådant hänseende gjort uttalande giva uttryck även för sin del åt den mening, att, allt eftersom tiden ginge utan att för statsdepartementen en definitiv lönereglering bragts till stånd, det för departementstjänstemännen obilliga uti deras otillfredsställande pensionsförhållanden måste desto starkare framträda.

Det obilliga mot nämnda tjänstemän i detta hänseende hade tydligen skärpts därigenom, att med det fortgående genomförandet av slutliga löneregleringar allt flera av statsförvaltningens befattningshavare i liknande ställning vunnit förbättrade pensionsförmåner, under det att en departementstjänsteman, efter det han under allt

flera år varit på grund av provisorisk lönereglering i åtnjutande av förhöjda avlöningsförmåner, likväl, då avgångsåldern inträdde, hänvisades till en pension, som stode i missförhållande till den under en följd av år erhållna avlöningen.

Toge man därjämte hänsyn till det maktpåliggande och ansvarsfulla samt alltmera såväl i intensitet som i kvalitet krävande arbete, som påvilade departementen såsom statsförvaltningens högsta organ och som gjorde det synnerligen önskvärt att kunna dit vinna och där bibehålla dugande arbetskrafter, torde det få anses jämväl ur det allmännas synpunkt vara av stor betydelse, att för befattningshavarna i statsdepartementen pensionsförhållandena bleve snarast ske kunde ordnade på tillfredsställande sätt.

Otvivelaktigt vore emellertid, att såväl med hänsyn till bestämmelser i den civila pensionslagen som med avseende å förhållandet till civilstatens änke- och pupillkassa pensionsfrågan bäst och lämpligast löstes genom och i sammanhang med definitiv lönereglering för befattningshavare i statsdepartementen; och det syntes kommittén, som om det ej skulle vara omöjligt, att en dylik lönereglering skulle kunna komma till stånd utan avvaktan å det slutliga avgörandet av det svårösta och omfattande samt jämväl på grundlagsändringar beroende spörsmålet om departementalreformen.

Redan nu hade på senare tiden riksdagens bifall vunnits för lönereglerings- och därmed förbundna frågor, vilkas lösning ansetts ej böra undanskjutas av eventuella framtida förändringar i organisation eller författningar; och till att detta bifall vunnits hade nogsamt i väsentlig mån bidragit införandet bland avlöningsvillkoren av skärpt, mer eller mindre långt gående skyldighet för vederbörande befattningshavare att låta sig förflyttas till andra befattningar.

Så t. ex. hade vid 1914 års senare riksdag stadgats, att innehavare av ordinarie tjänst i patent- och registreringsverket skulle, med bibehållande av angivna förmåner, vara underkastad att, när helst så av Kungl. Maj:t prövades lämpligt, förflyttas till *annan lämplig befattning inom den centrala förvaltningen*; och vid 1915 års riksdag hade medgivits, att de å avlöningsstaten för länsstyrelsen i Stockholms län uppförda befattningar finge besättas med ordinarie innehavare under villkor, tills vidare och intill dess frågan angående Stockholms läns upphörande såsom administrativ enhet blivit slutligen avgjord, att den, som erhöle ordinarie befattning vid länsstyrelsen, skulle, utöver skyldigheten att vara underkastad de för tjänstemän och betjante vid länsstyrelser i allmänhet gällande avlöningsvillkor, vara pliktig, därest Stockholms län upphörde såsom administrativ enhet, att efter Kungl. Maj:ts förordnande tjänstgöra hos länsstyrelse, som hade att övertaga göromål från länsstyrelsen i Stockholms län, eller, om Kungl. Maj:t vid tiden för länsstyrelsens indragning eller framdeles funne lämpligt så föreskriva, låta sig förflyttas till *annan befattning inom statsförvaltningen*, dock med vissa förbehåll i fråga om bibehållande av tjänstegrad samt beträffande avlöningsförmåner m. m.

Det torde ock böra erinras, att, då jordbruksdepartementet år 1900 inrättades, det enligt kungl. kungörelse den 31 mars samma år bland avlöningsvillkoren ingått, att tjänstemän skulle vara underkastad den förflyttning till annat departement, som kunde föränledas av omreglering av ärendenas fördelning mellan statsdepartementen.

De anförda exemplen från patent- och registreringsverket och Stockholms läns styrelse syntes kommittén bestyrka dess uppfattning, att det ej skulle vara omöjligt, att en definitiv lönereglering för befattningshavare i statsdepartementen

- [1.] kunde komma till stånd utan avvaktan på lösningen av den stora frågan om departementalreformen.

Departementalreformfrågans och departementens lönerregleringsfråga be- handling i statsrådet den 28 maj 1915.

Detta lönerregleringskommitténs yttrande föranledde mig att nämnda den 28 maj 1915, då pensionsärendet angående registratorn Rooth avgjordes, ånyo inför Kungl. Maj:t anmäla frågan om en definitiv löne- och pensionsreglering för statsdepartementens befattningshavare ävensom vissa i samband därmed stående spörsmål, bland annat om vidtagande av åtgärder till lättande av departementens arbetsböda. Mitt anförande i statsrådet vid detta ärendes behandling utmynnade i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte lämna landssekreteraren Axel Schotte och lönerregleringskommittén i uppdrag att var för sig verkställa viss utredning av nu förevarande frågor samt framlägga därav betingade förslag.

Beträffande frågan om lättandet av departementens arbetsböda samt några i nära samband därmed stående spörsmål påminde jag vid nu ifrågavarande tillfälle till en början därom, att departementalkommitterades förslag innefattade, bland annat, upprättande av två nya statsdepartement, ett handelsdepartement — förslaget i denna del avgivet av departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén gemensamt — och ett kommunikationsdepartement, jämte sammanslagning av lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen till ett departement, försvarsdepartementet. Därefter fortsatte jag:

De nu berörda spörsmålen om förändrad departementsindelning vore värda allt beaktande, men å andra sidan av den omfattande och svårlösta art, att de icke lämpligen borde vid tillfället i fråga upptagas till slutligt beslut. De vore förbundna med grundlagsändringar, vilkas vansklighet tillfyllest framginge av det beslut, som, på sätt förut erinrats, i ärendet fattats av 1914 års andra riksdag. Först till 1917 års riksdag torde i allt fall förslag i dessa ämnen kunna framläggas.

Departementalkommitterade hade vidare föreslagit en ingående ändring av de nuvarande centrala verkens ställning i förvaltningen, i det att flertalet av dessa verk, för vinnande av närmare samarbete i regeringsärenden med statsdepartementen, skulle inflyttas i departementen såsom departementsavdelningar. Denna ingripande omändring i nuvarande, sedan länge bestående förhållande hade, med några få undantag, avstyrkts av de hörda ämbetsverken, vilka befarat, att verkens självständiga ställning därmed skulle gå förlorad och deras verksamhet i olika avseenden försvåras och invecklas. De mot departementalkommitterades förslag i denna del framställda erinringarna torde vara nog så vägande. Det syntes mig också knappast sannolikt, att de fördelar, som den av departementalkommitterade föreslagna anordningen ansetts medföra, även om dessa fördelar vore obestridda, kunde uppväga de nackdelar med hänsyn till de centrala verkens ställning och självständighet, som, enligt vad verken framhållit, kunde befaras med genomförande av departementalkommitterades förslag i denna del.

Hela det ifrågavarande spörsmålet sammanhänge också, såsom departementalkommitterade jämväl framhållit, med statsdepartementens lokalfråga, en fråga som

nu varken kunde eller borde föras fram till en slutlig lösning. När vid 1912 års riksdag beslut fattades om inrättande av ett särskilt ämbetsverk för sociala ärenden, hade också Kungl. Maj:t och riksdagen utgått ifrån, att detta verk skulle, till en början åtminstone, erhålla en med övriga centrala verk likartad organisation och ställning.

Enligt min mening borde därför nu berörda del av departementalkommitterades förslag icke för det dåvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Ett starkt behov föreläge emellertid att söka vinna lättnader i statsdepartementens alltjämt ökade arbetsbörda. Av de ärenden, som nu ankomme på Kungl. Maj:ts omedelbara prövning, förefunnes otvivelaktigt åtskilliga, vilka icke vore av den art eller den vikt, att de behövde göras till föremål för Kungl. Maj:ts avgörande. Departementalkommitterade hade också i sitt förutnämnda betänkande föreslagit, att från Kungl. Maj:t till underordnad myndighet, i allmänhet de centrala ämbetsverken, måtte överflyttas åtskilliga grupper av ärenden, en decentralisation, som vunnit övervägande tillslutning av de hörda myndigheterna. Det syntes mig antagligt, att man i detta avseende kunde gå längre än departementalkommitterade föreslagit.

Uppmärksamheten borde också inriktas på *dels* anordningar i övrigt i syfte att lätta departementens arbetsbörda, såsom förenklingar i vissa ärendens handläggning och expediering m. m., *dels ock* åtgärder att tillförsäkra departementen de bästa möjliga arbetskrafter.

Vissa ärendesöverflyttningar mellan de nuvarande statsdepartementen inbördes skulle sannolikt befinnas önskvärda för att, utan rubbning av departementens huvudsakliga verksamhetsområden, i någon grad utjämna arbetsbördan mellan olika departement.

I den mån nu berörda frågor kunde inverka på handläggningen och expedieringen inom de centrala verken av regeringsärenden, borde påkallade förslag, berörande dessa verk, övervägas, liksom också uppmärksamhet borde ägnas åt frågan om samarbetet mellan olika verk vid handläggning av ärenden, som vore gemensamma för flera verk.

I flertalet av nu berörda avseenden hade visserligen departementalkommitterade framlagt förslag, men dessa vore avgivna under andra förutsättningar och lämpade efter andra förhållanden än dem, varmed man, enligt min mening, för närvarande borde räkna. Förslagen tarvade därför ytterligare utredning för att kunna inpassas under nuvarande ordning.

Givetvis borde härvid också beaktas, att nya statsdepartement vore föreslagna och kunde tillkomma, varför de förslag, som i ena eller andra avseendet uppgjordes, icke borde försvåra en framtida tillkommande förändrad departementsindelning.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört uttalade jag såsom min mening, att en bearbetning av departementalkommitterades förslag borde äga rum. Därefter blev på min hemställan av Kungl. Maj:t beslutat att uppdraga åt landssekreteraren Schotte att biträda i justitiedepartementet med verkställande av ytterligare utredning — under förutsättning att nuvarande statsdepartement till antal och huvudsakliga verksamhetsområden tillsvidare bibehölles och att de centrala verkens ställning förbleve densamma som nu — *dels* huru, genom decentralisation

[1.]

- [1.] av ärenden samt förenklingar i arbetssättet, de nuvarande statsdepartementens arbetsbördor skulle kunna lindras och begränsas, dels rörande de åtgärder, som kunde ifrågasättas för att tillförsäkra departementen de bästa möjliga arbetskrafter, dels huruvida övertidytningar av ärendesgrupper mellan departementen borde äga rum, dels och beträffande lämpligaste sättet för handläggning och expediering inom de centrala verken av regeringsärenden samt huru nödigt samarbete mellan olika verk vid handläggning av ärenden, som vore gemensamma för flera verk, borde vinnas; och erhöill landssekreteraren Schotte tillika i uppdrag att utarbeta de författningsförslag, som påkallades av utredningen och därmed sammanhängande spörsmål.

Vidkommande därefter den av löneregleringskommittén i dess förut omnämnda utlåtande väckta frågan om möjligheten av genomförande utan allt för stort dröjsmål av en definitiv lönereglering för statsdepartementens befattningshavare yttrade jag — efter det jag redogjort för innehållet i utlåtandet samt påmint om de tvivel jag i statsrådet den 14 januari 1915 uttalat om lämpligheten därav, att spörsmålet om en lönereglering för vissa befattningshavare upptoges till behandling alldeles oberoende av frågan om mera vittgående förändringar i departementens organisation — i huvudsak följande:

Vad löneregleringskommittén, vilken torde få betraktas såsom synnerligen kompetent att bedöma arten och storleken av de svårigheter, som skulle vara förknäpade med en sådan utbrytning som nyss nämnts, i sitt ovanberörda anförande yttrat i denna del hade hävt de betänkligheter jag hyst mot upptagandet av frågan om en definitiv lönereglering för statsdepartementens befattningshavare redan innan frågan om mera genomgripande förändringar i departementens omorganisation bleve föremål för ett slutligt avgörande. På grund härav och med särskild hänsyn till angelägenheten därav, att departementens befattningshavare fortast möjligt finge sina pensionsförhållanden bättre ordnade, anhölle jag därför att få ånyo anmäla frågan om en definitiv lönereglering av nämnda befattningshavares löne- och pensionsförmåner.

Skulle förevarande löneregleringsfråga — något som jag framhöll såsom önskligt — kunna föreläggas 1916 års riksdag, måste dock, enligt min mening, ofördröjligen igångsättas en del utredningar. Det utan tvivel lämpligaste syntes mig vara att uppdraga dessa åt löneregleringskommittén. Det uppdrag, som sålunda borde lämnas åt nämnda kommitté, stode emellertid i ganska nära sammanhang med det uppdrag, som Kungl. Maj:t förut samma dag beslutat giva landssekreteraren Schotte. Detta sammanhang vore visserligen icke så intimt, att icke det ena uppdraget skulle kunna fullgöras utan avvaktan på det andras slutförande, men sammanbundet de båda uppdragen emellan vore dock tillräckligt stort för att ett samarbete mellan kommittén och Schotte borde äga rum i den utsträckning, som dessa vid de dem tilldelade uppdragens utförande kunde finna erforderlig.

Kungl. Maj:t uppdrog därefter, på min hemställan, åt lönerregleringskommittén att, utan avvaktan på lösningen av spörsmålet om mera genomgripande förändringar i statsdepartementets organisation, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag om en definitiv löne- och pensionsreglering för befattningshavarna i statsdepartementen.

[1.]

Den förhoppning jag, på sätt nyss nämnts, vid tiden för ifrågasvarande uppdrags lämnande åt landssekreteraren Schotte och lönerregleringskommittén hyst därom, att frågan om en slutgiltig lönerreglering för åtminstone flertalet befattningshavare inom statsdepartementen skulle kunna föreläggas redan innevarande års riksdag, torde icke kunna gå i uppfyllelse. Enligt vad landssekreteraren Schotte vid förfrågan för mig uppgivit, har visserligen den utredning, som blivit honom anförtrord, framskridit så långt, att han, om så ansåges önskvärt, skulle genom utsöndring och fullföljande för sig av den del av hans uppdrag, som står i mera omedelbart samband med lönerregleringsfrågan, kunna inom den närmaste tiden delgiva lönerregleringskommittén resultatet av sitt arbete i denna del, innefattande bland annat förslag till inrättande av en del nya ordinarie befattningar inom departementen. Enligt vad jag vidare inhämtat har jämväl inom lönerregleringskommittén beträffande förevarande regleringsfråga ett ej ringa förberedande utredningsarbete ägt rum. Därutöver har emellertid kommittén på grund av den mängd brådskande ärenden, som till densamma hänskjutits, ej hunnit sysselsätta sig med frågan och förefinnes av samma anledning föga utsikt till att en ändring häri skall kunna inträda inom de närmaste månaderna. Vid sådant förhållande och då en utbrytning sådan som den av landssekreteraren Schotte antydda av en del av hans uppdrag kan tänkas komma att menligt inverka på arbetet i dess helhet, har jag, efter samråd med övriga departementschefer, ansett mig böra avstå från försöket att få de för förevarande frågas avgörande nödvändiga utredningarna slutförda så tidigt, att frågan skulle kunna av Kungl. Maj:t hänskjutas till avgörande av instundande riksdag.

*Departements-
chefen.*

Det måste givetvis anses beklagligt, att tillförandet åt statsdepartementen av den förstärkning av arbetskrafterna, varav de — och icke minst det departement jag företräder — ostridigt äro i stort behov, på detta sätt blir fördröjt. Vad beträffar de enskilda tjänstemännens intresse av frågans lösning, må framhållas, att för nuvarande ordinarie befattningshavare detta uppskov dock ej torde bliva av allt för stor betydelse i löne- eller pensionsavseende. Det lär nämligen få anses sannolikt, att de flesta av dem genom en definitiv lönerreglering ej skulle komma att tillerkännas åtminstone avsevärt högre löneförmåner

- [1.] än de, av vilka de nu äro i åtnjutande enligt den för dem gällande provisoriska löneregleringen. Skulle vidare någon av samma befattningshavare komma att, innan den slutgiltiga löneregleringen kommer till stånd, avgå från sin tjänst, lär, på sätt jag framhöll redan i statsrådet den 14 januari 1915, Kungl. Maj:t icke komma att underlåta att hos riksdagen göra den framställning om förbättrad pension, som billigheten kan anses fordra; och med billighet torde vara mest överensstämmande, att åt dylik befattningshavare tillerkännes den pension, som kan beräknas hava bort komma honom till del, därest den slutgiltiga löne- och pensionsregleringen trätt i tillämpning redan med innevarande års ingång, d. v. s. vid den tidpunkt, från vilken den skulle hava kommit att gälla, därest löneregleringsfrågan, såsom från början varit ämnat, fått sin lösning redan vid 1915 års riksdag.

Då sålunda den väntade definitiva regleringen av löneförhållandena inom statsdepartementen torde kunna vinna tillämpning tidigast från och med den 1 januari 1918, synes jämväl för år 1917 böra under vederbörande huvudtitlar begäras medel å extra stat till den provisoriska lönereglering för befattningshavare i departementen, som varit gällande från och med år 1911.

För innevarande år är i detta avseende, i enlighet med riksdagens beslut, stadgat i en den 28 maj 1915 utfärdad kungörelse:

dels att från de av riksdagen anvisade anslagen skola till följande å ordinarie stat uppförda befattningshavare i departementen utgå provisoriska avlönings-tillägg med nedan angivna belopp, nämligen

till kansliråd och byråchef samt, i utrikesdepartementet, kansliråd och avdelningschef med 1,700 kronor, varav 600 kronor skola anses såsom lön, 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 600 kronor såsom ortstillägg,

till den kanslisekreterare i sjöförsvarsdepartementet, som handlägger ärenden, tillhörande byråchef, med 1,500 kronor, varav 700 kronor skola anses såsom lön, 400 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till annan kanslisekreterare och till förste sekreterare i utrikesdepartementet med 1,200 kronor, varav 700 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till registrator och, i utrikesdepartementet, förste arkivarie likaledes med 1,200 kronor, varav 700 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg, dock att, för inkomst av sportler, avdrag å avlöningstillägget skall göras för registratorn i justitiedepartementet med 50 kronor, för registratorn i civildepartementet med 200 kronor och för registratorn i ecklesiastikdepartementet med 500 kronor,

till en var av de fem till tjänståldern äldsta andra sekreterarna och till andra arkivarien i utrikesdepartementet med 1,000 kronor, varav 400 kronor skola anses såsom lön, 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 300 kronor såsom ortstillägg.

till de två till tjänställdern yngsta andra sekreterarna i utrikesdepartementet med 600 kronor, varav 300 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 200 kronor såsom ortstillägg,

till förste vaktmästare med 400 kronor, varav 100 kronor skola anses såsom lön, 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, dock att för förste vaktmästaren i utrikesdepartementet, vilken åtnjuter fri bostad, å den till ortstillägg hänförliga delen av lönetillägget skola avdragas 100 kronor,

till vaktmästare med 400 kronor, varav 200 kronor skola anses såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, dock att den vaktmästare i lantförvarsdepartementet, för vilken är å ordinarie stat uppfört ett arvode av 750 kronor, skall åtnjuta lönetillägg med 350 kronor, samt

till den å utrikesdepartementets stat uppförde portvakt med 300 kronor, varav 200 kronor skola anses såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 50 kronor såsom ortstillägg,

ävensom att, utöver de för förste vaktmästare och vaktmästare sålunda bestämda avlöningstillägg, lönen skall kunna provisoriskt höjas för förste vaktmästare, som fem år innehaft sin tjänst, med 100 kronor samt för vaktmästare, som erhållit å ordinarie stat uppfört, efter fem års tjänst utgående ålderstillägg och innehaft tjänsten ytterligare fem år, likaledes med 100 kronor,

dels att följande villkor, utöver redan gällande lönevillkor, skola iakttagas för åtnjutande av de provisoriska avlöningstilläggen, nämligen:

att tjänsteman icke må med den befattning, för vilken lönefyllnaden utgår, förena vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, vad angår tjänsteman, som av Kungl. Maj:t utnämnes, Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning, vederbörande chef, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågasvara uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid det egna verket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att, i fråga om rätt att åtnjuta avlöningsförmåner under tjänstledighet, vad som stadgats angående lön gäller jämväl beträffande ortstillägg;

att avlöning ej må utgå till tjänstinnehavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke provas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej finnes skäligen låta honom uppbära något därav;

att för tillträde till provisoriskt ålderstillägg för förste vaktmästare och vaktmästare skola gälla enahanda villkor som för befattningshavare i departementen stadgats för tillträde till ålderstillägg å ordinarie stat;

att löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, ej må tillträda samma förhöjning;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är

[1.] pliktig att begagna sig av semester å tid av året, som av vederbörande chef bestämmes; ävensom

att samtliga ordinarie befattningshavare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag,

dels ock, till iakttagande vid utbetalningen av provisoriska avlöningstillägg:

att å lönen skall avdragas, efter år räknat, så stort belopp — avrundat, om sådant erfordras för vinnande av jämn summa, till närmast högre femtio- eller hundratal och, vad beträffar förste vaktmästare, vaktmästare och portvakt, till 30 kronor för förste vaktmästare ävensom för vaktmästare, som är berättigad till det provisoriska andra ålderstillägget, och till 25 kronor för annan vaktmästare samt portvakt — som motsvarar den pensionsavgift, vilken enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension skulle hava av vederbörande befattningshavare erlagts såsom bidrag till egen pensionering, om berörda lag varit å honom tillämplig; börande dock därvid iakttagas, att den, som oberoende av den provisoriska lönereglern är skyldig att erlagga pensionsavgift enligt berörda lag, skall därutöver vidkännas allenast så stort avdrag, som betingas av lönetillökningen vid den provisoriska lönereglern, varvid avdraget, efter sammanläggning med pensionsavgiften, avrundas på förut angivet sätt; samt

att, om förste vaktmästare, vaktmästare eller portvakt, för vilken medgivits provisoriskt avlöningstillägg å 400 kronor, åtnjuter fri bostad med bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, från ortstillägget eller lönen avdragas så stort belopp att det, tillsammans med vad som enligt den ordinarie avlöningsstaten för berörda förmån avdrages från avlöningen, uppgår till 250 kronor.

Någon anledning att med hänsyn till den provisoriska lönereglerns utsträckande att gälla jämväl för år 1917 föreslå någon ändring i dessa villkor och bestämmelser torde ej föreligga, fränsett dock att jämkning beträffande sportelavdrag kan finnas böra ske. Nämda för inkomst av sportler gjorda avdrag å vissa registratorers avlöningstillägg grunda sig därå, att såsom regel gäller, att avlöningstillägg för registrator skall minskas med det belopp, varmed hans inkomst av sportler må överstiga 500 kronor. Vid tillämpning härav har för vart och ett av de år, för vilka provisoriska avlöningstillägg hittills blivit beviljade, så förfarits, att, om under de senaste åren medeltalet för registrators sportelinkomst uppgått till mer än 500 kronor, föreskrift meddelats om det överskjutande beloppets avräknande å det avlöningstillägg, vartill registratorn enligt stadgade grunder varit berättigad, därvid dock hänsyn tagits endast till mera nämnvärd ökning eller minskning. Huruvida för år 1917 avdrag i berörda hänseende böra ske och huru stora avdragen böra bliva, torde sålunda få bero på resultatet av en undersökning härom för varje särskilt departement. Beträffande justitiedepartementets registrator har han med hänsyn därtill, att medeltalet av hans sportelinkomst beräknats till omkring 550 kronor, hittills fått vidkännas av-

drag å sitt provisoriska avlöningstillägg med 50 kronor. Efter de upplysningar, jag inhämtat, måste emellertid detta medeltal vad de sista åren angår — även frånsett den måhända mera tillfälliga ökning av vissa ansökningsärenden, som den ännu pågående världskrisen haft till följd — anses vara något för lågt och torde samma medeltal skäligen kunna skattas till 600 kronor. I följd härav torde det avdrag, registratören i justitiedepartementet skall för år 1917 vidkännas å sitt provisoriska avlöningstillägg, böra sättas till 100 kronor.

Det belopp, som för justitiedepartementet bör äskas såsom förslagsanslag till provisorisk lönereglering för år 1917, kan till följd av vad nu sagts sättas 50 kronor lägre än det belopp 3,833 kronor, varmed samma anslag utgår för innevarande år. Då eljest ej förekommer någon omständighet, som verkar ändring i förevarande anslagsbehov, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till provisorisk lönereglering för befattningshavare i justitiedepartementet, i enlighet med de av mig tillstyrkta grunder och på de av mig förordade villkor, å *extra stat* för år 1917 bevilja ett förslagsanslag av kronor 3,783, varav högst 37 kronor 50 öre må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

4. Andre ledamot å departementets avdelning för lagärenden.

Den andre ledamot å departementets avdelning för lagärenden, som till förstärkning av arbetskrafterna varit från och med år 1909 anställd å avdelningen med avlöning å extra stat, är i betraktande av det alltjämt hopade lagstiftningsarbetet fortfarande oundgänglig.

Ifrågavarande tjänstemans i form av arvode utgående avlöning har från och med år 1911 beräknats till 8,100 kronor per år, motsvarande begynnelseavlöning för tjänsteman i tredje lönegraden. Då emellertid befattningens innehavare icke i denna egenskap behöver vidkännas pensionsavgift enligt nya pensionslagen, har iakttagits, att, därest han antingen ej innehaft ordinarie tjänst, för vilken det ålegat honom att gälda pensionsavgift, eller ock visserligen beklätt dylik tjänst, men för egen pensionering erlagt lägre avgift än den, som uttages av tjänsteman i tredje graden med begynnelseavlöning, arvodet bestämts till ett i varje särskilt fall i mån härav minskat belopp.

Under det nyss tilländagångna året har såsom andre ledamot å

[1.]

[2.]

Andre ledamot å lagavdelningen.

(Extra anslag.)

[2.] departementets lagavdelning varit förordnad ett hovrättsråd, som ännu ej intjänat något ålderstillägg. I enlighet med nyss angivna princip och på grund av det uttalande, 1915 års riksdag gjorde i fråga om sättet för avrundande av avdraget för pensionsavgift, har denne uppburit ett till 8,000 kronor bestämt arvode. Från och med den 1 innevarande januari innehaves befattningen av annan person, nämligen en fiskal i Svea hovrätt. Då dylik tjänsteman har att i pensionsavgift för egen pensionering årligen erlägga 66 kronor eller således ett belopp, som med 214 kronor understiger den pensionsavgift 280 kronor, som uttages av tjänstemän i tredje lönegraden utan ålderstillägg, har i enlighet med förut angivna grunder det till den nye innehavaren av befattningen utgående arvodet satts till ett, efter avrundning, erhållet belopp av 7,850 kronor för år.

Under förutsättning, att befattningen kommer att även under år 1917 innehavas av samma person med oförändrad tjänsteställning inom hovrätten, skulle till hans avlönande erfordras allenast sistnämnda belopp. Med hänsyn till eventuella ombyten av befattningshavare och ändringar beträffande deras ordinarie tjänster torde det dock vara lämpligast att jämväl för nästkommande år uti nu ifrågavarande avseende äska 8,100 kronor.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att till avlönande av en andre ledamot å justitiedepartementets avdelning för lagärenden å *extra stat* för år 1917 anvisa ett belopp av kronor 8,100, varav 2,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar.

5. Extra föredragande.

[3.] För avlönande av en extra föredragande i departementet har i riksstaterna å *extra stat* för åren från och med år 1911 upptagits ett belopp av 3,000 kronor. Då samma belopp är erforderligt jämväl under nästkommande år, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att till arvode åt en extra föredragande inom justitiedepartementet å *extra stat* för år 1917 bevilja kronor 3,000.

6. Tilläggsanslag för amanuenser m. m.

På justitiedepartementets ordinarie stat är uppfört ett belopp å 9,500 kronor till amanuenser, vikariatsersättningar, renskrivning m. m. Detta belopp har emellertid visat sig otillräckligt för tillgodo-seende av de ändamål, som detsamma är avsett att fylla. I anledning härav har riksdagen under de senaste åren i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag å extra stat beviljat tillägg till nyssnämnda ordinarie anslag. För vartdera av åren 1912 och 1913 avsågs för detta ändamål ett belopp av 3,000 kronor. För åren 1914, 1915 och 1916 åter har till följd av rättsstatistikens överflyttande från och med år 1914 från justitiedepartementet till statistiska centralbyrån ifrågavarande extra anslag kunnat begränsas till 1,000 kronor årligen.

[4.]
Tilläggs-
anslag för
amanuenser
m. m.

(Extra anslag.)

Ett tilläggsanslag av sistnämnda storlek är behövt även för nästkommande år, och tillåter jag mig därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom tillägg till det i staten för justitie-
departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli upp-
förda anslag till amanuenser, vikariatsersättningar, ren-
skrivning m. m. å extra stat för år 1917

anvisa kronor 1,000.

7. Departementschefens ombud för tillsyn över tryckta skrifers allmängörande, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 10,000.

B. Lagberedningen m. m.

1. Lagberedningen.

Det anslag till lagberedningen, som från och med år 1903 beviljats med 50,000 kronor för år, erfordras jämväl för år 1917, och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[5.]
Lagbered-
ningen.

(Extra anslag.)

att för fortsatt uppehållande av lagberedningens verksamhet å extra stat för år 1917 anvisa
ett belopp av kronor 50,000.

- [5.] Den av lagberedningen avgivna redogörelsen för dess verksamhet under sistlidna år torde, för att bringas till riksdagens kännedom, få såsom bilaga (A) fogas vid statsrådsprotokollet.

2. Förberedande utredning angående en rättegångsreform.

- [6.] *Förberedande utredning angående en rättegångsreform.* Då för den förberedande utredning angående en rättegångsreform, vartill riksdagen för vart och ett av åren 1912—1916 beviljat ett anslag å 40,000 kronor, medel krävas jämväl under år 1917, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

(Extra anslag.)

att till fortsatt bestridande av kostnaderna för en förberedande utredning angående en rättegångsreform å *extra stat* för år 1917 bevilja... kronor 40,000.

F. d. justitierådet J. Hellner, vilken fått i uppdrag att verkställa ifrågavarande utredning, har till Kungl. Maj:t avgivit en redogörelse för det arbete, som under år 1915 blivit i sådant avseende utfört av honom och dem, som förordnats att biträda honom. Denna redogörelse torde, för att bringas till riksdagens kännedom, få såsom bilaga (B) åtfölja statsrådsprotokollet.

C. Justitiekanslersämbetet.

1. Justitiekanslersexpeditionen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 28,400.

D. Rättsskipningen.

Högsta domstolen.

1. Högsta domstolen, *oförändrat ordinarie anslag*... kronor 315,900.

Nedre justitierevisionen.

2. Avlöningar, arvoden m. m. i nedre revisionen, *oförändrat*
ordinarie anslag kronor 294,000.

3. Tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter.

Enligt lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar, vilken lag nyligen trätt i kraft, har arbetstiden i högsta domstolen ökats med tolv veckor årligen, varförutom domstolen skall vara pliktig att under den tid av året, då sådant finnes erforderligt, upprätthålla den nya tjänstgöring, som påkallas för prövning av ansökningar om Kungl. Maj:ts tillstånd till fullföljd av talan i särskilda fall, då hovrätts utslag icke utan sådant tillstånd må överklagas. Den arbetstid, som kan komma att åtgå för berörda dispensärendens handläggning, har beräknats icke komma att understiga tio arbetsveckor om året.

[7.]
*Tillfällig
 förstärkning
 av nedre
 revisionens
 arbetskrafter.*
 (Extra anslag.)

Nu nämnda ökning av högsta domstolens arbetstid har nödvändiggjort en förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter. Efter framställning i ämnet av Kungl. Maj:t beviljade 1915 års riksdag å extra stat för innevarande år 41,050 kronor för tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter med fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, två amanuenser och två tillförordnade skrivbiträden. Då förberörda utökning av högsta domstolens arbetstid är avsedd att äga bestånd, intill dess arbetsbalansen i domstolen nedbragts till normalt omfång, samt härför beräknats åtgå sju à åtta år, erfordras ifrågavarande förstärkning av arbetskrafterna i nedre justitierevisionen jämväl under år 1917.

Vid anmälan i statsrådet den 14 januari 1915 av nu förevarande anslagsbehov, så vitt anginge innevarande år, framhöll jag, att endast femton av de tjugutre revisionssekreterartjänster, till vilka anslag för närvarande vore uppfört på ordinarie stat, vore beklädda med ordinarie innehavare. De åtta revisionssekreterare, vilka endast vore konstituerade eller förordnade att med egen rotel förestå ett revisionssekreterarämbete, måste kvarstå i den ordinarie befattning, de kunde innehava. Då de i allmänhet vore ordinarie ledamöter i hovrätt, måste deras hovrättsrådsämbeten under tiden uppehållas på förordnande. Häri låge en av or-

[7.]

sakerna till den utsträckta användningen av extra ordinarie arbetskrafter i hovrätterna. På detta missförhållande hade uppmärksamheten blivit riktad i sammanhang med frågan om åtgärders vidtagande till påskyndande av rättsskipningen i högsta domstolen. Då enligt det upprättade förslaget till lag om ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken hovrätterna skulle i ett avsevärt antal mål bliva sista instans, hade det syntts önskvärt, att i målens avdömande i hovrätterna komme att deltaga ett så stort antal ordinarie ledamöter som möjligt. Till befrämjande av detta önskemål skulle det bidraga, om alla de för det ordinarie arbetet i nedre justitierevisionen behöfliga revisionssekreterarämbetena också besattes med ordinarie innehavare. Genom den då föreslagna — numera genomförda — ökningen av antalet icke ordinarie revisionssekreterare med ytterligare fyra skulle — framhöll jag vidare — de berörda missförhållandena blott ytterligare skärpas. Det kunde därför syntas väl motiverat att föreslå, att alla eller åtminstone ett större antal av de åtta icke ordinarie revisionssekreterartjänster, till vilka anslag funnes å nedre justitierevisionens ordinarie stat, förvandlades till ordinarie ämbeten. Under då rådande förhållanden, då varje utgiftsökning, som ej vore oundgänglig, borde undvikas, hade jag emellertid ansett mig böra avstå från att framlägga ett sådant förslag. Frågan borde dock upptagas till förnyat överbäggande, så snart omständigheterna det medgäve.

Vad jag sålunda uttalat angående önskvärdheten i en ökning av de ordinarie revisionssekreterarnas antal torde fortfarande äga sin fulla giltighet. Av nyssnämnda sparsamhetshänsyn har jag emellertid ej heller nu ansett mig böra underställa frågan härom Kungl. Maj:ts prövning. Jag har dock varit betänkt på att, för att redan nu få förut påpekade missförhållande med hovrätternas extra-ordinariesystem i någon mån avhjälpt, föreslå — såsom ett provisorium — förutnämnda åtta konstituerade och förordnade revisionssekreterares uppflyttande till ordinarie *utan förhöjning av deras begynnelöner*. Huvudsakligen på den grund, att detta förslags genomförande enligt verkställd utredning skulle stöta på vissa svårigheter i lönetekniskt avseende, har jag dock avstått från fullföljandet av denna min avsikt.

I detta sammanhang vill jag även påminna om den åtgärd med syfte att bereda flertalet extra ordinarie ledamöter i hovrätterna en fastare ställning, som vidtagits genom utfärdandet av kungörelsen den 9 juli 1915 om förordnande av assessorer i hovrätterna, vilken kungörelses bestämmelser därefter i huvudsak inarbetats i de nya arbetsordningar för hovrätterna, som utfärdats den 10 december 1915.

Under återopande av vad jag sålunda anført tillåter jag mig [7.]
hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbeidskrafter med fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, två amanuenser och två tillförordnade skrivbiträden på *extra stat* för år 1917 anvisa ett belopp
av kronor 41,050.

4. Extra vaktmästare i nedre revisionen.

De fem vaktmästare, för vilka avlöningar äro uppförda i den ordinarie staten för nedre justitierevisionen, hava icke ansetts kunna medhinna vaktmästargöromålen i ämbetsverket, åtminstone så länge detta är förlagt till de för dess räkning nu förhyrda lokalerna å Strömsborg. Då det emellertid ansetts olämpligt att uppföra en sjätte vaktmästareavlöning å ordinarie stat, så länge ovisshet rådde, huruvida nedre revisionens lokaler skulle förflyttas, har den förstärkning av vaktmästarkrafterna, som betraktats som nödvändig, tillförts nedre revisionen på det sätt, att från och med år 1913 därstädes varit anställd jämväl en extra vaktmästare, för vilkens avlöande årligen beviljats ett extra anslag på 1,175 kronor. [8.]
Extra vaktmästare i nedre revisionen.
(Extra anslag.)

Behovet av en dylik extra vaktmästarebefattning i nedre revisionen kan beräknas föreligga även under år 1917. Någon förflyttning av revisionens lokaler är nämligen ej för närvarande ifrågasatt och den tillfälliga förstärkning av nedre revisionens arbeidskrafter med bland annat fyra nya tillförordnade revisionssekreterare, varom talats under närmast föregående punkt, har i förening med den av denna förstärkning föranledda utökningen av revisionens lokaler å Strömsborg helt naturligt ökat vaktmästargöromålen inom ämbetsverket.

Under återopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlöande av en extra vaktmästare i nedre justitierevisionen å *extra stat* för år 1917 anvisa ett belopp av kronor 1,175.

Svea hovrätt.

5. Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat, *oförändrat*
ordinarie anslag kronor 788,487.

6. Extra division i Svea hovrätt.

[9.] Sedan många år tillbaka har i Svea hovrätt förekommit en be-
Extra division tydlig balans å vädjade mål och till hovrätten instämnda tvistemål. För
i Svea hovrätt. att råda bot för detta missförhållande har hovrätten alltså sedan år 1904
 (Extra anslag.) varit förstärkt med en extra, åttonde, division för handläggning av
 sådana mål. Det oaktat har balansen, fransett de allra första åren av
 den extra divisionens verksamhet, nästan oavbrutet stigit. Från att år
 1904 hava hållit sig omkring 1,200, utgjorde den nämligen

vid slutet av år 1907	1,168,
» » » » 1908	1,185,
» » » » 1909	1,334,
» » » » 1910	1,392,
» » » » 1911	1,423,
» » » » 1912	1,423,
» » » » 1913	1,660 och
» » » » 1914	1,609,

därvid dock är att märka, att den höga siffran för 1913 års utgående
 balans i förhållande till motsvarande siffra för år 1912 har sin för-
 klaring i den omläggning av rättsstatistiken, som vid den tidpunkten
 ägt rum och enligt vilken till balanserade mål — i motsats till vad
 förut varit förhållandet — räknas även sådana, som väl avgjorts, men
 i vilka hovrättens beslut ännu ej expedierats.

Huru förhållandena under det sistförflutna året ställt sig i före-
 varande hänseende, framgår av preliminära uppgifter, som jag erhållit
 från hovrätten. Enligt dessa hava under år 1915 till hovrätten inkommit
 1,676 samt av hovrätten genom expedierade domar avgjorts 1,727 väd-
 jade och instämnda mål; och skulle alltså balansen å ifrågavarande mål
 vid slutet av år 1915 utgjort 1,558. Till belysande av graden av det
 missförhållande, som en balans av denna storlek måste anses innebära,
 vill jag påminna därom, att i löneregleringskommitténs år 1908 angående

hovrätterna avgivna betänkande för Svea hovrätt såsom en normal balans å vädjade och instämnda tvistemål angavs allenast 500.

[9.]

Vid anmälan den 14 januari 1915 av nu ifrågavarande anslagskrav, såvitt avsåg tiden 1 september 1915—31 augusti 1916, uttalade jag såsom min mening, att det kunde starkt ifrågasättas, om icke behovet av denna åttonde division i Svea hovrätt visat sig vara av så konstant karaktär — den hade ju då varit i verksamhet något över tio år och är således nu inne på sitt tolfte arbetsår — att frågan om samma divisions uppförande på ordinarie stat borde tagas i allvarligt övervägande. En dylik åtgärd skulle emellertid, framhöll jag, medföra en ej alltför obetydlig kostnadsökning. Angelägenheten att i största möjliga mån nedbringa anslagskraven för år 1916 hade därför gjort, att jag ansett mig böra avstå från att då framställa yrkande i denna riktning.

Vad jag då yttrade, torde även nu äga sin fulla giltighet. På grund härav och då någon anledning ej torde föreligga att föreslå ändring i den beräkning av de årliga kostnaderna för divisionens uppehållande — slutande å 32,900 kronor — som godkändes av 1910 års riksdag och alltsedan dess legat till grund för beviljandet av nu ifrågavarande anslag, får jag inskränka mig till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsatt uppehållande under ett år från och med den 1 september 1916 av en extra division i Svea hovrätt för behandling av vädjade mål och till hovrätten instämnda tvistemål å *extra stat* för år 1917 anvisa ett belopp av kronor 32,900, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1916 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp belöper å tiden från och med den 1 september till årets slut.

7. Extra ledamot i Svea hovrätt.

Från och med år 1916 utgör krigshovrätten en vid Svea hovrätt bildad särskild avdelning. Ordförande i krigshovrätten är ordföranden å en av hovrättens divisioner, den sjunde, och en av krigshovrättens ledamöter är ledamot å samma division. Deltagandet från dessa två hovrättsledamöters sida i krigshovrättens arbete har möjliggjorts allenast därigenom, att de i viss utsträckning befriats från det dem förut i hovrätten åliggande arbetet. Sålunda har ordföranden, vilken med

[10.]

Extra ledamot i Svea hovrätt.

(Extra anslag.)

[10.] hänsyn till de honom i denna egenskap tillkommande göromålen ålegat endast halv föredragningskyldighet, helt befriats från skyldighet att föredraga och den andre hovrättsledamoten har fått sin föredragningskyldighet nedsatt med hälften. Det arbete, från vilket dessa båda ledamöter befriats, motsvarar alltså sammanlagt den föredragningskyldighet, som i allmänhet åligger en hovrätts ledamot. Som emellertid på detta sätt hovrätts arbetsprodukt givetvis skulle komma att minskas, därest hovrätten icke bereddes tillfälle att få det arbete, varifrån förutnämnda ledamöter befriats, fullgjort med anlitande av annan arbetskraft än den, varöver hovrätten hittills förfogat, blevo på Kungl. Maj:ts framställning av förra årets riksdag medel på 1916 års stat beviljade till förstärkande av hovrätts arbetskrafter med en ny ledamot. På grund därav att det i brist på nödig erfarenhet måste anses vara synnerligen svårt att bedöma, i vilken grad arbetet inom Svea hovrätt komme att röna inverkan av krigshovrätts förenande med densamma, blev denna förstärkning tillförd hovrätten icke i form av inrättandet av ett nytt ordinarie hovrättsrådsämbete utan allenast genom beviljandet av 5,000 kronor till avlönande av en extra ledamot därstädes.

Det behov, detta anslag avser att fylla, kommer givetvis att förefinnas även under år 1917. På grund härav och då den erfarenhet, som, enligt vad nyss nämnts, ansetts erforderlig, innan ett nytt ordinarie hovrättsrådsämbete inrättas, fortfarande saknas, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av en extra ledamot i Svea hovrätt å *extra stat* för år 1917 anvisa ett belopp av kronor 5,000.

8. Amanuens å krigshovrättsavdelningen.

[11.] Vid krigshovrätten har intill innevarande års början varit anställd en sekreterare med skyldighet att fullgöra sådana göromål, som i andra hovrätter åligga till olika delar sekreterare, aktuarie, arkivarie och notarie. Anledningen därtill, att denna sekreterarbefattning nu indragits, har varit den, att man ansett, att, sedan krigshovrätten förenats med Svea hovrätt, de göromål, som sekreteraren i krigshovrätten haft att utföra, utan olägenhet skulle kunna uppdelas mellan vederbörande tjänstemän i Svea hovrätt. En nödvändig förutsättning för att en dylik uppdelning skulle kunna komma till stånd har emellertid ansetts vara den, att krigs-

*Amanuens å
krigshovrätts-
avdelningen.*

(Extra anslag.)

hovrättsavdelningen är förlagd till samma byggnad som Svea hovrätt. [11.]
Så är emellertid, som bekant, för närvarande icke fallet, och antagligt är, att krigshovrätten ännu några år måste kvarstanna i sin hittills använda lokal vid Fredrikshovsgatan här i Stockholm. Intill dess krigshovrätten blir förlagd till samma byggnad som Svea hovrätt i övrigt, har det ansetts nödvändigt, att vid krigshovrätten finnes anställd en särskild tjänsteman för fullgörande av de förut sekreteraren åliggande göromålen. På grund härav har också förra årets riksdag, på framställning av Kungl. Maj:t, å extra stat för år 1916 anvisat ett belopp av 3 000 kronor till avlönande av en dylik tjänsteman, vilken tillagts benämningen amanuens.

Som detta anslagsbehov förefinnes även för år 1917, tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till arvode åt en amanuens å krigshovrättsavdelningen i Svea hovrätt å *extra stat* för år 1917 anvisa ett belopp av..... kronor 3,000.

9. Tillfällig löneförbättring åt krigshovrättsavdelningens vaktmästare.

Vid krigshovrätten har sedan många år varit anställd en vaktmästare, vilken innehar fullmakt å sin befattning. Han har uppburit en lön av 600 kronor samt åtnjutit fri bostad i det hus, där krigshovrättens lokaler äro inrymda. Dessutom har han under de senare åren alltintill innevarande års början i löneförbättring uppburit ett årligt belopp av 300 kronor, vartill medel anvisats å extra stat. [12.]
Tillfällig löneförbättring åt krigshovrättsavdelningens vaktmästare.
(Extra anslag.)

Vaktmästarbefattningen vid krigshovrätten torde kunna såsom obehöfelig indragas, så snart krigshovrättsavdelningen blir förlagd till samma byggnad som Svea hovrätt, men har ansetts behöva bibehållas, så länge så ej blivit fallet. Med anledning härav blev vid krigshovrättens förenande med Svea hovrätt den ifrågavarande vaktmästarens lön å 600 kronor från och med år 1916 uppförd å särskild övergångsstat för Svea hovrätt, varjämte å extra stat för samma år åt honom anvisades lönetillägg med ett något förhöjt belopp av 325 kronor, som skulle anses såsom tjänstgöringspenningar. Han åtnjuter alltså under år 1916 i lön 600 kronor, förmånen av fri bostad, uppskattad till 250 kronor, samt 325 kronor i tjänstgöringspenningar, eller sålunda löneförmåner å tillhopa 1,175 kronor eller samma belopp, som anvisats till avlönande av ovan omförmälda extra vaktmästare i nedre justitierevisionen.

[12.] Någon anledning att för år 1917 vidtaga ändring i vad sålunda blivit för år 1916 bestämt föreligger icke, och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av tillfällig löneförbättring åt den på övergångsstat uppförda vaktmästaren vid krigshovrättsavdelningen i Svea hovrätt å *extra stat* för år 1917 anvisa ett belopp av kronor 325, som skola anses såsom tjänstgöringspenningar.

Göta hovrätt.

10. Hovrätten med därunder lydande justitiestat, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 518,513.

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

11. Hovrätten med därunder lydande justitiestat, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 222,463.

Krigsrätterna.

12. Civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna.

[13.] Med ingången av innevarande år trädde i kraft en ny lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes. I anledning därav, att denna lag innefattar bestämmelser om förändrad organisation av krigsdomstolarna och det militära rättegångsväsendet, begärde Kungl. Maj:t i förra årets statsverksproposition, att riksdagen måtte bevilja de medel, som syntes erforderliga för genomförandet av den nya organisationen.

*Civil personal
vid regements-
och stations-
krigsrätterna.
(Extra anslag.)*

Kungl. Maj:ts framställning i denna del gick i huvudsak ut dels därpå, att riksdagen måtte under andra huvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag å 116,250 kronor till avlöningar i enlighet med ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till stat för den civila personalen — krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler — vid regements- och stationskrigsrätterna, dels ock därpå, att några med fullmakt försedda auditörer å äldre stat skulle, därest den nya staten ej kunde bliva å dem tillämplig, antingen med fortfarande tjänstgöringsskyldighet bibehållas vid avlöningen å den

äldre staten eller ock, i visst fall, uppföras å allmänna indragningsstaten. Statförslaget upptog fasta, i lön och tjänstgöringspenningar fördelade avlöningar för auditörerna, varemot krigsdomarne, med ett undantag, och krigsfiskalerna voro i förslaget uppförda allenast med arvoden.

I den underdåniga skrivelse, vari riksdagen avlät svar på Kungl. Maj:ts nyssberörda framställning, anförde riksdagen, bland annat, följande: En i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1914 års senare riksdag framlagd stat för ifrågavarande personal hade slutat å ett belopp av 103,250 kronor, vadan det nya förslaget innebure en ökning av detta belopp med 13,000 kronor, uteslutande fallande på auditörernas löneförmåner, vilka i nämnda förslag upptoges till sammanlagt 69,700 kronor. I jämförelse med då gällande stater, där motsvarande summa utgjorde 47,700 kronor, medförde alltså Kungl. Maj:ts sista förslag en kostnadsökning å auditörernas avlöning med 22,000 kronor. Riksdagen hade icke kunnat undgå att fästa sin uppmärksamhet vid den betydande stegring i utgifterna för ifrågavarande ändamål, som Kungl. Maj:ts senaste förslag sålunda innebure i förhållande ej endast till nu gällande stater utan även till 1914 års proposition. Anledningen härtill vore, enligt vad i den förslaget åtföljande motiveringen anförts, den betydande ökning i arbetet, som bleve en följd icke blott av den förlängda tjänstetiden för de värnpliktiga, utan även av den, på grund av riksdagens beslut, i lagen inflytna nya bestämmelsen, att sträng arrest i regel endast finge ådömas av krigsdomstol. I sistnämnda hänseende skulle, enligt nämnda motivering, ökningen i arbetet säkerligen bliva särskilt kännbar för auditörerna, som vore skyldiga att uppsätta och expediera krigsrätternas beslut och protokoll. Om än riksdagen ingalunda ville helt underkänna de anförda skälen till höjda avlöningsförmåner för auditörerna, funne sig riksdagen å andra sidan likväl böra framhålla, att ökningen i auditörernas arbetsbörda för det dåvarande och innan någon erfarenhet därom vunnits undandroge sig all tillförlitlig beräkning. På grund härav ansåge sig riksdagen icke kunna medgiva de föreslagna lönebeloppens uppförande på ordinarie stat. Genom att dessa lönebelopp tillsvidare utginge på extra stat vunnes den fördelen, att vid löneförmånernas definitiva fixering sådana jämkningar, vilka erfarenheten visat vara välbetänkta, vida lättare kunde företagas. Riksdagen hade följaktligen och då vid sådant förhållande jämväl arvoden till krigsdomare och krigsfiskaler syntes böra uppföras å extra stat funnit lämpligast att uppföra ett anslag på extra stat till avlöningar för den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna.

[13.]

Beträffande de auditörer vid armén, som erhållit fullmakt å sin tjänst och sålunda vore berättigade att kvarstå i densamma med bibehållande av sina dåvarande löneförmåner, ävensom auditören vid flottans station i Karlskrona, vilken jämväl ägde dylik rätt, förklarade riksdagen, att den ansåge, att avlöningsförmånerna för dessa befattningshavare fortfarande borde utgå på ordinarie stat.

Med i huvudsak den motivering, för vilken jag nu redogjort, anmälde riksdagen, att den — förutom annat, varom nu ej är fråga — dels till avlöande av den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna på extra stat för år 1916 beviljat ett anslag av 102,320 kronor, dels ock fastställt viss övergångsstat för nyssnämnda auditörer samt för genomförande av denna stat å andra huvudtiteln uppfört ett ordinarie anslag: »Avlöning till vissa å äldre stat kvarstående auditörer» å 9,680 kronor, därav förslagsanslag till dagavlöning 480 kronor.

Med avseende å nämnda övergångsstat hette det i riksdagens skrivelse, att för det fall, att å staten uppförd befattningshavare skulle från tjänsten avgå, Kungl. Maj:t borde äga rätt att använda de med befattningen förenade avlöningsförmåner till befattningens uppehållande i avvaktan på auditörsbefattningarnas uppförande å ordinarie stat. Under år 1915 har en av de i övergångsstaten upptagna auditörerna, nämligen den vid Jämtlands fältjägarregemente, avgått. Då dennes avlöningsförmåner — inberäknat 120 kronor förslagsvis beräknad dagavlöning — i staten upptagits till 1,420 kronor, har, enligt riksdagens nyssnämnda uttalande, det belopp, över vilket Kungl. Maj:t kunnat disponera till avlöande av den nya civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna, uppgått till en summa, som med 1,420 kronor överskjuter det av riksdagen för detta ändamål på extra stat anvisade beloppet, 102,320 kronor, eller sålunda till sammanlagt 103,740 kronor. De avlöningsstater för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler, som Kungl. Maj:t under loppet av år 1915 fastställt för år 1916, sluta å tillhoppa 102,550 kronor. Över återstoden, 1,190 kronor, har ej disponerats, utan har detta belopp reserverats för särskilda arvoden till auditörstjänsts uppehållande i vissa fall. De fall, man därvid haft i sikte, äro de, då av två eller flera regementen, för vilka finnes endast en gemensam auditör, ett regemente under viss avsevärdare tid av året är förlagt på en från regementenas vanliga förlägningsort mera avlägsen plats. Det har nämligen ansetts nödvändigt, att i sådant fall särskild person förordnas att vid sistberörda regemente tjänstgöra som auditör, så länge detsamma är förlagt på den från det eller de andra regementenas förlägningsplats skilda platsen.

Det av riksdagen till avlöning åt den nya personalen för år 1916 anvisade belopp har ingalunda visat sig högt tilltaget. Med de medel, som för ändamålet stått till Kungl. Maj:ts förfogande, har det tvärtom i vissa fall varit förenat med svårighet att få de nya befattningarna — särskilt auditörs- och krigsfiskalstjänster — besatta med erfarna personer. Emellertid torde, då nödig kännedom om, huru omfattande särskilt auditörernas åligganden komma att bliva enligt den nya organisationen, fortfarande saknas, det nu icke kunna bliva tal vare sig om någon höjning för år 1917 av nämnda anslag eller om de nya befattningshavarnas uppförande på ordinarie stat. Däremot torde de ändringar böra vidtagas, att dels anslaget till övergångsstaten minskas med det belopp, vartill den avgångne auditörens å gammal stat avlöningsförmåner uppgått, eller 1,420 kronor — därav ett belopp av 1,300 kronor faller å den del av ordinarie anslaget, som är bestämt anslag, och återstoden, 120 kronor, å den del, som är förslagsanslag — dels ock, enär den summa, som avsetts för nu ifrågavarande personals avlöande, på sätt torde framgå av vad förut sagts, icke tål någon minskning, det extra anslaget höjes i motsvarande grad eller med 1,420 kronor till 103,740 kronor.

[13.]

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlöande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna på *extra stat* för år 1917 bevilja ett anslag av kronor 103,740.

13. Avlöning till vissa å äldre stat kvarstående auditörer.

På sätt förut är nämnt, beslöt sistlidna års riksdag att från och med innevarande år skulle till avlöande av vissa å äldre stat kvarstående auditörer i riksstaten uppföras å ordinarie stat ett belopp av 9,680 kronor, därav förslagsanslag till dagavlöning 480 kronor.

Under hänvisning till vad jag under närmast föregående punkt yttrat därom, att detta anslag hädanefter bör uppföras med ett 1,420 kronor lägre belopp än det, vartill det bestämts av förra årets riksdag, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

[14.]

Avlöning till
vissa å äldre
stat kvar-
stående
auditörer.

(Ordinarie
anslag.)

[14.]

att sänka det å ordinarie stat uppförda anslaget för avlöning till vissa å äldre stat kvarstående auditörer från dess nuvarande belopp kronor 9,680, därav bestämt anslag 9,200 kronor och förslagsanslag till dagavlöning 480 kronor, med 1,420 kronor till » 8,260, därav *bestämt anslag* 7,900 kronor och *förslagsanslag* till dagavlöning 360 kronor.

14. Arvoden åt civil personal vid särskilda krigsrätter, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 3,000.

Övriga anslag för rättsskipningen.

15. Ersättning åt domare, vittnen och parter.

[15.]
Ersättning åt
domare
vittnen och
parter.
(Ordinarie
anslag.)

Det ordinarie förslagsanslag, som under ovanstående rubrik finnes uppfört i riksstaten, har från och med år 1907 till och med år 1914 utgjort 165,000 kronor. Sistnämnda års förra riksdag höjde emellertid, på framställning av Kungl. Maj:t, anslaget till 195,000 kronor, med vilket belopp det alltså uppfördes i 1915 års riksstat och jämväl finnes upptaget i riksstaten för innevarande år. Anledningen till nyssnämnda höjning var den, att utgifterna från anslaget avsevärt ökats. Denna ökning har fortgått. Under det att medeltalet för de årliga utgifterna under de tre sista år, för vilka definitiva siffror voro kända vid tiden för framläggandet av senaste förslaget om anslagets höjning, eller åren 1910—1912 utgjorde 188,592 kronor 42 öre, hava de utgifter, som bestritts från förevarande anslag, under år 1913 belöpt sig till 221,220 kronor 63 öre och under år 1914 till 241,942 kronor 29 öre. Någon anledning att antaga, att den starka uppgång i utgifter å anslaget, som sålunda visat sig hava inträtt, skall vara av blott tillfällig natur, torde ej föreligga. Vid sådant förhållande och med hänsyn även till det ökade krav på nu förevarande anslag, som — på sätt jag framhållit redan vid anmälan av anslaget för innevarande år — kommer att

från detta års ingång ställas på anslaget till följd därav, att från detsamma skall bestridas jämväl viss ersättning till vikarier för krigsdomare och auditörer, anser jag, att anslaget icke bör för år 1917 sättas lägre än till 245,000 kronor. [15.]

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter från dess nuvarande belopp kronor 195,000
med 50,000 kronor till » 245,000.

16. Medikolegala besiktningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* » 16,200.

Ersättning för bötesandelar, som bortfallit genom strafflagens införande.

I 2 kap. 8 § av 1864 års strafflag stadgas, att böter, som ådömas enligt samma lag, skola tillfalla kronan. Genom införandet av denna bestämmelse gingo åtskilliga personer, myndigheter och allmänna inrättningar miste om bötesandelar, som de förut fått uppbära. Emellertid blev ersättning för denna förlust i stor omfattning beviljad vederbörande. Beloppet av den i sådant avseende utgående gottgörelsen har under årens lopp minskats, allt efter som ersättningstagarne blivit färre, men uppgår fortfarande till en ej obetydlig summa. Medlen gäldas från ett å andra huvudtiteln uppfört ordinarie förslagsanslag, som sedan flera år tillbaka satts till 84,000 kronor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 maj 1902 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa fullständig utredning rörande ifrågavarande till personer, menigheter och allmänna inrättningar utgående ersättning samt till riksdagen inkomma med förslag till åtgärder för denna ersättnings upphörande.

Uppdraget att verkställa en dylik utredning lämnades också omedelbart åt statskontoret. Efter synnerligen omfattande förarbeten inkom den 28 januari 1913 från statskontoret till Kungl. Maj:t utlåtande och förslag i ämnet, åtföljda av infordrade yttranden utav ersättningstagare, överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen.

[15.] Då jag i statsråd den 14 januari 1915 anmälde de frågor, som tillhörde regleringen för innevarande år av riksstatens andra huvudtitel, meddelade jag, att nu förevarande fråga under det då senast förflutna arbetsfyllda året måst få stå tillbaka för ärenden av mera brådskande natur och att den därför ej då ännu befunne sig i det skick, att den kunde föredragas i statsrådet. Emellertid uttalade jag samtidigt den förhoppningen, att frågan skulle, genom vidtagande av särskilda åtgärder, kunna inom en ej allt för avlägsen framtid vinna sin slutgiltiga lösning.

Dylika åtgärder hava också numera blivit vidtagna. Sedan någon tid tillbaka biträder nämligen inom departementet särskild person vid beredande till föredragning av det synnerligen vidlyftiga ärendet. Vid den överarbetning av statskontorets i ämnet avgivna förslag, som därvid ägt rum, har det visat sig erforderligt att i vissa avseenden komplettera den av detta ämbetsverk verkställda utredningen. Innan ärendet anmäles inför Kungl. Maj:t, torde vidare justitiekanslersämbetet böra höras över de utarbetade förslagen. På grund av ärendets omfattning och delvis ganska svårlösta beskaffenhet lär denna myndighets utlåtande i ämnet ej vara att vänta så tidigt, att ärendet kan föreläggas nu instundande riksdag till avgörande.

På grund av vad jag sålunda anført får jag nu inskränka mig till att angiva det anslag, som med ärendet har samband, till upptagande i 1917 års riksstat med oförändrat belopp:

17. Ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 84,000.

Resestipendier åt domare.

[16.] För en följd av år t. o. m. år 1915 har i riksstaten under andra huvudtiteln upptagits ett extra anslag å 6,000 kronor till resestipendier åt domare. *Resestipendier åt domare.*
(Extra anslag.) åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarkallet. I anledning av det under år 1914 utbrutna världskriget föreskrevs emellertid genom kungörelse den 17 december 1914, att med åtgärder för stipendiernas utdelande för år 1915 skulle tills vidare anstå.

Enär det på grund av de rådande förhållandena var antagligt, att nämnda stipendier ej skulle komma att utdelas under år 1915 och att det alltså skulle uppkomma en besparing, som lämpligen skulle kunna användas till stipendieutdelning under år 1916, blev icke något nytt

anslag för ändamålet av Kungl. Maj:t begärt för sistnämnda år. I stället medgav riksdagen, på Kungl. Maj:ts framställning, att vad vid utgången av år 1915 kunde återstå oanvänt av de för det året anvisade medel till ifrågavarande resestipendier finge under år 1916 disponeras för samma ändamål. [16.]

Några åtgärder för stipendiernas utdelning hava hittills icke blivit vidtagna med undantag därav, att från förevarande anslag under år 1915 beviljats viss person ett resestipendium å 450 kronor. Genom nådig kungörelse den 10 december 1915 har meddelats föreskrift därom, att jämväl med åtgärder för stipendiernas utdelande för år 1916 skall tillsvidare anstå. Föga sannolikt torde vara, att under innevarande år förhållandena skola bli sådana, att Kungl. Maj:t skall anse det lämpligt att, åtminstone i någon större utsträckning, begagna sig av nyssnämnda av riksdagen lämnade medgivande. Även vid slutet av innevarande år torde alltså det av riksdagen till ifrågavarande ändamål för år 1915 beviljade extra anslaget vara, åtminstone till större delen, oanvänt. Vid sådant förhållande läser ej heller erfordras, att å 1917 års stat äskas något nytt anslag för ändamålet, utan kan jag inskränka mig till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

medgiva, att vad vid utgången av år 1916 må återstå oanvänt av de för år 1915 å extra stat anvisade medel till resestipendier åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarkallet, må under år 1917 disponeras för dylika stipendier.

18. Understöd för "Nytt juridiskt arkiv".

Under några år har, på framställning av Kungl. Maj:t, riksdagen anvisat medel såsom bidrag till utgivande av tidskriften »Nytt juridiskt arkiv». [17.]

I anledning av erinran från riksdagens sida uppställde Kungl. Maj:t för utbetalande av 1912 års anslag det villkor, att prenumera-tionsavgiften för tidskriften skulle hava blivit för samma år bestämd till belopp ej överstigande avgiften för år 1911. Riksdagen har därefter vid beviljande av alla de följande anslagen uttalat, att riksdagen förut-satte, att Kungl. Maj:t komme att för dessa anslags utbetalande stadga enahanda villkor, som bestämts för åtnjutande av anslaget för år 1912; och har Kungl. Maj:t också förfarit i överensstämmelse härmed.

Det belopp, varmed anslaget utgått, har för vart och ett av åren

Understöd för
"Nytt juri-
diskt arkiv".
(Extra anslag.)

- [17.] 1912—1915 utgjort 3,000 kronor. För innevarande år utgår anslaget däremot med endast 2,500 kronor. Denna nedsättning av anslagets belopp ägde rum på Kungl. Maj:ts framställning och var ett led i den strävan, som vid uppgörandet av 1915 års statsverksproposition på grund av då rådande förhållanden gjorde sig gällande att iakttaga största möjliga sparsamhet.

Det torde nu kunna ifrågasättas, om icke en höjning av förevarande anslag till åtminstone det belopp av 3,000 kronor, varmed det under åren närmast före år 1916 utgått, borde äga rum. Från och med innevarande år kommer nämligen högsta domstolen att på grund av lagändringar, som sista riksdagen antog i syfte att bortarbета den nu befintliga stora balansen av mål och ärenden, som skola i högsta domstolen föredragas, under avsevärt större del av året än hittills tjänstgöra på tre avdelningar. Antalet av de i högsta domstolen årligen föredragna mål och ärenden kommer därför att från och med innevarande år ökas, och en naturlig följd härav måste bliva den, att en tidskrift med den uppgift, »Nytt juridiskt arkiv» har att fylla, måste, om den skall utgivas efter samma beprövade plan som hittills, tilltaga i omfattning. En dylik utvidgning kan åter givetvis icke ske utan ökade kostnader. Då till täckande av denna kostnadsökning icke torde böra tillgripas det medel, som ligger i en höjning av prenumerationsavgiften, torde, som nämnt, i stället en höjning av statsanslaget till tidskriftens utgivande kunna ifrågasättas.

På grund av förutnämnda sparsamhetshänsyn, vilka fortfarande göra sig gällande, anser jag dock, att med förslag härutinnan bör få tillsvidare anstå, och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd för fortsatt utgivande av »Nytt juridiskt arkiv. Avd. I. Tidskrift för lagskipning» och »Nytt juridiskt arkiv. Avd. II. Tidskrift för lagstiftning m. m.» å *extra stat* för år 1917
anvisa kronor 2,500.

E. Fångvården.

1. Fångvårdsstyrelsen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 104,100.

2 a. Bestämda anslaget till fångars vård och underhåll, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 978,150.

2 b. Förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 1,445,000.

3. Ålderstillägg för en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvården anställda ämbets- och tjänstemän, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 86,000.

4. Avlöningsförhöjning för direktören vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona.

I statsverkspropositionen till 1915 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t vid punkt 20 under andra huvudtiteln, att riksdagen måtte godkänna sådan ändring i den för fångvårdsstaten gällande ordinarie staten, att avlöningen till direktören vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona från och med år 1916 på visst närmare angivet sätt höjdes med 500 kronor. Detta förslag motiverades, på sätt framgår av det utdrag ur protokollet över justitiedepartementens ärenden för den 14 januari 1915, som såsom bilaga fogades till statsverkspropositionen, huvudsakligen med en hänvisning till fångnumerärens storlek vid ifrågavarande anstalt samt till de stora krav på förmåga att uppehålla disciplin och ordning, som särskilt med hänsyn därtill, att de där förvarade tvångsarbetsfångarna hölles till arbete i gemensamhet, nödvändigtvis måste ställas på innehavaren av direktörsbefattningen vid anstalten.

I anledning av Kungl. Maj:ts berörda framställning anförde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 maj 1915, att vad i ärendet förekommit till stöd för en löneförhöjning för ifrågavarande tjänsteman syntes riksdagen beaktansvärt, men att riksdagen, enär den funnit sådan förhöjning påkallad allenast, så länge tvångsarbetsanstalten i Karlskrona

[18.]
Avlöningsförhöjning för direktören vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona.
(Extra anslag.)

- [18.] bibehölles vid sin nuvarande organisation och omfattning, ansett, att löneförbättringen, mot vars föreslagna belopp, 500 kronor, riksdagen icke hade något att erinra, borde anvisas å extra stat. På grund härav hade riksdagen, enligt vad den i sin skrivelse anmälde, till avlöningsförhöjning för direktören i fråga med 500 kronor, varav 300 kronor skulle anses såsom lön och 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, på extra stat för år 1916 anvisat ett anslag å 500 kronor.

Under åberopande av de skäl, som vid anmälan av ifrågavarande anslagsbehov av mig anfördes i statsrådet den 14 januari 1915 och med förmälan, att någon ändring i avseende å tvångsarbetsanstaltens i Karlskrona organisation och omfattning icke vore avsedd att äga rum under år 1917, har fängvårdsstyrelsen i underdånig skrivelse den 27 september 1915 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte för ifrågavarande ändamål söka hos riksdagen utverka ett liknande anslag jämväl för år 1917.

Med föranledande härav och då de skäl, som motiverade anslagets beviljande för innevarande år, kvarstå oförändrade även så vitt angår år 1917, tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till avlöningsförhöjning för direktören vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona med 500 kronor, varav 300 kronor skola anses såsom lön och 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, å extra stat för år 1917 anvisa kronor 500.

5. Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd.

- [19.] Bland fängvårdsstyrelsens åligganden ingår även den att understödja verksamheten till frigivna fångars skydd. De medel, varöver styrelsen haft att disponera för utövandet av denna gren av sin verksamhet, hava allt intill år 1913 bestått allenast i ränteavkastningen dels av fängvårdens s. k. besparingskassor, vilka uppkommit väsentligen på grund av äldre stadganden om att viss andel av inkomsten å fångarbetet skulle vid fängelserna besparas, dels ock av några fonder, som av enskilda donerats för att användas till frigivnas stöd eller andra med skyddsverksamheten sammanhängande ändamål. Från och med år 1913 har fängvårdsstyrelsen emellertid till sitt förfogande för nu ifrågavarande ändamål haft ytterligare medel, vilka på framställning av Kungl. Maj:t anvisats av riksdagen, nämligen för vart och ett av åren 1913 och 1914 10,000 kronor och för ett vart av åren 1915 och 1916 16,000 kronor.

*Understöd
åt verksamhet
till frigivna
fångars skydd.
(Extra anslag.)*

De sålunda beviljade medlen hava enligt Kungl. Maj:ts förordnande tillförts »fångvårdens besparingskassa» för att förvaltas och användas i enlighet med det den 10 juni 1912 av Kungl. Maj:t för kassan fastställda reglemente. [19.]

Enligt detta reglemente skola kassans inkomster användas efter fångvårdsstyrelsens beprövande till understöd av frigivna vid deras utträde ur fångvårdsanstalten och under närmaste tiden därefter ävensom till fortsatt hjälp åt sålunda understödda skyddslingar; och äger styrelsen jämväl att av kassans inkomster anvisa medel till föreningar, som verka till frigivnas stöd.

Den utan jämförelse mest betydande av nämnda föreningar är föreningen Skyddsvärnet. Den har under de senaste åren av fångvårdsstyrelsen fått för sin verksamhet till frigivna fångars skydd sig tilldelat ett årligt understöd av 4,000 kronor. Därjämte åtnjuter föreningen, på sätt jag får tillfälle närmare omnämna längre fram, för närvarande direkt understöd av statsmedel å 12,000 kronor till befrämjande av det av föreningen bedrivna räddningsarbete, som icke särskilt avser frigivnas skydd.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 september 1915 har fångvårdsstyrelsen, under förutsättning att även för år 1917 avses ett belopp av 4,000 kronor till understödjande av föreningen Skyddsvärnets nyssnämnda verksamhet till frigivna fångars skydd, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till styrelsens disposition för understödjande av dess verksamhet i nyss angivna riktning å extra stat jämväl för år 1917 anvisa 16,000 kronor.

Beträffande det sätt, varpå fångvårdsstyrelsens nu ifrågavarande verksamhet är ordnad, tillåter jag mig hänvisa till den utförliga redogörelse, som jag vid anmälan av motsvarande anslagsbehov för år 1916 i sådant avseende lämnade i statsrådet den 14 januari 1915. Här må endast tilläggas, att, enligt vad fångvårdsstyrelsen upplyst i det underdåniga utlåtande, den avgivit över en av Skyddsvärnet hos Kungl. Maj:t gjord framställning om statsunderstöd även för nästkommande år, fångvårdsstyrelsens centrala hjälpbyrå numera trätt i det närmare samarbete med Skyddsvärnets byrå, som av mig förordades vid nyssnämnda tillfälle.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till fångvårdsstyrelsens disposition för understödjande av verksamheten till frigivna fångars skydd å extra stat för år 1917 anvisa kronor 16,000.

F. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

Kostnaderna för denna anstalt bestridas från två å extra stat beviljade förslagsanslag: ett anslag å visst högsta belopp till avlönande av tjänstemän vid anstalten och ett anslag till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m.

För några år sedan genomfördes en lönereglering för anstaltens personal. Såväl då som även vid ett par senare tillfällen har den frågan varit uppe, om ej de för uppehållande av anstaltens verksamhet erforderliga anslagen borde överflyttas på den ordinarie staten. Så har emellertid ej skett; och huvudsakliga anledningen härtill har varit den, att spörsmålet om en utsträckning av tvångsuppfostringsförfarandets tillämplighetsområde stått på dagordningen, alltsedan riksdagen den 16 mars 1909 till Kungl. Maj:t avlät en skrivelse i ämnet, samt det antagits, att en ökad användning av tvångsuppfostran i stället för straff kunde komma att föranleda utvidgning av anstalten och därav påkallade ändringar i dess lönestat.

Den s. k. fattigvårdslagstiftningskommittén, vilken haft i uppdrag att verkställa utredning och framlägga förslag rörande frågan om utvidgad tillämpning av tvångsuppfostringsinstitutet, har numera, den 23 december 1915, till Kungl. Maj:t ingivit sitt den 2 i samma månad dagtecknade betänkande i ämnet. Att här närmare redogöra för detta betänkandes innehåll torde icke kunna komma ifråga. Vissa delar av detsamma torde jag få tillfälle att beröra längre fram i annat sammanhang. Här må endast anmärkas, att betänkandet i huvudsak utmynnar i förslag dels om utvidgning av tvångsuppfostringsinstitutets användning så till vida, att förordnande om vissa minderåriga förbrytares insättande i allmän uppfostringsanstalt i stället för undergående av ådömt straff skulle kunna ske, då domen lyder å böter eller fängelse i högst ett år eller straffarbete i högst sex månader, och icke endast, såsom nu, i det fall att straffet stannat vid böter eller fängelse i högst sex månader, dels ock om en av detta förslags genomförande motiverad utvidgning av Bonaanstalten. Betänkandet är remitterat till en del myndigheter för avgivande av utlåtanden över detsamma. Även om de sålunda infordrade yttrandena kunna förväntas inkomma så tidigt, att lagändringar i den riktning kom-

mittén tänkt sig, kunna föreläggas instundande riksdag, torde i allt fall någon proposition till samma riksdag om beviljande av medel till nyssnämnda, ganska omfattande utvidgning av anstalten ej gärna kunna ifrågasättas. Detta förbjuder redan hänsynen till nödvändigheten av att under nu rådande förhållanden begränsa statens utgifter till allenast det oavvisligen nödvändiga. Härtill kommer, att, på sätt jag längre fram får tillfälle omnämna, jag ser mig nödsakad föreslå Kungl. Maj:t att av riksdagen å 1917 års stat äska medel till sådana omändrings- och nybyggnadsarbeten å Bona, som visat sig nödvändiga för att anstalten skall kunna tillfredsställa de krav, som redan den nu gällande lagstiftningen ställer å densamma.

Vid nu nämnda förhållanden anser jag, att med upptagande av frågan om de för anstalten å Bona behövlige anslagens överförande till den ordinarie staten fortfarande bör anstå och att kostnaderna för anstalten alltså böra även för år 1917 bestridas på extra stat.

1. Avlöningar åt tjänstemän vid anstalten å Bona.

Anslaget till avlönande av tjänstemän vid anstalten är i innevarande års riksstat uppfört med ett belopp av högst 26,345 kronor, varmed skola bestridas dels de i anstaltens lönestat upptagna begynnelseavlöningsarna, vilka för år 1916 uppgå till 23,395 kronor, dels ock de ålderstillägg å tillhoppa 2,950 kronor, som på grund av bestämmelser i staten skola utgå under året.

[20.]
Avlöningar
åt tjänstemän
vid statens
uppfostrings-
anstalt å
Bona.

(Extra anslag.)

För år 1917 torde tvenne omständigheter nödvändiggöra en höjning av anslaget, nämligen tillkomsten av nya ålderstillägg och behovet av ökning i lärarkrafterna vid anstalten.

I fråga om medel för beredande av ålderstillägg att åtnjutas från 1917 års början har anstaltens styrelse i den skrivelse, som styrelsen den 5 november 1915 avlätit till Kungl. Maj:t angående anslagen till anstalten för nästkommande år, anmält, att i sådant avseende erfordrades, utöver vad för år 1916 blivit därtill anvisat, ett belopp av 700 kronor, nämligen för vardera av lantbruksinspektoren och andre läraren 200 kronor samt till envar av tre förmän 100 kronor. Ytterligare en förman bleve, enligt styrelsen, med 1917 års ingång berättigad till ålderstillägg med 100 kronor, men härtill finnes redan tillgång inom avlöningsanslagets för år 1916 bestämda belopp, enär en ålderstilläggsberättigad förman avgått genom dödsfall.

Ålderstill-
lägg.

[20.]
En tredje
lärarbefatt-
ning vid
anstalten.

På sätt nyss nämnts, föranlätas jag att hemställa om nu förevarande anslags höjning jämväl på grund av det starka behov av förstärkning av lärarkrafterna vid anstalten, som måste anses förefinnas.

Anstaltens lärarkrafter utgöras för närvarande av en pastor och förste lärare samt en andre lärare, som tillika är avdelningsföreståndare. Därjämte hava under de senare åren, i den mån vederbörandes övriga göromål det medgivit, vid undervisningen biträtt en av förmännen samt den vid anstalten anställde maskinisten, vilken sistnämnde undervisat i linearritning och sådana ämnen, vilka förekomma i en teknisk aftonskola.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Östergötlands
län vid inspek-
tion den 31
maj 1915.

Vid den inspektion, som Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län höll å anstalten den 31 maj 1915, beslöts, att till protokollet över inspektionen skulle antecknas, att frågan om anställande av ytterligare en lärare, enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes förmenande, snart borde bliva föremål för övervägande. Elevernas skolundervisning kunde nämligen med det nuvarande fåtalet lärarkrafter och med hänsyn till den synnerligen växlande underbyggnad, eleverna vid intagandet å anstalten besutte, icke för närvarande på ett tillfredsställande sätt skötas. Särskilt torde en upptagningsklass för nybörjare lämpligen böra anordnas. En ny lärare borde dessutom tillförbindas att biträda vid expeditiönsarbetet, som bland annat genom skriftväxling med utskrivna elever och deras husbönder oavbrutet ökades.

Styrelsens
skrivelse den
5 juli 1915.

I underdånig skrivelse den 5 juli 1915 anförde anstaltens styrelse i förevarande ämne följande:

För att, med tillgodoseende jämväl av elevernas praktiska utbildning, giva dem sådan undervisning i folkskolans läroämnen, att de, enligt vad som föreskrives i § 4 av anstaltens stadga, vid utskrivningen från anstalten vore i besittning av åtminstone det kunskapsmått, som vore föreskrivet för avgång från folkskolan, bleve det oundgängligen nödvändigt att, så snart ske kunde, få å anstalten anställa ytterligare en lärare med den kompetens, som enligt § 25 av nämnda stadgan för anstalten fordrades av andre läraren, vilken skulle uppfylla de villkor, som vore stadgade för anställning såsom lärare vid folkskola. Styrelsen hade därför för avsikt att i den framställning om anslag för anstalten under år 1917, som framdeles komme att till Kungl. Maj:t avgivas, hemställa om upptagande i anstaltens lönestat av en tredje lärare med ovan angivna kompetens.

Emellertid hemställde styrelsen — under åberopande av vad i Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Östergötlands län ovannämnda inspektionsprotokoll anförts rörande behovet av skolundervisningens vid anstalten bättre tillgodoseende — om bemyndigande att få från och med den 1 oktober 1915 till och med den 30 april 1916 tillsvidare förordna en extra lärare vid anstalten med samma skyldigheter, som i § 25, första stycket, av anstaltens stadga vore föreskrivna för andre läraren, och mot

åtnjutande av månatligt arvode, beräknat efter 1,600 kronor för år, att utgå av anstaltens förslagsanslag till elevernas kost och beklädnad med mera eller av andra medel, som av Kungl. Maj:t disponerades.

[20.]

Ifrågavarande underdåniga hemställan motiverades jämväl därmed, att antalet elever vid anstalten alltjämt ökades, så att det vid tiden för avlåtandet av styrelsens skrivelse utgjorde 131 och under året varit uppe i 134, och att till följd därav det vore omöjligt att med tillgänglig lärarpersonal lämna tillräcklig skolundervisning åt de vid anstalten intagna elever.

Styrelsens nu nämnda anhållan fann Kungl. Maj:t vid ärendets föredragning den 10 september 1915 ej skäl bifalla. Då jag hemställde om detta beslut, var anledningen därtill ej att söka i ett underskattande av behovet av en ny lärarkrafts anställande vid Bonaanstalten, utan min hemställan berodde därpå, att här var fråga om ett anslagsbehov, för vars täckande Kungl. Maj:t ej lämpligen borde — låt vara endast provisoriskt — bevilja medel utan riksdagens hörande.

*Kungl. Maj:ts
beslut den
10 september
1915.*

I skrivelsen av den 5 november 1915 anför styrelsen i frågan följande:

*Styrelsen i
skrivelse den
5 november
1915.*

Elevantalet hade vid tiden för skrivelsens avlåtande sjunkit något, så att det för det dåvarande uppginge till 123 efter att i början av oktober månad hava varit 142. Vid sammanträde den 15 oktober 1915 hade nämligen styrelsen på förslag av anstaltens direktör beslutit s. k. villkorlig utskrivning av 24 på anstalten intagna elever, men nya elever ankomme alltjämt och med all sannolikhet komme antalet vid anstalten intagna elever, som plägade under året vara lägst efter den stora höstutskrivningen, att ånyo hastigt stiga, så att under det ingångna vinterhalvåret, varunder för skolundervisningen icke funnes att tillgå mer än pastorn, som tillika vore förste lärare, samt andre läraren, vilken jämväl vore avdelningsföreståndare, antalet av dem, vilka, enligt § 4 av anstaltens stadga, borde erhålla undervisning i folkskolans läroämnen, bleve så stort, att tillgängliga lärarkrafter även med påräknat biträde av därtill kompetenta förmän vid anstalten uppenbarligen bleve alldeles otillräckliga. Att anstaltens uppfostringsarbete i sin helhet härigenom komme att lida stort men, torde icke kunna förnekas.

I avvaktan på de ändringar i anstaltens lönestat och förvaltningspersonal, som kunde bliva en följd av densammes överflyttande på ordinarie stat, efter det frågan om utsträckt användning av tvångsuppfostringsinstitutet blivit slutligt avgjord, hade styrelsen ansett sig böra i möjligaste mån undvika att föreslå ökning av den å anstaltens lönestat uppförda personal och sökt att genom provisoriska anordningar avhjälpa de mest framträdande behoven. Då emellertid behovet av ökade arbetskrafter numera gjorde sig så gällande, att det icke med tillfälliga åtgärder låte sig avhjälpas, hade styrelsen funnit sig icke blott oförhindrad utan pliktig att förnya sin framställning om ytterligare en lärare med samma kompetens

[20.]

som den där anställde andre läraren, samt i underdånighet hemställa, att vid beräkningen av anslaget till avlöningar åt tjänstemän vid anstalten under år 1917 måtte däri upptagas erforderligt belopp till en tredje lärares avlöning. Den i nu gällande lönestat upptagne andre läraren åtnjöte i lön 900 kronor och i tjänstgöringspenningar 700 kronor. Efter 5 år kunde lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor. Nuvarande innehavaren av ifrågavarande befattning uppbure därjämte för orgelspelning vid gudstjänsterna och elevernas undervisning i sång ett arvode av 400 kronor för år, som utginge av förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad m. m.

För de vid centralfängelser och tvångsarbetsanstalter anställda lärare utgjorde begynnelseavlöningen 2,100 kronor, varjämte de efter resp. 5 och 10 år kunde erhålla ålderstillägg, vartdera till ett belopp av 200 kronor. Bonaanstaltens andre lärare, vilken tillika vore avdelningsföreståndare, avlönades alltså med 500 kronor mindre än en fängelselärare. Med hänsyn till ifrågavarande andre lärares ansvar och tjänsteåliggande måste hans nuvarande avlöning anses för knappt tillmätt. Emellertid hade styrelsen under nu rådande förhållanden icke ansett sig böra för år 1917 göra framställning om någon löneförbättring för denne befattningshavare, utan hade frågan härom ansetts böra anstå, till dess att anstaltens lönestat i sin helhet bleve föremål för erforderlig reglering. Dock kunde avlöningsförmånerna för den av styrelsen föreslagna tredje lärarbefattningen, därest man för densamma skulle kunna erhålla lämplig och kompetent person, enligt styrelsens mening icke bestämmas lägre än de nu till andre läraren utgående.

Beträffande nödvändigheten av och sättet för lärarkrafternas förstärkning *redan under år 1916* yttrar styrelsen längre fram i sin skrivelse:

Då relevantet sedan tiden för avgivandet av styrelsens underdåniga framställning den 5 juli 1915 ytterligare ökats, så att det tidvis varit 42 över det antal av 100 elever, efter vilket anstaltens nuvarande förvaltningspersonal avpassades, torde det vara uppenbart, att åtminstone en lärare utöver de i 1916 års lönestat upptagna behöfve anställas vid anstalten, så snart ske kunde.

I anledning av vad Kungl. Maj:ts befallningshavande i sitt inspektionsprotokoll den 31 maj 1915 anført därom, att »en ny lärare borde tillförbindas att biträda vid expeditjonsarbetet, som bland annat genom skriftväxling med utskrivna elever och deras husbönder oavbrutet ökas», ville styrelsen vidare i detta sammanhang anmäla, att icke mindre än 61 till anstalten hörande elever vore, med tillämpning av § 4 av 1902 års lag angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, sätta i tjänster eller yrkesanställningar hos enskilda. Av yttersta vikt för ernående av goda uppfostringsresultat vore givetvis, att den föreskrivna tillsynen å dessa elever icke bleve försummad, utan förbindelsen mellan anstalten och ifrågavarande elever i möjligaste mån uppehöles genom brevväxling och besök.

Anstaltens nuvarande befattningshavare vore knappast i stånd att medhinna allt det arbete, som uppfostringsverksamheten å själva anstalten medförde. De provisoriska anordningar, som för närvarande måst vidtagas och måste bibehållas under hela år 1916 — härom se närmare längre fram vid punkten om ifrågasatta omändrings- och nybyggnadsarbeten vid anstalten — nödvändiggjorde ock ökad verksamhet och omvårdnad med avseende å de på anstalten intagna elever. Det måste därför framhållas såsom ett oavvisligt behov, att redan under år 1916 bleve vid anstalten anställd en extra lärare.

[20.]

Under återopande av vad styrelsen sålunda anfört har styrelsen föreslagit, dels att anslaget till avlöningar åt tjänstemän vid Bona måtte ökas — förutom med de 700 kronor, som enligt vad ovan angivits erfordrades för beredande av ålderstillägg åt därtill berättigade befattningshavare — med ytterligare 1,600 kronor till avlöning åt en tredje lärare vid anstalten, dels ock att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, att från tid under år 1916, som av Kungl. Maj:t bestämdes, finge intill nämnda års slut av förslagsanslaget till de vid anstalten intagna elevers kost och beklädnad med mera utbetalas arvode, beräknat efter 1,600 kronor för år, till en extra lärare med samma kompetens, som enligt anstaltens stadga fordrades av där anställd andre lärare och med de skyldigheter, som i nämnda stadgas § 25, första stycket, vore bestämda för ifrågavarande lärare.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län, till vilken anstaltsstyrelsens skrivelse av den 5 november 1915 remitterats för avgivande av utlåtande, har icke haft något att erinra mot bifall till vad styrelsen sålunda hemställt.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Östergötlands
län.*

Jämväl folkskolöverstyrelsen har hörts i frågan och därvid yttrat:

*Folkskolöver-
styrelsen.*

Av de uppgifter angående antalet elever vid anstalten, som lämnats av anstaltens styrelse, syntes otvetydigt framgå, att behov av ytterligare en lärarkraft där föreläge. Även vid en vanlig läroanstalt skulle ett så stort elevantal anses vara för mycket för två lärarkrafter, och tydligt vore, att, då fråga vore om elever av den beskaffenhet som de vid Bona undervisade, det än mindre låte sig göra att nöjaktigt uppehålla undervisningen med för fåtaliga lärarkrafter. Överstyrelsen ansåge sig därför böra förorda bifall till den av anstaltens styrelse gjorda framställningen om anställande av en tredje lärare vid anstalten och ville framhålla önskvärldheten av att befattningen inrättades redan vid början av nästa läsår.

Vad anginge frågan om den föreslagna lärarens löneförhållanden funne överstyrelsen icke skäl till invändning mot anstaltsstyrelsens förslag i sådant hänseende. Att för tredje läraren bestämma avlöningen lägre än för andre läraren torde icke vara rådligt, därest man skulle kunna hysa förhoppning om att för befattningen i fråga finna en väl kvalificerad kraft.

Av den utredning, som sålunda blivit förebragt angående behovet av en ny lärarbefattning vid Bonaanstalten, synes mig detta behov vara tillfullo ådagalagt. Det därå grundade anslagskravet synes mig tillika vara av den art, att ett uppskov med beviljande av medel för dess tillfredsställande, till dess frågan om anstaltens uppförande på ordinarie stat kan bli slutligen löst, icke gärna kan ifrågasättas. Ett dröjsmål med tillförsäkrandet åt anstalten av tillräckligt antal lärare och upp-

*Departements-
chefen.*

[20.] fostrare skulle kunna medföra, att det mål, vartill anstaltens hela verksamhet syftar, skulle kunna till stor del förfelas. Jag delar alltså anstaltsstyrelsens åsikt, att en tredje lärare, med de åligganden styrelsen tänkt sig, bör från och med år 1917 anställas vid anstalten.

I likhet med anstaltens styrelse håller jag jämväl före, att åtgärder måste vidtagas för att redan under år 1916 få avhjälpt det missförhållande, avsaknaden av tillräckligt antal utbildade lärare innebär. Som den teoretiska undervisningen i huvudsak är förlagd till vinterhalvåret med början omkring den 1 oktober, är behovet av lärare särskilt kännbart vid denna tid av året. Den föreslagna förstärkningen av lärarkrafterna med en extra lärare torde därför böra tillföras anstalten vid nämnda tid år 1916.

Mot styrelsens förslag att sätta såväl begynnelseavlöningen för den nya tredjeläraryrkesbefattningen som extra lärarens arvode till 1,600 kronor för år har jag intet att erinra. Dock torde, i likhet med vad för närvarande är fallet med andre läraren, jämväl i fråga om tredje läraren och den extra läraren böra föreskrivas, att avlöningen skall till dem utgå med sitt fulla belopp allenast för den händelse att de äro delägare i folkskollärarnas pensionsinrättning, men eljest med 1,550 kronor för år. Med avseende å avlöningens uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar liksom beträffande rätt till ålderstillägg torde rörande den tredje läraren böra i anstaltens stat meddelas samma bestämmelser som i fråga om andre läraren. Beträffande slutligen tredje lärarens pensionsförhållanden ävensom rätt till tjänsteårsberäkning tillåter jag mig att hänvisa till den framställning jag vid behandlingen av riksstatens tionde huvudtitel, så vitt angår justitiedepartementet, kommer att göra om förslags avlåtande till riksdagen bland annat därom, att den nya tredjelärartjänsten måtte, i likhet med andrelärartjänsten vid anstalten, bliva delaktig i folkskollärarnas pensionsinrättning.

Någon särskild framställning till riksdagen angående arvode till extra läraren torde ej behöva göras, utan lärer Kungl. Maj:t, därest riksdagen medgiver den höjning av nu förevarande anslag till avlöningar åt tjänstemän vid anstalten, som motiveras av inrättandet från och med år 1917 av en tredjeläraryrkesbefattning vid anstalten, vara oförhindrad att från det å extra stat för år 1916 beviljade förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad m. m. bestrida den kostnad, som kan föranledas av anställandet redan under viss tid av år 1916 av en extra lärare vid anstalten med ovannämnda löneförmåner.

På grund av vad jag sålunda anfört skulle nu förevarande anslag, som för närvarande utgår med ett belopp av 26,345 kronor, behöva för

år 1917 höjas, utom med 700 kronor för möjliggörande av ålderstillägg [20.]
 åt alla dem, som då kunna väntas vara därtill berättigade, ytterligare
 med 1,600 kronor till avlönande av en tredje lärare vid anstalten.
 Anslagets slutsumma skulle således bliva 28,645 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå
 riksdagen

att till avlöning åt tjänstemän vid statens upp-
 fostringsanstalt å Bona å *extra stat* för år 1917 anvisa
 ett förslagsanslag å högst kronor 28,645.

2. Kost och beklädnad åt eleverna vid anstalten å Bona m. m.

Det andra anslag, från vilket kostnaderna för uppfostringsanstalten
 å Bona bestridas, är, såsom förut nämnts, ett förslagsanslag till kost
 och beklädnad åt de vid anstalten intagna eleverna m. m.

Detta anslag har upptagits till följande belopp för år: 1905 —
 anstaltens första verksamhetsår, då elevantalet ännu var ringa — 13,000
 kronor, 1906 och 1907 24,000 kronor, 1908 29,400 kronor, 1909—1914
 45,400 kronor samt 1915 och 1916 52,000 kronor. Anledningen till
 den sålunda skedda successiva höjningen har i huvudsak varit att söka
 i en fortgående stegring av elevantalet vid anstalten, vilken stegring i
 sin tur sannolikt torde sammanhånga med ökad benägenhet hos dom-
 stolarna att, där lagen det medger, låta tvångsuppfostran för unga brotts-
 lingar träda i straffets ställe.

En alltjämt fortsatt stegring av elevantalet, den inträdda dyrtiden
 samt en del andra omständigheter hava nu föranlett anstaltens styrelse att
 begära anslaget ytterligare höjning för år 1917. Styrelsen yttrar härom
 i sin förutnämnda underdåniga skrivelse den 5 november 1915 följande:

Anslaget i fråga, vars nuvarande belopp vore 52,000 kronor, torde med hän-
 syn till det växande elevantalet och betydligt ökade priser å livsmedel och beklä-
 nadsmaterialier böra höjas. I styrelsens underdåniga skrivelse den 16 oktober 1913
 angående anslag till anstalten för år 1915 hade kostnaden för *elevernas bespisning*
 beräknats, med ett medeltal av 120 elever under ett år efter 40 öres dagportionspris,
 till 17,500 kronor. Under den vid tiden för nu förevarande skrivelses avfattande för-
 flutna delen av år 1915 hade medeltalet elever utgjort 130, och vore det sannolikt,
 att detsamma vid samma års slut skulle ytterligare höja sig, vadan man för år 1917
 torde böra räkna med ett medeltal elever per dag av minst 136. Före den dyrtid,
 som världskriget medfört, hade portionskostnaden endast med 2 å 3 öre överstigit
 beräknade 40 öre. Vid tiden för skrivelsens uppsättande uppginge dagportionskost-
 naden till omkring 57 öre. Medelpriset för femårsperioden 1910—1914 hade varit

[21.]
 Kost och be-
 klädnad åt
 eleverna vid
 statens upp-
 fostringsan-
 stalt å Bona
 m. m.

(Extra anslag.)

Anstaltens
 styrelse.

[21.] omkring 42.5 öre. Årets merkostnad utgjorde alltså omkring 14.5 öre. Då emellertid omkring hälften av de i dagportionen ingående livsmedel producerades av anstalten vid dess jordbruk, syntes förhöjningen av beräknade dagportionskostnaden kunna begränsas till omkring 7 öre. Under åren 1912—1914 hade dagportionskostnaden uppgått i medeltal till något över 43 öre. För år 1917 torde alltså ifrågavarande kostnad böra beräknas till 50 öre. Med väntad höjning av medeltalet elever från 120 till 136 och med dagportionskostnaden ökad till 50 öre skulle i stället för förut beräknade 17,500 kronor till elevers kosthåll erfordras med till jämnt hundratal avrundad siffra 24,800 kronor, vadan förslagsanslaget skulle behöva på denna grund ökas med 7,300 kronor.

Kostnaden för *elevernas beklädnad* hade också stigit, särskilt genom förhöjda priser å läder och yllevaror. I vad mån prisförhöjningen kunde bli bestående, vore ju svårt att nu bedöma, men syntes det styrelsen säkrast att för år 1917 beräkna åtminstone 100 kronor för elev i beklädnadskostnad i stället för förut för ifrågavarande ändamål upptagna 80 kronor. Med ett beräknat medeltal elever av 136 skulle elevers beklädnad för ett år kosta 13,600 kronor i stället för förut beräknade 9,600 kronor, och förslagsanslaget alltså behöva ökas med 4,000 kronor.

Likaledes måste till *avgående elevers utrustning* avsett belopp ökas. För utrustning åt 50 under ett år avgående elever hade efter 100 kronor för elev hittills beräknats 5,000 kronor. Ehuru större delen av elevs utrustning tillverkades på Bona och genom uppköp på en gång av jämförelsevis billiga materialier kostnaden i möjligaste mån begränsats, hade det icke lyckats att under den inträdda dyrtiden hålla kostnaden för elevs utrustning vid 100 kronor, utan torde densamma böra beräknas till 125 kronor per elev. Antalet avgående elever torde ock komma att höja sig till minst 65 per år, varför nu ifrågavarande kostnad torde böra beräknas till 8,125 kronor mot förut upptagna 5,000 kronor. Härigenom nödvändiggjordes en anslagsökning av 3,125 kronor.

För *böcker och undervisningsmateriel* med mera erfordrades ytterligare 400 kronor utöver förut beräknade 600 kronor, vilket belopp visat sig otillräckligt.

Enligt nådigt brev den 21 maj 1915 hade Kungl. Maj:t funnit gott medgiva, att utöver förut vid anstalten anställda fyra *extra förmän* ytterligare en finge vara vid anstalten tills vidare anställd. Till avlöning åt denne erfordrades, utöver förut beräknat belopp av 4,000 kronor till 4 extra förmän, ytterligare 1,000 kronor samt till beklädnadsersättning 100 kronor, allt enligt bestämmelserna i nådiga brevet den 15 december 1911 angående befattningshavares vid anstalten avlöning.

I enlighet med ett av 1913 års riksdag på framställning av Kungl. Maj:t fattat beslut hade medgivits rätt för anstaltens styrelse att från anslag, som beviljats eller komme att beviljas till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever med mera, bestrida den *avgift till folkskollärarnas pensionsinrättning*, som motsvarade vad skoldistrikt vore skyldigt att gilda såsom pensionsavgift för lärartjänst. För andre läraren uppginge denna avgift till 67 kronor 50 öre, som icke upptagits vid anslagets beräkning. Vid bifall till en av styrelsen gjord framställning om delaktighet för den ifrågasatta tredje läraren i nämnda pensionsinrättning erfordrades ytterligare ett lika stort belopp, varför förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad skulle behöva ökas med 135 kronor till de ifrågavarande pensionsavgifterna.

[21.]

I styrelsens underdåniga berättelse för år 1914 anfördes bland annat, att nämnda års *sjukvårdskostnad* blivit högre än under något föregående år. Även under år 1915 hade särskilda sjukvårdskostnader uppkommit. Åtskilliga elever hade måst för operationer intagas å lasarett och ett par tuberkulosfall hade förekommit. En elev, som genom olyckshändelse ombord å fartyg i utländsk hamn förlorat hela den högra armen, hade till anstalten överlämnats, och måste för denne anskaffas en konstgjord arm, därest någon möjlighet för hans utbildning i något yrke skulle förefinnas. För dylika ändamål hade förut icke beräknats någon kostnad. Med ledning av de två senaste årens erfarenhet torde för sjukvårdsåtgärder erfordras 500 kronor.

Enligt vad sålunda anförts skulle alltså utöver det ifrågavarande förslagsanslagets hittills beräknade belopp kronor 52,000: — erfordras:

till elevernas kost	kronor 7,300: —
» » beklädnad	» 4,000: —
» avgående elevers utrustning	» 3,125: —
» böcker och undervisningsmateriel m. m.	» 400: —
» 1 extra förmans avlöning	» 1,000: —
» 1 d:o beklädnadsersättning	» 100: —
» sjukvårdskostnad	» 500: —
» lärares pensionsavgifter	» 135: —
eller tillhoppa	» 16,560: —,
vadan sammanlagda kostnaden skulle utgöra	kronor 68,560: —.

Då förslagsanslaget föreslagits till 52,000 kronor, hade sammanlagda utgifterna beräknats till 59,000 kronor, varifrån hade avdragits beräknad disponibel inkomst av jordbruk, skog och verkstäder med mera till belopp av 7,000 kronor. Då denna inkomst för åren 1913 och 1914 i medeltal utgjort enligt räkenskaperna 8,792 kronor 11 öre och för år 1915 icke kunde väntas understiga detta belopp, torde för år 1917 kunna påräknas en disponibel inkomst utöver förut beräknade 7,000 kronor av

» 1,000: —,
vadan förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad med mera skulle för år 1917 behöva utgå med kronor 67,560: —.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län, som avgivit utlåtande över anstaltsstyrelsens framställning, har ej haft något att erinra mot styrelsens anhållan i denna del.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Östergötlands
län.

Utgifterna från nu förevarande anslag uppgingo vartdera av åren 1911 och 1912 till 45,400 kronor eller jämt det belopp, vartill anslaget varit uppfört i samma års riksstater. Därefter hava utgifterna stegrats till 51,900 kronor år 1913, 55,500 kronor år 1914 samt, enligt mig från anstaltens direktör lämnad approximativ uppgift, 67,000 kronor för år 1915. Redan dessa siffror tala för att, till undvikande av upprepade överskridanden med allt större och större belopp av ett för lågt anslag,

Departements-
chefen.

[21.] ifrågavarande förslagsanslag höjes. Att så bör ske bestyrkes jämväl av den beräkning för bestämmandet av anslaget för år 1917, som anstaltens styrelse framlagt. Under förutsättning att det finge anses riktigt att, på sätt styrelsen tydligen gjort, till grund för beräkningen av utgifterna från anslaget under år 1917 lägga nu gällande, till följd av pågående kris abnormt höga priser, har jag icke att mot styrelsens beräkning framställa annan erinran, än att det synes mig, som om den disponibla inkomsten av jordbruk, skog och verkstäder, vilken inkomst av styrelsen vid beräkning av anslagets storlek avdragits från beräknade utgifter från anslaget, av styrelsen uppskattats något för lågt. Då denna inkomst, enligt styrelsens egen uppgift, under åren 1913 och 1914 utgjort i medeltal 8,792 kronor 11 öre och för år 1915 icke kunde väntas understiga detta belopp, torde samma inkomst utan risk av överskattning kunna beräknas till åtminstone några hundratal kronor högre belopp än det, från vilket styrelsen vid sina beräkningar utgått, eller 8,000 kronor. Förevarande anslag skulle alltså — alltjämt under nyssnämnda förutsättning i fråga om de till utgångspunkt vid beräkningen tagna priserna — enligt min mening kunna skäligen sättas till 67,000 kronor i stället för av styrelsen föreslagna 67,560 kronor.

På sätt nyss antytts, kan emellertid en stor del av de av styrelsen beräknade höjningarna i utgifterna från nu ifrågavarande anslag — särskilt de, som avse elevernas kost och beklädnad — antagas bero därpå, att styrelsen till grund för sina beräkningar lagt krigstidspriser. En höjning av i riksstaten upptagna förslagsanslag på den grund, att den nu rådande dyrtiden möjligen kan antagas komma att fortfara även under år 1917, har dock icke ingått i planerna för den statsreglering, varom nu är fråga. I vad mån de av styrelsen gjorda beräkningarna böra, på grund av vad nu sagts, undergå jämkning, är tydligen en synnerligen vanskelig sak att avgöra. Emellertid synes det mig, som om, med någorlunda normala priser som utgångspunkt och med hänsyn tagen jämväl därtill, att inkomsten av Bonafastigheten torde, på sätt ovan nämnts, kunna skattas något högre, än styrelsen antagit, ifrågavarande anslag kunna i 1917 års riksstat lämpligen uppföras med 63,000 kronor.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till kost och beklädnad åt de vid statens
 uppfostringsanstalt å Bona intagna elever m. m. å
extra stat för år 1917 bevilja ett förslagsanslag
 av kronor 63,000.

3. Ändrings- och nybyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

På sätt jag redan förut omnämnt, ser jag mig nödsakad att, trots nu pågående kris, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte av riksdagen begära ett ganska avsevärt belopp till byggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona. Arbetena i fråga skulle bestå dels i vissa ändringsarbeten å de vid Bona nu befintliga två elevbyggnaderna, dels i nybyggnad av ett skolhus samt tre mindre bostadshus för vid anstalten anställd personal. Av den redogörelse för denna anslagsfråga, som jag nu går att lämna, torde med tydlighet komma att framgå, att dessa arbeten äro oavvisligen nödvändiga och att uppskov med deras utförande skulle äventyra ett fortsatt framvisande av lika goda resultat som hittills av den på anstalten bedrivna uppfostringsverksamheten.

Det behov av utvidgning av Bonaanstalten, som sålunda förefinnes, är ingalunda nytt. Det har redan förut vid flera olika tillfällen framhållits.

Redan i den redogörelse för anstaltens verksamhet under år 1913, som styrelsen avgav till Kungl. Maj:t, anmälde styrelsen, bland annat, att den hade för avsikt att under år 1914 upptaga till behandling frågan om beredande av större skollokaler vid anstalten och uppförande därstädes av en gymnastiklokal.

[22.]
Ändrings-
och bygg-
nadsarbeten
å Bona.
(Extra anslag.)

Styrelsens
redogörelse
för anstaltens
verksamhet
under år 1913.

Jämväl vid den av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län den 18 maj 1914 förrättade inspektion av anstalten anmärktes, att skollokalerna vid anstalten vore alltför trånga, och vitsordades behovet av en särskild gymnastiklokal. I protokollet över samma inspektion antecknades tillika, att på grund av den stora ökningen i elevantalet de för eleverna avsedda s. k. sovboxarna ej räckte till, på grund varav provisoriska sovplatser måst anordnas, vilket ur ordnings- och säkerhets-synpunkt måste anses mindre lämpligt.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Östergötlands
län den 18
maj 1914.

I den skrivelse till Kungl. Maj:t om anslag till anstalten för år 1916, som anstaltens styrelse avlät den 28 oktober 1914, heter det vidare i nu föreliggande fråga:

Anstaltens
styrelse i
skrivelse den
28 oktober
1914.

Styrelsen hade dämera låtit utarbета ritningar och kostnadsförslag till en särskild skolbyggnad samt till ett gymnastikhus. Då emellertid för det dåvarande varje statsutgift, som icke vore oundgängligen nödig, torde böra tillsvidare undan-skjutas, hade styrelsen icke ansett sig böra göra framställning om anslag för nu ifrågakvarande ändamål. Likaledes hade styrelsen av enahanda skäl icke funnit

[22.] sig böra ifrågasätta någon sådan utvidgning av elevbyggnaderna, varav behovet blivit påpekat i ovanberörda inspektionsprotokoll. De provisoriska sovplatser, som anordnats för att kunna mottaga det under senare år betydligt ökade elevantalet, finge även under den närmast följande tiden tagas i anspråk i avvaktan på att förhållandena komme att bättre medgiva ökade statsutgifter för anstaltens verksamhet.

Av skäl, som styrelsen sålunda framställt, blev spørgsmålet om en utvidgning av Bonaanstalten ej av mig upptagen vid behandlingen av frågan om regleringen av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel för innevarande år.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Östergötlands
län den 31
maj 1915.*

Vid den inspektion av Bonaanstalten, som Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län höll den 31 maj 1915, lät befallningshavanden till protokollet anteckna, dels att, på sätt redan vid föregående års inspektion anmärkts, en utvidgning av elevbyggnaderna befunnits oundgängligen nödvändig, särskilt som elevantalet ytterligare vuxit och provisoriska sovplatser måst anordnas i korridorer och dylikt, dels att befallningshavanden funne anledning att fortfarande på det livligaste vitsorda behovet av såväl utvidgade skollokaler som ett särskilt gymnastikhus.

*Anstaltens
styrelse i
skrivelse den
5 november
1915.*

I den underdåniga skrivelse rörande anslag till anstalten för år 1916, som anstaltens styrelse avlätit den 5 november 1915, utvecklar styrelsen vidare utförligt såväl behovet av en utvidgning som ock det lämpligaste sätt, varpå denna utvidgning enligt styrelsens mening bör komma till stånd.

I fråga till en början om behovet av ökat antal sovplatser för eleverna heter det i skrivelsen:

Såväl med hänsyn till vad styrelsen själv i sin underdåniga skrivelse den 28 oktober 1914 anført såsom skäl för uppskov med begäran om anslag till byggnadsföretag vid anstalten som i anledning av den anmodan, som av chefen för justitiedepartementet på nådigste befallning med hänsyn till rådande förhållanden riktats till styrelsen att vid avgivande av förslag beträffande anslag att äskas av 1916 års riksdag iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen låte sig göra, hade styrelsen tagit under noggrann omprövning, huruvida det låte sig göra att ytterligare uppskjuta de ifrågasatta byggnadsföretagen.

I sin redogörelse för år 1914, anstaltens tionde verksamhetsår, kunde styrelsen bland annat meddela, att vid undersökning av de elevers uppförande och vandel, som från anstalten utskrivits, det visat sig, att beträffande 69.23 % uppförandet kunde betecknas såsom tillfredsställande eller gott, beträffande 8.24 % såsom tvivelaktigt och beträffande 22.53 % såsom otillfredsställande eller dåligt. I sin helhet måste resultatet av anstaltens verksamhet anses gott.

Styrelsen befarade, att det skulle vara förenat med alltför stor risk av en försämring av uppföstringsresultaten och en tillbakagång i den utveckling av anstaltens

verksamhet, som blivit en följd av den under senare år alltjämt ökade användningen av tvångsuppfostran i stället för straff, därest anstalten skulle nödgas under ännu några år avhjälpa den överbeläggning, som genom ökat elevantal uppkommit, med endast sådana provisoriska åtgärder, som förut antytts. Även om det hittills lyckats att i det hela övervinna de svårigheter i fråga om disciplinens och ordningens uppehållande bland eleverna, som de provisoriska förlägningsåtgärderna medfört, vore det icke uteslutet, att de ofullständiga anordningarna kunde leda till händelser, vilkas menliga följder kunde komma att länge kvarstå. De kostnader, som nedlades på att genom anstaltens verksamhet söka förekomma uppkomsten av ökat antal vaneförbrytare och att i stället åt samhället återgiva dugliga medborgare, måste ju anses väl använda även under tider, då rådande förhållanden krävde den strängaste sparsamhet med statsmedel. Det torde dock icke böra förbises, att resultaten av redan nedlagda kostnader och utfört personligt arbete bleve i fara att äventyras, därest anstaltens arbete skulle för lång tid bedrivas under alltför ogynnsamma förhållanden.

Då styrelsen därjämte trodde sig kunna för jämförelsevis låga kostnader få till stånd anordningar av sådan art, att uppfostringsarbetet med det ökade elevantalet kunde bedrivas på ett tillfredsställande sätt, hade den ansett sig icke längre kunna underlåta att göra framställning om anslags utverkande för nu ifrågavarande ändamål.

Beträffande lämpligaste sättet, varpå erforderligt antal nya sovplatser skulle kunna erhållas, yttrar styrelsen i sin skrivelse vidare:

Såsom redan i annat sammanhang av styrelsen angivits (se ovan s. 34), kunde medeltalet elever å anstalten under år 1917 väntas komma att uppgå till minst 136. Tidvis, särskilt under kortare perioder före de för tjänstetillträden på landet vanliga data, torde elevantalet bliva åtskilligt högre än årsmedeltalet.

I de å anstalten befintliga båda elevbyggnaderna funnes s. k. sovboxar för 96 elever. Varje byggnad innehölle 4 sovsalar, avdelade i 12 boxar med en utanför löpande korridor. I vardera elevbyggnaden funnes 4 mindre förrum utanför nämnda korridorer. De å anstalten intagna eleverna utöver de 96, som erhöle sovplatser i boxarna, hade måst förläggas dels 2 i varje förrum (= 16) dels i sovsalskorridorerna framför boxarne, varjämte 2 elever, som sysselsattes vid den till anstalten hörande utgården Bockfalls ladugård, bott i ett mindre vindsrum till där anställde ladugårdsförmannens bostad.

För att erhålla behövt antal sovboxar, nämligen 40 stycken utöver redan befintliga 96, föreslog styrelsen, att dylika anordnades i de delar av de båda elevbyggnaderna, som nu vore upplåtna till bostäder dels åt lantbruksinspektoren, tillika avdelningsföreståndare, och andre läraren, tillika avdelningsföreståndare, dels åt två förmän. I vardera elevbyggnaden funnes nämligen två bostadslägenheter om respektive 3 rum och kök samt 2 rum och kök. En skrivelsen bilagd ritning utvisade, huru anordningen av dessa utrymmen till sovsalar skulle utföras. Korridorerna i dessa sovsalar skulle användas såsom dagrum för de äldre, under viss tid prövade elever, som skulle hänvisas till de nybildade avdelningarna. Boxanordningen skulle göras något mera tilltalande än i förut befintliga sovsalar. Genom en spiraltrappa erhöles förbindelse med det för den såsom nattvakt tjänstgörande förmannen avsedda rum, beläget mellan de fyra sovsalarna i övre våningen. Den nya sovsals-

[22.] avdelningen erhöile utgång på mitten av elevbyggnadens långsida. under det att de två förutvarande sovsalsavdelningarna med tillhörande dagrum och tvätt- samt putsrum hade var sin utgång på elevbyggnadens gavlar.

Sådan det dagliga livet på Bona under årens lopp gestaltat sig, torde någon större olägenhet icke vara att befara av en dylik anordning, som förutsatte, att i varje elevbyggnad skulle inrymmas under normala förhållanden ett antal av 68 elever. Praktiskt taget utnyttjades byggnaderna för eleverna huvudsakligen till deras förläggning under nätterna. I dagrummen uppehölle sig en del av eleverna endast under fritiderna d. v. s. från 12—1 (12—1.30 sommartiden) och 6.30—8 e. m. Måltiderna, som ägde rum under den från arbete fria delen av dagen, intoges i den gemensamma matsalen, belägen i den så kallade ekonomibyggnaden. Vid vackert väder vistades för övrigt den allra största delen av eleverna under fritiderna på idrottsplatsen eller i grupper på de olika anstaltsgårdarna. Under den del av året, då skolundervisning meddelades (oktober—maj), vore därjämte större grupper fördelade i olika skolklasser, vilkas undervisning påginge till klockan 7 på kvällen, så att den tid, under vilken eleverna icke vore sysselsatta i mindre arbets- eller läsgrupper, då vore ytterligare förkortad.

Den under anstaltens elvaåriga verksamhet vunna erfarenheten utvisade, att för att motverka skadliga inflytelser genom elevernas inbördes påverkan under fritider det framför allt komme an på att utfylla dessa på lämpligt sätt, såsom genom idrott och ordnad kroppsövning, som därför på allt sätt uppmuntrats.

Den mångfald av arbetsuppgifter, som förekomme vid anstaltens jordbruk, ladugårdsdrift, skogsskötsel, trädgårdsodling och olika hantverk, möjliggjorde dessutom en sådan gruppering av eleverna under arbetstiden, som upptog större delen av dagen, att olägenheterna med ett större elevantal hörande till *en* byggnad, huvudsakligen använd till förläggning under natten, kunnat i det stora hela undgås.

Kostnaden för beredande av nödigt sovplatsutrymme på ovan angivet sätt skulle, enligt skrivelsen bilagt kostnadsförslag, uppgjort av byggnadskonsulenterna Ernst & Alf Rignér i Stockholm, uppgå för vardera elevbyggnaden till 9,700 kronor eller sammanlagt 19,400 kronor.

Huru styrelsen tänkt sig, att de befattningshavare, vilkas bostäder skulle tagas i anspråk för den föreslagna utökningen av antalet sovplatser för eleverna, skulle erhålla sina bostäder förlagda, framgår av vad styrelsen vidare yttrar:

Till ersättande av de bostadslägenheter, vilka föresloges omändrade till sovsalar, skulle, enligt styrelsens förslag, uppföras dels en bostadsbyggnad av trä, innehållande bostad (tre rum och kök) för lantbruksinspektoren, tillika avdelningsföreståndare, samt två för anstalten behöfliga gästrum, dels två förmansbostäder, vardera om två rum och kök. Den för lantbruksinspektoren avsedda byggnaden skulle så förläggas, att därifrån vore utsikt över den del av anstalten, som för närvarande vore avsedd för de elever, vilka tillhörde dennes avdelning. En av förmansbostäderna skulle ock förläggas så, att den lämnade utsikt över ifrågavarande avdelning. Användbara byggnadsplatser finnes. Bostad för den andre förmannen, vars nuvarande lägenhet skulle tagas i anspråk för sovsalsanordningen, skulle beredas i en stuga om två rum och kök, förlagd till ett område invid anstaltens

trädgård. Andre läraren, tillika avdelningsföreståndare, skulle erhålla sin bostad i en skolhusbyggnad, till vilken styrelsen längre fram i sin skrivelse komme att begära anslag, och skulle jämväl för den föreslagne nye tredje läraren inrymmas en lägenhet i sistnämnda byggnad.

[22.]

Angående kostnaderna för nyssnämnda omändrings- och nybyggnadsarbeten, vilka arbeten motiverats närmast av behovet av ökat antal elevplatser, yttrar styrelsen därefter i sin skrivelse:

Ritningar med arbetsbeskrivningar till de bostäder, som under ovan angivna förutsättning bleve erforderliga, hade på styrelsens uppdrag utarbetats av arkitekten David Lundegårdh i Stockholm och vore bifogade skrivelsen. Kostnadsförslaget hade uppgjorts av byggnadskonsulenterna Ernst & Alf Rignér. Kostnaderna skulle uppgå för	
1 avdelningsföreståndarbostad till	kronor 12,800: —
1 förmansbostad till	» 5,750: —
1 dito »	» 5,750: —

eller sammanlagt kronor 24,300: —.

Lades härtill den ovan angivna kostnaden för beredande av sov-

platser för 40 elever	» 19,400: —
-----------------------------	-------------

uppkomme en sammanlagd kostnad av kronor 43,700: —

för att utvidga de nuvarande för 96 elever avsedda elevbyggnaderna, så att dessa ägde platser för 136 elever och därjämte i de nu provisoriskt använda förrummen till sovsalarna förfogade över nödigt reservutrymme.

Därest vid anstalten skulle uppföras en särskild elevbyggnad för hysande av 40 elever, torde kostnaden för en dylik med värmeledning, belysning, avlopp, planering med mera komma att uppgå till ett belopp, som vida överstege kostnaden för styrelsens nu framlagda förslag. De nu befintliga elevbyggnaderna, vardera avsedd för 48 elever, kostade på sin tid 103,000 kronor vardera.

Behovet av bättre skollokaler vid anstalten ävensom det sätt, varpå detta behov bäst skulle kunna avhjälpas, utvecklar styrelsen på följande sätt:

I anstaltens så kallade ekonomibyggnad vore inrymda två skolsalar. Dessas dimensioner vore följande: A-salen 7.4 meter lång, 5.35 meter bred, 3.65 meter hög = omkring 144.5 kubikmeter; B-salen: 7.5 meter lång, 5.35 meter bred, 3.65 meter hög = omkring 146.46 kubikmeter. Golvytorna vore respektive 39.59 och 40.125 kvadratmeter. För elever i vanlig folkskoleålder vore dessa salar — med enligt nu gällande fordringar beräknat kubikinnehåll och golvyta av respektive 7 kubikmeter och 2 kvadratmeter per elev — tillräckliga för ett antal av omkring 20. Bonaelevernas medelålder stege över 17 år. 24 dylika hade måst placeras i vardera av dessa salar. För att bereda något ökat utrymme för skolundervisningen hade dessutom ett rum i ekonomibyggnaden — 5.4 meter långt, 4.9 meter brett, och 4.2 meter högt (golvyta 26.46 kvadratmeter, kubikinnehåll 111.13 kubikmeter) — och avsett till samlingsrum för tillsyningspersonalen — apterats till skolorum och ritsal, i vilket undervisning meddelats av en förman åt en särskild efterblivna elever och av maskinisten åt en del äldre elever i ritning m. m. I sist omnämnda rum hade 17 elever kunnat placeras med anlitande av utrymmet till det

[22.] yttersta. Efter ovan angivna beräkningsgrunder skulle de använda undervisningsrummen kunna rymma tillsammans 53 elever och hade använts för tillhopa 65 elever. Elevantalet kunde under innevarande vinter icke väntas komma att understiga 136. I en till styrelsen avgiven promemoria angående anstaltens skolväsen hade pastorn och förste läraren uppgivit, att minst tre fjärdedelar av anstaltens elever måste anses skolpliktiga enligt 4 § i stadgan för anstalten eller med andra ord sakna det kunskapsmått, som vore föreskrivet för avgång från folkskolan. Minst 102 elever borde alltså under nuvarande förhållanden kunna undervisas vid anstalten. Det disponibla utrymmet vore alltså alldeles otillräckligt. Härtill komme, att, genom elevernas ankomst till anstalten under alla tider av året, de vid en skoltermins början efter olika kunskapsmått avdelade klasserna vid skolterminens slut hittills varit till mer än hälften nybesatta av senare efter hand ankomna elever, för vilka de något kunnigare, men dock ofullständigt undervisade eleverna måst lämna rum. Det ständiga repeterandet av grunderna för begynnarnes skull hade hindrat lärarne från att fullständigt genomgå kurser. I uppfostringsavseende måste det ju ock anses synnerligen illa ställt att behöva befria från skolgång sådana elever, vilka både på grund av bristande kunskaper och ovana vid ihållande arbete borde regelbundet undervisas. För att få anstaltens teoretiska undervisning, vars värde för uppfostringsarbetet i sin helhet icke finge underskattas, någorlunda nöjaktigt ordnad, krävdes förutom de två klasser av högst 30 elever vardera, som kunde undervisas av pastorn, som tillika vore förste lärare, samt av andre läraren, två upptagningsklasser om högst 20 elever vardera, en för mera försigkomna och en för efterblivna (fall hade förekommit, då både läs- och skrivkunighet saknats), i vilka nybegynnare skulle insättas och där vid terminens början ett antal platser kunde reserveras för under terminens lopp ankommande elever. Dessa båda klasser skulle lämpligen förläggas till de båda skolrummen i ekonomibyggnaden.

För skolundervisningens behov i övrigt föresloge styrelsen uppförande av en särskild skolbyggnad, förlagd å den nuvarande idrottsplanen på en plats, som å en skrivelsen bifogad situationsplan vore utmärkt med A. Ritningar till skolbyggnaden vore uppgjorda av förenämnde arkitekten David Lundegårdh och åtföljde skrivelsen.

Byggnaden skulle innehålla på nedre botten tre skolsalar och en ritsal samt ett lärarrum tillika materielrum. För byggnadskostnadens begränsning hade de annars i skolhus vanliga korridorerna, löpande utmed skolsalarna, uteslutits och i stället på båda gavlarna anordnats mindre vestibuler, avsedda till avklädningsrum. Ett alternativt uppgjort förslag till skolhus, innehållande på nedre botten tre skolsalar med utgångar mot en utefter salarna löpande korridor, hade visat sig vid kostnadsberäkning bliva 14,400 kronor dyrare, än det nu av styrelsen föreslagna huset, vilket av byggnadskonsulenterna Ernst & Alf Rignér beräknats kosta 62,600 kronor. Byggnaden skulle utföras av tegel. I övre våningen skulle inredas familjebostäder för andre läraren, tillika avdelningsföreståndare, samt för tredje läraren.

Utom till de byggnadsarbeten, varom nu varit tal, äskar Bona-styrelsen medel jämväl till en gymnastikbyggnad. Sin framställning i denna del giver styrelsen följande motivering:

I § 5 av stadgan för anstalten vore föreskrivet att å tider, då övriga göromål det medgäve och sådant lämpligen borde ske, eleverna skulle övas i gymnastik. Vid anstaltens anläggning hade icke vidtagits någon anordning för att bereda

lokal för dessa övningar, vilka så gott sig göra låtit, börjat bedrivas uti matsalen, vars bord och bänkar skjutits åt sidan. Sedan eleverna under senare år blivit så många, att bord och bänkar helt fyllde matsalen, hade det blivit omöjligt att för gymnastikövningar använda ifrågavarande rum, vilket vore det enda å anstalten av sådan storlek, att gymnastik kunde där äga rum. Då golvet i matsalen bestode av cement (s. k. patentputs) och där saknades all redskap, hade gymnastiken alltid blivit av den mest elementära art. Numera måste den bedrivas ute i fria luften, då väderleken sådant medgäve, och hade fått inskränkas till marschövningar och enklare fristående rörelser. Det vore givet, att under sådana förhållanden gymnastikövningarna icke kunnat bliva av det pedagogiska värde eller till det fysiska gagn, som de skulle få, därest för desamma funnits en användbar lokal. Att rationellt bedrivna gymnastikövningar vore av den största betydelse vid en uppfostringsverksamhet av den art, som avsetts med Bonaanstaltens anordnande, torde icke behöva närmare motiveras.

I våra grannländer saknades icke gymnastiksal å de större anstalterna av detta slag, och på vårt lands största uppfostringsanstalt, åkerbrukskolonien Hall, upprättad av ett enskilt sällskap, hade en sådan länge funnits. På uppfostringsanstalter i utlandet funnes i regel gymnastiksal. Överallt hade man lärt sig att högt skatta gymnastikens stora betydelse.

I det föregående hade i annat sammanhang påvisats vikten av att eleverna under den från kroppsarbete eller skolundervisning fria delen av dagen sysselsattes på ett lämpligt sätt. Ett med erforderlig inredning och tillräcklig materiell utrustat gymnastikhus måste därför även ur sistnämnda synpunkt anses behöfligt med hänsyn till de skaror av unga pojkar, som numera årligen sändes till Bona.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län, som enligt stadgan för anstalten hade att över densamma utöva inseende, hade ock, såsom framginge av härövan åberopade inspektionsprotokoll, upprepade gånger kraftigt vitsordat behovet av ett gymnastikhus.

Styrelsen hade därför ansett sig i samband med förslag till åtgärder för skolundervisningens bättre tillgodoseende även böra hemställa om utverkande av anslag till ett gymnastikhus enligt med skrivelsen överlämnade ritningar, utarbetade av arkitekten Lundegårdh. Kostnaden för detsamma hade av byggnadskonsulentfirman Ernst & Alf Rignér beräknats till 26.000 kronor. Gymnastikhuset vore avsett att förläggas till den plats, som å situationsplanen vore utmärkt med B.

Beträffande därefter kostnaderna för erforderliga inventarier till nybyggnaderna yttrar styrelsen:

Kostnaderna för inventarier i de föreslagna nybyggnaderna, vilka kostnader med ledning av från specialfirmor infordrade anbud avknappats till det minsta möjliga, borde upptagas

för skolhuset till	kronor	2,500: —
» gymnastikhuset till	»	6,000: —
» boxavdelningarna och dagrummen till	»	2,400: —
» två gästrum, avsedda att anordnas i den nya avdelningsföreståndarbostaden, till	»	500: —

eller sammanlagt kronor 11,400: —.

[22.] Styrelsen gör därefter följande sammanställning av kostnaderna för samtliga av styrelsen föreslagna omändrings- och nybyggnadsarbeten med inventarier:

Ändringar i nuvarande elevbyggnaderna A. och B. till	
beredande av ökat sovplatsutrymme	kronor 19,400: —
En avdelningsföreståndarbostad	» 12,800: —
En förmansbostad	» 5,750: —
En d:o	» 5,750: —
En skolhusbyggnad	» 62,600: —
Ett gymnastikhus	» 26,000: —
eller tillhopa	kronor 132,300: —.
Arvoden för arkitekt, byggnadskontrollant samt för program och ritningar vid installation av värme, belysning och rörledningar m. m. inom byggnaderna, beräknade av firman Ernst & Alf Rignér till	» 10,500: —,
vartill skulle komma för planeringar och vägar, utöver i kostnadsförslagen beräknade kostnader av detta slag	» 1,000: —
samt inventarier till byggnaderna enligt förut lämnad redogörelse	» 11,400: —
Summa kronor 155,200: —.	

Angående tiden för de föreslagna byggnadsarbetenas igångsättande yttrar styrelsen:

Styrelsen hade redan påvisat, att behovet av ökat sovplatsutrymme vore trängande. De härför föreslagna anordningarna kunde icke genomföras, förrän de ifrågasatta nya bostäderna blivit färdiga. Önskligt vore alltså, att byggnadsarbetet kunde igångsättas, så snart beslut därom fattats.

På grund härav torde av riksdagen böra utverkas rätt för Kungl. Maj:t att under år 1916 av tillgängliga medel utanordna vad som kunde av beviljat byggnadsanslag finnas erforderligt.

Under åberopande av vad styrelsen sålunda anfört har styrelsen i sin skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att till beredande av sovplatsutrymme för ytterligare 40 elever, uppförande av en avdelningsföreståndarbostad, två förmansbostäder, en skolbyggnad och ett gymnastikhus samt anskaffning av för nybyggnader och utvidgningar erforderliga inventarier bevilja ett belopp av 155,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av detta belopp under år 1916 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad som kunde finnas erforderligt.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Östergötlands
län i utlåtande
den 29 novem-
ber 1915.*

I det underdåniga utlåtande, som Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län den 29 november 1915 avgivit över Bonastyrelsens nu ifrågavarande framställning, har befallningshavanden förklarat, att det på

grund av den utredning, som styrelsen förebragt i ärendet, syntes uppenbart, att anstalten vore i behov av utvidgning, samt att befallningshavanden emot styrelsens förslag därutinnan icke hade annan erinran att framställa, än att befallningshavanden med hänsyn till önskvärdheten av byggnadskostnadernas begränsning ville ifrågasätta, om icke den föreslagna skolbyggnaden lämpligen kunde uppföras av trä, särskilt som virke till densamma och till övriga föreslagna byggnader torde kunna erhållas antingen från anstaltens egen skog eller från den närbelägna Karlsby kronopark.

[22.]

Överintendentsämbetet, till vilken ärendet med tillhörande ritningar och kostnadsberäkningar remitterats, har i ett den 23 november 1915 avgivet yttrande anfört:

*Överintendentsämbetet
i utlåtande
den 23 november
1915.*

Mot ritningarna till ifrågavarande ändrings- och nybyggnadsarbeten hade överintendentsämbetet för sin del icke funnit annat att erinra, än att åt den nya skolbyggnadens lärosalar givits en mot all erfarenhet stridande alltför stor längd av 10,5 meter, vilken längd borde minskas till högst 9 meter, under det att den övre våningens golvareal, som ingalunda vore för stor, borde oförändrad bibehållas.

Byggnadsplatsen för skolhusbyggnaden syntes vidare ämbetet, efter om densamma bekomna närmare upplysningar, få ett ur hygienisk synpunkt väl lågt läge — 2 1/2 meter under angränsande väg — vadan det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke vid byggnadens eventuella uppförande, en något högre belägen tomtplats borde söka utfinnas.

Vad härefter anginge de beräknade byggnadskostnaderna för de ifrågavarande arbetena ville ämbetet först anmärka, att det upptagna beloppet för oförutsedda utgifter satts väl lågt och att detsamma torde böra beräknas tarva en förhöjning av..... kronor 3,200: —.

Vidare märktes, att kostnaden för skolhusbyggnaden, vilken kostnad vore approximativt beräknad till 62,200 kronor och finge anses vara redan för normala tider väl knappt tilltagen, måste under nuvarande stegrade prisförhållanden ökas med » 9,400: —.

Slutligen ansåge ämbetet sig böra framhålla, att för värmeledningsanordningar i de delar av elevbyggnaderna, vilka enligt det föreliggande förslaget skulle ombyggas, den angivna summan av 600 kronor för vardera byggnaden vore allt för ringa; det syntes ämbetet, som om en merkostnad för anordningarna i fråga uti nyss nämnda båda byggnader — allt under förutsättning att befintliga värmeledningspannor vore tillräckliga — måste beräknas uppgå till » 1,200: —,

i vilket fall de nödiga tilläggen skulle komma att uppgå till sammanlagt kronor 13,800: —,
då byggnadskostnaden, som i handlingarna beräknats till » 155,200: —,
enligt ämbetets mening komme att stiga till kronor 169,000: —.

[22.]
Anstaltens
styrelse i
skrivelser den
21 och den 31
december
1915.

I anledning av de utlåtanden, som sålunda avgivits av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län och av överintendentsämbetet, hava från Bonastyrelsens sida i ärendet ingivits tvenne skrifter, dagtecknade den 21 och den 31 december 1915. I den förra av dessa skrivelser yttrar sig styrelsen i anledning av de anmärkningar överintendentsämbetet framställt. Styrelsen anför därvid till en början beträffande den av styrelsen föreslagna platsen för den ifrågasatta skolhusbyggnaden följande:

a) i anledning
av överinten-
dentsämbetets
anmärk-
ningar

α) i fråga om
platsen för
skolhusbygg-
naden.

Anstalten å Bona vore förlagd i en terräng, som vore mycket kuperad och där det icke stode att erhålla byggnadsplatser av tillräckligt omfång utan att dessa visade betydande nivåskillnader. Då det därjämte vid avgivande av styrelsens ifrågasatt förslag varit av nöden tillse, att de ifrågasatta byggnaderna erhöles sådan förläggning, att de bleve på det för anstaltens verksamhet lämpligaste och förmånligaste sättet inpassade i den förut befintliga anläggningen, hade tillgången på användbara byggnadsplatser blivit än mera begränsad. Skolhuset borde enligt styrelsens förmenande vara så nära beläget de nuvarande anstaltsbyggnaderna, att kommunikationen mellan skolhuset och övriga anstaltslokaler så mycket som möjligt underlättades. En institution av Bonaanstaltens art krävde nämligen det mesta möjliga av överskådlighet och tillfälle till övervakning och kontroll. En inom anstaltens inhägnade område framför elevbyggnaden B och ekonomibyggnaden belägen byggnadsplats, som visserligen vore mycket begränsad, men hade ett högt läge och fast grund, hade måst tagas i anspråk för den av styrelsen ifrågasatta avdelningsföreståndarbostaden, vilken borde ligga i omedelbar närhet till den byggnad, i vilken de avdelningsföreståndaren tilldelade elevgrupperna vore inrymda. Styrelsen hade därför funnit sig nödsakad föreslå den i dess underdåniga framställning den 5 november 1915 närmare angivna platsen för skolhuset å den nuvarande idrottsplanen, ehuru styrelsen visserligen icke ansåge denna plats motsvara alla de anspråk, som måste ställas på en god byggnadsgrund, och det heller icke undgått styrelsens uppmärksamhet, att densamma, fastän den synts styrelsen vara den jämnaste och med hänsyn till ovan angivna önskemål lämpligaste, dock låge på en nivå, som, jämförd med den närbelägna terrängens höjdlägen, kunde betecknas såsom låg. Här kunde emellertid genom det fria, från alla sidor belysta läget erhållas en sund byggnadsplats. Såvitt styrelsen kunnat bedöma, skulle den ifrågasatta byggnadsplatsen icke behöva föranleda några särskilda grundförstärkningsarbeten. Styrelsen hölle ock före, att med hänsyn till platsens relativt jämna beskaffenhet kostnaderna för grund och sockel där bleve lägre än på andra ställen, varest bortsprängning av berg och utjämning av större nivåskillnader skulle föranleda betydande utgift.

Vid prövning av det föreliggande ärendet hade styrelsen jämväl haft under övervägande möjligheten av att, genom att giva den i överintendentsämbetets utlåtande omförmälda väg, som löpte utmed ovan angivna idrottsplans västra sida, en något annan sträckning, få skolhuset i sådant läge i förhållande till den omgivande terrängen, att några betänkligheter med avseende å läget ej behövde förefinnas genom det ifrågasatt husets förläggning till idrottsplanen.

β) i fråga om
kostnadsberäk-
ningarna.

I anledning av de erinringar, överintendentsämbetet framställt mot de av styrelsen åberopade kostnadsberäkningarna, yttrar styrelsen vidare:

[22.]

Styrelsen hade vid avgivande av sitt förslag följt de kostnadsberäkningar, som lämnats av en i kalkyler för offentliga byggnaders utförande såsom särskilt erfaren och sakkunnig ansedd byggnadskonstlertfirma. Styrelsen hade därjämte med biträde av en vid byggnadsarbeten inom Östergötland mycket anlitad byggmästare granskat kostnadsförslagen för att utfinna, huruvida genom förenklingar eller med hänsyn till gängse pris i orten några nedsättningar i beräkningarna kunde tänkas möjliga. Därvid hade emellertid styrelsen, som varit angelägen om att, med iakttagande dock av nödig försiktighet i kalkylerna, framlägga lägsta möjliga kostnadsförslag, kommit till det resultat, att med hänsyn till nu rådande priset förhållanden det icke vore rådligt företaga några nedsättningar i de av konsultfirman gjorda beräkningarna. Då styrelsen emellertid, därest de ifrågasatta byggnadsföretagen komme till utförande, skulle tillse, att alla möjligheter till begränsning av byggnadskostnaderna bleve tillvaratagna, hade styrelsen intet att erinra mot de av överintendentens ämbetet på angivna skäl föreslagna förhöjningarna i kostnadsberäkningarna.

Vad slutligen angår den av överintendentens ämbetet ifrågasatta minskningen av skolsalarnas längd, anför styrelsen i denna del följande:

γ) i fråga om skolsalarnas längd.

Den arkitekt, som på styrelsens uppdrag utfört förslagsskiss till skolbyggnaden, hade förklarat, att en ökning av bredden på skolsalarna skulle, till följd av den därigenom ökade spännvidden, föranleda högre kostnad vid skolbyggnadens utförande, vadan det icke syntes honom återstå annan utväg för att erhålla enligt skolhygienens fordringar erforderlig luftkub och golvyta för det antal elever av de å Bona intagna åldersklasserna, för vilket plats måste beredas i skolsalarna, än att giva dessa den å förslagsskissen angivna längden.

Den andra av de båda skrivelser, som, på sätt förut nämnts, ingivits från Bonastyrelsens sida, innefattar ett bemötande av det av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län ifrågasatta förslaget, att skolbyggnaden skulle uppföras av trä i stället för av sten. Styrelsen yttrar härom följande:

b) i anledning av Kungl. Maj:ts befallningshavandes erinran.

För att både på det billigaste och ändamålsenligaste sättet erhålla nödigt utrymme för skolundervisningen vid anstalten hade styrelsen efter granskning av det av dess biträdande arkitekt först uppgjorda förslaget till skolhus, innehållande utom undervisningsrum bostäder för två lärare och avsett att uppföras av sten, låtit uppgöra ritningar dels till ett skolhus med endast undervisningsrum och dels till ett bostadshus för två lärare, vilka byggnader beräknats uppföras av trä. Det hade därvid visat sig, att enligt kostnadsberäkningarna dessa två träbyggnader skulle draga en kostnad, som med 3,900 kronor överstege den beräknade utgiften för ett skolhus av sten även inrymmande två lärarbostäder i enlighet med styrelsens förslag i skrivelsen den 5 november 1915, vilket sistnämnda förslag vore grundat på kostnadsberäkning efter ritningar, vilka vid jämförelse med det först uppgjorda, härovan omförmälda stenhusförslaget avsevärt omarbetats för att nedbringa kostnaden, på sätt redan antytts i nyssnämnda skrivelse.

Att utföra skolbyggnaden, jämväl i det skick den skulle erhålla enligt det sist ifrågavarande förslaget, av trä hade även varit föremål för styrelsens övervägande,

[22.] men vore styrelsen av den mening — vilken ock uttalats av arkitekten — att det icke vore vare sig ekonomiskt fördelaktigt eller i övrigt ändamålsenligt att bygga ett så stort hus som det ifrågasatta av trä. Om detta gällde under normala förhållanden, torde det med nuvarande höga virkespris, vilka med all sannolikhet bleve tillsvidare bestående, vara i än högre grad tivelaktigt, om den ifrågavarande byggnaden skulle bliva billigare av trä än av tegel.

Vad därefter anginge möjligheten av att å anstaltens skogsmark erhålla virke till skolhuset och övriga föreslagna byggnader, ville styrelsen endast erinra därom, att vad som kunde väntas inflyta för virke från anstaltens skog avräknats från anstaltens beräknade driftkostnader under åren 1916 och 1917 vid äskande av anslag till sagda utgifter.

Därest det ändock skulle prövas lämpligt att vid det ifrågasatta skolhusets uppförande tillhandahålla disponibelt virke från anstaltens skogsmark, måste emellertid i varje fall tagas i betraktande, att styrelsen hemställt om att med hänsyn till anstaltens nuvarande överbeläggning få igångsätta byggnadsarbetena redan under år 1916, på det att, bland annat, andre lärarens bostad i elevbyggnaden A måtte — genom hans inflyttning i det nya skolhuset — bliva ledig för inredande därstädes av sovsal för elever. Även med särskild utsyning av byggnadsvirke, sedan beslut fattats i byggnadsfrågan, torde det icke bliva möjligt att så tidigt, som torde erfordras, erhålla torrt och i övrigt lämpligt virke.

Beträffande utsikterna att från Karlsby kronopark erhålla för det ifrågavarande ändamålet användbart byggnadsmateriel i erforderlig tid och på sådana villkor, att den verkliga byggnadskostnaden för staten bleve lägre än om virke på annat sätt anskaffades, vore styrelsen icke i tillfälle att därom lämna någon utredning.

*Överintendentsämbetet
i utlåtande
den 4 januari
1916.*

*a) i fråga om
platsen för
skolhusbyggnaden.*

Överintendentsämbetet, som erhållit anmodan att i anledning av Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Östergötlands län utlåtande den 29 november 1915 ävensom vad från Bonastyrelsens sida yttrats i förutnämnda skrivelser av den 21 och den 31 december 1915 avgiva förnyat yttrande, har i ärendet inkommit med ett den 4 januari 1915 dagtecknat underdånigt utlåtande, däri ämbetet till en början i anledning av vad styrelsen anför i fråga om den för skolhusbyggnaden föreslagna platsen yttrar:

Då med de anspråk på den ifrågasatta skolhusbyggnadens förläggande i förhållande till andra byggnader å anstalten, som styrelsen ansett böra uppställas, ingen förmånligare plats än den föreslagna torde förefinnas och då svårigheten att erhålla en ur hygienisk synpunkt lämpligare plats knappast torde böra förorsaka hela anstaltens förflyttande till annan ort, hade ämbetet ansett sig icke böra motsätta sig användandet av den utav styrelsen ifrågasatta platsen.

*b) i fråga om
skolsalarnas
längd.*

I anledning av vad Bonastyrelsen yttrat om den av överintendentsämbetet föreslagna minskningen i skolsalarnas längd anför ämbetet vidare:

Den av ämbetet föreslagna minskningen i skolsalarnas längd från 10.5 till 9 meter kunde icke anses medföra vare sig praktiska eller hygieniska olägenheter, alldenstund, även om den förut föreslagna bredden av salen, 6.5 meter, bibehölles,

vilket ämbetet förutsatt, fullt tillräcklig golvyta och luftkub för 30 elever erhöles. Genom salarnas minskande i längd kunde ökat utrymme vinnas för materialrummet och trappan i mitten av byggnaden, och behövde icke vare sig byggnadens ytterkontur ändras eller planförändringen inverka på kostnadsberäkningarna. Av dessa skäl och då Bonastyrelsens härutinnan avgivna yttrande syntes vara delvis byggt på ett missförstånd, ansåge sig ämbetet böra vidhålla sitt i detta avseende framtällda förslag.

[22.]

Vad slutligen angår den av Kungl. Maj:ts befallningshavande väckta frågan om skolhusbyggnadens uppförande av trä yttrar ämbetet:

**) i anledning
av Kungl.
Maj:ts befall-
ningshavandes
erinran.*

Beträffande vad av Kungl. Maj:ts befallningshavande blivit ifrågasatt angående lämpligheten att uppföra den föreslagna skolbyggnaden utav trä i stället för utav sten, med användande av virke, såväl till denna som till övriga föreslagna byggnader, antingen från anstaltens egen skog eller från den närbelägna Karlsby kronopark, syntes, med hänsyn till de skäl, som anfördes i Bonastyrelsens skrivelse av den 31 december 1915, icke någon förändring i styrelsens förslag härutinnan böra ifrågakomma, i all synnerhet som eldfaran vore större i trähus än i stenhus samt byggnadens stabilitet, särskilt med hänsyn till de stora salarna, och bestånd i övrigt, om byggnaden utfördes av sten, vore så mycket större, att den eventuella och med för närvarande gällande virkespriser i allt fall obetydliga besparing, som skulle uppkomma genom byggnadens uppförande av trä, uppvägs av därmed sammanhängande olägenheter, bestående i ökade underhållskostnader m. m.

I det föregående har jag onämmt, att fattigvårdslagstiftningskommittén i det betänkande, den avgivit i slutet av sistlidna år, föreslagit en utsträckt användning av tvångsuppfostringsförfarandet. Skulle kommitténs förslag i denna del komma att upphöjas till lag, uppkommer givetvis ett ökat behov av anstaltsplatser för minderåriga manliga förbrytare. I sitt betänkande har kommittén framlagt förslag om, huru detta ökade behov — av kommittén uppskattat till 90 nya anstaltsplatser — skulle kunna på lämpligaste sätt tillfredsställas. Då det resultat, vartill kommittén i denna del kommit, torde vara av en viss betydelse för de nybyggnadsarbeten å Bona, varom nu är fråga, torde det tillåtas mig att i detta sammanhang härför lämna en kort redogörelse.

Fattigvårdslagstiftningskommittén.

Vid behandling av frågan, huru, i händelse av bifall till förslaget om utsträckning av tvångsuppfostringsinstitutets tillämplighetsområde, den därigenom nödvändiga ökningen av anstaltsplatserna skulle kunna lämpligast komma till stånd, har kommittén först (sid. 57 i betänkandet) till besvarande uppkastat dels spörsmålet, om i den omständigheten, att de nytillkomna kategorierna vore dömda till strängare straff än de, som enligt nu gällande lagstiftning kunde utbytas mot tvångsuppfostran, kunde ligga något skäl att upprätta särskilda anstalter för dessa nytillkomna

[22.] kategorier, dels ock frågan, huruvida på ifrågavarande område företräde överhuvud taget borde tillerkännas ett fåtal stora eller flera mindre anstalter. Svaret på båda dessa frågor sammanfattar kommittén, efter en ingående granskning av de olika systemens företräden och nackdelar, i det uttalandet, att hos oss ett gott resultat av tvångsuppföstringsinstitutet, jämväl vid en utsträckning av detsamma till ytterligare kategorier av nya brottslingar, med fördel bör kunna uppnås utan anlitande av den kostsamma utvägen att anordna flera smärre anstalter.

Kommitténs förslag går därefter ut på en utvidgning — utöver den, varom nu är fråga — av anstalten å Bona, nämligen med en vid denna anstalt upprättad ny avdelning.

Angående de synpunkter, som vid en dylik utvidgning böra vara ledande, yttrar kommittén (sid. 68) följande:

Av vad kommittén förut anfört framginge, att kommittén icke tänkt sig uppföstringsarbetet med avseende å dem, som blivit dömda till straffarbete, böra bedrivas på annat sätt än den verksamhet, som nu ägde rum vid Bona. En ny avdelning borde därför ej vara avsedd särskilt för de elever, som skulle tillkomma efter den föreslagna ändringen av 5 kap. 3 § strafflagen, utan särskiljandet borde äga rum efter grunder, som funnes lämpliga med hänsyn till verksamheten vid anstalten. Kommittén hade tänkt sig, att till den nya avdelningen skulle hänföras en del av de elever, som sysselsattes vid jordbruket samt i stall och ladugårdar, nämligen sådana, som efter en tids vistelse vid anstalten visat sig lämpliga för den något större frihet, som komme att medgivas vid denna avdelning. En naturlig anordning bleve då, att densamma ställdes under ledning av lantbruksinspektoren såsom avdelningsföreståndare. Till sitt förfogande borde han hava tillräckligt antal förmän, vilka, jämte det de deltog i arbetet och handledde eleverna däri, tillika hade uppsikt över eleverna under deras fritider.

Den nya avdelningen borde å andra sidan ingå såsom en del i den nuvarande anstalten. Allt vad expeditionen och ekonomien vidkomme borde vara gemensamt, skolan och kyrkan likaledes. Direktör, pastor, lärare och bokhållare borde i fråga om den nya avdelningen och dess elever hava samma uppgifter som beträffande den nuvarande anstalten. Maten skulle erhållas från gemensamt kök. Sjuk- och isoleringsavdelningarna skulle bli gemensamma.

Eleverna vid den nya avdelningen skulle, såsom nämnt, sysselsättas vid jordbruket. Enligt vad kommittén vid besök å Bona inhämtat, kunde egendomen såväl i jordbruket som i skogsbruk och andra med jordbruket sammanhängande arbeten lämna full sysselsättning åt det ökade antal elever, varom vore fråga, åtminstone under en avsevärd tid framåt, helst tillfälle funnes till nyodlingar. Därest sådant erfordrades för beredande av ökad tillgång till arbete, kunde ock till anstalten läggas åtskilliga staten tillhöriga områden, som vore belägna intill Bona.

Om utvidgningen av anstalten anordnades på nu beskrivet sätt, syntes de olägenheter, vilka ur uppföstringssynpunkt anfördes mot stora anstalter, vara till väsentlig del undanröjda. Vad den nya avdelningen beträffade, skulle den få ett från den övriga anstalten avskilt läge, och dit komme blott elever, som någon tid

vistats inom anstalten, vadan därstädes kunde medgivas en något större frihet och härigenom bleve tillfälle till en viss klassificering av eleverna. Å den gamla anstalten, varest antalet svårbehandlade elever bleve relativt större än nu, kunde uppfostringsarbetet visserligen bliva något besvärligare än för närvarande, men med den uppdelning, som ägde rum både i bostadslokalerna och under arbetet, torde svårigheterna ej bliva mera avsevärda. En lättnad komme här att vinnas, därest de provisoriska anordningar med hänsyn till sovlokalerna, som under några år förefunnits, komme att upphöra och mindre avdelningar med särskilda lokaler skapas för de övertaliga eleverna, i vilket hänseende anstaltens styrelse gjort framställning hos Kungl. Maj:t.

En omständighet, som enligt kommitténs förmenande borde tillmätas stor vikt då det gällde att avgöra, huruvida en utvidgning av anstalten å Bona borde företagas eller en helt ny anstalt byggas, vore, såsom förut antytts, att vid Bona-anstalten under dess mer än 10-åriga tillvaro samlats rika erfarenheter rörande uppfostringsarbete av den art, varom här vore fråga. Flera av anstaltens befattningshavare hade varit anställda därstädes under flera år, somliga sedan anstaltens början, och även om det borde kunna tänkas, att en eller annan av dem skulle vilja flytta över till en ny anstalt, om en sådan skapades, så bleve det naturligen ej lika lätt att på två ställen erhålla den kontinuitet, som arbetet av denna art krävde. Utan betydelse vore ej heller, att befolkningen i trakten börjat vänja sig vid anstalten och uppskatta dess verksamhet, så att anstalten bland densamma hade gynnare och vänner.

Ur ekonomisk synpunkt sett ställde sig en utvidgning vida fördelaktigare än upprättandet av en fullständigt ny anstalt. De många anordningar, som kunde göras gemensamma, om den nya anstalten kombinerades med den nuvarande anstalten å Bona, komme att medföra besparingar i flera avseenden. Den nya avdelningen inginge i administrationshänseende i den gamla anstalten, så att styrelse, direktör och bokhållare fungerade för det hela; kostnaderna för skol- och konfirmationsundervisningen bleve mindre, än om sådan skulle meddelas på två ställen; utgifterna för mathållningen och sjukvården likaledes o. s. v.

Ehuru den nuvarande anstalten ej anlagts med tanke på en utvidgning, syntes de lokala förhållandena likväl synnerligen väl lämpa sig för en sådan. Visserligen komme den nya avdelningens tillkomst att påkalla en del förändringar och kompletteringar av de gamla anordningarna. En del av dessa förändringar vore dock sådana, att det under alla förhållanden skulle blivit av nöden att genomföra dem i en nära framtid. Förhållandet vore nämligen, att anstalten vid Bona bestått så länge och utvecklats så mycket, att det nu krävdes omdaningar på flera områden. Styrelsen för anstalten hade också hos Kungl. Maj:t nyligen gjort framställning om vissa utvidgningar och förändringar.

Beträffande läget för den nya avdelningen har kommittén stannat vid att därtill, såsom den ur olika synpunkter lämpligaste, föreslå en omkring 500 meter nordost om den nuvarande anstaltens ekonomibyggnad belägen plats. De nya elevbyggnaderna skulle enligt kommittén bestå av en huvudbyggnad, rymmande 40 elever, samt två flyglar till denna, rymmande en var 20 elever. Då den av kommittén

[22.] gjorda beräkningen, att 90 nya platser erfordrades, sannolikt vore väl hög, hade föreslagits byggnader för endast 80 platser. Skulle elevantalet bliva högre, syntes möjligheter förefinnas att anordna en mindre koloni vid någon av utgårdarna under Bona. Därest den ändring i de gamla elevbyggnaderna, varom styrelsen framlagt förslag och om vilken bland annat nu är fråga, komme till stånd, behövde den nya avdelningen från början utbyggas allenast för 40 elever.

Att märka är, att, i fall den nya avdelningen uppfördes å den av kommittén föreslagna platsen, såväl den nya skolbyggnaden, om vars byggande jämväl nu är fråga, som idrottsplatsen, vilka båda skulle vara gemensamma för den gamla och den nya avdelningen, skulle komma att ligga mellan de båda avdelningarna och således bliva lätt tillgängliga för anstaltens samtliga elever.

*Departements-
chefen.*

Då jag nu går att angiva min egen ställning till de krav på anslag för byggnadsarbetens utförande, som Bonastyrelsen framställt, ber jag att till en början få hålla mig enbart till dem av dessa krav, som avse ändringar i elevbyggnaderna, de av dessa ändringar betingade nybyggnaderna för beredande av bostäder åt en del av den vid anstalten anställda personalen samt uppförandet av en särskild skolbyggnad. Alla dessa arbeten nödvändiggöras, på sätt anstaltens styrelse med styrka framhållit, av den starka stegring av elevantalet å Bona, som de senaste åren haft att framvisa. Huru tillströmningen till anstalten, som på sätt förut omnämnts från början anordnats för 96 elever, fördelat sig på de olika år, under vilka anstalten varit i verksamhet, framgår av följande siffror, till större delen hämtade från fattigvårdslagstiftningskommitténs ovan omförmälda betänkande (s. 25). I anstalten hava under tioårsperioden 1905—1914 intagits 407 elever, nämligen år 1905: 16, år 1906: 54, år 1907: 37, år 1908: 32, år 1909: 26, år 1910: 38, år 1911: 43, år 1912: 46, år 1913: 67 och år 1914: 48. Medelantalet nyintagna uppgår alltså för år till 40.7. Under första verksamhetsåret intogos allenast 16 och ett anmärkningsvärt litet antal nyintagna är jämväl att anteckna för år 1909. För år 1906 uppgick antalet till 54, en siffra, som överskridits allenast år 1913, då antalet nyintagna steg till 67. Den stora tillströmningen under år 1913 medförde, att anstalten under nämnda år fick hysa ett större antal elever än det, för vilket den avsetts; vid nämnda års slut uppgick antalet kvarvarande elever till 121, ett antal, som trots det mera normala tillloppet under år 1914 då steg till 126, alltså 30 mer än det, för vilket anstalten beräknats. Ökningen har fortgått under år 1915, så att antalet i anstalten befint-

liga elever den 1 oktober 1915 utgjorde 139 och något längre fram i samma månad 142 stycken. Genom utskrivning under oktober 1915 nedgick antalet dock åter, så att detsamma den 1 november 1915 utgjorde 122 elever. Då emellertid, på sätt styrelsen i annat sammanhang framhållit, vid denna tid på året — omedelbart efter det den stora höstutskrivningen ägt rum i slutet av oktober — elevantalet plägar vara lägst, är stor anledning antaga, att antalet elever under innevarande vinter åter skall stiga. Med hänsyn till vad nu sagts torde det av styrelsen beräknade medeltalet för år 1917 och närmaste åren därefter av 136 elever per år ej kunna anses vara för högt tilltaget. [22.]

Den stegrade tillströmningen av elever torde, i den mån den får anses bero på en ökad benägenhet hos våra domstolar att, där så kan ske, utbyta straff mot tvångsuppfostran, böra betraktas såsom en enbart glädjande företeelse. Skall emellertid nu ifrågavarande relativt nya rättsinstitut — tvångsuppfostringsinstitutet — hålla de löften, det ingivit, måste staten tillse, att de anstalter, å vilka denna straffform skall verkställas, ej bliva tvungna att arbeta under sådana förhållanden, att risk uppstår för att ändamålet med tvångsuppfostran förfelas. En dylik risk föreligger, enligt min mening, redan nu vid Bonaanstalten. Vid ett personligt besök, som jag nyligen avlade på anstalten, hade jag tillfälle att förvissa mig om, att den skildring av de olämpliga provisoriska sovplatsanordningarna och av bristen på lämpliga skollokaler, som styrelsen lämnat, ingalunda kan anses överdriven. De förhållanden, varunder anstalten i dessa avseenden arbetar, måste enligt min mening karakteriseras som synnerligen otillfredsställande.

Jag delar alltså anstaltsstyrelsens och de i ärendet hörda myndigheternas enhälliga åsikt, att åtgärder måste med det snaraste vidtagas för att råda bot på de framhållna missförhållandena.

Jämväl med avseende å sättet för de nödiga anstalternas bringande till stånd är jag i huvudsak ense med styrelsen. De arbeten, som i angivna syfte böra åvägbringas, böra alltså även enligt min mening bestå i inredandet av ett 20-tal nya sovplatser i vardera av de nuvarande två elevbyggnaderna samt uppförandet av dels bostadshus åt en avdelningsföreståndare och två förmän och dels en skolbyggnad, allt i huvudsaklig överensstämmelse med de ritningar styrelsen låtit uppgöra. I fråga om de föreslagna tre bostadshusen för en föreståndare och två förmän har jag visserligen övervägt, huruvida icke dessa möjligen skulle kunna — åtminstone de för de båda förmännen — sammanslås och på så sätt vinnas någon minskning i kostnaderna. Med anledning av den stora fördel från bevakningssynpunkt — en synpunkt, vartill man

[22.] vid en anstalt av nu ifrågavarande slag måste taga en ej ringa hänsyn — som en fördelning av de ifrågavarande bostäderna på skilda, lämpligt placerade byggnader måste anses innebära, har jag dock stannat vid att ej föreslå någon ändring i styrelsens förslag i denna del. Vad skolhusbyggnaden angår, skulle kunna ifrågasättas, om en byggnad av den föreslagna storleken verkligen för närvarande är erforderlig. På sätt styrelsen nämnt, skulle dit behöva förläggas — fränsett den undervisning, som skulle äga rum i ritsalen — allenast två klasser, vardera om 30 elever, och skulle alltså i den nya skolbyggnaden erfordras, förutom ritsalen, allenast två skolsalar. Med hänsyn till det ökade behov i nu ifrågavarande avseende, som kan förväntas uppstå i framtiden, torde det dock icke kunna anses annat än förenligt med en klok förtänksamhet att åt skolhusbyggnaden giva de dimensioner, styrelsen föreslagit. På de av överintendentsämbetet i dess senast avgivna utlåtande anförda skäl håller jag jämväl före, att någon ändring med avseende å platsen för det föreslagna skolhuset icke gärna kan ifrågakomma samt att skolbyggnaden bör byggas av sten och icke av trä. Vid sistnämnda byggnads utförande torde emellertid den anmärkning mot skolsalarnas längd, som överintendentsämbetet framställt, vinna nödigt beaktande.

Vad därefter angår den föreslagna gymnastikbyggnaden, underskattar jag visserligen icke behovet av en sådan å Bona; en dylik byggnad bör, enligt min mening, i sinom tid uppföras där. Jag anser dock, att, då detta behov icke kan rubriceras såsom oavvisligt, det under nu rådande förhållanden bör få anstå med dess tillfredsställande.

Med avseende å kostnaderna för de ändrings- och nybyggnadsarbeten, för vilkas utförande jag sålunda är beredd att tillstyrka Kungl. Maj:t att av riksdagen äska medel, böra, enligt min mening, de beräkningar, överintendentsämbetet verkställt, läggas till grund för en blivande framställning till riksdagen. Gymnastikbyggnadens uteslutande torde dock medföra, att de för samtliga de föreslagna byggnaderna gemensamma posterna för arkitektarvode m. m. å 10,500 kronor och för planeringar m. m. å 1,000 kronor ävensom den av överintendentsämbetet beräknade förhöjningen å 3,200 kronor av beloppet för oförutsedda utgifter böra underkastas proportionell reduktion med exempelvis 2,500 kronor. Därjämte bortfaller den till 6,000 kronor uppskattade kostnaden för inventarier till gymnastikhuset.

Det belopp, som enligt min mening bör av riksdagen äskas för ifrågavarande av mig förordade byggnadsarbeten ävensom för inventarier, erhålles alltså, om från det av överintendentsämbetet för samt-

liga av Bonastyrelsen föreslagna arbeten och inventarier satta be- [22.]
 loppet kronor 169,000: —
 drages

dels den av styrelsen beräk-
 nade kostnaden för ett gymnastik-
 hus kronor 26,000: —

dels det belopp, varmed jag,
 på sätt nyss nämnts, ansett, att
 vissa gemensamma omkostnads-
 poster böra minskas eller » 2,500: —

dels ock det belopp, vartill
 styrelsen uppskattat de för ett
 gymnastikhus erforderliga inven-
 tarierna, eller » 6,000: —

eller således sammanlagt » 34,500: —,
 vadan det belopp, som enligt min mening bör i
 angivet syfte äskas av riksdagen, belöper sig till ... kronor 134,500: —.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa,
 att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till utförande av följande arbeten vid statens
 uppfostringsanstalt å Bona, i huvudsaklig överensstäm-
 melse med de av anstaltens styrelse framlagda förslag,
 nämligen ändringsarbeten i de två elevbyggnaderna
 för beredande i vardera av sovplatsutrymme för ytter-
 ligare 20 elever samt uppförande av en avdelnings-
 föreståndarbostad, två förmansbostäder och en skol-
 byggnad, ävensom för anskaffande av de till följd av
 dessa ändrings- och nybyggnadsarbeten erforderliga
 inventarier å *extra stat* för år 1917 bevilja ett belopp
 av kronor 134,500,
 med rätt för Kungl. Maj:t att förskottvis av tillgäng-
 liga medel utanordna vad av detta belopp må finnas
 erforderligt för arbetenas påbörjande under inne-
 varande år.

Uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

För minderåriga förbrytare av kvinnkön, om vilka domstol förordnat, att de skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, finnes ingen statsanstalt, utan staten har träffat avtal med svenska diakonissällskapet, som mottager sådana förbrytare i hem, som för ändamålet inrättats av den från sällskapet ledda diakonissanstalten. I början mottogos nämnda förbrytare å diakonissanstaltens skyddshem Sjötorp. Sedermera anordnade emellertid anstalten ett särskilt hem åt dem å egendomen Viebäck i Almesåkra socken av Jönköpings län. Genom beslut den 16 juni 1906 erkände Kungl. Maj:t skyddshemmet å Viebäck såsom allmän uppfostringsanstalt, avsedd att med 1907 års ingång mottaga minderåriga kvinnliga förbrytare, som enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt, varjämte Kungl. Maj:t, med godkännande av ett utav diakonissanstalten gjort erbjudande och de härför av anstalten uppställda villkor, lämnade vissa föreskrifter med avseende å ersättning för hyreskostnad och andra utgifter vid skyddshemmet.

Enligt det sålunda emellan staten och diakonissanstalten träffade avtalet, som skulle gälla från och med den 1 januari 1907 tillsvidare och intill två år efter skedd uppsägning, förpliktades diakonissanstalten att å nämnda hem till uppfostran mottaga högst 12 skyddslingar. Vidare stadgades, att, därest till följd av uppsägning från statens sida avtalet upphörde innan tio år förflutit, hyresersättningen likväl skulle utgå under tio år, räknat från och med år 1907.

I underdånig skrivelse den 25 oktober 1907 erbjöd sig diakonissanstalten att å Viebäck upprätta ytterligare ett skyddshem, likaledes beräknat för 12 elever och förlagt å Björkhaga på ett avstånd av omkring en halv kilometer från det förra hemmet. Genom beslut den 17 juni 1908 godkände Kungl. Maj:t nämnda erbjudande. I sammanhang därmed meddelades bestämmelser i fråga om ersättningen för utgifter vid hemmen, varjämte bestämdes, att vad i övrigt blivit genom nådiga beslutet den 16 juni 1906 föreskrivet angående skyddshemmet å Viebäck skulle, även efter det nu omförmälda utvidgning kommit till stånd, fortfarande gälla.

Genom nådigt beslut den 10 juni 1912 meddelades härefter föreskrifter med avseende å viss förhöjning i den dittills utgående ersättningen, avsedd för viss förstärkning av hemmens personal.

Till bestridande av den gottgörelse, som diakonissanstalten enligt

de mellan denna och staten sålunda träffade överenskommelser är berättigad att uppbära för de utgifter, den får vidkännas på grund av sina förutnämnda åtaganden, hava under de senare åren beviljats tvenne anslag å extra stat, nämligen ett anslag till hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt, varom nu är fråga, och ett förslagsanslag till elevernas bispisning och beklädnad m. m.

4. Hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare.

Det förra av nyss omförmälda två anslag uppgår för närvarande till 8,600 kronor. Från detsamma gäldas årligen till diakonissanstalten nedan nämnda kostnader, fördelade på de båda hemmen på följande sätt:

[23.]
Hyresersätt-
ning m. m. för
uppfostrings-
anstalt för
minderåriga
kvinnliga
förbrytare.
(Extra anslag.)

A. Första hemmet å Viebäck.

Hyresersättning	kronor	1,000: —
Ersättning för ved, inventarier, telefon m. m.	»	300: —
Bidrag till lön och underhåll åt föreståndarinna och ett biträde: 800 kronor för varje	»	1,600: —

B. Andra hemmet (Björkhaga).

Hyresersättning	»	2,500: —
Ersättning för ved, inventarier, telefon m. m.	»	300: —
Bidrag till lön och underhåll åt föreståndarinna och ett biträde: 800 kronor för varje	»	1,600: —

C. Gemensamt för båda hemmen.

Prästerligt biträde	»	500: —
En lärarinna	»	800: —

Summa kronor 8,600: —.

I den underdåniga berättelse, som föreståndaren för diakonissanstalten den 26 mars 1915 avgivit för de båda skyddshemmens verksamhet under år 1914, har han uppgivit, bland annat, att vid början av nämnda år å hemmen funnits 23 skyddslingar, att under året utskrivits 4 och intagits 8 skyddslingar samt att skyddslingarnas antal följaktligen vid årets slut utgjort 27, av vilka dock 2 vore utackorderade. I nyssberörda berättelse har föreståndaren tillika, under fram-

Ett tredje
skyddshem
å Viebäck.
Föreståndaren
för diakoniss-
anstalten
i underdånig
berättelse den
26 mars 1915.

- [23.] hållande såväl av betydelsen av det fostringsarbete, som bedreves vid hemmen, som ock därav att, då de båda hemmen vore avsedda för allenast 24 skyddslingar, de nu vore till trängsel fyllda samt anstalten därför, om antalet till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnliga förbrytare växte såsom hittills, mycket snart stode inför nödvändigheten att nekande besvara framställningar om plats för nya skyddslingar, påpekat vikten av att nya uppfostringsanstalter för minderåriga kvinnliga förbrytare uppfördes.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Jönköpings län
i skrivelse den
7 april 1915.*

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län, åt vilken Kungl. Maj:t uppdragit att hava uppsikt över hemmen i fråga, har i den skrivelse den 7 april 1915, varmed befallningshavanden till Kungl. Maj:t insänt berörda berättelse, förklarat sig instämma i vad anstaltens föreståndare sålunda anfört.

*Departements-
chefen i skri-
velse den 3 juli
1915.*

I anledning av vad sålunda förekommit avlät jag den 3 juli 1915 en skrivelse till styrelsen för svenska diakonissällskapet. I denna skrivelse förklarade jag, att det även enligt min mening vore nödvändigt, att åtgärder med det snaraste vidtoges för mötande av den ökning av antalet till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnliga förbrytare, som vore att vänta, samt att det syntes mig otvivelaktigt, att det från flera synpunkter lämpligaste vore, om styrelsen vore i tillfälle att utvidga den av densamma genom diakonissanstalten redan drivna verksamheten på nu ifrågasvarande område; och anmodade jag därför styrelsen att dels snarast möjligt till justitiedepartementet inkomma med upplysning, huruvida styrelsen skulle vara villig åtaga sig att utvidga sin nämnda verksamhet i sådan omfattning, att diakonissanstalten kunde med ingången av år 1917 mottaga ytterligare ett antal skyddslingar utöver de 24, vilka anstalten nu vore pliktig mottaga, dels ock, i händelse av jakande svar härå, senast före viss numera förfluten tidpunkt till justitiedepartementet inkomma med plan över hur styrelsen ansåge, att denna anstaltens utvidgade verksamhet borde ordnas, samt med förslag till den överenskommelse mellan staten och anstalten, som därav föranledes.

*Svenska
diakoniss-
sällskapets
styrelse.*

Styrelsen för diakonissällskapet har därefter till chefen för justitiedepartementet avlåtit två skrivelser i ämnet, nämligen en av den 3 september 1915, i vilken styrelsen förklarat sig villig åtaga sig att å Viebäck uppföra ett nytt vårdhem för att därigenom kunna snarast möjligt efter ingången av år 1917 mottaga ökat antal skyddslingar, samt en skrivelse av den 25 oktober 1915, i vilken styrelsen framlägger

den närmare planen för detta hem ävensom förslag till ny överenskommelse mellan staten och diakonissanstalten.

[23.]

I denna sistnämnda skrivelse heter det härom:

Enär det för diakonssianstaltens verksamhet i dess helhet syntes vara förmånligt, att alla hemmen vore belägna inom samma område, och då anstaltens tomtområden å Viebäck, vars avskilda läge visat sig ur många synpunkter lyckligt, erbjöde goda byggnadsplatser, hade styrelsen icke hyst någon tvekan att dit förlägga ett tredje vårdhem.

En allmänt gjord erfarenhet hade bekräftat, att flickor icke kunde — såsom minderåriga av mankön — fostras i stora avdelningar, och ansåge styrelsen fortfarande det för fostringsarbetet å ett vårdhem av ifrågavarande art vara gynnsammast, om hemmet ej behöfde vara större än att högst 12 skyddslingar kunde mottagas där. Styrelsen hade dock efter noggrant överbäggande kommit till den övertygelsen, att det ur flere synpunkter bleve nödigt att anordna ett tredje hem för ett något större elevantal än det nuvarande. Sattes maximitalet till 18, vore det styrelsens förvissning, att arbetet icke därigenom skulle behöva lida i kvalitativt hänseende, under förutsättning att, på sätt styrelsen efter vunnen erfarenhet ansåge nödvändigt, enrumssystemet bleve genomfört, vilket enhälligt anbefalldes av auktoriteter på ifrågavarande område, och därjämte möjlighet bereddades att beträffande vissa rum anordna en särskilt effektiv bevakning.

Enligt approximativ beräkning skulle ett nybyggt hem för 18 elever, anordnat efter enrumssystemet, betinga en kostnad, ej understigande 65,000 kronor, och ett hem för 12 elever inemot 50,000 kronor, vadan sålunda ett större hem bleve proportionsvis billigare.

Med byggande av ett större hem skulle också vinnas den fördelen, att man icke så snart som eljest vore fallet komme att stå inför nödvändigheten att bygga ytterligare ett hem och till detta skaffa kompetenta fostrarekrafter. Det ville synas, som om domstolarna på sista tiden börjat att i större utsträckning än förut begagna möjligheten att ersätta fängelsestraff med tvångsuppfostran. Under vartdera av åren 1910—1914 hade å Viebäck mottagits följande antal nya elever, nämligen 7, 7, 9, 8, 8, medan däremot redan under första halvåret 1915 ankommit 11 nya skyddslingar. Vid de nuvarande hemmen hade för närvarande, trots de därmed förbundna olägenheterna, måst mottagas ett något större antal elever än hemmen från början varit avsedda för, varför, då det nya hemmet bleve färdigt, några elever komme att omedelbart överflyttas dit. På behovet av nya platser inverkade också det förhållandet, att vistelsen å hemmet numera ansetts böra utsträckas till inemot 3 år.

Styrelsen tilläte sig även att i detta sammanhang omnämna, att fattigvårdslagstiftningskommittén enligt till styrelsen avlåten skrivelse ställt i utsikt behovet av ytterligare ökning av elevplatserna i samband med eventuell möjlighet att utbyta jämväl ådömt straffarbete under högst 6 månader mot tvångsuppfostran.

Det tredje hemmet borde efter styrelsens uppfattning, med tagen hänsyn jämväl till skydd mot eldfara, byggas av sten, i synnerhet som detta icke under nuvarande förhållanden komme att väsentligen förhöja byggnadskostnaden. I hemmet skulle inrymmas utom samlingssal, arbetssal, matsal, kök, rum för föreståndarinna och biträden, 18 enskilda sovrum samt, om den beräknade byggnadssumman

[23.] det medgåve, några gästrum i vindsavdelningen, avsedda bland annat för förutvarande skyddslingar, som emellanåt gjorde besök i hemmet.

Utgångspunkten för en ekonomisk uppgörelse borde nu såsom förut vara den, att statsverket vidkändes samtliga kostnader för hemmets upprätthållande. Sina kalkyler uppgjorde diakonissanstalten utan någon annan beräknad inkomst för anstalten än den sedvanliga ersättningen för de vid hemmet anställda personliga krafterna och för de direkta omkostnaderna därstädes, samt hyresersättning, beräknad med hänsyn till anläggningskostnaden.

Som ovan nämnts hade anläggningskostnaden för det nya hemmet efter nuvarande byggnadspriser beräknats till 65,000 kronor.

Att byggnadskostnaden bleve något högre än för Björkhaga berodde till en del på enrumssystemets genomförande. För det första hemmet hade ej erfordrats nybyggnad. Hyresbeloppet torde böra upptagas till 7 procent å byggnadssumman eller 4,550 kronor. Vad bränsle och belysning samt inventarier och telefon vidkomme hade styrelsen med hänsyn till de hittillsvarande utgifterna för dessa ändamål, vilka för bränsle och belysning väsentligen överstigit den beräknade ersättningen, ansett att ersättningen icke borde sättas lägre än 1,000 kronor.

Med hänsyn till det nya hemmets storlek hade upptagits ett biträde mer än å de nuvarande. Till lön och underhåll åt föreståndarinnan och biträden hade såsom hittills beräknats 800 kronor för varje.

I fråga om ersättning i händelse av uppsägning från statens sida m. m. torde beträffande det nya hemmet böra i tillämpliga delar gälla vad Kungl. Maj:t i nådigt beslut den 16 juni 1906 föreskrivit i avseende å det första hemmet å Viebäck.

Styrelsen beräknade, att det nya hemmet skulle kunna begynna sin verksamhet snarast möjligt efter ingången av år 1917.

Såsom av det ovanstående framginge, hade de verkliga utgifterna för bränsle och belysning vid de nuvarande hemmen visat sig överstiga den därför utgående ersättningen, varför denna för vartdera av de nuvarande båda hemmen behövde höjas från 300 kronor till 750 kronor.

Med stöd av vad sålunda anförts har styrelsen anhållit, att till täckande av kostnader av beskaffenhet att böra bestridas från nu ifrågasvarande anslag måtte anvisas

dels för det föreslagna tredje hemmet följande belopp, nämligen:

i hyresersättning	kronor 4,550: —
för bränsle, belysning, inventarier, telefon m. m.	» 1,000: —
i bidrag till lön och underhåll åt föreståndarinna och	
2 biträden	» 2,400: —

eller sålunda tillhopa kronor 7,950: —,

dels ock för de nuvarande hemmen, förutom det belopp 8,600 kronor, varmed anslaget för närvarande utgår, ytterligare 900 kronor eller inalles 9,500 kronor.

I det utlåtande, som Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län avgivit över nu ifrågavarande framställning, hänvisar befallningshavanden till en början till vad den i ämnet yttrat i sin förutnämnda skrivelse den 7 april 1915 samt fortsätter därefter:

[23.]
Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Jönköpings
län i utlåtande
den 26 novem-
ber 1915.

För närvarande utgjorde antalet minderåriga kvinnliga förbrytare å de bägge skyddshemmen å Viebäck 30, vilket vore det största antal, som hittills förekommit. Då vartdera av dessa hem voro avsett för allenast 12 skyddslingar samt hemmen sålunda för närvarande vore överbelagda, tillstyrkte befallningshavanden livligt, att ett nytt skyddshem för ändamålet anordnades.

På sätt styrelsen för diakonissällskapet anfört, torde det ur flera synpunkter vara lämpligt, att jämnväl det nya hemmet uppfördes vid Viebäck. Sålunda torde genom samtliga skyddshemmens förläggande på en plats kostnaden för verksamhetens upprätthållande bliva lägre än om skyddshemmen förlades å skilda orter i landet. Genom den ifrågasatta nybyggnadens uppförande i detta län vunnas även, att verksamheten komme att lyda under en tillsynsmyndighet, vilket icke skulle bliva fallet, om ett nytt skyddshem uppfördes inom ett annat län av riket.

Av skäl, som styrelsen anfört, hemställde befallningshavanden, att det nya hemmet uppfördes av sten och anordnades för 18 skyddslingar efter enrumssystemet. Då inredningen av hemmet vore av synnerlig vikt för den tvångsuppföstran, som skulle där meddelas, samt hänsyn därvid borde tagas, bland annat, till angelägenheten av att rymning från hemmet i möjligaste mån förebyggdes, ansåge befallningshavanden, att ritningarna till hemmet borde granskas och godkännas av vederbörlig myndighet före dess uppförande.

Efter den nya byggnadens uppförande syntes densamma såsom ändamålsenligare inrättad än de övriga hemmen böra genast beläggas med åtminstone tolv skyddslingar, vilket antal ansåges vara det normala på ett skyddshem. Då därigenom antalet elever syntes kunna å något av de övriga skyddshemmen under de närmaste åren nedgå under tolv, kunde det förefalla som om fostrarepersonalen å detta hem skulle kunna minskas och statens utgifter därför kunna nedbringas; men, enligt vad befallningshavanden inhämtat från Viebäck, skulle, även om antalet skyddslingar å ett skyddshem nedginge till omkring sex, fortfarande där behövas en föreståndarinna med ett biträde.

I övrigt hade befallningshavanden icke något att erinra emot styrelsens föreliggande förslag.

På sätt jag förut haft tillfälle att omnämna, har fattigvårdslagstiftningskommittén i sitt nyligen avgivna betänkande framlagt förslag om utsträckt användning av tvångsuppföstringsförfarandet. Då det för avgörande av nu föreliggande fråga torde vara av vikt att veta, huru kommittén tänkt sig, att det ökade behov av anstaltsplatser för minderåriga kvinnliga förbrytare, som en dylik lagändring måste föra med sig, borde på lämpligaste sätt tillfredsställas, anhåller jag att, innan jag går att uttala mig om min egen ställning till nu föreliggande anslagsspörsmål, i korthet redogöra för vad kommittén yttrar i denna del. Det heter därom i kommittébetänkandet (s. 92):

Fattigvårdslagstiftningskommittén.

[23.]

Då de anordningar, som hittills träffats för uppfostran av minderåriga förbrytare av kvinnkön, syntes hava fyllt sitt ändamål och det på grund därav framstode som önskligt, att uppfostringsarbetet även i fråga om dem, som förskyllt straffarbete i högst 6 månader, ombesörjdes av diakonissällskapet, hade kommittén till sällskapets styrelse avlåtit en skrivelse med förfrågan, huruvida sällskapet kunde vara villigt att åtaga sig en dylik uppgift samt huru i sådant fall detta arbete enligt styrelsens mening lämpligen kunde genomföras, och hade kommittén därvid angivit, att högst 12 anstaltsplatser krävdes för dessa till straffarbete i högst 6 månader dömda.

I anledning av denna framställning hade sällskapets styrelse meddelat kommittén att, då ingen väsentlig karaktärsåtskillnad torde finnas mellan den av kommittén omnämnda kategorien och de elever, för vilka de nuvarande hemmen vore avsedda, styrelsen vore villig att, i den mån plats kunde beredas, å Viebäck mottaga elever av den i kommitténs skrivelse omnämnda kategorien. Styrelsen hade därvid tillika uppgivit, att styrelsen, i anledning av förutnämnda förfrågan från chefen för justitiedepartementet om utvidgande med hänsyn redan till den nu gällande lagstiftningen av verksamheten vid Viebäck med ett tredje hem, på sätt förut uppgivits, erbjudit sig att å Viebäck uppföra ett hem för högst 18 elever; och hade styrelsen erinrat, att möjligheten att mottaga de elever, kommittén ifrågasatt, bleve i väsentlig mån beroende på, i vilken omfattning de två gamla och det tredje nu föreslagna hemmet komme att upptagas av de elever, för vilka de egentligen vore avsedda, samt att, om de elever, kommitténs skrivelse avsåge, komme att uppgå till något större antal, det torde bliva nödigt att för ändamålet uppföra ett fjärde hem, för vilket plats å Viebäck kunde beredas.

Det av diakonissällskapet gjorda erbjudandet att övertaga uppfostringsarbetet även med sådana unga kvinnor, som enligt den föreslagna utvidgningen av 5 kap. 3 § strafflagen skulle komma i fråga att insättas i allmän uppfostringsanstalt, syntes kommittén erbjuda den bästa möjliga lösning av förevarande fråga. Enligt kommitténs uppfattning vore de av sällskapet redan anordnade hemmen inrättade och ledda på ett sätt, som gäve de bästa möjligheter för ett gott resultat, och de rörande verksamheten framlagda siffrorna bestyrkte också framgången av uppfostringsarbetet. Vad beträffade det av sällskapet föreslagna sättet för anordnande utav ett nytt hem, funne kommittén det nya hemmet, uti vilket särskilda säkerhetsanordningar skulle komma att vidtagas, kunna fylla den uppgift, som hemmet skulle få jämväl i fråga om de till straffarbete dömda. Spörsmålet om den ersättning, staten borde lämna för vården, torde komma att prövas i samband med frågan om avhjälpande av nu föreliggande brist på anstaltsplatser, vadan kommittén ej ansett sig böra ingå på frågan härom.

Departements-
chefen.

Frågan om vidtagande av åtgärder för anskaffande med det snaraste av ökat antal anstaltsplatser för till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnliga förbrytare är värd synnerligt beaktande. Antalet dylika förbrytare synes vara i hastig tillväxt. Under det att medeltalet å nu befintliga skyddshem nyintagna skyddslingar under åren 1905—1914 varit 6.1 per år, har antalet av dem, som intagits under år 1915, varit synnerligen stort och redan under första halvåret, på sätt förut nämnts,

utgjort 11. Enligt mig meddelade upplysningar utgjorde elevantalet [23.] — de, som varit överlämnade till enskild vård och tillsyn eller anställda i tjänst eller yrke, därvid ej medräknade — vid slutet av år 1905 1, år 1906 5, år 1907 9, år 1908 10, år 1909 14, år 1910 17, år 1911 17, år 1912 17, år 1913 23, år 1914 25 och år 1915 31 eller således 7 flera än det antal av 24, för vilket de båda nuvarande hemmen äro beräknade. Då det på grund av den starka tillströmningen av elever under sistlidna års förra hälft befanns omöjligt att mottaga alla, för vilka inträde begärdes, har diakonissällskapets styrelse, enligt vad jag inhämtat, sett sig föranlåten att hos länsstyrelserna göra hemställan därom, att flera elever ej måtte sändas till hemmen. Denna hemställan har haft den verkan, att under 1915 års senare hälft blott 3 elever blivit ditsända. Av vad nu sagts framgår, hur oavvisligt det är, att åtgärder snarast möjligt vidtagas för att tillgodose det behov av ytterligare tillfälle till tvångsuppfostran för minderåriga kvinnliga förbrytare, som redan förefinnes och än ytterligare är att vänta.

Såväl ur ekonomisk som övriga synpunkter synes mig det av styrelsen för diakonissällskapet framlagda förslaget till avhjälpande av nu föreliggande brist på anstaltsplatser innebära den för staten mest ändamålsenliga lösning av förevarande fråga. Kostnaderna för det föreslagna nya skyddshemmets uppförande och den i förhållande till denna satta hyressumman må visserligen synas höga, särskilt vid jämförelse med de hyror, som beräknas för de båda nuvarande hemmen. Mot de gjorda beräkningarna torde dock i betraktande av det nya hemmets storlek och byggnadssätt samt den betydliga prisstegring på byggnadsmaterial och arbetskraft, som under senare år inträtt, ej kunna göras några berättigade anmärkningar. I likhet med Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län håller jag dock före, att ritningarna till den planerade nya byggnaden böra, innan de fastställas till utförande, underkastas granskning av den sakkunniga myndighet, Kungl. Maj:t bestämmer. För den händelse det nya hemmet blir färdigt först någon tid in på år 1917, torde hyra för detsamma böra utgå först från den tidpunkt, från vilken det blir i skick att kunna användas för sitt ändamål.

Vad därefter angår de belopp, varmed diakonissällskapets styrelse begärt ersättning för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid såväl det nya som de båda nuvarande hemmen, torde ej heller mot dem kunna med skäl riktas några anmärkningar. De höjningar styrelsen föreslagit i de belopp, som för nu nämnda ändamål beräknats för de nuvarande hemmen, äro visserligen stora. Men då, enligt mig tillhandakomna upplysningar, utgifterna för enbart bränsle och belysning under de senare

[23.] åren icke kunnat — alldeles frånsett därunder gällande krigstidspriser — begränsas till de belopp, vartill enligt styrelsens förslag ersättningen för samtliga nu ifrågakarande utgifter för de nuvarande båda hemmen bör beräknas för år 1917, har jag ej ansett mig kunna föreslå någon nedsättning i den gottgörelse, varom styrelsen i denna del hemställt.

Förevarande anslag skulle således, under förutsättning att det föreslagna tredje skyddshemmet kommer till stånd och blir färdigt att tagas i bruk för sitt ändamål med ingången av år 1917, behöva höjas från dess nuvarande belopp, 8,600 kronor, med 8,850 kronor till 17,450 kronor.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till hyresersättning för anstalt, där minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, mottagas till uppfostran, ävensom gottgörelse för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till avlöning åt personal för anstaltens skötsel å *extra stat* för år 1917 bevilja ett belopp av kronor 17,450.

5. Bispisning och beklädnad m. m. åt elever vid uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare.

[24.] Det andra av de båda anslag, som hava avseende å uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare, skall bereda medel till fullgörande av statens skyldighet, enligt de med diakonissanstalten ingångna överenskommelser, att för varje å de båda nuvarande hemmen intagen elev erlägga 1 krona per dag för bispisning, beklädnad, läkar- och sjukvård m. m. samt för varje avgående elev gottgöra anstalten med 100 kronor för hennes utrustning vid utskrivningen. Från samma anslag skall, enligt av Kungl. Maj:t den 23 april 1909 meddelad föreskrift, jämväl bestridas dels den ersättning av högst 75 öre för dag, som diakonissanstalten enligt Kungl. Maj:ts medgivande nyssnämnda dag är berättigad att uppbära för en var sådan elev, som anstalten kan hava enligt 4 § i 1902 års lag angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran överlämnat till enskild vård och tillsyn eller anställt i tjänst eller yrke, dels ock gottgörelse till anstalten för den transportkostnad, den kan hava haft till följd av i nyssnämnda avseenden vidtagna åtgärder.

Bispisning
och bekläd-
nad m. m. åt
elever vid
uppfostrings-
anstalt för
minderåriga
kvinnliga för-
brytare.

(Extra anslag.)

Anslaget i fråga, som är av förslagsanslags natur, är i innevarande [24.] års riksstat upptaget till 9,000 kronor.

Beträffande den till diakonissanstalten utgående gottgörelse av beskaftenhet att skola bestridas från nu förevarande anslag har styrelsen för svenska diakonissällskapet i sin förutnämnda underdåniga skrivelse av den 25 oktober 1915 ej föreslagit någon ändring, så vitt angår den nu utgående dagersättningen per elev av 1 krona respektive 75 öre. Däremot har styrelsen under hänvisning till den under senare åren på området inträdda prisstegringen yrkat, att statens gottgörelse till diakonissanstalten för varje utskriven elevs utrustning måtte höjas från 100 till 125 kronor.

Styrelsen för svenska diakonissällskapet.

Jämväl till styrelsens framställning i denna del har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län i sitt förutberörda utlåtande av den 26 november 1915 yrkat bifall.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län.

Då jag vid behandlingen av förra årets statsverksproposition anmälde nu föreliggande anslagskrav, utgick jag från ett årligt medeltal skyddslingar å de både hemmen av omkring 24 samt en årlig utskrivning av 4 elever, vartill kom ett mindretal elever, som lämnats till enskild vård. Då det gäller att för år 1917 beräkna de kostnader, som äro avsedda att bestridas från förevarande anslag, torde man — under förutsättning att det under närmast föregående punkt föreslagna tredje skyddshemmet kommer till stånd inom avsedd tid — med stöd av vad förut anförts angående den särskilt under sista året inträdda stegringen i antalet av till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnliga förbrytare icke böra räkna med ett mindre elevantal å samtliga hemmen än 36 för år. Antalet skyddslingar, som kunna beräknas komma under år 1917 utskrivas, torde kunna uppskattas till åtminstone 6. Vidare torde antalet sådana elever, som anstalten kan hava överlämnat till enskild vård och tillsyn eller anställt i tjänst eller yrke, enligt av mig inhämtade upplysningar kunna sättas till 3 för helt år räknat.

Departementschefen.

Med dessa siffror som utgångspunkt och under förutsättning att, såsom jag anser skäligt, kostnaden för utrustning för utskriven elev, på sätt styrelsen för diakonissällskapet föreslagit, sättes till 125 kronor, torde de kostnader, för vilkas bestridande förevarande anslag är avsett, kunna beräknas på följande sätt:

[24.]	36 elever à 1 krona per dag	kronor 13,140: —,
	3 » » 75 öre » »	» 821: 25,
	utrustning för 6 utskrivna elever à 125 kronor »	750: —.
	Summa kronor 14,711: 25.	

Det sålunda erhållna beloppet torde med hänsyn jämväl till ovan nämnda med elevers lämnande till enskild vård och tillsyn eller anställande i tjänst eller yrke förenade transportkostnad lämpligen böra avrundas uppåt till 15,000 kronor.

I anledning härav får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till gottgörande av bespisning, beklädnad, läkar- och sjukvård m. m. åt minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande mottagits vid allmän uppfostringsanstalt, ävensom utrustning vid elevs utskrivning från anstalten å *extra stat* för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av kronor 15,000.

G. Diverse.

1. Ålderstillägg, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ... kronor 80,000.

2. Extra lönetillägg.

[25.]
Extra löne-
tillägg.
(Extra anslag.)

Under senare år hava av anledning, som chefen för finansdepartementet förut denna dag uppgivit, för beredande åt vissa statens ämbetsmän och betjante av extra lönetillägg, under vederbörande huvudtitlar uppförts särskilda belopp såsom förslagsanslag. På sätt nämnda departementschef jämväl anfört, torde böra i 1917 års stat uppföras anslag för sagda ändamål även för år 1916, dock vad andra huvudtiteln angår, med ett från 5,500 till 4,500 kronor minskat belopp. Anledningen till att en dylik nedsättning av anslaget kunnat ske är den, att av tre notarier i Svea hovrätt, som förut kvarstått på gammal stat och varit berättigade till extra lönetillägg från nu förevarande anslag, en erhållit avsked från sin befattning, en annan övergått på ny stat samt den tredje blivit överflyttad på indragingsstat.

Under hänvisning i övrigt till vad chefen för finansdepartementet

i denna fråga anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [25.]

att för beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag angivna grunder, av extra lönetillägg för år 1916 åt vissa tjänstemän och betjante i ämbetsverk under justitiedepartementet å *extra stat* för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av..... kronor 4,500.

3. Rese- och traktamentspenningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag*..... kronor 15,000.

4. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 65,000.

5. Till bestridande av kostnaderna för Svensk författningssamling, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 70,000.

6. Tryckningskostnader.

För utjämnande av huvudtitelnslutsumma plägar beloppet av det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget för tryckningskostnader — beräknat till 30,000 kronor — årligen underkastas någon jämkning. Ut i årets riksstat är detta anslag bestämt till 29,999 kronor. I berörda syfte torde det för år 1917 böra fastställas till 29,968 kronor.

[26.]
Trycknings-
kostnader.

(Ordinarie
anslag.)

Jag föreslår alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, till jämnande av huvudtitelnslutsumma, sänka det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader, som icke skola av andra medel gäldas, från kronor 29,999
med 31 kronor till » 29,968.

7. Jordregistren.

Enligt den av lantmäteristyrelsen avgivna redogörelse för arbetet med uppläggande av jordregister under tiden den 1 november 1914— den 31 oktober 1915 hava under sagda tid i jordregistret för riket utom Kopparbergs län införts 23,265 jordeboksenheter med tillhopa [27.]

Jordregistren.
(Extra anslag.)

[27.] 162,483 registernummer; motsvarande siffror för närmast föregående redogörelseår voro 29,586 och 176,542. Särskilt förordnade lantmätare hava varit anställda vid arbetet tillhopa 410.3 månader mot 445.7 månader föregående redogörelseår, båda åren med bortseende från Kopparbergs län. I nämnda län hava under sista redogörelseåret i jordregistret införts 10,399 jordregisterenheter med 19,126 registernummer; särskilt förordnade lantmätare hava därstädes varit anställda sammanlagt 97.1 månader. Föregående redogörelseår omfattade arbetet i Kopparbergs län 7,231 enheter med 11,893 registernummer, och under 54.5 månader voro särskilda lantmätare förordnade att biträda vid arbetet.

Arbetsprodukten ställer sig, av dessa siffror att döma, för sista redogörelseåret icke fullt så gynnsam som för närmast föregående år. Framhållas må emellertid, att vid sidan av införandet i jordregistret av nya jordeboksenheter pågått komplettering av förut upprättade jordregisterstommar samt att detta arbete, som på grund såväl av sin egen beskaffenhet som av meddelade föreskrifter beträffande jordregisterarbetets ledning kommer att taga jämförelsevis allt mera tid ju längre arbetet i sin helhet pågått, till väsentlig del lär förklara nedgången i arbetsprodukten utom vad angår Kopparbergs län, där kompletteringsarbete hittills förekommit allenast i mycket ringa omfattning.

Vid slutet av oktober 1915 hade införts i jordregistret för riket utom Kopparbergs län 131,858 jordeboksenheter och i jordregistret för nämnda län 18,726 jordregisterenheter. Innan jordregistren för hela riket bliva färdiga, återstå att i dem införa ytterligare omkring 10,200 jordeboksenheter och 11,200 jordregisterenheter, sistnämnda antal i jordregistret för Kopparbergs län och jordeboksenheterna i jordregistret för riket i övrigt. En avsevärd del av arbetet torde dock hava medhunnits de två sista månaderna av år 1915. Arbetet med jordregisters uppläggande har slutförts för Gottlands län. För Kronobergs och Blekinge län har uppläggandet av stommar fullbordats. Intill utgången av år 1915 beräknas sistnämnda del av arbetet hava fullbordats även för Kalmar och Hallands län. Beträffande övriga län lär uppläggandet av stommar kunna medhinnas under förra hälften av år 1916 för flertalet och i huvudsak före samma års slut för de återstående, dock med undantag för vissa socknar, för vilka detsamma av särskilda orsaker synts böra tillsvidare anstå.

Huru snart fullständig komplettering av jordregisterstommarna kan hava skett, är däremot icke möjligt att för närvarande med någon större grad av säkerhet beräkna. Härför fordras nämligen även, att granskningen hos domhavandena slutförts, och ehuru resultatet av denna

granskning, vad arbetsmängden angår, kan sägas för sista året vara i stort sett tillfredsställande, återstår dock sådant arbete ännu för nära halva antalet jordeboksenheter i riket utom Kopparbergs län och för så gott som hela sistnämnda län. Härtill kommer risken, att arbetet kan komma att eftersättas i en eller annan enstaka domsaga, så att därigenom tidpunkten, då arbetet i sin helhet är färdigt, varder ytterligare framskjuten. [27.]

Av det reservationsanslag å 800,000 kronor, som 1914 års senare riksdag beviljade till fortsättande och avslutande av arbetet å inrättande av jordregister för landsbygden, beräknades ursprungligen 300,000 kronor för vartdera av åren 1915 och 1916 samt återstående 200,000 kronor för år 1917. För år 1915 anvisades 300,000 kronor, men i Kungl. Maj:ts proposition till 1915 års riksdag angående statsverkets tillstånd och behov frångicks nämnda beräkning så till vida, att för år 1916 äskades anvisande av allenast 250,000 kronor. Anvisningen för innevarande år blev också begränsad till sistnämnda belopp. Med hänsyn till vad jag ovan anfört om jordregisterarbetets nuvarande ställning, och enär å de belopp, som av riksdagen för tiden till och med år 1915 anvisats för inrättande av jordregister, uppkommit en behållning, som enligt approximativ beräkning uppgår till omkring 83,000 kronor, finner jag mig icke böra nu ifrågasätta, att av återstoden av det beviljade anslaget eller 250,000 kronor mera än 175,000 kronor anvisas för år 1917, utan torde återstående 75,000 kronor böra reserveras för att möta det behov av medel till täckande av utgifter för jordregisterarbetet, som kan uppkomma under år 1918.

Jag hemställer alltså att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att av det till fortsättande och avslutande av arbetet å inrättande av jordregister för landsbygden av 1914 års senare riksdag beviljade reservationsanslag å 800,000 kronor å *extra stat* för år 1917 anvisa..... kronor 175,000.

8. Fastighetsregister för stad.

[28.]
Fastighets-
register för
städer och
därmed jäm-
förliga sam-
hällen.
(Extra anslag.)

I underdånig skrivelse den 3 maj 1904 anhöll lagberedningen — under erinran att i följd av inträdda ändrade förhållanden i fråga om jordbeskattningen erfordrades uppläggandet av nya jordeböcker — att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke åt det arbete, som av denna anledning påkallades, kunde givas sådan omfattning, att därvid behovet av ett ändamålsenligt underlag för fastighetsbokföringen bleve tillgodosett.

Jordregister-
kommittéer.

Vid underdånig föredragning den 30 september 1904 av berörda skrivelse förordnade Kungl. Maj:t särskilda kommitterade att verkställa utredning, huruvida åt de uppgifter angående fastighetsförhållandena, vilka för närvarande skulle upptagas i jordeboken, kunde givas den omfattning och i övrigt sådan anordning, att därigenom bereddes jämväl ett ändamålsenligt underlag för fastighetsbokföringen. Den 20 november 1905 avgåvo dessa kommitterade betänkande med förslag till förordning angående jordregister. I den till 1908 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att under andra huvudtiteln på extra stat bevilja medel för inrättande av jordregister i huvudsaklig överensstämmelse med kommitterades förslag med däruti vid omarbetning inom justitiedepartementet gjorda ändringar och i enlighet med de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades. Detta förslag bifölls av riksdagen och den 13 juni 1908 utfärdade Kungl. Maj:t förordning angående jordregister.

Jordregistren skola föras allenast för landsbygden. I avseende å städerna hade kommitterade under erinran, hurusom enligt gällande bestämmelser uppgifter angående städernas fastighetsförhållanden icke upptoges i kronans jordebok, förklarat sig anse det dem lämnade uppdrag icke omfatta verkställande av utredning, huruvida städernas tomtar och jordar skulle kunna i ett jordregister så upptagas, att detta kunde tjäna såsom underlag för städernas fastighetsböcker. Omförmälda förslag avsåg i överensstämmelse med denna uppfattning ej registerföring av fastigheter i stad, och förslaget gick jämväl ut från, att sådana orter å landsbygden, för vilka funnes tomtindelning såsom för stad, under vissa förutsättningar skulle komma att undantagas från upprättande av jordregister enligt de för landsbygden meddelade bestämmelser.

Vid 1906 års riksdag väcktes inom andra kammaren av herr K. E. von Geijer m. fl. en motion angående utredning i fråga om jordregister för städerna och därmed jämförliga orter. Här anfördes, att den huvudsakliga anledningen till att kommitterades uppdrag ej utsträckts till städerna givetvis legat däruti, att städerna, vilka i regel saknade särskilda jordeböcker, redan hade specialiserade fastighetsböcker, men att det för en var, som haft med städernas fastighetsförhållanden att göra, torde vara klart, att det vore av den största vikt, särskilt om fastighetsböckerna skulle erhålla karaktären av huvudurkunder för fastighetsrätten, att man även för städerna finge ett för ändamålet användbart, fullt tillförlitligt underlag för fastighetsbokföringen, varigenom den oreda, som i ett stort antal städer rådde i synnerhet beträffande de ej i tomter indelade områdena, i väsentlig mån syntes kunna undanröjas, liksom också de svårigheter bleve avhjälpta, som för närvarande förekomme, när område utlades till tomt eller flyttades från land till stad.

Vad sålunda anförts syntes enligt motionärernas åsikt i tillämpliga delar gälla även sådana orter å landet, för vilka tomtindelning funnes såsom för stad, i de fall, då de enligt kommitterades förslag skulle komma att undantagas från upprättande av jordregister efter de för landsbygden meddelade bestämmelser.

Under framhållande att för upprättande av förslag till sådant underlag för fastighetsbokföringen m. m. i städer och vissa med städer jämförliga orter erfordrades, med hänsyn till de i olika städer rådande skiljaktiga förhållanden, åtskilliga förberedande undersökningar, hemställde därför motionärerna, bland annat, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke tomter och jordar i städerna och vissa med städer jämförliga orter skulle kunna i ett jordregister så upptagas, att detta kunde tjäna såsom ett lämpligt underlag för fastighetsbokföringen.

I avgivet utlåtande framhöll vederbörande utskott, att utskottet hölle före, att, därest det befunes vara av behovet påkallat och lämpligt att för landsbygden inrätta sådant jordregister, som av kommitterade föreslagits, varom utskottet dock för det dåvarande ansåge sig sakna anledning uttala sig, skäl förefunnes att även för städerna, särskilt vad de i tomter ej indelade områdena anginge, åstadkomma ett liknande underlag för städernas fastighetsböcker, och ansåge utskottet likaledes, att för ernående härav särskilda förberedande undersökningar i en del fall kunde vara av nöden. Då emellertid, efter vad det ville synas, lagberedningen på sitt program upptagit frågan om förändrat fastighets-

[28.] bokssystem, samt förslag till lösningen av denna fråga säkerligen komme att avse icke endast landsbygden utan jämväl stadssambällen, kunde det enligt utskottets åsikt också förutsättas, att Kungl. Maj:t utan framställning från riksdagen låte verkställa de utredningar och förberedande undersökningar, som för frågans lösning jämväl beträffande städerna kunde erfordras. Enligt utskottets åsikt förefunnes sålunda icke under förhandenvarande förhållanden skäl för riksdagen att hos Kungl. Maj:t påkalla sådan utredning, som motionärerna föreslagit.

På grund av det anförda hemställde utskottet, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Detta blev även riksdagens beslut.

I underdånig skrivelse den 31 december 1907 framhöll därefter lagberedningen, att ett underlag, motsvarande det för landet föreslagna, även erfordrades för fastighetsbokföringen i städerna och att numera, särskilt genom den nya lagen angående stadsplan och tomtindelning, förutsättningar för upprättande av en enhetlig ordning i sådant hänseende kommit till stånd. Lagberedningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t täcktes gå i författning om utarbetande av föreskrifter angående registerföring av fastigheter i stad, motsvarande det föreslagna jordregistret för landet.

*Fastighets-
register-
kommittén.*

Vid frågans behandling i statsrådet den 15 maj 1908 yttrade dåvarande chefen för justitiedepartementet, att han lika med lagberedningen ansåge uppenbart, att för fastighetsbokföringen i städerna erfordrades ett underlag, motsvarande det för landet föreslagna. Utarbetandet av förslag till ett sådant underlag syntes lämpligast böra uppdragas åt särskilda kommitterade, men borde dessas uppdrag ej inskränkas till det ovan angivna, utan syntes de jämväl böra erhålla i uppdrag att utreda, i vilken omfattning de föreskrifter, som komme att meddelas angående registerföring i städerna, borde vinna tillämpning beträffande sådana orter å landsbygden, för vilka funnes tomtindelning såsom för stad.

I överensstämmelse därmed uppdrog genom beslut sistnämnda dag Kungl. Maj:t åt särskilda kommitterade — fastighetsregisterkommittén — att dels utarbeta förslag till föreskrifter angående registerföring av fastigheter i stad dels ock utreda, i vilken omfattning dessa föreskrifter borde vinna tillämpning jämväl å sådana orter å landsbygden, för vilka funnes tomtindelning såsom för stad.

*Kommitténs
författnings-
förslag.*

Fastighetsregisterkommittén avgav den 30 september 1911 sitt betänkande, innefattande förslag till förordning angående fastighets-

register för stad, till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister ävensom till vissa andra författningar. Enligt förstnämnda förslag skulle för varje stad finnas ett fastighetsregister upplagt med ledning av registerkarta, vilken skulle grundas å mätning efter siffermetoden (triangelmätning), så vitt ej användande av grafisk metod i särskilda undantagsfall av Kungl. Maj:t medgäves. Med särskilt tillstånd kunde också en karta av mera anspråkslös beskaffenhet, kallad översiktskarta, till en viss tid få tjäna som grundval för registerverket. Regeln var emellertid, att för varje stad skulle upprättas en på triangelmätning grundad registerkarta. Denna karta skulle alltid upprättas av lantmätare likasom ock de viktigaste av de övriga åtgärder, som skulle föregå själva registrets uppläggande, enligt förslaget i allmänhet skulle verkställas av lantmätare. Före registerkartans upprättande skulle för varje särskild stad frågan om rågångarna mellan stadens område och angränsande mark vara i laga ordning behandlad. Vidare skulle, i den mån gränserna omkring de särskilda fastigheterna inom det område, som icke inginge i tomtindelning, ej förut blivit i laga ordning bestämda, lantmätaren företaga förrättning för sådant ändamål i samband med registerkartans upprättande; då dylik förrättning hölles, skulle gränserna i därför stadgad ordning även utstakas å marken.

De för stad föreslagna föreskrifterna skulle, där Kungl. Maj:t därom förordnade, äga motsvarande tillämpning i avseende å köping ävensom å annat samhälle, för vilket på grund av hittills gällande föreskrifter byggnadsstadgan för rikets städer skulle tillämpas eller sådant förordnande meddelats, som avsåges i 36 § andra stycket av lagen angående stadsplan och tomtindelning.

I ett av kommittén framlagt förslag till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister funnos upptagna föreskrifter av innehåll att i stad fastighetsregister skulle uppläggas och föras på stadens bekostnad; att dock staden skulle äga att såsom bidrag till de med registrets uppläggande förbundna kostnader efter ty Kungl. Maj:t bestämde av statsmedel uppbära ett belopp av högst fyra kronor för hektar ej vatten-täckt mark, som skulle upptagas i registret; att vad sålunda stadgats för stad skulle äga motsvarande tillämpning beträffande köping eller municipalsamhälle, så vida fastighetsregister för samhället efter Kungl. Maj:ts förordnande skulle föras enligt de bestämmelser, som meddelades för stad; att det likväl icke skulle åligga stad under landsrätt, köping eller municipalsamhälle att svara för kostnaderna för de uppgifter, vilka för registret skulle lämnas av den, som förde fastighetsboken, eller av vederbörande häradsskrivare eller landskontor; samt att under de

[28.] villkor Kungl. Maj:t föreskreve förste lantmätaren i länet kunde vara registerförare för stad eller samhälle, som nu sagts.

Enligt de av kommittén föreslagna bestämmelser skulle vidare tryckta blanketter till fastighetsregistret och de i fastighetsregisterförordningen föreskrivna förteckningar tillhandahållas på allmän bekostnad och för utdrag av fastighetsregister, som fördes av person i stadens, köpingens eller municipalsamhällets tjänst, såsom bidrag till samhället till kostnaden för registerföringen erläggas lösen till registerföraren.

*Kommitténs
kostnads-
beräkningar.*

Fastighetsregisterkommittén har beträffande kostnaderna för fastighetsregistrering enligt de av kommittén föreslagna bestämmelser bland annat anfört:

Kommitterade hade under arbetena med upprättandet av förslaget till förordning angående fastighetsregister för stad städse haft för ögonen, att fastighetsregistret måtte kunna uppläggas och föras utan att kostnaderna därför bleve allt för betungande. Det oaktat hade kommitterade ej kunnat undvika att föreslå arbeten, som komme att kräva stora kostnader. Särskilt samlandet och bearbetandet av det material, som enligt förslaget borde läggas till grund för fastighetsregistret, komme att föranleda dryga kostnader, och även själva uppläggandet och förandet av registret kunde icke ske utan väsentliga kostnader. Frågan angående ungefärliga beloppet av dessa kostnader vore av stor betydelse. Först och främst vore det naturligtvis synnerligen angeläget att tillse, att kostnaderna icke bleve obehörigt höga i förhållande till det syfte man önskade vinna; och vidare vore kostnadsfrågan av vikt vid bedömandet av spörsmålet, vem som skulle vidkännas ifrågavarande kostnader.

Den ojämförligt största delen av kostnaderna fölle på arbetet med fastighetsregistrets uppläggande och förberedelserna därför.

Kostnaderna för dess förande bleve däremot tämligen obetydliga. Väl skulle alla förändringar beträffande fastighetsindelningen och särskilda fastigheters beteckning m. m. av registerföraren antecknas i registret, men detta arbete torde knappast i någon av rikets städer taga registerförarens hela arbetstid i anspråk. I de mindre städerna syntes berörda arbete kunna medhinnas på några timmar i månaden, och beträffande de medelstora städerna hölle kommitterade före, att registrets förande ej kunde komma att kräva mer än någon eller några timmars arbete i veckan.

Arbetet med fastighetsregistrets uppläggande bestode enligt förslaget, utom i uppgörande av vissa förteckningar över fastigheter, kartor

m. m., vilka i regel ej torde kräva några nämnvärda kostnader, huvudsakligen dels av lantmåterigöromål för bestämmande och utstakande av vissa rågångar och fastighetsgränser samt uppmätning och kartläggning av stadsområdet, dels av upprättande av vissa ägoförteckningar, tomtförändringslängd och förslag till fastighetsindelning, dels ock av uppläggande av tomtboken och jordeboken, vilka utgjorde fastighetsregistrets särskilda delar. Uppläggandet av tomt- och jordeboken kunde benämnas registreringsarbete i egentlig mening, under det lantmåterigöromålen och upprättandet av ägoförteckningarna m. m. avsåge att åstadkomma material för registreringsarbetet.

Av kostnaderna för dessa arbeten bleve mättnings- och kartläggningskostnaderna de största. De komme att betydligt överstiga summan av kostnaderna för övriga arbeten för registrets upprättande.

Beräkningen av mättningskostnaderna kunde icke bliva annat än i hög grad approximativ, även om synnerligen noggranna och tidsödande undersökningar verkställdes i de särskilda städernas kartarkiv. Därtill komme, att äldre kartors användbarhet för det ifrågavarande ändamålet i många fall uppenbarligen ej skulle kunna avgöras utan kontrollering medelst mätningar å marken. En dylik undersökning skulle för övrigt med stor sannolikhet ådagalägga, att kartmaterialet i stor utsträckning vore ganska otillfredsställande, där det ej under de senare åren blivit genom triangelmätningar försatt i ett tillförlitligt skick.

Kommitterade hade därför för erhållande av erforderliga utgångspunkter för sina beräkningar förskaffat sig upplysningar angående den utsträckning, i vilken triangelmätningar under de senare åren ägt rum eller för närvarande vore under utförande. Dessa upplysningar gäve vid handen, att triangelmätning och — inom planlagt område — även polygonmätning verkställdes eller inom ett eller annat år torde vara fullbordad i följande 20 städer nämligen: Stockholm, Södertälje, Norrtälje, Jönköping, Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Halmstad, Falkenberg, Göteborg, Lysekil, Lidköping, Kristinehamn, Filipstad och delvis Nyköping, Växjö, Gävle, Enköping och Västervik. Dessa städers sammanlagda areal vore i runt tal 33,700 hektar. Då kommitterade hade anledning antaga, att av denna areal omkring 3,000 hektar ej ingått i ovanberörda triangelmätningar, skulle man alltså kunna beräkna den triangelmätta arealen till i runt tal 30,700 hektar eller till nära 22 procent av städernas sammanlagda areal av 140,766 hektar. Angående berörda mättningsarbeten i ovannämnda städer hade kommitterade inhämtat, att noggranna detaljmätningar efter siffermetod därvid ägt rum

[28.] i de flesta städerna och till en omfattning, som man torde kunna beräkna till cirka 10 procent av samtliga svenska städers hela areal.

Kommitterade hava på av dem närmare angivna grunder approximativt beräknat kostnaderna för mätning efter siffermetoden av städernas efter sådan metod ej uppmätta områden till ett utjämnat belopp av 2,350,000 kronor samt anförde vidare:

Kostnaden dels för bestämmande och utstakande av vissa rågångar och fastighetsgränser och dels för upprättande av de kartkopior, ägoförteckningar och andra lantmåterihandlingar, för vilka arvode ej ingått i mätningenskostnaden, torde uppgå till omkring femton procent av mätningenskostnaderna. Vid beräkningen av kostnaderna för dessa göromål vore emellertid att taga hänsyn jämväl till de arealer, som redan undergått triangelmätning, resp. polygon- och detaljmätning, eller sålunda till städernas hela sammanlagda område av olika slag om cirka 140,000 hektar. För detta område skulle mätningenskostnaderna enligt kommitténs beräkningsgrunder utgöra i runt tal 2,772,000 kronor. Till förenämnda femton procent härav eller 415.800 kronor torde emellertid för oförutsedda utgifter böra läggas ytterligare två procent eller 55,440 kronor. Kostnaden för 1) reglering av rågångar och fastighetsgränser samt för 2) upprättande av vissa kartkopior och lantmåterihandlingar skulle alltså komma att uppgå till i runt tal 470,000 kronor, därav något mindre än hälften eller omkring 200,000 kronor kunde beräknas falla på förstnämnda och något mer än hälften eller högst 270,000 kronor på sistnämnda slags göromål. Av kostnaden för bestämmande och utstakande av vissa rågångar och fastighetsgränser komme givetvis en väsentlig del att föranledas därav, att enskilda jordägare väckte fråga om rätta sträckningen av vissa gränslinjer, och då denna ökning av kostnaderna syntes böra drabba jordägarna själva, torde beloppet 470,000 kronor utan fara för större misstag kunna nedsättas med 100,000 kronor till 370,000 kronor. När kostnaden för det återstående egentliga registreringsarbetet ej borde uppgå till mer än omkring två tredjedelar av kostnaden för upprättande av kartkopior och lantmåterihandlingar, vilken kostnad här ovan beräknats till högst 270,000 kronor, torde registreringskostnaden, häri inberäknat även kostnaden för erforderliga blanketter, icke behöva överstiga 180,000 kronor. Hela kostnaden för fastighetsregistrets inrättande i städerna syntes alltså kunna beräknas till i runt tal 2,900,000 kronor.

Dessa kostnader vore visserligen ganska betydande, men kommitterade kunde dock ej finna, att de vore oskäligt höga i förhållande till

det syftemål man önskade vinna eller ett lämpligt underlag för inskrivning av rättsförändringar i fastighetsboken. [28.]

Vid det förhållande att städerna vore skyldiga att själva bestrida utgifterna för sitt rättsväsen, torde ej kunna ifrågasättas, att städernas fastighetsregister skulle såsom jordregistret på landet uppläggas och föras uteslutande på statens bekostnad, utan torde den huvudsakliga kostnaden böra drabba städerna själva. Emellertid syntes det spörsmål kunna uppställas, huruvida icke städerna billigtvis borde kunna göra anspråk på bidrag av statsmedel till bestridande av ifrågavarande kostnader. I detta avseende torde följande omständigheter förtjäna framhållas.

Städernas invånare hade av ålder varit skyldiga att bekosta vissa mätningar inom stadsområdena. Sålunda hade de enligt äldre tiders byggnadsordningar, vilka ända till år 1861 fastställts av Kungl. Maj:t, varit pliktiga att vidkännas kostnader för tomtmätningar, och enligt de för städernas planläggande och bebyggande gällande bestämmelser hade åtskilliga skyldigheter blivit ålagda städernas invånare i fråga om upprättande av kartor över stadsplaner, kvarter och tomter.

Landsbygdens invånare hade väl ej haft någon direkt skyldighet sig ålagd att låta officiellt uppmäta sina ägområden. Däremot hade de fått vidkännas betydande utgifter för de ägomätningar, som varit nödvändiga för verkställande av de olika slag av jorddelningsförrättningar, i vilka de enligt skilda tiders lagstiftning varit pliktiga att ingå. På grund av den uppmätning och indelning av landets jord, som ägt rum vid de lantmäteriförrättningar landsbygdens invånare måst bekosta, hade det varit möjligt att låta jordregistret för rikets landsbygd uppläggas utan särskilda mätningar med användande företrädesvis av de i länens lantmäterikontor förvarade kartor och handlingar och att inskränka arbetet med inrättande av jordregistret till allenast registreringsarbeten, vilka bekostades av staten.

Vid nämnda förhållanden syntes det kommitterade, som om städerna icke med fog kunde göra anspråk att få de kostnader ersatta av staten, vilka belöpte på de för fastighetsregistrets inrättande erforderliga mätningar. Detta syntes så mycket mera uppenbart som de mätningar, vilka enligt föreliggande förslag måste föregå registreringsarbetet, komme att bliva till stor nytta för städerna, bland annat såsom ledande till klarhet och reda i deras fastighetsförhållanden och besparing av kostnader för mätningar, som i annat fall av särskilda anledningar skulle erfordras. Härtill komme, att mätningsekostnaderna måste ställa sig mycket olika i skilda städer, i den mån städerna för besparing av kostnader begagnade sig av de genom förslaget öppnade utvägarna att antingen låta register-

[28.] kartan tills vidare ersättas av en efter den billigare grafiska mätningssmetoden upprättad översiktskarta eller ock, om registerkarta genast upprättades, låta större områden uppmätas enligt den grafiska metoden. I sådana städer åter, där man önskade, att de mest noggranna mätningar redan vid registrets upprättande gjordes och följaktligen detaljmätningar komme att verkställas i större utsträckning än förslaget åsyftade, bleve mätningsskostnaderna högre än kommitterade för normala fall beräknat, och det skulle mången gång bliva synnerligen svårt om ej omöjligt att pröva, vilken del av mätningsskostnaden skulle anses belöpa på de för fastighetsregistret nödvändiga mätningssgöromålen.

Vad däremot anginge övriga arbeten för fastighetsregistrets uppläggande, vore de alla — med undantag av de utav enskilda fastighetsägare föranledda gränsregleringar — påkallade allenast för själva fastighetsregistret och utgjordes dels av arbeten för erhållande av material till dettas uppläggande och dels av egentliga registreringsarbeten. Sålunda vore rågångsregleringar, i den mån de ej föranleddes av enskilda jordägares anspråk, nödvändiga för bestämmande, vilka ägor inginge i stadsområdet och alltså skulle i registret redovisas. Och ägoförteckningarna jämte tomtförändringslängden och förslaget till fastighetsindelning, ehuru i viss mån jämförliga med de vid jorddelningsförrättningar vanliga beskrifningar, utgjorde enligt förslaget själva underlaget för registret. De måste upprättas efter noggrann undersökning och prövning i de uti förslaget angivna hänseenden för att, sedan nödiga tillägg och rättelser blivit vidtagna, läggas till grund för införingarna i registret. Samtliga vore de handlingar med sådant innehåll att, därest de icke vore nödvändiga såsom material för registret, städerna ej skulle hava anledning att låta upprätta dem.

På grund av vad kommitterade sålunda anført och då med fastighetsregistret enligt förslaget åsyftades att erhålla ett lämpligt underlag för ett nytt och tidsenligt fastighetsboksystem, vilket måste bliva det samma för land och stad, utgjorde inrättandet av det ifrågasatta fastighetsregistret för städerna en lika viktig statsangelägenhet som uppläggandet av jordregistret för landsbygden. Kommitterade hölle fördenskull före, att alla kostnader, som enligt ovanstående beräkningar betingades av fastighetsregistrets uppläggande utöver mätningsskostnaderna, borde bestridas av staten, och att alltså ett belopp i runt tal av minst 550,000 kronor skulle för sådant ändamål behöva anvisas av riksdagen. Häri inginge även de beräknade kostnaderna för erforderliga blanketter, vilka för städerna likasom för landsbygden borde bekostas av statsmedel.

Beträffande den grund, efter vilken ett eventuellt statsanslag lämp-

ligen borde fördelas mellan de särskilda städerna, torde vid det förhållande att noggrannhetsgraden av mätningarna icke komme att inverka på storleken av de utav kommitterade beräknade kostnader, som skulle bestridas av statsmedel, någon annan grund för fördelningen icke lämpligen kunna ifrågasättas än storleken av det i varje stads fastighetsregister ingående område. Denna fördelningsgrund medförde visserligen någon förmån för de städer, vilka hade särskilt stora i stadsplan ej ingående områden, som tillika vore indelade i jämförelsevis få fastigheter. Men någon rättvisare och tillika enkel fördelningsgrund kunde icke av kommitterade angivas. Och den jämförelsevis obetydliga förmån, som under nyssnämnda förhållanden skulle tillkomma en eller annan stad, syntes kunna utjämnas, om föreskrifter meddelades dels om en maximigräns för statsbidraget dels om rätt för Konungen att i varje fall bestämma bidragets storlek inom denna gräns.

En sammanställning mellan å ena sidan städernas sammanlagda areal eller 140,766 hektar samt å andra sidan det belopp, var till kostnaderna för fastighetsregistrets uppläggande utöver mätningskostnaderna beräknats, eller 550,000 kronor gäve vid handen att maximibeloppet för statsbidraget borde sättas till 4 kronor för hektar. Med hänsyn till den överflyttning till städerna av jord från landet, som kunde anses vara förestående, och vilken för övrigt vore av beskaffenhet att i många fall i mer än motsvarande grad minska kostnaderna för jordregistrets uppläggande, torde det anslag, som erfordrades, böra få natur av förslagsanslag att successivt utgå under den för fastighetsregistrets uppläggande beräknade tid. Detta torde även vara behöfligt med hänsyn därtill, att uppgifterna angående arealen av vissa städers områden vore endast approximativa.

Vad anginge kostnaden för inrättande av fastighetsregister för köpingar och municipalsamhällen måste man skilja mellan å ena sidan sådana samhällen, för vilka fastighetsregister skulle uppläggas enligt förordningen angående fastighetsregister för stad, och å andra sidan de samhällen, för vilka fastighetsregister skulle uppläggas och föras enligt grunderna i förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister.

Beträffande samhällen av förstnämnda slag bleve de för fastighetsregistrets inrättande erforderliga utgifter av samma slag som motsvarande utgifter för städerna. Mätningskostnader komme alltså att till väsentlig del ingå i dessa utgifter. Då fastighetsägare i sådana köpingar och municipalsamhällen, varom här vore fråga, hade samma skyldighet att låta upprätta kartor över stadsplaner, kvarter och tomter, som av ålder ålegat städernas invånare, ansåge sig kommitterade ej kunna ifrågasätta,

[28.] att staten skulle vara skyldig bekosta de för fastighetsregistrets upprättande nödiga mätningar i köpingar och municipalsamhällen eller att deltaga i dessa kostnader. Men då ifrågavarande samhällen i allmänhet ej hade samma ekonomiska förmåga som städerna att bära de jämförelsevis dryga mätningsekostnaderna och i regel ej heller kunde påräkna nytta av mätningresultaten i den utsträckning som händelsen bleve i städerna, hölle kommitterade före, att de köpingar och municipalsamhällen, varest registerföring av fastighet skulle ske enligt reglerna angående fastighetsregister för stad, med fog borde kunna påräkna någon förmån av statsmedel utöver 4 kronor för varje i fastighetsregistret redovisad hektar. Denna förmån hade kommitterade tänkt sig lämpligen kunna beredas därigenom att, där samhället ej önskade för registrets förande anlita i dess tjänst anställd person, registret finge utan kostnad för samhället föras av förste lantmätaren i länet.

Någon noggrann uppgift å arealen av de till köpingar och municipalsamhällen hörande områden hade väl ej kunnat av kommitterade erhållas, och i allt fall saknades säker grund för bedömande av frågan, i vilken utsträckning köpingar och municipalsamhällen komme att tillhöra det slags samhällen på landsbygden, för vilka fastighetsregister skulle inrättas enligt reglerna för sådant register för stad. Men då, enligt vad kommitterade hade anledning antaga, arealen av samtliga köpingar och de municipalsamhällen, för vilka på grund av föreskrift om tillämpning av byggnadsstadgan för rikets städer eller särskilt förordnande lagen angående stadsplan och tomtindelning ägde motsvarande tillämpning, icke överstege 27,000 hektar, skulle, även om samhällen med sammanlagt område av hälften av denna areal komme att i fråga om registerföring likställas med städerna, det eventuella statsbidraget efter den grund, kommitterade föreslagit beträffande städerna, icke komma att för sådana samhällen överstiga ett belopp av tillhopa 54,000 kronor; och hade kommitterade grundad anledning antaga, att detta belopp skulle komma att i väsentlig mån underskridas. För detta antagande hade kommitterade funnit ett stöd i föreliggande uppgifter om folkmängden i köpingar och municipalsamhällen. Vid granskning av de officiella folkmängdssiffrorna för år 1910 och andra förhållanden rörande de särskilda samhällena hade kommitterade fått den uppfattning, att samhällen, vilkas invånareantal ej överstege 800, kunde betraktas såsom så oansenliga, att fastighetsregistrering där icke torde komma att äga rum enligt de för städerna föreslagna grunder. Av rikets 39 köpingar hade 28 och av befintliga 107 municipalsamhällen av nämnda slag 71 mer än 800 invånare. Beträffande dessa 99 samhällen ansåge kommit-

terade med avseende å de större eller mindre betingelser för utveckling, som syntes föreligga, att förordnande om fastighetsregistrering enligt samma grunder som för stad kunde antagas komma att meddelas allenast för omkring halva antalet. Under förutsättning att av nyssnämnda areal av omkring 27,000 hektar, efter förhållandet av denna siffra till hela antalet samhällen, i medeltal komme omkring 185 hektar på varje, skulle man alltså hava att räkna med en areal av 9,250 hektar, därför bidraget av statsmedel skulle uppgå till endast 37,000 kronor.

I förestående kostnadsberäkningar hade hänsyn ej tagits till de gransknings- och kompletteringsarbeten, som ankomme på den tjänsteman, vilken förde fastighetsboken.

Enligt förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister krävdes vid jordregistrets uppläggande medverkan i åtskilliga avseenden av vederbörande domhavande. Denne hade därjämte att efter registrets första uppläggande meddela vissa uppgifter rörande förändringar, som skulle införas i registret. Av statsmedel utginge ersättning för det arbete, som bestode i granskning av upprättade jordregisterstommar, utredning rörande äganderätten till fastigheter, som upptagits i sådana stommar, komplettering av stommarna genom uppgifter å fastigheter, som icke upptagits i stommarna, samt registerbeteckningarnas införande i fastighetsböckerna, så vitt införingen skedde i samband med omförmälda granskning. För det arbete, som i övrigt för jordregistrets uppläggande och förande ålåg domhavanden, och för det ökade arbete, som jordregistrets inrättande eljest kunde medföra för honom, syntes däremot ersättning ej kunna ifrågakomma. För att ersättning överhuvud skulle utgå förutsattes nämligen, att någon erhållit särskilt förordnande att i domhavandens ställe antingen utföra det för jordregistrets uppläggande nödiga arbete eller ock, där detta arbete utfördes av domhavanden, bestrida domargöromålen i övrigt, och denna förutsättning torde väl så gott som undantagslöst vara förhanden, då här ovan uppräknade, mera tidsödande göromål förekomme, varemot det väl ej kunde antagas, att domhavanden skulle behöva ledighet från övriga ämbetsgöromål allenast för att avgiva infordrat yttrande eller i särskilt fall insända någon uppgift eller i fastighetsböckerna införa registerbeteckningar å fastigheter, som ej funnes upptagna i de till honom överlämnade registerstommarna.

Vad anginge uppläggande och förande av fastighetsregister för de köpingar och andra orter med tomtindelning såsom i stad, för vilka fastighetsregister skulle föras i huvudsaklig överensstämmelse med grunderna i jordregisterförordningen, komme medverkan av domhavanden

[28.] att erfordras i ungefär samma utsträckning som enligt sagda förordning. Annorlunda ställde sig förhållandet beträffande städerna samt de köpingar och municipalsamhällen, för vilka fastighetsregister skulle föras efter samma grunder som för stad. Där komme medverkan av den, som för fastighetsboken — i städer med egen jurisdiktion en ledamot eller tjänsteman i rådhusrätten samt beträffande städer under landsrätt ävensom nämnda köpingar och municipalsamhällen domhavanden i orten — att krävas dels vid arbetets början nämligen för granskning och komplettering av vissa uppgifter från byggnadsnämnden och mantals-skrivningsförrättaren dels ock för granskning av det material, som inkommit till magistraten innan det egentliga registreringsarbetet påbörjades, varjämte fastighetsbokföraren hade att, sedan registret upplagts, införa registerbeteckningarna i fastighetsboken.

Da de städer, som hade egen jurisdiktion, vore skyldiga att själva bestrida kostnaderna därför, borde de uppenbarligen vidkännas även de kostnader, som förenämnda fastighetsbokföraren ålagda arbete kunde komma att kräva. Städer under landsrätt samt köpingar och andra orter med fastighetsindelning såsom i stad hade däremot icke några direkta kostnader för rättsskipningens uppehållande. Sannolikt skulle det leda till förvecklingar, om en person, som förordnats att med avseende å uppläggandet av fastighetsregister eller registerbeteckningars införande i fastighetsbok för dylik stad eller ort utföra visst arbete eller att, medan sådant arbete utfördes av domhavanden, bestrida dennes ämbetsgöromål i övrigt, skulle vara hänvisad att söka ersättning i annan ordning än som gällde, då motsvarande arbete utfördes i sammanhang med uppläggandet av jordregister, och torde sådana förvecklingar desto mera kunna befaras som det med avseende å de nuvarande fastighetsböckernas beskaffenhet sannolikt bleve vanligt, att dylikt arbete utfördes samtidigt för stad eller ort, som nyss sagts, och för kringliggande landsbygd.

Under sådana omständigheter erbjöde det givetvis stora vanskligheter att fastställa, vilket ersättningsbelopp skulle anses belöpa på arbetet för den ifrågavarande staden eller orten; och hade det därför syns kommitterade som kunde ersättningen för sådant arbete, i vad det avsåge dylik stad eller ort, lämpligen utgå av de anslag, som bleve anvisade till bestridande av kostnaden för uppläggande av jordregister för landet. Då 37 § i förordningen angående jordregister förutsatte, att fastighetsregister för köpingar och därmed jämförliga orter med tomtindelning såsom i stad skulle uppläggas i enlighet med sagda förordning, torde det för övrigt få antagas, att i de anslag, som redan beviljats för uppläggandet av jordregister, även inginge medel till bekostande av det

[28.]

arbete, som uppläggandet av fastighetsregister för köpingar och dylika orter medförde för respektive domhavande. Vad särskilt anginge köpingar och municipalsamhällen samt områden, som avsåges i 37 och 38 §§ i lagen angående stadsplan och tomtindelning, finge erinras, att de icke intoge sådan privilegierad ställning, att de kunde anses äga skyldighet att svara för dylika kostnader. Framhållas finge ock, hurusom utredningen av äganderätten till de särskilda fastigheterna, som på grund framförallt av den stora jorddelningen inom respektive enheter mångstades vid upprättandet av jordregister befunnits vara förenad med mycket arbete och stora svårigheter, i allmänhet torde ställa sig jämförelsevis lätt med avseende å omtörmälda städer och orter, åtminstone vad anginge i tomter indelat område.

Vad sålunda anförts om ersättningen för arbete å domsageexpeditionerna gällde i huvudsak även kostnaderna för de uppgifter, som skulle lämnas av vederbörande häradskrivare och landskontor.

Bidraget av statsmedel hade föreslagits böra utgå med högst 4 kronor för hektar ej vattentäckt mark, som skulle i registret upptagas. Den vattentäckta marken hade undantagits, då dess registrerande i allmänhet ej torde föranleda avsevärda kostnader. Maximibeloppet torde i allmänhet böra utgå, och endast om särskilda undantagsförhållanden förekomme syntes ned-ättning däri böra göras. I regel borde staden eller samhället ej komma i åtnjutande av bidraget innan registret i dess helhet upplagts, men hade stadgandet dock formulerats så, att hinder ej mötte för Kungl. Maj:t att låta utbetala bidraget successivt allt efter som arbetet med registrets uppläggande fortskrede.

Mot kommitténs förslag framställdes i avgivna yttranden anmärkningar av mycket allvarlig innebörd. Enligt kommitténs beräkningar skulle ensamt de för registerkartornas upprättande nödiga mätningar komma att draga en kostnad av icke mindre än omkring 2,350,000 kronor och kostnaden för bestämmande och utstakande av vissa rågångar och fastighetsgränser uppgå till omkring 200,000 kronor, av vilket senare belopp dock en del, enligt kommitténs mening, borde gäldas av enskilda jordägare. Beräkningarna hava icke gjort anspråk på annat än approximativ giltighet, och i yttranden, som över förslaget avgivits av korporationer och tjänstemän med praktisk kännedom om städernas mättningsförhållanden, har framhållits såsom sannolikt, att vid förslagets genomförande kostnaderna skulle komma att stiga till avsevärt högre belopp. Förslaget att upprättandet av registerkartan och en väsentlig del av utredningsarbetet skulle anförtros åt lantmätare med förbigående

*Yttranden
över
kommitté
förslaget*

[28.] av städernas egna mätningmän har icke blott ansetts leda till onödig ökning i kostnaderna utan även ur andra synpunkter framkallat gensagor. Slutligen har från flera håll gjorts gällande, att för fastighetsregistret icke föreslagits sådan anordning, att därmed i den utsträckning, som vore möjlig, även rent kommunala eller privata behov bleve tillgodosedda.

*Departements-
chefen i an-
ledning av
kommitté-
förslaget.*

Då jag den 27 juni 1914 i statsrådet anmälde fastighetsregisterkommitténs betänkande och de över detsamma avgivna yttranden, anförde jag, efter att hava redogjort för det huvudsakliga innehållet i yttrandena, bland annat följande:

»Bland de erinringar, som framställts mot den av kommittén föreslagna anordning av fastighetsregistreringen i städerna, är det särskilt två, som göra en ytterligare utredning av frågan önskvärd. Jag syftar härvid på anmärkningarna därom, att ett registreringsväsen sådant som det föreslagna skulle bliva till skäligen ringa gagn ur rent kommunal synpunkt, men att å andra sidan registrets första uppläggande sannolikt skulle komma att kräva avsevärt mera arbete och kostnader än kommitténs beräkningar angiva, helst om arbetet för kartors upprättande icke bleve överlämnat åt städernas egna mätningmän.

Fastighetsregistret skulle enligt förslaget få till uppgift att bilda underlag för nya fastighetsböcker, och är det därför ur statens synpunkt angeläget, att fastighetsregistret kan nöjaktigt redovisa icke blott den fastighetsindelning, som består vid tiden för registrets upprättande, utan även de förändringar, som den en gång registrerade fastighetsindelningen tid efter annan kan komma att undergå. Med hänsyn till de anspråk, som staten måste uppställa härutinnan och icke minst beträffande registrets vidmakthållande, lär det icke kunna komma i fråga att överlämna registreringen helt och hållet åt städerna att utföra på sätt de var för sig må finna lämpligast. Men icke heller kräver det omförmälda statsintresset ett ordnande i enskildheter av städernas mätningväsen, huru önskvärt ett sådant ordnande eljest måste erkännas vara. Staten bör därför enligt min mening icke tvinga städerna att för åstadkommande av den karta, som jag i likhet med kommittén anser böra ingå såsom en integrerande del i registerverket, låta uppmäta städerna med tillämpning av den visserligen mera exakta men också kostsammare metod — triangelmättnings- eller siffermetoden — som enligt kommitténs förslag skulle komma till användning, utan torde det för ändamålet vara tillräckligt att en översikts- eller orienteringskarta upprättas med användande i största möjliga utsträckning av redan befintligt kartmaterial. Även i övrigt torde vissa till besparing ledande

förenklingar i registreringen kunna genomföras. Samtidigt som registrets innehåll principiellt bör begränsas till sådana fakta och data, som äro nödvändiga med hänsyn till registrets förenämnda uppgift, kan dock måhända vara lämpligt att bereda städerna möjlighet att — åtminstone i viss utsträckning — giva registret ett något fylligare innehåll, där sådant kan vara till fromma för något kommunalt behov.

[28.]

Befinnes det möjligt att åstadkomma en tillfredsställande registrering under enklare former än kommittén tänkt sig, torde icke blott registrets uppläggande och förande utan även det för dess första upprättande nödiga kartarbetet kunna i regel anförtros åt städernas egna tjänstemän, varvid dock måste uppställas det oeftergivliga krav, att tiden för registrets upprättande icke må härigenom utsträckas över vad som skulle åtgått om särskilda personer anställts för arbetet.

Vid en förnyad utredning sådan som jag ifrågasatt torde det visa sig, att genom förenklad anordning av registreringen fastighetsregisterkommitténs förslag i avsevärda delar kunna få förfalla.

För den fortsatta legislativa behandlingen av ärendet är emellertid önskvärt, att vid överarbetningen av förslagen i övriga delar grunderna i densamma ej utan tvingande skäl frångås. Beträffande angelägenheten härav må särskilt framhållas, att ett försök att ordna fastighetsregistreringen efter väsentligen nya grunder skulle kunna medföra, att den så länge förberedda reformen av lagfarts- och inteckningsväsendet bleve ytterligare undanskjuten, måhända för en lång följd av år.»

Nämnda den 27 juni biföll Kungl. Maj:t av mig gjord framställning om bemyndigande för mig att tillkalla sakkunniga personer att biträda inom justitiedepartementet med omarbetning av fastighetsregisterkommitténs förslag. Sedan sådana sakkunniga tillkallats, avgåvo dessa sitt betänkande i ämnet den 31 december 1914. I detta betänkande anförde de sakkunniga — fastighetsregisterkommissionen — bland annat följande:

*Fastighets-
register-
kommissionen.*

Även om man delade kommitténs uppfattning att fastighetsregistret skulle erhålla ökat värde, i händelse redovisningen däri av särskilda fastighetsområden grundades å en genom triangelmätning åstadkommen karta, och likaledes hölle det för önskvärt, att stadens yttre rågångar ävensom gränserna för de särskilda fastigheterna inom icke tomtindelade stadsområden bestämdes i samband med fastighetsregistrets upprättande, kunde man dock knappast hänföra vare sig triangelmätning eller rågångars och fastighetsgränzers bestämmande till konstitutiva förutsättningar för ett nöjaktigt fastighetsregister. Åtskilliga städer hade redan av eget initiativ låtit triangelmäta sina områden eller åtminstone de tätare

[28.] bebyggda delarna därav, och exemplet komme helt visst att följas av många andra städer. I den mån städerna själva fogade anstalt om triangelmätning, komme påtagligen mätningen att anordnas så, att de kommunala önskemålen i främsta rummet tillgodosåges, men det finnes ingen anledning att antaga, att städerna skulle därvid i större utsträckning försumma att låta de särskilda fastighetsgränserna inmätas. Då fastighetsregistret givetvis borde inrättas på sådant sätt, att det komme att redovisa alla efter dess uppläggande skeende mätningar, och alla kartor, som upprättades över vederbörande stad i dess helhet eller särskilda stadsdelar eller fastigheter, lämpligen borde i koncept förvaras i offentligt arkiv, kunde det förväntas, att behovet för fastighetsboks-väsendet av noggrant kartmaterial efter hand komme att tillgodoses för flertalet städer utan något ingripande från statens sida. Därmed syntes man böra låta sig nöja, helst det vid uppkommande tvister icke kunde ifrågasättas, att registerkartan skulle hava vitsord framför specialkartorna. Registerkartans uppgift syntes kunna bestämmas sålunda, att den skulle underlätta kontrollen därå, att vid registrets uppläggande inga vare sig luckor eller dubbelföringar vid fastighetsredovisningen förekomme, och i övrigt såsom en orienteringskarta underlätta återfinnandet av särskilda fastigheter. Begränsades registerkartans uppgift på detta sätt, torde det för ändamålet vara tillräckligt att den upprättades med användande i största möjliga utsträckning av redan befintligt kartmaterial, på sätt kommittén föreslagit beträffande den provisoriska karta, som i dess förslag benämndes översiktskarta. Vad vidare anginge behovet av rågångars och andra fastighetsgränzers bestämmande finge erinras, att kommittén för det fall, att vid registrets uppläggande icke upprättades registerkarta utan allenast översiktskarta, icke ifrågasatt, att andra gränser än de yttre rågångarna skulle behöva bestämmas i samband med registreringen. ävensom att registrering av fastigheterna på landsbygden ägde rum oavsett huruvida deras rågångar blivit behörigen bestämda eller icke. Jämväl beträffande frågan om regleringen av rågångar och andra fastighetsgränser torde emellertid kunna antagas, att en önskvärd lösning därav skulle så småningom framkallas av vederbörande rättsägares eget intresse.

Bortfölle föreskrifterna om vissa rågångars och andra fastighetsgränzers bestämmande i samband med registerkartans upprättande, torde det icke heller finnas något skäl att bibehålla bestämmelsen, att endast lantmätare skulle kunna förordnas att upprätta registerkarta och verkställa vissa därmed sammanhängande göromål. Upprättandet av en karta med användande i huvudsak av redan befintligt material krävde givetvis långt mindre teknisk färdighet än de många maktpåliggande arbeten,

som städernas egna mätningmän för närvarande hade sig anförtrodda, och om den lokala tillsynen å arbetet överlämnades åt vederbörande magistrat, torde därmed vara sörjt för, att förekommande utredningar bleve verkställda med behörigt iakttagande av därför meddelade föreskrifter. Att även andra mätningsteknici än lantmätare och stadsingenjörer kunde anlitas vid det ifrågavarande arbetet, torde efter vad nu sagts falla av sig självt.

[28.]

Innan jag övergår till frågan om kostnaden för uppläggandet och förändret av fastighetsregister enligt de av kommissionen föreslagna bestämmelser, må det tillåtas mig att lämna en kortare redogörelse för innehållet i berörda bestämmelser.

*Kommissionens
författningsförelägg.*

Fastighetsregister i stad skall uppläggas med ledning av registerkarta med tillhörande handlingar, och i samband med registerkartans upprättande skall utredas och fixeras den fastighetsindelning, som då rättsligen består. Att registret i första hand skall redovisa den rättsligen bestående fastighetsindelningen har ansetts uppenbart, då det samma är avsett att utgöra grundval för nya fastighetsböcker. Emellertid kommer av registret och kartan jämväl att framgå, när den rättsliga och den administrativa fastighetsindelningen icke överensstämmer.

Registret skall bestå av två avdelningar, nämligen tomtbok för tomterna och stadsägobok för övriga fastigheter inom staden.

Upprättandet av registerkartan har enligt förslaget karaktären av en särskild förrättning. Kartan skall upprättas av en i ägomätning kunnig person, som förordnas av Kungl. Maj:ts befallningshavande (§ 4).

För kartans åstadkommande bör förrättningsmannen hava tillgång till handlingar eller till utdrag av handlingar, som kunna innehålla uppgifter om fastighetsindelningen i staden. Förslaget innehåller härutinnan föreskrift (§ 5), att magistraten skall införskaffa:

1) från byggnadsnämnden enligt visst formulär (10) upprättad förteckning över tomterna i staden jämte förslag till beteckning å de i förteckningen redovisade tomter, vilkas dittillsvarande beteckning icke överensstämmer med föreskrifterna i författningen eller eljest anses böra ändras;

2) från vederbörande tjänsteman enligt visst formulär (11) upprättad förteckning över stadsägorna;

3) förteckning över de i stadens vård befintliga kartor med tillhörande handlingar rörande staden i dess helhet eller särskilda fastigheter i staden eller rågång mellan stadens område och angränsande

[28.] mark jämte uppgift å myndighet, i vars förvar samma kartor och handlingar finnas; samt

4) uppgift från lantmäteristyrelsen å dels de i vederbörande läns lantmäterikontor förvarade kartor och handlingar av beskaffenhet, som under 3) avses, dels ock de kartor och handlingar av samma beskaffenhet, som därutöver kunna finnas i styrelsens arkiv.

Magistraten skall ock genom kungörelse i den ordning, som i staden brukas, uppmana en var, den där innehar kartor eller delningshandlingar rörande fastighet i staden eller förvärvat sådan fastighet utan att hava lagfarit sitt fång, att därom inom viss i kungörelsen utsatt tid till magistraten lämna uppgift.

Förteckningarna enligt formulären 10 och 11 skola av magistraten överlämnas till den tjänsteman, som för fastighetsboken, och har denne tjänsteman att på sätt i särskilda anvisningar närmare angives dels å en var av sagda förteckningar för varje däri upptagen fastighet, som tillika är införd i fastighetsboken eller tomträttsboken, göra anteckning om de skiljaktigheter, som i avseende å fastighetens beteckning samt areal och beskaffenhet kunna finnas mellan fastighetsboken eller tomträttsboken och förteckningen, ävensom, så vitt angår stadsäga, om dess ägare och om dennes åtkomst, dels i förteckningen enligt formulär 11 anmärka varje fall, då av en i förteckningen upptagen fastighet särskilda till läget bestämda delar kommit i olika ägares hand eller sådan del särskilt häftar för inteckning, dels ock i en i enlighet med visst formulär (12) upprättad längd lämna uppgift om i fastighetsboken eller tomträttsboken till äventyrs upptagna fastigheter, vilka icke återfinnas i någon av de till honom överlämnade förteckningar.

Sedan handlingarna kommit i fullständigt skick, skola de av magistraten tillställas vederbörande förrättningsman.

Inträffar under tiden för upprättandet av registerkarta eller under fastighetsregistrets uppläggande ändring i förhållande, varom anteckning skolat göras i förteckning enligt formulär 10 eller 11, såsom att ny tomt tillkommit eller område till följd av upphävande av eller ändring i stadsplan uteslutits ur tomtindelning eller fastställelse meddelats å beslut om förändring av tomts område eller medgivande av rätten lämnats till tomtbildning eller viss till läget bestämd del av stadsäga kommit i särskild ägares hand genom fång, varå lagfart beviljats, eller inteckning beviljats i sådan del, skall genom magistratens försorg under rättelse därom meddelas förrättningsmannen eller, där fastighetsregistrets uppläggande tagit sin början, registerföraren; och har, där under sådan tid karta av beskaffenhet, som under 3) sägs, redovisats till lantmäteri-

kontoret, förste lantmätaren att för vederbörandes förståndigande tillställa magistraten uppgift å fastighet eller område, som kartan avser, samt å förrättning, varvid den tillkommit.

Erfordras för registerkartas upprättande ytterligare uppgift eller tillgång till karta eller handling, har förrättningsmannen att själv eller genom framställning hos magistraten införskaffa densamma.

Med ledning av tillgängliga handlingar och efter nymätning, där sakägare vill bekosta sådan eller ock antingen karta saknas eller nymätning ställt sig billigare än komplettering av befintligt kartmaterial (§ 6), har förrättningsmannen att upprätta registerkartan, tomtbildningslängd (formulär 3) ävensom (§ 10) vissa ägoförteckningar: en till grund för stadsägoboken (formulär 8), en över områden, som vid lantmäteriförrättning undantagits för delägares gemensamma behov eller lämnats oskiftade (formulär 6) och en över vägar, gator, torg och andra allmänna platser samt vattenområden (formulär 7). Någon ägoförteckning över tomterna har ej ansetts erforderlig, utan skall uppgiften å tomterna enligt formulär 10 tjänstgöra såsom sådan, sedan den kompletterats av förrättningsmannen och fastighetsbokföraren samt registerbeteckningar för tomterna i densamma införts. Uppgiften enligt formulär 10, sålunda kompletterad, skall tjäna till ledning vid tomtbokens uppläggande, ägoförteckningen enligt formulär 8 jämte magistratens beslut om fastighetsindelning skall tjäna till ledning vid stadsägobokens uppläggande, förteckningarna enligt formulär 3, 6 och 7 skola såsom bihang (A, B och C) ansluta sig till registret och föras för framtiden. Tomtbildningslängden skall upptaga dels tomter, till vilkas bildande rättens medgivande fordras, dels tomter, som skola bildas av mark från en och samma fastighet, i avbidan på att vederbörande ägare gör framställning om sådan tomts införelse i tomtboken. I detta senare fall är tomten visserligen att anse såsom bildad i och med fastställelse å tomtindelning, men med hänsyn därtill att tomtindelning, som befinnes olämplig, kan komma att hävas, innan den tillämpats, och ägare av tomtindelad område kan, kanske för lång tid framåt, använda marken på sätt före tomtindelningen ägt rum, t. ex. till jordbruk eller såsom trädgård, har det funnits lämpligt att tomtindelningen ej iakttages i registret, förr än ägaren gör framställning därom. Tomtbildningslängden redovisar alltså administrativ indelning, som ej är rättsligen genomförd. När en tomt rättsligen bragts i överensstämmelse med den administrativa indelningen, avföres den ur tomtbildningslängden. Genom hänvisning till längden vid alla de fastigheter, som beröras av en i tomtboken ej registrerad tomtindelning, är sört för att registret innehåller ett varskoende om de administrativa verkningar, som följa av att en fastighet beröres av ny tomtindelning. Den admini-

[28.] strativa indelningen kan nämligen i flera fall djupt ingripa i rätten att förfoga över en tomt; sålunda stadgas i lagen angående stadsplan och tomtindelning, att nybyggnad ej må företagas å mark, som enligt gällande stadsplan ingår i gata, torg eller annan allmän plats, samt vidare att nybyggnad ej heller är tillåten å område, som enligt gällande tomtindelning utgör en tomt, men varav särskilda delar äro i olika ägares hand, eller över tomtgräns. Ytterligare stadgas i samma lag, att, där tomt bildats genom åtgärd, till vilken enligt lagen angående förändring av tomts område rättens medgivande skall sökas, nybyggnad å tomten i intet fall är tillåten innan sådant medgivande lämnats.

Till fastigheters individualisering hör, att sådana beteckningar åsättas dem att förväxling uteslutes, och böra dessa beteckningar vara distinkta och lätthanterliga. Författningsförslaget innehåller ock regler härom, och har det ansetts fördelaktigt att ej lämna de olika städerna möjlighet att tillämpa olika system, t. ex. littera i stället för nummer, utan skall samma beteckningssätt komma till användning i registren för de olika städerna. Bestämmelserna härom innehålla (§§ 13 och 14): Där nummer ej redan användes såsom beteckning å tomt, skall sådant åsättas i sammanhang med fastighetsregistrets uppläggande, och må därvid jämväl ske ändring i förut åsatt nummer, om sådan ändring för vinnande av reda och tydlighet prövas erforderlig eller eljest synnerliga skäl därtill äro. Ej må för tomt användas beteckning, som allenast genom angivande av färgläggning skiljer sig från beteckning för annan tomt. Har tomt styckats i flera tomter, må dessa, där det finnes lämpligt, bibehålla den odelade tomtens nummer med tillägg av littera (A, B, C och så vidare). Hava två eller flera tomter sammanlagts till en tomt, må den nya tomten, där det lämpligen kan ske, betecknas med de förutvarande tomternas nummer i förening (ex. nr 1, 2). I fall, då hittills littera ensamt använts till beteckning för tomt, må litterabeteckning omsluten med parentes fogas till tomtnummer, som åsättes vid fastighetsregistrets uppläggande.

Registerbeteckning för tomt utgöres av sådan beteckning, som nyss sagts, fogad vid namn eller annan beteckning å den del av staden — kvarter, rote, församling eller dylikt — för vilken numreringen skett, där ej denna ägt rum i fortlöpande följd för staden i dess helhet, och skall vid fastighetsregistrets uppläggande jämväl tillses, om ändring erfordras beträffande namn eller annan beteckning å kvarter eller däremot svarande del av staden. Finnas t. ex. flera kvarter med samma namn, bör ändring härutinnan ske till undvikande av förväxling.

För stadsåga skall registerbeteckningen utgöras av nummer med

tillägg av littera, där sådan skall åsättas, vilket är fallet i fråga om de vid delning av eller avstyckning från stadsägoenhet uppkomna nya fastigheter. Har numrering skett särskilt för viss ägotrakt, skall namnet å den ägotrakt ingå i registerbeteckningen.

[28.]

För stadsäga så ock för tomt inom så kallat villakvarter må på begäran av ägaren särskilt namn kunna fastställas, där fastigheten förut saknar fastställt namn eller ock förut åsatt namn kan föranleda förväxling eller eljest befinnes olämpligt (§ 15).

Registerbeteckningarna skola anmärkas i fastighetsbok eller tomt-rättsbok (§ 43). Efter det registerbeteckning för fastighet blivit införd i fastighetsbok eller tomt-rättsbok, skall rätten i handlingar, som av densamma utfärdas, för fastighetens betecknande använda registerbeteckningen, rätten likväl öppet lämnat att tills vidare därjämte anmärka äldre beteckning.

I fråga om redovisningen å registerkarta av särskilda fastigheter och områden skall jämte utmärkandet av ägo gränser och dylikt vid kartans upprättande iakttagas (§ 8):

a) Tomt utmärkes med dess beteckning enligt fastighetsboken eller, där tomt ej finnes upptagen i fastighetsboken, enligt fastighetstaxeringslängd, dock att, om förslag till ändrad beteckning avgivits, tomten skall utmärkas med den sålunda föreslagna beteckningen.

b) Område i övrigt, som vid lantmåteriförrättning blivit utlagt såsom särskild fastighet eller av ålder ansetts såsom särskild fastighet (stadsäga), utmärkes med nummer. Höra till stadsäga flera skiften, skall särskilt nummer åsättas varje skifte. Fiskeri skall, där det är att räkna såsom fast egendom, betecknas med nummer såsom annan stadsäga.

c) Område, som vid lantmåteriförrättning undantagits för deläga res gemensamma behov och fortfarande användes för sådant ändamål, så ock annat område, som vid dylik förrättning lämnats oskiftat och ej sedermera skiftats mellan delägarna eller i sin helhet avstyckats, betecknas med en bokstav ur lilla alfabetet.

d) Väg, gata, torg eller annan allmän plats samt sådant vattenområde, som ej veterligen hör till en eller flera fastigheter enskilt, utmärkes med fastställd eller, där fastställelse ej ifrågakommer, allmänt vedertagen benämning; dock må med magistratens medgivande särskild del av område, som nu nämnts, såsom gatudel mellan två tvärgator, gatukorsning och dylikt därjämte betecknas med en bokstav ur lilla alfabetet. Littera, som sålunda med magistratens samtycke åsättes, tjänar endast till underlättande av orienteringen å kartan.

Där väg, gata, torg, annan allmän plats eller vattenområde eller

[28.] del av sådant område utgör särskild fastighet eller ingår i sådan fastighet, skall förhållandet framgå av det sätt, varpå området redovisas å registerkartan.

e) Område, som kan återstå efter nu angiven redovisning, betecknas med nummer såsom stadsäga.

Tillhör område, som ej är tomt och som vid lantmäteriförrättning utlagts såsom särskild fastighet eller av ålder ansetts såsom särskild fastighet, så ock annan stadsäga flera, de där var för sig äga viss å marken bestämd ägovidd, skall särskilt nummer åsättas varje delägares lott; och skall vad sålunda stadgats äga motsvarande tillämpning, där viss ägovidd av område, som nu sagts, är särskilt in-tecknad eller eljest särskilt häftar för fordran eller annan rättighet. Tomt skall alltid å registerkartan upptagas såsom en enhet, ändå att särskilda delar äro i olika ägares hand.

Områden, som innehavas, det ena med äganderätt, det andra med besittningsrätt, eller av skilda ägare upplåtits under besittningsrätt, må, även om de ligga intill varandra samt äro i en innehavares hand, icke upptagas under gemensam beteckning, med mindre de tillhopa utgöra en tomt.

Områden hörande till järnväg, å vilken lagfart i särskild ordning beviljats eller som tillhör staten, skola upptagas med gemensam beteckning för varje järnväg, även om de ligga åtskilda på marken. Ingår tomt i sådant område, skall den å kartan tillika utmärkas med sådan beteckning, som gäller om tomt i allmänhet, varemot gräns mellan dylik tomt och annan till samma järnvägsområde hörande mark skall tydligt skilja sig från eljest å kartan använd gränsbeteckning för tomt.

Stadsägor och till dem hörande särskilda skiften skola numreras för sig och ej i nummerföljd med tomterna. I stad, som är delad i flera församlingar eller där stadsägorna av ålder plägat redovisas efter särskilda ägotrakter, må numreringen av dylika områden ske särskilt för varje församling eller ägotrakt, om det prövas lämpligt. För fiskeri utmärkes det ungefärliga området för fiskerättens utövande.

Nummer å tomt skall genom understrykning skiljas från nummer å stadsäga.

Registerkarta skall jämväl upptaga stadsplanen, så ock fastställd ändring i eller utsträckning av stadsplanen, ändå att ändringen eller utsträckningen ännu icke blivit genomförd, samt märkligare offentliga byggnader.

I avbidan å den fastställelse av fastighetsindelningen beträffande stadsägorna samt av tomt- och registerbeteckningar, varför jag strax

skall redogöra, skola beteckningar å tomter och andra fastigheter endast provisoriskt utmärkas å registerkartan. [28.]

Såsom stadsäga skall anses andel för viss fastighet i samfällad mark, så framt lagfart beviljats å upplåtelse, varigenom andelen avsöndrats, eller andelen på grund av mantalssättning eller eljest är att anse såsom särskild fastighet.

I ägoförteckningen till grund för stadsägeboken (formulär 8) upptagas i nummerföljd alla såsom stadsägor numrerade områden. För de i ägoförteckningen upptagna områden skall i sammanhang med registerkartans upprättande särskilt förslag till fastighetsindelning i enlighet med visst formulär (9) uppgöras av förrättningsmannen. Därvid iakttages, att varje område, som skall under särskilt nummer upptagas i sagda ägoförteckning, i allmänhet kommer att utgöra en fastighet för sig. Där två eller flera sådana områden enligt handlingarna vid mättingsförrättning höra till samma fastighet eller eljest av ålder ansetts tillhopa utgöra en fastighet, skola dock dessa områden i registret upptagas såsom en enhet, så vitt de äro i samme ägares eller innehavares hand och icke äro särskilt in-tecknade eller eljest särskilt häfta för fordran eller annan rättighet samt ej heller i övrigt sådant förhållande förekommer, som föranleder att områden, ändå att de äro belägna intill varandra, icke må upptagas under gemensam beteckning å kartan, t. ex. områden, som innehavas det ena under äganderätt och det andra under besittningsrätt; och må, så framt kronan, staden genom den nämnd, som förvaltar stadens fastigheter, allmän inrättning eller stiftelse, innan fastighetsindelningen för de i ägoförteckningen enligt formulär 8 upptagna områden blivit bestämd, gjort framställning, att något densamma tillhörigt område, som i ägoförteckningen upptagits under ett nummer, må uppdelas i flera enheter, fördelningen i stadsägoenheter ske i enlighet med den framställning, där ej området upplåtits under ständig besittningsrätt eller under besittningsrätt, den där enligt lag räknas som fast egendom, eller hör till järnväg (§ 12).

Sedan förrättningsmannen upprättat karta, ägoförteckningar och tomtbildningslängd samt i uppgiften över tomterna och i uppgiften enligt formulär 12 gjort de införingar, som på honom ankomma, ävensom upprättat förslag till fastighetsindelning, har han (§ 16) att till magistraten överlämna nu nämnda handlingar. Magistraten skall därefter

dels från den nämnd, som förvaltar stadens fastigheter, infordra uppgift, huruvida beträffande stadens i ägoförteckningen enligt formulär 8 upptagna områden annan fastighetsindelning än den av förrättnings-

[28.] mannen föreslagna finnes önskelig, ävensom huruvida något kan vara att erinra i avseende å ägoförteckningen enligt formulär 7,

dels ock genom kungörelse i den ordning, som i staden brukas, uppmana fastighetsägare, in-teckningshavare och andra, som hava något att erinra beträffande förteckningen över tomterna enligt formulär 10, ägoförteckningarna, tomtbildningslängden eller förslaget till fastighetsindelning, så ock en var, som önskar få särskilt namn fastställt å honom tillhörig stadsäga eller tomt i villakvarter, att hos magistraten göra skriftlig framställning inom trettio dagar från kungörelsens utfärdande; och skola samtliga nämnda handlingar samt kartan under tiden vara att tillgå å plats inom staden, som i kungörelsen anges.

Sedan denna tid tilländagått, skall magistraten, med överlämnande av samtliga inkomna handlingar i ärenhet, däruti infordra yttrande från den tjänsteman, som för fastighetsboken; och bör denne särskilt undersöka, huruvida förslaget till fastighetsindelning för de i ägoförteckningen enligt formulär 8 upptagna områden, överensstämmer med stadgandena i förordningen eller om eljest ur fastighetsbokssynpunkt något kan vara att erinra mot samma förslag.

Därefter har magistraten att med iakttagande av stadgandena i förordningen bestämma, huru de i ägoförteckningen enligt formulär 8 upptagna områden skola indelas i särskilda stadsägor, samt meddela beslut angående tomtbeteckningar och registerbeteckningar ävensom angående namn, i fall, då framställning därom blivit gjord, så ock i anledning av eljest inkomna framställningar, som ej äro av beskaffenhet att böra prövas i annan ordning. Vid fastställande av tomtbeteckningar och registerbeteckningar bör avvikelser ej ske från de å kartan upptagna beteckningar, så vitt ej synnerliga skäl därtill äro. Därest andel för viss fastighet i samfällad mark, ändå att den ej är utbruten ur samfälligheten, vid registreringen behandlas såsom stadsäga, skall registerbeteckning för den andel fastställas av magistraten i sammanhang med bestämmandet av registerbeteckningar för övriga fastigheter. Sedan magistraten tillsett, att de tillägg eller rättelser i registerkartan, tomtbildningslängden, förteckningen över tomterna enligt formulär 10 eller ägoförteckningarna, som föranledas av magistratens beslut, blivit vidtagna, skall magistraten överlämna samtliga handlingar till registerföraren för uppläggande av fastighetsregistret.

Registerförare förordnas av Kungl. Maj:ts befallningshavande på framställning av staden. Med Kungl. Maj:ts medgivande må flera städer förena sig, om registerförare ävensom förste lantmätaren i länet förordnas att vara registerförare för stad, som lyder under landsrätt (§ 2).

Såsom tidigare nämnts, består fastighetsregistret av tomtbok för tomterna och stadsägobok för stadsägorna. Tomtboken och stadsägoboken skola uppläggas och föras enligt vissa formulär (1 och 2). [28.]

Uppläggen i tomtboken skola fördelas i avdelningar för kvarter (avdelning A) och för tomter (avdelning B). I avdelningen A införas efter tidsföljd anteckningar om beslut, avseende stadsplan och tomtindelnings, byggnadsbestämmelser och dylikt eller med andra ord upplysningar om förhållanden av mera administrativ natur. Avdelningen B innehåller uppgifter om de särskilda tomterna, såsom om tomts egenkap av fri eller ofri, om till tomten hör andel i samfälld mark, om mark är oskiljaktigt förenad med tomt, om areal och sidomått, om tomt hör till järnvägsområde med mera.

I avdelningen B må efter ty magistraten bestämmer antingen för tomt anslås hela utrymmet å ett blad eller ock flera tomter upptagas å samma blad i särskilda rum. Inom avdelningen B införes såsom överskrift för varje tomt dess registerbeteckning.

I stadsägoboken göres ett upplägg för varje stadsägoenhet. Överskriften till upplägget skall angiva enhetens registerbeteckning. Fastigheter, som uppkomma genom delning av eller avstyckning från stadsägoenheten, redovisas sedan i särskilda rum å upplägget.

I fastighetsregistret upptages såsom en enhet (§ 17):

- 1) varje tomt;
- 2) varje fastighet, som vid fastighetsindelningen bestämts skola utgöra särskild stadsäga, härunder inbegripen jämväl sådan andel för viss fastighet i samfälld mark, som vid registrering skall behandlas såsom stadsäga;

- 3) med särskilt nummer å registerkartan betecknat område, som vid fastighetsindelningen sammanförts med annat sådant område till en stadsäga men sedermera i sin helhet utbrutits eller avstyckats för att bilda en stadsäga för sig;

- 4) varje stadsäga, som efter fastighetsindelningen uppkommer genom sammanläggning av skilda stadsägoenheter eller delar av skilda stadsägoenheter;

- 5) varje område, som efter fastighetsindelningens bestämmande antingen till följd av upphävande av eller ändring i stadsplan kommer att utgå ur tomtindelning eller i ett sammanhang avstyckats från flera stadsägoenheter, för vilka det varit samfällt, eller blivit avfört ur ägoförteckningen enligt formulär 7, såvida ej området skall sammanläggas med förut registrerad enhet eller, i först nämnda två fall, skall utläggas till gata eller dylikt;

[28.] 6) varje ej förut såsom enhet registrerat område, det där förvärvats för järnväg, å vilken lagfart i särskild ordning beviljats, eller som tillhör staten, utan så är att annat till samma järnväg hörande område, som ej uteslutande utgöres av tomt eller tomter, redan finnes såsom en enhet upptaget i stadsägoboken;

7) för tomt efter fastighetsregistrets första uppläggande utbruten andel i samfällid mark.

Där område, som under 5) eller 7) avses, vid tiden för dess införande i fastighetsregistret tillhör flera, som var för sig äga viss å marken bestämd lott, skall dock varje lott anses såsom en enhet, och skall vad sålunda stadgats äga motsvarande tillämpning, där viss ägövidd av område, som nu sagts, vid tiden för införandet i fastighetsregistret är särskilt in-tecknad eller eljest särskilt häftar för fordran eller annan rättighet.

För att sammanknyta registret med den fastighetsindelning, som finnes redovisad i fastighetsboken, skall tomtbok och stadsägobok innehålla uppgift om resp. fastigheters beteckning i fastighetsboken vid tiden för registrets uppläggande.

Styrkan av ett väl ordnat fastighetsregister ligger däri, att det upptager alla fastigheter i det skick, vari de vid varje särskild tidpunkt befinna sig, så att alla timande förändringar successivt införas i registret, evad de av en eller annan anledning tillika böra anmärkas i fastighetsboken eller icke. Fastighetsboken och ett sålunda ordnat fastighetsregister böra hållas skilda från varandra; eljest komme fastighetsboken att belastas med uppgifter, som vore främmande för bokens ändamål och i viss mån skulle förminska överskådligheten av dess egentliga innehåll, varförutom garantierna för att registret alltjämt redovisar bestående förhållanden i fråga om fastighetsindelningen för visso bliva större, om registreringen sker i en särskild urkund. Men på samma gång måste fastighetsboken och fastighetsregistret icke blott i väsentliga delar överensstämma, utan även ställas i nära inbördes samband.

I registerförordningen meddelas nu bestämmelser, som avse att säkerställa, att alla timade förändringar i fråga om fastighetsindelning och beteckningar samt andra förhållanden, varom registret skall innehålla uppgift, bliva iakttagna i registret med bihang och införda å kartan. Om timade förändringar i fastighetsindelningen och beteckningar skall registerföraren underrätta fastighetsbokföraren.

Med avseende å registrets innehåll i övrigt må anmärkas, att det skall innehålla uppgift:

om fastställt namn å fastighet (§§ 22 och 28);

om mättningsförrättningar, som övergå fastighet (nymätningar) (§ 38); [28.]
om dom, som rör fastighets område eller gränser eller dess beskaffenhet av fri eller ofri eller annat förhållande, som särskilt bör upptagas i fastighetsregistret (§ 38);
om avgäld, som fastställts för fastighet eller annat område, som upptages i fastighetsregistret, samt om beslut om avlösning av avgäld (§ 35).

Om tomtören, vretskatt och andra dylika avgifter, som för fastighet ingå till stadens kassa samt icke äro av allenast tillfällig beskaffenhet, må med magistratens medgivande anteckning införas i fastighetsregistret (§ 35).

Sedan fastighetsregistret för en stad blivit upplagt, har registerföraren att skyndsamt hos såväl lantmäteristyrelsen som Kungl. Maj:ts befallningshavande och magistraten därom göra anmälan (§ 34).

Arbetet med fastighetsregistrets uppläggande och förande skall stå under lantmäteristyrelsens överinseende; den närmare tillsynen å arbetet tillkommer för varje stad dess magistrat (§ 3).

I §§ 46—48 hava givits några särskilda föreskrifter beträffande Stockholm samt stad, som lyder under landsrätt.

Slutligen må här anmärkas att vad i förordningen stadgas för stad som lyder under landsrätt, skall, så vitt ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, äga motsvarande tillämpning i avseende å köping ävensom å annat samhälle å landet, varest tomtindelning finnes såsom i stad. Hör till sådant samhälle förutom område, som ingår i tomtindelning, även annan mark, ankommer på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, huruvida registrering enligt förordningen skall ske jämväl med avseende å sagda mark. I § 49 meddelas särskilda föreskrifter för det fall att fastighetsregister för samhälle, varom nu är fråga, skall föras enligt föreskrifterna för stad.

För köping och annat samhälle på landet med tomtindelning såsom i stad, för vilken registret ej skall föras enligt de för stad gällande bestämmelser, skall registret föras enligt förordningen angående jordregister. Enligt av kommissionen föreslagen lydelse av § 37 i samma förordning, skola emellertid tomterna å sådan ort ävensom tomterna inom område, som avses i 37 och 38 §§ stadsplanelagen, upptagas i särskild tomtbok, där tomterna redovisas efter kartor och mättningshandlingar. Denna anordning åsyftar att möjliggöra tillämpning av stadgandena om förändring av tomts område. Vad beträffar områden, för vilka tomtindelning fastställts jämlikt 38 § stadsplanelagen, medgiver visserligen denna paragraf icke fastställelse av tomtindelning, enligt

[28.] vilken särskilda delar av tomt skulle förbliva i olika ägares hand, men den hindrar icke, att delar av särskilda fastigheter, som tillhöra samma ägare, förenas till en tomt, och då paragrafen dessutom uttryckligen stadgar, att fastställd tomtindelning under vissa förutsättningar får ändras, föreligger uppenbarligen jämväl i avseende å område av detta slag behov av sådana anordningar, att bestämmelserna om förändring av tomts område jämte av kommissionen föreslagna stadganden om sammanläggning till tomt av områden, som ej förut ingå i tomtindelning, må kunna vinna tillämpning inom detsamma.

Bestämmandet hur registreringen i köping eller annat samhälle på landet med tomtindelning såsom i stad skall ske har lagts i Kungl. Maj:ts hand med hänsyn därtill, att kostnaderna för statsverket ställa sig olika allt eftersom registreringen sker efter den ena eller andra författningen. Ekonomiskt bärkraftiga samhällen hava nämligen ansetts i allmänhet ej böra befrias från att föra register efter de för stad meddelade bestämmelser.

Kommissionens kostnadsberäkningar.

Beträffande kostnaderna för upprättandet av fastighetsregister enligt kommissionens förslag anför kommissionen:

Ehuru kommissionen i görligaste mån sökt förenkla fastighetsregistret och därmed nedbringa kostnaderna för dess uppläggande och förande, hade det dock ej kunnat undvikas, att även det av kommissionen utarbetade förslaget komme att medföra avsevärda kostnader för registrets första uppläggande. Till vilket belopp dessa kostnader kunde komma att uppgå vore, såsom redan kommittén i avseende å sitt förslag framhållit, synnerligen vanskligt att ens tillnärmelsevis angiva. För ett någorlunda exakt bedömande av kostnadsfrågan hade det varit av vikt att äga kännedom om bland annat beskaffenheten av befintliga kartor och övrigt för det förberedande arbetet erforderligt arkivmaterial, vederbörande samhällets areal ävensom ungefärliga antalet blivande registerenheter m. m.

De av kommissionen framlagda kostnadsberäkningar finge på grund av vad nu anförts endast betraktas såsom approximativa.

Då kommissionen i likhet med kommittén vore av den uppfattningen, att städerna och de övriga samhällen, för vilka fastighetsregister såsom för stad skulle föras, själva borde vidkännas kostnaderna för fastighetsregistrets förande, så vitt detta arbete ej komme att åläggas förste lantmätare, komme kommissionen allenast att behandla de med registrets första uppläggande förbundna kostnader.

Arbetet med fastighetsregistrets uppläggande komme huvudsak-

ligen att bestå i upprättandet av vissa ägoförteckningar och en så kallad tomtbildningslängd, upprättande av registerkarta samt uppläggande av tomtbok och stadsägobok.

[28.]

Enligt kommitténs förslag skulle upprättandet av registerkartan hava medfört den ojämförligt största kostnaden, enär kartan skulle grundas på nymätning. Kommissionen hade föreslagit, att registerkarta, så vitt möjligt, skulle upprättas med ledning av förut befintligt kartmaterial och att, därest ej samhället eller enskild sakägare ville bekosta nymätning, sådan mätning skulle äga rum endast så vitt karta helt och hållet saknades eller erforderlig ledning ej kunde med lägre kostnad erhållas av tomtindelnings- eller fångeshandlingar. På grund härav torde man kunna antaga, att i stort sett vederbörande samhällens tomtindelade områden ej skulle behöva till någon del nymätas, utan att nymätning endast komme att erfordras beträffande någon del av de ej tomtindelade områdena. Arealen för städer och sådana samhällen å landet, för vilka byggnadsstadgan för rikets städer gällde, hade av kommissionen beräknats till i runt tal tillhopa 186,000 hektar. Om man antog, att omkring 20 procent härav skulle behöva nymätas, vilket torde vara högt beräknat, och att kostnaden för nymätning för registerkartas upprättande uppginge till ungefär 12 kronor per hektar, skulle sammanlagda kostnaden för erforderlig nymätning uppgå till omkring 450,000 kronor.

Kostnaden för kopiering av lantmäterikartor och i enskilt förvar befintliga kartor, som av kommittén beräknats till 270,000 kronor, torde med hänsyn därtill, att kopieringen väl i regel komme att verkställas av samhällena själva genom i deras tjänst anställda personer, kunna väsentligt nedbringas och upptoges därför till allenast 200,000 kronor.

Då stomkartor, användbara för att bilda underlag för registerkartan, väl i allmänhet torde finnas, skulle arbetet med registerkartan i regel bestå i kopierings-, transporterings- och konnektierungs-göromål samt i någon ringa grad kompletteringsmätning för konnektierungsundersökning. Arbetet med registerkartan borde därför kunna utföras för en kostnad av 2 kronor per hektar och sålunda för samhällenas beräknade sammanlagda areal om 186,000 hektar draga en kostnad å tillhopa 372,000 kronor.

Kostnaden för det återstående arbetet, det egentliga registreringsarbetet, som av kommittén beräknats till 180,000 kronor, inklusive kostnad för blanketter, komme enligt kommissionens uppfattning att stiga till avsevärt högre belopp och hade beräknats till omkring 516,000 kronor, exklusive blankettkostnad.

[28.] Slutligen hade kommissionen beräknat, att kostnaden för erforderliga blanketter ävensom för ledning av och kontroll över registrets uppläggande komme att uppgå till omkring 60,000 kronor.

Vidkommande frågan, av vem ovan beräknade kostnader skulle gäldas, ansåge kommissionen, att samhällena själva borde vidkännas hela kostnaden för den nymätning, som kunde ifrågakomma, enär denna mätning säkerligen i allt fall förr eller senare bleve nödig för samhällena eller vederbörande fastighetsägare.

Vad anginge kostnaden för anskaffande av kopior av kartor, som ej finnes i samhällenas arkiv tillgängliga, måste visserligen dessa kartkopior närmast anskaffas för fastighetsregistret, men då det å andra sidan måste anses för samhällena och deras invånare av största vikt att i ett samhällets arkiv finnes förvarade alla kartor, som berörde fastigheter inom samhället, ansåge kommissionen, att jämväl denna kostnad i sin helhet borde drabba samhällena. Även kostnaden för själva registerkartans upprättande torde böra gäldas av städerna.

Till övriga förut angivna kostnader för fastighetsregistrets uppläggande syntes däremot statsverket böra lämna väsentligt bidrag.

Beträffande frågan, efter vilken grund ett eventuellt statsbidrag lämpligen borde fördelas mellan de särskilda samhällena, hade kommissionen tänkt sig en beräkning efter areal med fallande skala sålunda, att varje stad med egen jurisdiktion skulle erhålla:

För varje hektar till och med 50		10 kr.
» » därefter överskjutande hektar till och med 100		5 »
» » » » » » » » 500		4 »
» » » » » » » » 1,000		3 »
» » » » » » » » 2,000		2 »
» » » » » » » »		1 »

Då kommissionen utgått ifrån, att städer under landsrätt och samhällen å landet icke skulle behöva bekosta den medverkan vid förberedelserna till registrets uppläggande, som det enligt förslaget skulle åligga domhavandena, häradsskrivare och landskontor att lämna, utan att kostnaden därför skulle drabba statsverket, hade kommissionen ansett, att statsbidraget till ifrågavarande städer och samhällen kunde sättas till allenast $\frac{2}{3}$ av det belopp, som skulle tillkommit dem, om de utgjort städer med egen jurisdiktion.

Med tillämpning av nu angivna beräkningsgrunder har kommissionen uppgjort längder — fogade vid dess betänkande — över de bidrag, som enligt kommissionens mening borde utgå till vederbörande

samhällen enligt de arealuppgifter, vilka varit för kommissionen tillgängliga. [28.]

För en köping och 20 andra samhällen å landet saknades emellertid arealuppgifter. De föreslagna statsbidragen för köpingar och andra samhällen å landet, för vilka arealuppgifter funnes, uppginge i medeltal för varje köping till 744 kronor och för varje annat samhälle på landet till 505 kronor 16 öre. Efter denna beräkningsgrund skulle statsbidraget till de 21 samhällen, beträffande vilka arealuppgifter saknades, uppgå till sammanlagt 10,847 kronor.

Statsbidraget skulle sålunda utgöra:

För städer med egen jurisdiktion	kr. 417,334: —
» » under landsrätt	» 8,434: —
» köpingar med känd areal	» 28,277: —
» andra samhällen å landet med känd areal	» 51,527: —
» en köping och 20 andra samhällen å landet utan kända arealer	» 10,847: —

Summa kronor 516,419: —

Vid förestående beräkningar hade kommissionen antagit, att fastighetsregister enligt samma bestämmelser som för stad skulle uppläggas för alla samhällen å landet, för vilka byggnadsstadgan för rikets städer vore gällande. Hänsyn borde emellertid tagas därtill, att för ett stort antal sådana samhällen tomtindelning ännu icke fastställts och ej heller torde komma att fastställas så tidigt, att statsbidrag till dem skulle komma att utgå enligt kommissionens förslag till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister. Dessutom torde vara att förvänta, att för flera samhällen, som hade fastställd tomtindelning, fastighetsregister icke komme att uppläggas efter bestämmelserna om registrering för stad. Dessa förhållanden vore ägnade att stärka beräkningarna, men då å andra sidan dels uppgift om areal i flera fall saknades dels föreliggande uppgifter om areal icke alltid torde vara fullt tillförlitliga samt vidare förut nämnda kostnad för blanketter och administration möjligen kunde vara för lågt beräknad, ansåge kommissionen, att det statsanslag, som borde lämnas för fastighetsregistrets uppläggande, lämpligen borde bestämmas till 600,000 kronor.

Uti kommitténs förslag till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister har av kommissionen vidtagits några ändringar, som röra de bidrag av statsmedel, vilka tänkts skola ifrågakomma vid uppläggande av fastighetsregister. Maximibeloppet för sådant bidrag var i 1911 års förslag satt till fyra kronor, men har av kommissionen höjts till

[28.] tio kronor för hektar ej vattentäckt mark. Denna höjning åsyftade, säger kommissionen, att bereda proportionsvis högre bidrag åt samhällen med mindre areal; och hade en höjning för dem ansetts betingad icke blott av den ringare bärkraft, som sådana samhällen i regel ägde, utan även med hänsyn därtill, att vissa kostnader för fastighetsregistreringen icke stode i direkt förhållande till samhällenas areal. Till begränsning av statsverkets kostnader för registreringen hade föreslagits, att bidrag av statsmedel endast skulle utgå för område, som vid utgången av år 1915 hörde till stad eller till annat samhälle, därför fastighetsregister upplades enligt de för stad meddelade bestämmelser, samt vad samhälle av sistnämnda beskaffenhet anginge, endast så vitt fastighetsregister upplagts före utgången av år 1918. I fråga om begränsningen i det förra hänseendetinge erinras, att städerna, för vilka stadgandet egentligen hade betydelse, borde för framtiden vid införlivning av områden från kringliggande landsbygd räkna med den kostnad för uppläggande av fastighetsregister, som införlivningen droge med sig, samt vidare att, då jordregister snart nog föreläge upplagt för landsbygden, statsverket, som haft att bekosta jordregistrets uppläggande, icke skäligen borde betungas med kostnad för ny registrering av områden, som funnes upptagna i jordregister. Den begränsning av statsbidragen, som föreslagits särskilt för samhällen på landsbygden, kunde måhända göra de nu befintliga samhällena av ifrågakomna slag mera benägna att underkasta sig de kostnader, som ytterligare komme att erfordras för en fastighetsregistrering enligt bestämmelserna för stad.

Enligt kommissionens förslag skola de blanketter, som före utgången av år 1918 erfordras för förberedande arbeten för uppläggande av fastighetsregistret ävensom för registrets första uppläggande, tillhandahållas på allmän bekostnad. Då bestämmelsen, som återfinnes i § 53 av förslaget till förordning angående fastighetsregister för stad, avfattats under förutsättning att förordningen komme att utfärdas under år 1915, men så ej skett, torde, därest förordningen kommer att utfärdas under år 1916, tidsbestämmelsen 1918 böra ändras till 1919. — Kommitténs förslag angående lösen för utdrag av fastighetsregister, som föres av en i stadens, köpingens eller municipalsamhällets tjänst anställd registerförare, såsom bidrag till samhällets kostnader för registret har av kommissionen bibehållits.

*Svenska stads-
förbundet.*

Svenska stadsförbundet har i ett den 30 april 1915 avgivet yttrande över kommissionens förslag anfört bland annat:

Kommissionens beräkningar rörande kostnaderna för registrets

första uppläggande och därmed sammanhängande arbeten gjorde naturligtvis blott anspråk på approximativ giltighet. För flera av de betydelsefullare posterna hade fasta beräkningsgrunder alldeles saknats. Innan några praktiska försök företagits för utrönande av omfattningen och den närmare beskaffenheten av det arbete, som i olika städer komme att krävas, torde det i själva verket vara alldeles omöjligt att komma längre än till mer eller mindre väl grundade förmodanden i kostnadsfrågan. Erfarenheterna från jordregistret visade, huru vanskligt det vore att bygga på så lösa grunder. Nödig försiktighet syntes därför bjuda, att register enligt förslaget försöksvis upplades för ett antal typiska samhällen eller delar av sådana, innan grunderna för kostnadernas utgörande och statsbidragens utgående definitivt fastställdes. Först efter sådana försök vore det möjligt att med någon grad av visshet bedöma de ekonomiska konsekvenserna samt mellan samhällena och staten avväga bördorna på ett skäligt och rättvist sätt. Fixerades däremot statsbidraget redan nu, torde följden bliva, att vederbörande samhällen ensamma nödgades bära alla oberäknade kostnadsökningar, även om dessa, såsom ingalunda syntes uteslutet, steg till högst avsevärda belopp. Därigenom skulle uppenbarligen de ekonomiska förutsättningar, från vilka lagstiftningen utgått, i verkligheten förryckas till stadssamhällenas nackdel.

Utan att ingå på frågan, huruvida det överhuvud kunde anses billigt, att städerna i olikhet med landskommunerna skulle åläggas att själva vidkännas en betydande del av kostnaderna för det nya underlaget till fastighetsboken, ville förbundet framhålla, att denna grundsats i varje fall icke med något fog syntes kunna göras gällande vare sig mot städer under landsrätt eller mot landsbygdens stadsliknande samhällen. I avseende å domstolsväsendet intoge dessa samhällsbildningar alldeles samma ställning som den egentliga landsbygden. Rättsskipningen vore alltså här uteslutande en statens angelägenhet, och någon anledning att frångå denna regel beträffande de för lagfarts- och in-teckningsväsendets modernisering erforderliga åtgärderna hade ej av kommissionen angivits och torde heller ej förefinnas. Visserligen vore det sant, att det fastighetsregister, som skulle uppläggas för ifrågavarande samhällen, vore mera detaljerat samt följaktligen dyrbarare än landsbygdens jordregister, men detta berodde på de skärpta fordringar, som ur rättssäkerhetens synpunkt måste ställas på redovisningen av värdefullare mark, och icke därpå, att samhällena såsom sådana bereddes större nytta av fastighetsregistret än landskommunerna av jordregistret. Anledning finnes alltså ej att uppgiva det från förbundets sida i yttrande över kommitténs förslag

[28.]

uttalade önskemålet, att staten helt och hållet eller åtminstone till huvudsaklig del övertog utgifterna för fastighetsregistreringen i berörda samhällen. För den händelse detta önskemål ej skulle vinna beaktande, syntes det i allt fall icke böra komma ifråga, att samhällena skulle bekosta den löpande registerföringen, när denna ej kunde bestridas av förste lantmätare. Fullgjorde vederbörande förste lantmätare för vissa samhällen denna uppgift utan ersättning, uppkomme tydligen en orättvisa, om andra samhällen, som till följd av omständigheter, varöver de ej rådde, fått särskild registerförare förordnad, skulle nödgas betala denne. Vidare måste det anses olämpligt att, såsom i 2 § andra stycket av förslaget till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister är stadgat, göra köpingarnas och municipalsamhällenas rätt till statsbidrag beroende av huruvida fastighetsregister såsom för stad där upplagts före 1918 års utgång. Omständigheter kunde helt visst tillstötta, som förhindrade arbetets påbörjande eller slutförande inom utsatt tid, utan att samhället kunde göras ansvarigt därför. Och samhällen, som bildades så sent, att fastighetsregister omöjligen kunde fullbordas före 1918, eller som tillkomme efter nämnda tidpunkt, skulle med kommissionens förslag helt och hållet utestängas från allt bidrag, när fastighetsregister skulle uppläggas för dem.

Beträffande städernas rätt till statsbidrag för fastighetsregistret innehölle dessutom förslaget en inskränkande bestämmelse, som syntes föga motiverad. Dyligt bidrag skulle nämligen ej utgå för registrering av område, som efter år 1915 införlivats med vederbörande stad. Såsom skäl för denna inskränkning anförde kommissionen huvudsakligen, att, sedan jordregistret hunnit fullbordas, hade inkorporeringsområdet redan en gång undergått registrering på statens bekostnad, varför det ej vore lämpligt att ånyo betunga statsverket med utgifter för likartat ändamål. Däremot kunde invändas, att jordregistret icke torde hinna uppläggas för alla rikets landskommuner före 1915 års utgång. I de fall, då jordregister ej finnes för område, som inkorporerats, syntes därför icke under några förhållanden anledning föreligga att ej medgiva statsbidrag för områdets inarbetande i stadens fastighetsregister. Men även om området redovisats i jordregistret för landet, så underginge därför det arbete, som erfordrades för dess registrering enligt de för stad gällande grunderna, ingalunda en minskning, som ens tillnärmelsevis motsvarade de kostnader, vilka statsbidraget enligt förslaget avsåge att täcka. Ifrågasvarande inskränkning i rätten till statsbidrag syntes därför böra bortfalla.

Med anledning av vad svenska stadsförbundet sålunda anfört ytt-
rade jag, då jag den 7 maj 1915 anmälde kommissionens förslag i stats-
rådet för nådigt beslut om inhämtande av lagrådets yttrande över vissa
av kommissionens förslag, beträffande dess förslag till lag med vissa
bestämmelser angående fastighetsregister följande:

[28.]
*Departements-
chefen i ytt-
rande 1/6 1915.*

»Kommissionen har angivit de av densamma gjorda kostnadsberäk-
ningarna såsom approximativa. Att beräkningarna så äro beror på flera
omständigheter. För flera samhällen saknas arealuppgifter och be-
träffande åtskilliga samhällen, för vilka sådana uppgifter förelegat, hava
desamma ansetts mindre tillförlitliga. Med avseende å dessa uppgifter före-
kommer tillika, att man icke känt hur stor del av arealen utgjorts av
tomter och av andra fastigheter eller områden, ej heller antalet fastig-
heter. Man har ock saknat kännedom om omfattningen och beskaffen-
heten av det kartmaterial, som beträffande de olika samhällena vore att
tillgå. Av betydelse för kostnadsfrågan är ock graden av den oreda, som,
efter vad i betänkandet den 30 september 1911 upplyses, i ett stort
antal städer råder isynnerhet beträffande de ej i tomter indelade områ-
dena. För att i nu angivna hänseenden erhålla fullt tillförlitlig utredning
skulle kräfts ett arbete, i det närmaste av samma omfattning som upp-
samlandet av material för registret och detta materials bearbetande, en
utredning, som naturligen ej lämpligen kunnat företagas. Som bekant
hava kostnaderna för uppläggandet av jordregister för rikets landsbygd
visat sig betydligt överstiga vad härför beräknats, och kommissionen har,
efter vad jag inhämtat, sökt draga lärdom av detta förhållande vid sina
beräkningar. Den av kommissionen beräknade summa för kostnaden för
det egentliga registreringsarbetet eller 516,000 kronor, kostnad för blan-
ketter till samma arbete oberäknad, läser enligt kommissionens mening
snarare komma att visa sig för hög än för låg. Med avseende å be-
rörda belopp 516,000 kronor må anföras: Vid förarbetet för fastighets-
registers åstadkommande skola dels anteckningar göras ur fastighetsboken,
dels från byggnadsnämnden införskaffas uppgifter om tomterna i samhället,
dels ur fastighetstaxeringslängderna hämtas uppgifter angående stadsägor,
dels göras förteckning över de i stadens vård befintliga kartor med till-
hörande handlingar, dels införskaffas uppgifter å hos lantmäteristyrelsen och
i lantmäterikontoren förvarade kartor och handlingar, dels ock genom kun-
görrelse en var, den där innehar kartor eller delningshandlingar rörande
fastighet i staden eller förvärvat sådan fastighet utan att hava lagfarit sitt
fång, uppmanas att lämna uppgift därom. Sedan materialet sålunda hop-
samlats, skall detta ytterligare bearbetas och slutligen registreringen före-
tagas. Det dyrbaraste arbetet måste utgöra hopsamlandet och bearbetan-

[28.] det av materialet och det billigare själva införingen i registret. För arbetet måste säkerligen i flera fall tillfälliga arbetskrafter anlitas såväl för magistraten, den som för fastighetsboken, byggnadsnämnden och den tjänsteman, vilken innehar taxeringslängderna, som för stadsingenjörskontoret, där sådant finnes; upprättande av förteckningar över hopsamlat material m. m. måste ock draga kostnader. Härtill kommer ersättning till förrättningsmannen, där såsom sådan förordnats person, som ej är i samhällets tjänst. I de flesta fall torde hopsamlat material utgöra summariska avskrifter från befintliga längder och register, och för större städer med många fastigheter torde tidsåtgången för registreringen per fastighetsenhet därför bli mindre, men i ej oväsentlig del torde denna även föregås av arbetsamma efterforskningar. Vid det registreringsarbete, som utförts vid Stockholms stadsingenjörskontor för uppläggandet av nya tomtböcker, har man funnit att den tid, som åtgår för hopsamlandet av material och registreringsarbetet m. m., i genomsnitt belöpt sig till en timme per registerenhet. Om man — såsom kommissionen efter vad jag inhämtat gjort — för beräkning av antalet registerenheter utgår från förhållandena i Stockholm med en areal av cirka 10,000 hektar och ett antal fastigheter av omkring 13,500 — inom Brännkyrka är jorddelningen långt driven, och man kan icke gärna antaga att i genomsnitt fastigheterna i andra samhällen i riket hava mindre areal än därstädes — skulle antalet fastigheter för hela arealen av ifrågavarande samhällen utgöra omkring 250,000. Med antagande att man i genomsnitt i Sveriges städer och andra samhällen måste betala ifrågavarande arbete med omkring 2 kronor per timme, skulle kostnaderna för utförandet av själva registreringsarbetet uppgå till omkring 500,000 kronor. Till detta belopp böra läggas kostnader för kungörelser i tidningar samt för skrivmaterial och papper (dock ej registerblanketter), och torde dessa kostnader säkerligen ej överstiga 16,000 kronor. Nu är det ju sannolikt, att antalet fastigheter i förhållande till arealen i övriga städer och samhällen i genomsnitt ej är så stort som i Stockholm, ävensom att arbetet kan erhållas för lägre kostnad än 2 kronor för timme, men dessa förhållanden äro ju endast ägnade att stärka beräkningarna. Man vågar därför hoppas att den beräknade summan, 516,000 kronor, skall visa sig tillräcklig.

De stadskärnan omgivande områdena finnas vanligen redovisade å lantmäterikartor eller andra avstyckningskartor. För registerkartan, som i stort sett endast behöver innehålla gränser och vägar och ej mindre byggnader m. m., böra dessa kartor vara tillfyllest i avseende på noggrannhet. Där det ej finnes några kartor, måste visserligen dylika upprättas, men uppgörandet av dem bör ej draga samma kostnad som nymätning

av ett område i allmänhet kräver, enär ej alla eljest å en karta förekommande föremål skola upptagas å registerkarta av föreslagen beskaffenhet. De närmast stads kärnan befintliga delarna av stadsägorna torde vanligen vara mera sönderstyckade än delarna i de yttre partierna, vadan gränspunkternas antal per ytenhet räknat får antagas vara större i de förra områdena än i de senare. Men å andra sidan torde för dessa små fastigheter gränspunkterna i flera om ej rentav de flesta fall vara försvunna; mätningen där måste därför så tillgå, att gränserna, sedan stomkarta erhållits, insättas å kartan med ledning av befintliga avstyckningskartor eller eljest förefintliga uppgifter om gränsers läge, vadan dessa gränspunkter sålunda ej alltid komma att var för sig inmätas utan i stället inkonstrueras. Sammanhängande områden kunna även vara delvis uppmätta och mellan dessa delar liggande mindre partier vara i saknad av karta; i sådana fall måste grundstommen göras med detaljkomplettering beträffande vissa områden och med senare inkonstruering av gränslinjer efter det grundkartan uppgjorts. För stora delar av utstyckad mark torde endast gränspunkterna för den ursprungliga egendomen eventuellt kunna uppmätas och gränspunkterna för de avstyckade delarna få senare inkonstrueras med ledning av ägostycknings- eller avsöndringskartor.

För den provisoriska karta över Brännkyrka, som Stockholms stad låter uppgöra, kunna enligt uppgift nymätningens kostnaderna beräknas till omkring 35,000 kronor, om hänsyn toges till allenast sådana nymätningar, som erfordras för erhållande av en dylik provisorisk karta (beträffande Brännkyrka hava nymätningarna för att sedermera åstadkomma en slutgiltig exakt karta inriktats efter en vidlyftigare plan). För den provisoriska kartan lär nymätning erfordras beträffande omkring 20 procent av området. Denna provisoriska karta skall innehålla åtskilligt mer än vad en registerkarta enligt kommissionens förslag nödvändigtvis måste innehålla. Om sålunda en fullständig mätning av 20 procent av området (hela Brännkyrka innehåller omkring 7,000 hektar) eller cirka 1,400 hektar kostar 35,000 kronor, komma i genomsnitt på varje hektar 25 kronor. Men då registerkartan i stort sett endast skall innehålla fastighetsgränser, vägar och vattendrag, kan man anse, att kompletteringsmätningen för att åstadkomma en dylik fullt väl kan ske för halva priset. För hektar stadsägoområde torde sålunda för registerkarteändamål en beräknad kostnad av 12 kronor vara fullt tillräcklig. Då stadsägornas areal uti ifrågavarande samhällen torde utgöra omkring 85 procent av deras hela areal, skulle, under antagande att man måste nymäta omkring 20 procent härav, nymätningen komma att omfatta 17

[28.] procent av samhällenas hela areal. Men då även någon mindre kompletteringsmätning av de tomtindelade områdena kan erfordras, har kommissionen antagit att 20 procent av hela arealen kommer att nymätas och beräknat hela mätningsekostnaden till i runt tal 450,000 kronor.

Efter den kännedom man har om olika städers kartmaterial torde i allmänhet beträffande stadskärnan finnas en stomkarta, som kan läggas till grund för registerkartan, och vilken för registerkarteändamål torde vara tillfyllest. För omgivningarna skola konnexioner till ifrågavarande stomme göras. I åtskilliga städer finnes redan triangelnät ordnat, och bör detta i sådant fall tjäna till ledning för stomkartan för hela staden sålunda att man på de detaljkartor, å vilka triangelpunkterna komma, genom mätningar orienterar in dessa punkter och sedan fördelar kartmaterialet så att detaljkartorna stämma ihop med varandra och samtidigt de å detaljkartorna inorienterade triangelpunkter placeras i sina rätta lägen efter triangelpunkternas koordinater. De stadskärnan omgivande områdena finnas, på sätt redan är nämnt, vanligen redovisade å lantmäterikartor eller andra avstyckningskartor, och böra dessa, transponerade där så erfordras i den använda skalan, i så stor omfattning som möjligt komma till användning vid registerkartans åstadkommande. Där triangelpunkter ej finnas och man ej vill påkosta upprättandet av ett huvudtriangelnät för samhället, vilket emellertid läser kunna åstadkommas för en ringa kostnad, kan man göra ett grafiskt stomnät, så att ej alltför stora avvikelser och svårigheter yppa sig vid sammansättningen av alla de olika kartorna till en karta. Inorienteringen av fixpunkterna å detaljkartorna samt eventuella transponeringar av kartor ävensom konnekteringsarbetet vid fördelandet av detaljkartornas fel vid gränserna samt registerkartans uppritande m. m. kunna i genomsnitt beräknas låta sig göra efter ett pris av 2 kronor för hektar, däri även inberäknad kostnaden för nödig stommätning. Ett exempel härpå kan hämtas från kostnaderna för upprättandet av omnämnda karta över Brännkyrka. Kostnaderna för sammansättning av färdigmått kartmaterial med orienteringsmätningar ävensom för uppgörandet av det för kartan nödiga antalet triangelpunkter kunna nämligen för Brännkyrka beräknas uppgå till cirka 14,000 kronor, vilket för Brännkyrkas areal av cirka 7,000 hektar utgör omkring 2 kronor för hektar. För Göteborg är en provisorisk översiktskarta i skala 1 : 4,000 redan upprättad, vilken verkstälts i avbidan på en fullt exakt karta, grundad på fullt genomförd triangelmätning. För denna provisoriska karta, som ej är gjord med samma anspråk på noggrannhet som kartan för Brännkyrka, har nyss berörda kostnad varit billigare och torde ej nämnvärt hava överstigit 1 krona 50 öre för hektar. Då

emellertid kartmaterialet torde vara ganska bristfälligt i åtskilliga av Sveriges städer, vilket även måste försvåra arbetet för sammansättningen av registerkartan, har kommissionen antagit kostnaden för ifrågavarande arbete böra upptagas till ett pris av i genomsnitt 2 kronor för hektar, eller för all jord, varöver registerkarta skall upprättas, till omkring 372,000 kronor. [28.]

Jag har så utförligt som skett yttrat mig angående nu omförmälda av kommissionen upptagna kostnadsposter för att framhålla, att desamma grunda sig på erfarenhet från mätningar i Stockholm och Göteborg samt med denna erfarenhet såsom utgångspunkt beräknats så högt, att någon större fara för att kostnaderna sedermera skola visa sig överstiga de beräknade icke synes föreligga. Jag vill i detta sammanhang erinra om att den post, som av kommissionen upptagits till 516,000 kronor, i kommittébetänkandet den 30 september 1911 beräknats till allenast 180,000 kronor. Det av kommissionen föreslagna statsbidraget, högst 10 kronor för hektar icke vattentäckt mark, synes mig därför fullt tillräckligt, och att uppskjuta frågan om statsbidragets storlek tills större erfarenhet vunnits angående registreringskostnaderna synes mig icke lämpligt, vadan svenska stadsförbundets erinringar i nu ifrågavarande avseende enligt min mening icke böra föranleda frångående av förslaget.

De stadsliknande samhällena på landsbygden hava visserligen icke att bekosta utgifterna för sitt rättsväsen, men de hava samma skyldighet att låta upprätta kartor över stadsplaner, kvarter och tomter, som av ålder ålegat städernas invånare. Under sådana förhållanden synes det mig ej kunna ifrågasättas, att staten skall bekosta de för fastighetsregistrets upprättande nödiga mätningar och åstadkommandet av registerkartor. Övriga kostnader för registret av beskaffenhet att enligt förslaget skola gäldas av samhällena torde bliva jämförelsevis obetydliga och samhällena gottgjorda genom det beräknade statsbidraget.

I fråga om bestämmelsen i 2 § andra stycket av förslaget till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister vill jag i anledning av innehållet i svenska stadsförbundets skrift erinra därom, att enligt samma bestämmelse ett område skall hava vid utgången av år 1915 tillbört ett samhälle, för att rätt till statsbidrag skall förefinnas.

Vad svenska stadsförbundet anfört till stöd för sin hemställan, att de av kommissionen föreslagna bestämmelserna till begränsning av statsverkets kostnader för registreringen måtte utgå, anser jag icke böra medföra sådan ändring i förslaget, men då bestämmelserna avfattats

- [28.] under förutsättning, att lagen komme att utfärdas under år 1915, och så ej kan ske, finner jag tidsbestämmelsen 1918 böra ändras till 1919.»

Lagrådet.

Beträffande förslaget till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister har lagrådet i avgivet yttrande förklarat, att det syntes vara mindre lämpligt att i förslaget, utöver en hänvisning därtill att bidrag till kostnaderna för registrets uppläggande kunde utgå av statsmedel, intaga bestämmelser angående statsbidragets belopp och villkor för sådant bidrags erhållande, utan torde bestämmelserna därom, såsom vanligen skedde, böra förknippas med frågan om anslag för ändamålet, samt hemställt, att i förevarande lagförslag upptoges allenast föreskrifter av innehåll: att i stad fastighetsregister skulle, enligt de grunder Kungl. Maj:t bestämde, uppläggas och föras på stadens bekostnad, att i den mån fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skulle, efter ty av Kungl. Maj:t förordnades, föras för köping eller annat samhälle å landet, varest tomtindelning såsom i stad funnes, registrets uppläggande och förande skulle bekostas av samhället, samt att i stad, som lydde under landsrätt, så ock i köping eller annat samhälle på landet, som i lagen avsåges, det likväl ej skulle åligga staden eller samhället att svara för kostnaderna för de uppgifter, vilka för registret skulle lämnas av den, som förde fastighetsboken, eller av vederbörande häradsskrivare eller landskontor, ej heller att, där förste lautmätaren i länet förordnats att vara registerförare, ersätta statsverket härav föranledda kostnader; vartill borde läggas en allmän hänvisning till möjligheten för stad eller annat samhälle, varom fråga vore, att efter ty särskilt förordnades erhålla bidrag av statsmedel till kostnaderna för registrets uppläggande. Lagrådet har vidare anført:

I fråga om beloppet av statsbidraget hade i förslaget ej annan bestämmelse givits, än att bidraget finge uppbäras med högst tio kronor för hektar ej vattentäckt mark, som skulle i registret upptagas. Av 1914 års kommission hade uppgjorts en beräkning rörande statsbidragets fördelning efter areal med viss angiven fallande skala. Av den i enlighet därmed gjorda fördelning, som vidfogats kommissionens betänkande, kunde, ehuru lagförslagets text visserligen icke därtill gäve anledning, lätt den uppfattning vinna insteg, att i allmänhet varje stad och samhälle skulle hava att emotse det sålunda upptagna beloppet. En dylik skematisk behandling av frågan om statsbidragets fördelning torde dock vara mindre lämplig. Även om den av kommissionen uppställda beräkningsgrunden i många fall kunde tjäna till ledning, måste dock hänsyn tagas jämväl till andra omständigheter. För skyldigheten att bekosta

registrets uppläggande och förande hade, vad städerna anginge, huvudsakligen åberopats det förhållandet, att dessa av ålder varit pliktiga att själva bestrida kostnaderna för sitt rättsväsende, medan en motsvarande grund för samma skyldighet beträffande övriga ifrågavarande samhällen icke kunde åberopas. Därtill torde hänsyn i viss mån böra tagas vid statsbidragets fördelning. Den verkliga kostnaden i medeltal för hektar måste ock ställa sig mycket olika i olika städer och samhällen, allt eftersom mer eller mindre ordnade förhållanden förelåge. Jämväl torde böra beaktas den högst betydande skillnaden i ekonomisk bärkraft mellan olika städer och samhällen. Om, såsom ofta torde hända, synnerligen invecklade jordförhållanden sammanträffade med svag ekonomisk bärkraft hos samhället, syntes statsbidraget böra utgå med jämförelsevis högre belopp. Endast om hänsyn toges till sålunda antydda omständigheter, torde man vinna en garanti för möjligheten att å ena sidan på ett nöjaktigt sätt genomföra bestämmelserna om registrets uppläggande och å andra sidan begränsa kostnaderna på sätt som i förslaget avsåges. För stad vore möjligheten att erhålla statsbidrag i förslaget begränsad till att avse område, som vid utgången av år 1915 hörde till staden. Det syntes dock kunna ifrågasättas, huruvida icke, därest en dylik tidsbestämmelse över huvud taget skulle bibehållas, billigheten fordrade, att denna möjlighet utsträcktes till att omfatta jämväl område, rörande vilket vid nämnda tid ansökan om inkorporering till Kungl. Maj:t ingivits, även om beslutet därom först därefter trätt i tillämpning. Likaledes syntes det kunna ifrågasättas, huruvida det i fråga om köping och annat samhälle å landet, som i förslaget avsåges, för möjligheten att erhålla statsbidrag uppställda villkoret, att fastighetsregister enligt de bestämmelser, som meddelades för stad, blivit för samhället upplagt före utgången av år 1919, vore med hänsyn till dylika samhällens i allmänhet svaga ekonomiska ställning överensstämmande med billighet. Ett dylikt samhälles tillkomst vore förenad med så många utgifter för olika ändamål, att samhället i regel torde väl vara i behov av statsbidrag till de kostnader, som vore förbundna med uppläggandet av det nya fastighetsregistret för samhället. Vid bestämmande av statsbidragets storlek kunde hänsyn tagas därtill, att uppläggandet i viss mån underlättades därigenom, att jordregister, som omfattade samhällets mark, då redan kunde vara upplagt.

Inrättandet av ett fastighetsregister för städer och stadsliknande samhällen utgör — likasom uppläggandet av jordregistren för rikets landsbygd — som bekant en nödvändig förutsättning för genomförandet

*Departements-
chefen.*

[28.] av den reform av lagstiftningen rörande inskrivning av rätt till fast egendom, varom lagberedningen redan år 1907 avgivit förslag.

Beträffande de grunder, efter vilka bidrag av statsmedel till de med fastighetsregistrets uppläggande förbundna kostnader bör få åtnjutas, åberopar jag mitt anförande till statsrådsprotokollet den 7 maj 1915. Skall det bidrag, staten lämnar till kostnaderna, kunna en gång för alla bestämmas till visst belopp, synes det nödvändigt att begränsa rätten till bidrag såsom ock kommissionen föreslagit. Den av kommissionen upprättade längd kan visserligen tjäna till ledning vid bidragens bestämmande, åtminstone så till vida att de angivna beloppen tillsvdare kunna anses utgöra en maximigräns. Men vid bidragens fördelning bör för övrigt hänsyn tagas till omständigheterna i varje föreliggande fall. Betydelse torde härvid böra tillmätas arealen av i tomtindelning ingående mark i förhållande till arealen av övrig mark, genomsnittsarealen å fastigheterna och antalet enheter, kostnad, som registrets inrättande tillskyndat samhället, samt kostnadens inskränkning till det för ändamålet oundgängliga. Belutar ett samhälle utredningar, som bliva till nytta vid registrets uppläggande men ej äro föreskrivna, eller hava eljest sådana utredningar gjorts, bör givetvis bidrag ej utgå till kostnaden härför. Och då mätningsekostnader med mera efter vad förut anförts helt böra drabba samhällena, skall givetvis ansökan om bidrag innehålla specificerad uppgift å den kostnad, som registrets uppläggande dragit i olika hänseenden. I ansökningen bör ock med hänsyn till förut omnämnda begränsning i rätten att åtnjuta bidrag lämnas uppgift å område, som i senare tider införlivats med samhället, tiden härför samt angående sådant områdes areal. Vid bestämmande av bidrag till de särskilda samhällena lär därjämte hänsyn böra tagas till samhällenas ekonomiska bärkraft så till vida, att möjligen uppstående besparingar å anslaget fördelas på de ekonomiskt svagare samhällena. Ett samhälle kommer givetvis icke att i något fall tillerkännas belopp utöver den verkliga kostnaden för de åtgärder, för vilka bidrag till kostnaden efter vad förut anförts ansetts böra ifrågakomma.

Då således bidragens storlek skulle komma att bero av förhållanden, vilka delvis icke kunna bedömas förrän fastighetsregister upplagts för alla ifrågavarande samhällen, kan det synas, som borde till samma tid få anstå med bidragens slutliga fastställande och utbetalning. Detta vore dock tvivelsutan att gå längre än behovet i angivna avseende kräver, och för en del mindre bärkraftiga samhällen, för vilka arbetet tilläventyrs kommit att slutföras jämförelsevis tidigt, skulle ett sådant dröjsmål möjligen kunna medföra svårigheter. Det synes mig därför

lämpligast, att bidragens utbetalning fördelas på två terminer eller sålunda, att varje samhälle, för vilket fastighetsregister anmälts vara upplagt, att börja med får i bidrag till kostnaderna för registrets uppläggande uppbära en del — högst hälften — av det belopp, som skulle tillkomma detsamma enligt fastighetsregisterkommissionens beräkningar, samt att vad av de för ändamålet anslagna medel återstår, när fastighetsregister för alla samhällena upplagts, må först därefter och med hänsyn till då mera kända förhållanden kunna fördelas och utbetalas.

För uppläggande av fastighetsregister för städer och därmed jämförliga samhällen lär en tid av minst tre år. Vid sådant förhållande torde av det statsanslag å 600,000 kronor, om vars äskande jag nu ämnar framställa förslag, icke för år 1917 behöva anvisas medel till ersättande av kostnader, som samhällena själva skola bestrida med eventuell rätt till gottgörelse av staten, sedan registrets uppläggande fullbordats. Däremot måste under år 1917 beredas tillgång till anslag för statens direkta utgifter för blanketter samt för ledning av och kontroll över registerarbetet. Sistnämnda kostnader hava av kommissionen beräknats till 60,000 kronor. Av detta belopp kunna, enligt mig tillhandakomna upplysningar, ungefär 45,000 kronor beräknas belöpa på blankettrycket och 5,000 kronor på ledningen och kontrollen under ett vart av de tre åren. Antages hela blankettkostnaden och $\frac{1}{3}$ av de övriga kostnaderna belöpa å år 1917, skulle alltså det belopp, som behövde anvisas för sistnämnda år, uppgå till 50,000 kronor.

Anslagsbeloppet i dess helhet torde lämpligen erhålla karaktären av reservationsanslag, så att belopp, som ett år besparas, må kunna för samma ändamål användas ett följande år.

Då förordningen angående fastighetsregister för stad är avsedd att träda i kraft den 1 september 1916, blir belopp till täckande av kostnaden för blankettryck samt möjligen någon del av kostnaden för ledning av och kontroll över registerarbetet erforderligt redan innevarande år; och lär därför rätt för Kungl. Maj:t att förskjuta i sådana avseenden behövt belopp böra begäras.

Sedan det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsregister undergått ändringar på grund av de anmärkningar lagrådet riktat mot detsamma, har Kungl. Maj:t redan den 31 december 1915 beslutat, att proposition i ämnet skall avlätas till innevarande års riksdag.

Vad förordningen angående fastighetsregister för stad angår, är den liksom författningarna angående jordregistret uteslutande av administrativ natur.

[28.]

Under åberopande av vad nu anförts får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att — under förutsättning att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande m. m., antager lag i ämnet — till bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister i huvudsaklig överensstämmelse med 1914 års fastighetsregisterkommissions förslag och i enlighet med de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, på *extra stat* bevilja ett reservationsanslag å ... kronor 600,000 och att härav för år 1917 anvisa ett belopp av » 50,000, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp må finnas erforderligt under år 1916.

9. Ersättning åt häradsskrivarna för röstlängders upprättande.

[29.]

*Ersättning åt
häradsskrivarna för
röstlängders
upprättande.
(Extra anslag.)*

Till häradsskrivarna har under de senare åren utgått ersättning för den ökning i deras arbete, som uppkommit därigenom, att de fått sig ålagd skyldighet att upprätta röstlängder för riksdagsmannaval. Det har ansetts, att, så länge häradsskrivarna ännu icke fått sina avlöningsförhållanden omreglerade, berörda skyldighet skäligen icke borde åläggas dem utan särskild gottgörelse. Ersättningen har efter vissa grunder, som av chefen för justitiedepartementet angåvos i 1910 års statsverksproposition, utgått från ett anslag av förslagsanslags natur.

Då häradsskrivarna ej heller under år 1917 lära komma i åtnjutande av ny lönereglering, synes jämväl för nämnda år böra begäras anslag åt häradsskrivarna för nu ifrågavarande arbete.

Anslaget, som i de tre sista riksstaterna upptagits till ett belopp av 40,000 kronor, har visserligen under de senast förflutna åren ej varit fullt tillräckligt för sitt ändamål, men då det icke behövt överskridas med något avsevärdare belopp, torde ej föreligga tillräcklig anledning att

begära högre anslag för år 1917; och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [29.]

att för beredande åt häradsskrivarna av ersättning, enligt de av chefen för justitiedepartementet i 1910 års statsverksproposition angivna grunder, för röstlängders upprättande under år 1917 å *extra stat* för samma år bevilja ett förslagsanslag å kronor 40,000.

10. Till gäldande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella byrån i Bern, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 2,000.

11. Understöd åt föreningen Skyddsvärnet.

Föreningen Skyddsvärnet bildades i Stockholm år 1910. Den har enligt sina stadgar till uppgift att verka för främjande av det allmänna och enskilda räddningsarbetet bland frigivna fångar, villkorligt dömda, lösdrivare, alkoholister, prostituerade och i liknande avseenden hjälpbehövande.

[30.]
Understöd åt
föreningen
Skydds-
värnet.
(Extra anslag.)

Såsom jag redan förut nämnt, har det belopp å 16,000 kronor, vilket under de senaste åren ställts till fängvårdsstyrelsens disposition för understödjande av dess verksamhet till frigivna fångars skydd och om vars beviljande jämväl för år 1917 jag under punkt [19] anhållit, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta framställning, beräknats med hänsyn till att därav ett understöd av 4,000 kronor skulle tilldelas Skyddsvärnet. Emellertid åtnjuter Skyddsvärnet även direkt understöd av statsmedel. Detta har utgått under år 1913 med 6,000 kronor, men har därefter för vart och ett av åren 1914, 1915 och 1916 bestämts till 12,000 kronor. Nu anhåller föreningen om ett anslag av sistnämnda storlek jämväl för nästkommande år. Då Skyddsvärnet för sin verksamhet till frigivna fångars skydd haft att påräkna förutnämnda belopp å 4,000 kronor, har med nu förevarande understöd å 12,000 kronor åsyftats allenast Skyddsvärnets övriga verksamhetsgrenar och har därför också i fråga om dessa sistnämnda medels användande meddelats en föreskrift, som, enligt den avfattning som de senaste åren givits densamma, utesluter medlens begagnande för verksamhet, som särskilt avser frigivna fångars upprättande.

Skyddsvärnets samhällsnyttiga verksamhet torde numera vara så väl känd, att jag ej behöver här lämna någon mera ingående redogörelse

[30.] för densamma, helst en synnerlig utförlig sådan gavs i sammanhang med avlåtande av statsverkspropositionen till 1915 års riksdag. Jag vill därför nu huvudsakligen inskränka mig till att för komplettering av sagda redogörelse lämna några uppgifter rörande föreningens verksamhet under det sista år, för vilket dylika uppgifter finnas tillgängliga, eller år 1914. Uppgifterna äro hämtade dels från den redogörelse för Skyddsvärnets verksamhet under sagda år, som föreningen lämnat till Kungl. Maj:t, och dels från den underdåniga skrivelse av den 20 augusti 1915, i vilken föreningen anhållit om nu ifrågavarande anslags förnyande jämväl för år 1917.

Platsanskaffningen har under år 1914 berett arbete eller anställning åt 935 personer. Under nämnda år har emellertid den inträdda kristiden medfört stora svårigheter att kunna bereda föreningens klienter arbete. Även den av stat och kommun särskilt anordnade hjälpverksamheten för att hindra arbetslösheten har ju haft svårigheter att finna arbete åt sina skyddslingar. I ännu högre grad har detta då naturligtvis varit händelsen med en verksamhet av Skyddsvärnets natur. Mellan den offentliga arbetsförmedlingen och hjälpbyråerna, å ena, samt föreningen, å andra sidan, har samarbete varit etablerat. Särskilt har detta varit fallet i Malmö.

I fråga om *förundersökningarna beträffande villkorlig dom jämte övervakning av villkorligt dömda* är att anteckna, att antalet personer, som under år 1914 varit föremål för denna gren av föreningens verksamhet, uppgått till 317, av vilka 74 erhållit villkorlig dom.

Verksamheten till räddande av alkoholister har under år 1914 berört 326 personer. Bland annat hava under nämnda år genom föreningens försorg 13 personer intagits i alkoholistasyl och 20 å andra vårdanstalter.

Det under år 1913 upptagna *räddningsarbetet för kvinnor* har fortsatts under år 1914. Föreningens kvinnliga funktionär har stått i förbindelse med Vita Bandets upptagningshem, frälsningsarmén och flera andra såväl hem och anstalter som enskilda personer. Hon har utfört hembesök samt anskaffat arbetsgivare, frivilliga övervakare och andra medhjälpare och på detta sätt sökt bereda särskilt unga kvinnor möjlighet att genom arbete och under ordnade förhållanden varda hulpna och upprättade.

Å Skyddsvärnets *skrivbyrå* hava under olika tider av år 1914 varit sysselsatta 39 personer med tillhoppa 25,824 arbetstimmar. Föreningen måste numera tänka sig kunna samtidigt sysselsätta omkring 9 (förut 8) personer å skrivbyrån. Beräknas ersättningen till föreståndaren å byrån till 1,800 kronor per år, åt vaktmästaren till 1,500 kronor per år och åt 7 (förut 6) andra klienter tillhoppa till 6,000 (förut 5,000) kronor per år samt inventarier, hyra m. m. till 1,500 kronor per år, uppkommer en utgiftssumma för år räknat å 10,800 (förut 9,800) kronor. Av vad som inlutit för utfört arbete kan beräknas en inkomstsumma om 6,600 (förut 6,000) kronor per år.

Till belysande av *föreningens verksamhet i dess helhet* må hänvisas till följande tablå, angivande vilka åtgärder föreningens platsbyrå vidtagit med sina klienter av alla kategorier:

Av Skyddsvärnets centralbyrå under år 1914 vidtagna åtgärder:

[30.]

Anvisat arbete eller anställning	755 ¹⁾
Reshjälp till hem eller arbetsplats	118
Mat eller logi	218
Hjälp till sjukhus, skyddshem, fattigvård etc.	125
Understöd eller hjälp i annan form, såsom beklädnad, arbetsredskap, hyres- hjälp etc.	247

Summa 1,463.

Övervakningsarbetet har fortgått å alla avdelningarna. Det har verkställt dels av föreningens egen personal och dels av frivilliga krafter.

Å den *Baltiska utställningen* i Malmö har föreningen deltagit under ledning av Centralförbundet för socialt arbete. Skyddsvärnets förfogade där över tre skåp, i vilka föreningens verksamhet var åskådliggjord genom statistiska och grafiska framställningar. Vidare utställde föreningen insamlat och bearbetat material från landets samtliga fångvårdsföreningar, alkoholistasyster, frälsningsarmén m. fl.

Skyddsvärnet har tagit initiativ till upprättande av »*Lappådan*», som lämnat diverse lagningsarbeten åt arbetslösa kvinnor. Omkring 150 kvinnor hava tidvis samtidigt beretts sysselsättning där.

Med föreningen *Svenska alkoholisthem* och med härberget *Söderhem* har Skyddsvärnet haft ett särdeles intimt samarbete.

En *ny filial* av föreningen har tillkommit, nämligen i *Göteborg*.

I fråga om de medel, föreningen haft och har att påräkna till täckande av kostnaderna för sin verksamhet, anför föreningen i sin förutnämnda skrivelse av den 20 augusti 1915:

Med hänsyn till inkomsten hade Skyddsvärnet under år 1914 erhållit ett statsanslag om 12,000 kronor och ett kommunalt anslag om 4,000 kronor från Stockholms stadsfullmäktige, ett kommunalt anslag om 500 kronor från stadsfullmäktige i Malmö, ett anslag om 1,000 kronor från Malmöhus läns landsting, vartill komme dels medlemsavgifter och gåvor, dels de anslag, som lämnats av fångvårdsstyrelsen och en del av landets skyddsföreningar. Skrivbyrån hade lämnat omkring 6,600 kronor i inkomst.

För år 1915 hade riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t anvisat Skyddsvärnet 12,000 kronor, varjämte Stockholms stadsfullmäktige anslagit 4,000 kronor, Malmö stadsfullmäktige 500 kronor, Malmöhus läns landsting 1,000 kronor, vartill komme, att Skyddsvärnet av Kungl. Maj:t anvisats att för sin verksamhet för frigivna fångar hos fångvårdsstyrelsen söka understöd.

För år 1916 hade riksdagen likaledes jämlikt nådig framställning anvisat ett anslag om 12,000 kronor, med hänvisning till föreningen att för det speciella skyddsarbetet för frigivna även för nämnda år begära understöd hos fångvårds-

¹⁾ Därtill komma omkring 180, åt vilka anskaffats arbete, ehuru de endast varit att hänföra under rubriken »arbetslösa i allmänhet» (alltså sammanlagt ovan vid tal om platsanskaffningen angivna antal 935).

[30.] styrelsen. Föreningen ämnade desslikes ingå till Stockholms stadsfullmäktige med framställning att för år 1916 erhålla samma anslag som för år 1915.

För år 1917 vore utgiftsumman i sin helhet beräknad till 44,500 kronor.

Några avslutade räkenskaper, som skulle kunna lända till upplysning om föreningens ekonomiska förhållanden under det nyss tillämpliga året, hava ej varit för mig tillgängliga. Vad åter beträffar frågan, huru föreningens inkomster och utgifter ställt sig under det näst därförut förflutna året 1914, framgår svaret därå av följande ur revisionsberättelsen för samma år hämtade siffror:

Översikt:

Behållning från år 1913	kronor	595: —	
Inkomster under år 1914	»	41,339: 78	
Förskott av räkenskapsföraren	»	2,033: 07	kronor 43,967: 85
Utgifter under år 1914	kronor	39,808: 52	
Förökning av inventarier	»	1,461: 45	
Avbetalning å skuld	»	200: —	
Återgäldande av räkenskapsförarens förskott under år 1913	»	2,497: 88	» 43,967: 85

Inkomster under år 1914:

Ständiga medlemmars konto	kronor	700: —	
Årligt betalande medlemmars konto	»	4,953: 20	
Gåvors konto	»	2,573: 61	
Anslutna föreningars konto	»	1,102: —	
Statsanslags konto	»	12,000: —	
Kommunalt anslags konto	»	4,000: —	
Återbetalt understöds konto	»	215: —	
Platsbyråns konto	»	15: —	
Skrivbyråns konto	»	6,660: 63	
Intressekonto	»	220: 79	
Baltiska utställningens konto	»	1,000: —	
Kommunalt (Malmö) anslags konto	»	1,500: —	
Fångvårdsstyrelsens anslags konto	»	5,766: 93	
Diverse inkomsters konto	»	632: 62	kronor 41,339: 78

Utgifter under år 1914:

[30.]

Platsbyråns konto	kronor	10,289: 86	
Skrivbyråns konto	»	11,375: 63	
Förundersökningarnas konto	»	4,581: 35	
Alkoholistdispensärens konto	»	4,507: 73	
Publikationens konto	»	889: 17	
Allmänna omkostnaders konto	»	4,207: 33	
Malmöfilialens konto	»	2,059: 62	
Göteborgsfilialens konto	»	200: —	
Baltiska utställningens konto	»	897: 83	
Föreståndarens lönekonto	»	800: —	
Inventariers konto	»	1,461: 45	
Summa	kronor	41,269: 97	
Årets vinst	»	69: 81	» 41,339: 78

För år 1917, till vars utgifter det nu begärda anslaget skulle utgöra ett bidrag, har föreningen uppgjort följande ekonomiska beräkning:

Beräknade inkomster under år 1917:

Statsbidrag	kronor	12,000: —
Kommunalt bidrag	»	4,000: —
Av fängvårdsstyrelsen	»	4,000: —
Arliga medlemsavgifter	»	7,000: —
Ständiga medlemsavgifter	»	1,400: —
Gåvor	»	1,000: —
Av anslutna föreningar	»	1,000: —
Av skrivbyrån	»	6,600: —
Anslag från Malmöhus läns landsting	»	1,000: —
» » Malmö stadsfullmäktige	»	500: —
Diverse inkomster	»	500: —
Att fylla genom tillfälliga bidrag	»	5,500: —
Summa	kronor	44,500: —.

Beräknade utgifter under år 1917:

Förundersökningsavdelningen.

Föreståndaren	kronor	1,800: —
Biträde och övervakare	»	1,800: —
Trycksaker, hyra, utgifter för klienter m. m.	»	1,200: —
Till filialer	»	1,000: —
Transport	kronor	5,800: —

[30.]

Transport kronor 5,800: —

Alkoholistbyrån:

Föreståndare	kronor 1,500: —	
Läkare	» 800: —	
Biträde och övervakare	» 1,500: —	
Trycksaker, hyra, utgifter för klienter m. m.	» 1,200: —	
Till filialer	» 800: —	kronor 5,800: —

Skrivbyrån:

Föreståndare	kronor 1,800: —	
Vaktmästare	» 1,500: —	
Utgifter för klienter (tillsammans)	» 6,000: —	
Inventarier, hyra och diverse	» 1,500: —	kronor 10,800: —

Platsbyrån:

Föreståndare	kronor 3,000: —	
Biträden	» 2,500: —	
Utgifter för klienter	» 4,500: —	
Trycksaker, hyra och diverse	» 1,500: —	kronor 11,500: —

Allmänna omkostnader:

Trycksaker, publikationen m. m.	kronor 1,000: —	
Inventarier	» 1,000: —	
Skrivmateriel	» 500: —	
Annonser och diverse	» 800: —	
Ved och lyse	» 500: —	
Porto och försändelser	» 800: —	
Telefon	» 500: —	
Städning m. m.	» 600: —	
Lokalhyra	» 800: —	
Resor för inspektion	» 600: —	
Skyddsvärnets föreståndare	» 3,500: —	kronor 10,600: —
		Summa kronor 44,500: —.

Till förklaring av vissa poster i den sålunda framlagda beräkningen anför föreningen:

Till den personal, som ledde verksamheten å förundersökningsavdelningen, alkoholistdispensären och platsbyrån, måste utgå ersättning, om av densamma skulle kunna krävas det arbete, som vore nödvändigt. Samtliga de belopp, som beräknats för skrivbyrån, komme att utgå till klienter, enär såväl föreståndaren för skrivbyrån som vaktmästaren därstädes vore klienter å nämnda byrå, ehuru de upptagits under annan beteckning.

De till filialerna beräknade anslagen vore avsedda dels för redan öppnade filialer dels för upprättande av nya sådana utom Stockholm.

Över Skyddsvärnets nu ifrågavarande framställning har fängvårdsstyrelsen, efter nådig remiss, avgivit utlåtande och därvid tillstyrkt nådigt bifall till framställningen. I utlåtandet åberopar styrelsen vad den förut anført beträffande tidigare framställningar i enahanda syfte, hänvisar vidare till föreningens behov av statsunderstöd för utövandet av dess sambällsnyttiga verksamhet samt upplyser tillika, att styrelsens centrala hjälpbyrå numera trätt i det närmare samarbete med Skyddsvärnets byrå, som jag förordade i samband med framläggande av förslag till proposition till 1915 års riksdag rörande understödjande av arbetet för frigivna fångar.

[30.]
Fängvårds-
styrelsen.

Att Skyddsvärnet bör erhålla statsunderstöd även för år 1917 synes mig otvivelaktigt. Dess i hög grad gagneliga verksamhet är väl värd att uppmuntras. Den översikt över föreningens ekonomiska ställning, jag lämnat, giver vid handen, att understödet icke bör sättas lägre än till det belopp, 12,000 kronor, varmed det utgår för innevarande år. Departements-
chefen.

Om anslaget beviljas av riksdagen, torde Kungl. Maj:t i samband med blivande beslut om beloppets utanordnande böra, i likhet med vad som skett under de senare åren, föreskriva, att beloppet skall användas till de grenar av föreningens verksamhet, som icke särskilt avse frigivna fångars skydd, med hänvisning till föreningen att för det speciella skyddsarbetet för frigivna även för år 1917 begära understöd hos fängvårdsstyrelsen. Likaså torde angående den kontroll å föreningens verksamhet, som från det allmännas sida bör utövas i anledning av statsunderstödet, böra meddelas enahanda bestämmelser som hittills. Föreningen torde alltså böra åläggas att före den 1 april 1918 till Kungl. Maj:t avgiva berättelse rörande anslagets användande och föreningens verksamhet under år 1917, varjämte föreskrift bör meddelas därom, att ett av chefen för justitiedepartementet förordnat ombud skall äga deltaga i revisionen av föreningens räkenskaper för sistnämnda år.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till understöd åt föreningen Skyddsvärnet
å *extra stat* för år 1917 bevilja ett
belopp av kronor 12,000.

12. Extra utgifter, *oförändrat ordinarie reservations-*
anslag kronor 4,500.

13. Statskontorets förskott.

[31.] I en till justitiedepartementet ingiven skrivelse av den 13 december 1915 har statskontoret hos Kungl. Maj:t anmält, att, jämlikt föreskrift i särskilda Kungl. Maj:ts skrivelser, vissa belopp för olika ändamål förskottsvis utbetalats av statskontoret under tiden från och med den 1 november 1914 till den 1 november 1915 eller av Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen under år 1914. Statskontoret har anhållit, att Kungl. Maj:t måtte bereda ersättning för vad sålunda förskjutits.

Statskontorets
förskott.
(Extra anslag.)

De flesta av nämnda utgifter torde vara av beskaffenhet att bära hos riksdagen anmälas till ersättande under andra huvudtiteln. De belopp, jag sålunda åsyftar äro följande:

kostnader		
för biträde inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling om frågan om revision av skiftesstadgan och därmed sammanhängande författningar (kungl. skrivelser den 5 mars samt den 3 och den 18 juni 1915), efter avdrag av till statskontoret återlevererat belopp,	kronor	7,267: 92
för biträde inom justitiedepartementet vid behandling av frågan om ny vattenrättslagstiftning (kungl. skrivelser den 24 oktober 1913, den 19 december 1914 och den 11 juni 1915)	»	2,429: 56
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet vid behandling av frågan angående ändrad lagstiftning rörande den litterära och konstnärliga äganderätten m. m. (kungl. skrivelse den 18 april 1914)	»	3,293: 95
i anledning av professorn J. C. W. Thyrén lämnat uppdrag att verkställa utredning rörande vissa ändringar i strafflagstiftningen och framlägga utkast till förslag angående sådana ändringar (kungl. skrivelser den 19 februari 1909, den 18 juli 1913 och den 22 januari 1915) 5,785 kronor, eller, med avdrag av 648 kronor 56 öre, som inlevererats till statskon-		

Transport kronor 12,991: 43

	Transport kronor	12,991: 43	[31.]
toret för försålda exemplar av skrifter, vilka utgivits för uppdragets utförande	»	5,136: 44	
ersättning för biträde inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling av frågan om revision av krigslagstiftningen (kungl. skrivelse den 8 ok- tober 1915)	»	119: 32	
kostnader			
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda inom justitiedepartementet vid behandling av frågan om ändring i gällande bestämmelser om patronatsrätt (kungl. skrivelser den 3 juli, den 26 november och den 11 december 1914 samt den 8 oktober 1915)	»	3,385: 37	
för tryckning av utredning rörande i vårt land utom Skåne, Halland och Bohuslän förefint- liga patronatsrättigheter (kungl. skrivelser den 1 oktober och den 13 november 1914)	»	1,915: 90	
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att bi- träda inom justitiedepartementet med utar- betande av förslag till ny lagstiftning om flottning m. m. (kungl. skrivelser den 10 november 1911 och den 29 mars 1912 samt två kungl. skrivelser den 18 april 1914 även- som kungl. skrivelser den 11 december 1914 samt den 12 februari och den 6 augusti 1915)	»	14,077: 40	
i anledning av utredning inom justitiedeparte- mentet rörande bolags jordförvärv i mellersta och södra delarna av riket m. m. (kungl. skrivelser den 30 december 1911, den 24 maj 1912, den 13 juni 1913, den 30 okto- ber 1914 samt den 19 februari, den 26 juni och den 10 september 1915), efter avdrag av till statskontoret inbetalt belopp,	»	4,437: 90	
ersättning			
för biträde inom justitiedepartementet vid be- handling av förslag till lag om ändrad lydelse av vissa paragrafer i sjölagen (kungl. skrivelse den 19 augusti 1915)	»	2,010: 50	
	Transport kronor	44,074: 26	

[31.]

Transport kronor 44,074: 26

för biträde inom justitiedepartementet vid behandling av väckt fråga, huruvida och under vilka villkor undantag må kunna göras från den i § 24 riksdagsordningen givna bestämmelsen, att rösträtt ej må utövas av annan valberättigad än den, som vid valtillfälle personligen inställer sig (kungl. skrivelse den 6 november 1914).....	»	3,403: 75
för biträde inom justitiedepartementet såväl med övervakande av det domhavandena åliggande arbete för uppläggande av jordregister som även i övrigt vid handläggning av jordregisterärenden (kungl. skrivelse den 4 april 1913).....	»	650: 60
kostnader		
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med utredning och förslag i fråga om vissa ändringar i strafflagstiftningen (borttagande av straffpåföljden förlust av medborgerligt förtroende m. m.) (kungl. skrivelser den 20 juni 1913 samt den 22 januari och den 11 juni 1915).....	»	12,140: 95
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med omarbetning av de av särskilda kommitterade avgivna förslag till förordning angående fastighetsregister för stad m. m. (kungl. skrivelser den 27 juni samt den 1, den 5 och den 31 december 1914, den 22 och den 29 januari, den 12 februari, den 12 mars, den 16 april, den 3 juni, den 12 augusti samt den 8 oktober 1915).....	»	15,668: 33
ersättning för biträde inom justitiedepartementet vid uppgörande av förslag till förändrad instruktion för riksdagens justitieombudsman och instruktion för riksdagens militieombudsman (kungl. skrivelse den 19 december 1914).....	»	970: —
Transport kronor		76,907: 89

Transport kronor 76,907: 89 [31.]

kostnader

i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med verkställande av utredning, huru bötesstraff, som ådömts genom laga kraft ägande utslag, lämpligen må bringas till verkställighet (kungl. skrivelser den 14 maj och den 1 juni 1915)	»	2,525: 27
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med utredning och avgivande av förslag angående behovet av bestämmelser i syfte att bereda delägare i vid skifte undantagna eller därmed jämförliga samfällda ägor eller rättigheter tillfälle att fatta bindande beslut i frågor rörande desamma (kungl. skrivelse den 11 juni 1915).....	»	250: —
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda inom justitiedepartementet vid utarbetande av lagbestämmelser, varigenom nu gällande förbud för utländsk undersåte att i riket inmuta mineralfyndigheter bleve utsträckt att gälla även bolag, vari utländsk undersåte vore delägare, m. m. (kungl. skrivelse den 16 oktober 1914).....	»	300: —
i anledning av uppdrag att i lagrådet föredraga ävensom därefter biträda inom justitiedepartementet vid överarbetning av förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m. (kungl. skrivelse den 11 december 1914)	»	2,000: —
för kommittén för verkställande av förnyad utredning av frågan om de kyrkliga konsistoriernas omorganisation m. m. (kungl. skrivelser den 13 november och den 11 december 1914, den 29 januari, den 11 juni, den 10, den 17 och den 23 september samt den 8 oktober 1915)	»	12,864: 53

ersättning

för biträde inom justitiedepartementet vid beredande av vissa till kyrkolagstiftningen

Transport kronor 94,847: 69

[31.]	Transport kronor 94,847: 69
hörande frågor (kungl. skrivelser den 26 november 1914 och den 23 September 1915) ...	» 6,208: 47
för biträde inom justitiedepartementet vid utarbetande av förslag till ändring av 30 kap. rättegångsbalken m. m. (kungl. skrivelse den 29 januari 1915)	» 825: —
kostnader	
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att verkställa en förberedande utredning rörande en särskild instansordning för mål angående avlöningsförmåner och andra därmed likartade mål (kungl. skrivelser den 19 december 1914 och den 22 januari 1915)	» 6,752: 40
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med utredning angående legaliserade revisorer och omarbetning av förordningen om handelsböcker och handelsräkningar (kungl. skrivelse den 27 augusti 1912)	» 3,875: —
ersättning för biträde inom justitiedepartementet vid behandling av förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område m. m. (kungl. skrivelser den 19 februari och den 7 maj 1915)	» 2,329: 71
kostnader	
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling av frågan om lagstiftning rörande stiftelser (kungl. skrivelse den 12 februari 1915)	» 2,175: —
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet vid överarbetning i vissa delar i det av särskilda kommitterade den 17 december 1910 avgivna förslag till vattenlag (kungl. skrivelser den 18 juni och den 2 juli 1915)	» 6,430: 20
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda inom justitiedepartementet vid behandling av	
Transport kronor 123,443: 47	

	Transport kronor	123,443: 47	[31.]
frågan om ändring i gällande bestämmelser angående fideikommiss (kungl. skrivelser den 2 juli och den 19 augusti 1915).....	»	4,350: 41	
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda inom justitiedepartementet vid ytterligare ut- redning om statsdepartementens omorganisa- tion (kungl. skrivelse den 28 maj 1915).....	»	4,744: 35	
till statistiska centralbyrån utbetalt belopp för bestri- dande av kostnad för statistik över riksdags- mannaval och landstingsmannaval m. m. (kungl. skrivelse den 28 mars 1914)	»	2,400: —	
ersättning åt aktuarien i Svea hovrätt G. Liliequist för indragna sportler (kungl. skrivelse den 8 april 1910).....	»	2,896: 66	
ersättning åt sekreteraren i hovrätten över Skåne och Blekinge L. Ljungberg för indragen expedi- tionslösen (kungl. skrivelse den 8 april 1910)...	»	1,550: —	
ersättning till notarier å gammal stat i Svea hov- rätt för indragna sportler (kungl. skrivelse den 17 december 1909)	»	55: 35	
ersättning åt registratorn i nedre justitierevisionen F. Peterzens för indragen expeditionslösen (kungl. skrivelse den 1 mars 1912)	»	2,750: —	
Summa kronor		142,190: 24.	

Som vanligt avse de av statskontoret förskjutna beloppen till största delen kostnader för kommittéer och sakkunniga eller eljest för utredning av frågor, som tillhöra justitiedepartementets handläggning.

Beträffande de övriga förskotten, utom de vanliga sportelersättningarna till vissa tjänstemän i hovrätterna och nedre justitierevisionen, torde jag få dels hänvisa till vad i föregående statsverkspropositioner nämnts angående kostnader i anledning av vissa förhållanden beträffande jordregisterarbetet, dels ock erinra därom, att av anledning, som berörts i 1911 och 1912 års statsverkspropositioner (2:dra huvudtiteln 1911 sid. 162 och 1912 sid. 134), fortfarande förskottsvis av statskontoret bestritts utgifter för upprättande i statistiska centralbyrån av statistik över riksdags- och landstingsmannaval.

- [31.] Statskontorets hemställan beträffande de i förteckningen upptagna förskotten torde böra föranleda, att Eders Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till täckande av samma förskott å *extra stat* för år 1917 anvisa, i jämnt krontal, kronor 142,191.
- [32.] Beträffande de här ovan från senast fastställda riksstat upptagna ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag icke att föreslå ändring.

Av andra huvudtiteln **ordinarie** anslag, vilka för innevarande år uppgå till..... kr. 5,423,792, kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen att *höjas* allenast ett anslag, nämligen förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter med kr. 50,000.

Om från denna summa drages den av mig föreslagna *sänkningen* av anslaget till avlöning till vissa å äldre stat kvarstående auditörer med kr. 1,420, och anslaget till tryckningskostnader med » 31,

tillhopa » 1,451,

visar sig, att de ordinarie anslagen skulle *ökas* med..... » 48,549, och sålunda för år 1917 komma att uppgå till kr. 5,472,341.

Extra anslag, som för år 1916 under andra huvudtiteln anvisats till sammanlagt belopp av kr. 843,908, hava av mig nu tillstyrkts med belopp, som med » 150,451 *överstiga* sistnämnda summa, till följd varav de extra

anslagen skulle för år 1917 komma att uppgå till kr. 994,359.

Huvudtiteln slutsumma, som för innevarande år utgör kr. 6,267,700, skulle under förutsättning av bifall till mina förslag *ökas* med » 199,000

och sålunda för år 1917 belöpa sig till kr. 6,466,700.

Vad departementschefen uti detta ärende, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, yttrat och hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle utdrag av statsrådsprotokollet, såvitt ärendet angick, överlämnas till finansdepartementet till ledning vid avfattande av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Bilaga A.

Till Konungen.

Jämlikt den av Eders Kungl. Maj:t för lagberedningen fastställda instruktion får beredningen härmed avgiva redogörelse för sin verksamhet under innevarande år.

Under större delen av året har beredningen fortfarande varit sysselsatt med utarbetande av motiv till de i nästföregående redogörelse omnämnda förslagen till lag om barn utom äktenskap och därmed sammanhängande lagar ävensom med slutlig justering av dessa förslag.

Med en den 30 november dagtecknad skrivelse har beredningen till Eders Kungl. Maj:t avlämnat avdelning III av förslag till revision av giftermålsbalken och vissa delar av ärvdabalken. Denna avdelning innehåller av motiv åtföljda förslag till

- 1:o) lag om barn utom äktenskap;
- 2:o) lag om äktenskaplig börd;
- 3:o) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 3 § i lagen om äktenskaps ingående och upplösning;
- 4:o) lag om införsel i avlöning, pension eller livränta;
- 5:o) lag om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;
- 6:o) lag om ändrad lydelse av 14 kap. 35, 36 och 37 §§ strafflagen;
- 7:o) lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen;
- 8:o) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning; samt
- 9:o) lag om ändrad lydelse av 2 § 4:o) och 17:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Vid sidan av arbetet med dessa förslag har beredningen ägnat sig åt utarbetande av grunddragen till en lagstiftning angående makars inbördes rättsförhållanden.

Den 19 februari förordnade Eders Kungl. Maj:t, på hemställan av beredningen, att deltagande för Sverige i gemensamt skandinaviskt lagstiftningsarbete å familjerättens område finge avse äkta makars rättsförhållanden jämväl i andra avseenden än så vitt anginge deras för-mögenhetsförhållanden, under förutsättning att motsvarande bestämmelser

från dansk och norsk sida meddelades, samt att såsom delegerade för Sverige skulle i arbetet, så vitt anginge äkta makars rättsförhållanden, jämte undertecknad Westring deltaga undertecknad Broomé och professorn Björling.

De svenska delegerade hade därpå omkring fyra veckor under februari och mars i Norge förberedande överläggningar med danska och norska delegerade.

Den 21 maj förordnade Eders Kungl. Maj:t undertecknad Stenbeck att från och med den 22 maj tills vidare biträda beredningen vid revisionen av bestämmelserna om makars rättsförhållanden med skyldighet för Stenbeck att, där sådant av beredningens ordförande kunde komma att påkallas, tjänstgöra såsom sekreterare vid de sammanträden mellan ledamöter hos beredningen samt danska och norska kommitterade, som kunde komma att hållas.

Under större delen av juli och början av augusti har undertecknad Westring med undertecknad Stenbeck såsom sekreterare i Danmark sammanträtt med ordförandena för de danska och norska delegerade, varvid utarbetats ett program innehållande huvudgrunderna för ny lagstiftning om rättsförhållandet mellan äkta makar, vilket program sedermera under september behandlades inom beredningen.

Den 29 oktober förordnade Eders Kungl. Maj:t dels undertecknad Stenbeck att från och med den 1 november tills vidare vara ledamot hos beredningen, dock med den begränsning att han icke skulle deltaga i behandlingen av frågan om lagstiftning rörande barn utom äktenskap, och dels undertecknade Tiseliuss och Stenbeck att, jämte de förut utsedda, såsom delegerade för Sverige deltaga i det gemensamma skandinaviska lagstiftningsarbetet på familjerättens område med skyldighet för Stenbeck att därvid tillika tjänstgöra såsom sekreterare vid de sammanträden mellan de svenska delegerade samt danska och norska kommitterade, som komme att hållas.

Under november och början av december hava i Köpenhamn hållits gemensamma överläggningar mellan de skandinaviska delegerade på grundval av ovan omförmälda program, varefter inom beredningen med anledning av vad som förekommit vid överläggningarna i Köpenhamn gjorts ytterligare förberedelser för utarbetande av lagtext, till vilket arbete beredningen nu står i begrepp att övergå.

Från och med den 1 december har hovrättsrådet Holdo Edling på egen begäran av Eders Kungl. Maj:t entledigats från förordnandet att tillsvidare vara ledamot i beredningen.

På framställning av beredningen har Eders Kungl. Maj:t uppdragit

åt statistiska centralbyrån dels den 18 juni att i anslutning till den förut anbefallda utredningen angående de i rättslig mening oäkta barnen tillika i viss omfattning verkställa utredning i fråga om de barn, vilka väl lagligen varit att anse såsom äkta, men vilkas föräldrar icke vid barnets födelse varit förenade i vigselfäst äktenskap, och dels den 17 september att utarbета en statistisk redogörelse över de till domstolarna under åren 1912—1914 ingivna äktenskapsförord.

Till beredningens handläggning har Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 1 oktober överlämnat riksdagens skrivelse den 27 maj 1915 nr 198 med uppdrag att verkställa däri begärd utredning, på vilket sätt genom lagstiftningens försorg en förbättrad rättsställning skulle kunna i olika hänseenden beredas mödrar till utom äktenskapet födda barn, särskilt i de fall, då hävdandet skett under trolovning eller under äktenskapslöfte, samt utarbета de lagförslag, som av denna utredning kunde föranledas.

Underdånigst

HJALMAR WESTRING.

BIRGER EKEBERG.

KARL TISELIUS.

EMILIA BROOMÉ.

EINAR STENBECK.

Stockholm den 31 december 1915.

Bilaga B.

Till Konungen.

Till åtlydnad av föreskrift i kungl. brevet den 22 december 1911 angående förberedande utredning rörande en rättegångsreform får jag härmed avgiva redogörelse för processkommissionens verksamhet under år 1915.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 31 december 1914 förordnat professorn vid Uppsala universitet juris doktor Thore Engströmer att från och med den 1 januari 1915 tillsvidare biträda vid utredningen, hava i alla förekommande frågors behandling under året jämte undertecknad Hellner deltagit hovrättsrådet K. J. D. Schlyter såsom sekreterare, advokaten H. Almstrand och professoren Engströmer. Från och med den 1 oktober 1915 har dessutom, efter av Eders Kungl. Maj:t den 23 föregående september lämnat medgivande till anställande av en amanuens i processkommissionen, e. o. hovrättsnotarien Siegfried Matz, som av mig antagits till amanuens, biträtt vid vissa statistiska och andra speciella utredningar.

Under förra delen av året ägnades processkommissionens arbete huvudsakligen åt frågor rörande domstolsorganisationen i första instans, såsom frågorna om likställighet mellan land och stad, om enmans- och kollegiala domstolar, om lekmäns deltagande i rättsskipningen m. m. Ett av mig uppgjort utkast till lag om domstolarna blev i detalj genomgånet.

Under senare hälften av året har kommissionen huvudsakligen sysselsatt sig med utarbetandet av utkast till bestämmelser angående vissa till civilprocessen hörande ämnen, såsom domstols behörighet i tvistemål, rättegångsfullmäktige, stämning, måls förberedande handläggning, huvudförhandlingen, processledningen, parts uteblivande och tredskodom, förening av mål och tredje mans deltagande i rättegången m. m.

I början av året biträdde kommissionens sekreterare inom justitiedepartementet vid utarbetande av kungl. prop. med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken m. m. Sedan lag i ämnet utfärdats, varigenom bland annat principen om »summa revisibilis» införts i svensk rätt, har sekreteraren ytterligare biträtt vid utarbetandet av vissa följdförfattningar till den nya lagstiftningen, liksom ock sedermera dels vid beredningen i departementet av frågan om särskilda sammanträden i häradsrätt och om åtgärder för mindre städers läggande under laudsrätt, dels ock vid den slutliga behandlingen av frågan om rättsstatistikens omorganisation.

I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts den 31 maj 1915 lämnade medgivande företog professoren Engströmer under sommaren en studiereisa till Tyskland och Österrike, därvid särskilt uppehållande sig i Leipzig och Wien.

Stockholm den 31 december 1915.

Underdånigst

JOH. HELLNER.

K. Schlyter.

Register.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sida.
A. Justitiedepartementet.			
1. Departementschefen	17,000		2
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	41,400	—	2
3. Provisorisk lönereglering för departementet	—	3,783	2
4. Andre ledamot å departementets avdelning för lagärenden	—	8,100	13
5. Extra föredragande	—	3,000	14
6. Tilläggsanslag för amanuenser m. m.	—	1,000	15
7. Departementschefens ombud för tillsyn över tryckta skrifers allmängörande	10,000	—	15
B. Lagberedningen m. m.			
1. Lagberedningen	—	50,000	15
2. Förberedande utredning angående en rättegångsreform	—	40,000	16
C. Justitiekanslersämbetet.			
1. Justitiekanslersexpeditionen	28,400	—	16
D. Rättsskipningen.			
Högsta domstolen.			
1. Högsta domstolen	315,900	—	16
Nedre justitierevisionen.			
2. Avlöningar, arvoden m. m.	294,000	—	17
3. Tillfällig förstärkning av arbetskrafterna ...	—	41,050	17
4. Extra vaktmästare	—	1,175	19
Transport	706,700	148,108	
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml.</i>			19

	Transport	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sida
Svea hovrätt.		706,700	148,108	
5. Hovrätten med därunder lydande justitiestat		788,487	—	20
6. Extra division		—	32,900	20
7. Extra ledamot		—	5,000	21
8. Amanuens å krigshovrättsavdelningen		—	3,000	22
9. Tillfällig löneförbättring åt krigshovrätts- avdelningens vaktmästare		—	325	23
Göta hovrätt.				
10. Hovrätten med därunder lydande justitiestat		518,513	—	24
Hovrätten över Skåne och Blekinge.				
11. Hovrätten med därunder lydande justitiestat		222,463	—	24
Krigsrätterna.				
12. Civil personal vid regements- och stations- krigsrätterna		—	103,740	24
13. Avlöning till vissa å äldre stat kvarstående auditörer:				
a. Bestämt anslag	7,900			
b. Förslagsanslag	360	8,260	—	27
14. Civil personal vid särskilda krigsrätter		3,000	—	28
Övriga anslag.				
15. Ersättning åt domare, vittnen och parter		245,000	—	28
16. Medikolegala besiktningar		16,200	—	29
17. Ersättning åt personer, menigheten och all- männa inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötes- andelar		84,000	—	29
Resestipendier åt domare		—	—	30
18. Understöd för »Nytt juridiskt arkiv»		—	2,500	31
E. Fångvården.				
1. Fångvårdsstyrelsen		104,100	—	33
2a. Bestämda anslaget till fångars vård och underhåll		978,150	—	33
2b. Förslagsanslaget till fångars vård och under- håll		1,445,000	—	33
Transport		5,119,873	295,573	

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sida.
Transport	5,119,873	295,573	
3. Anslaget till ålderstillägg	86,000	—	33
4. Avlöningsförhöjning för direktören vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona	—	500	33
5. Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd	—	16,000	34

F. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

1. Avlöningar åt tjänstemännen	—	28,645	37
2. Kost och beklädnad åt eleverna m. m.	—	63,000	43
3. Ändrings- och nybyggnadsarbeten	—	134,500	47

Uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

3. Hyresersättning m. m. för uppfostrings- anstalt	—	17,450	67
4. Elevernas bespisning och beklädnad m. m.	—	15,000	74

G. Diverse.

1. Ålderstillägg	80,000	—	76
2. Extra lönetillägg	—	4,500	76
3. Rese- och traktamentspenningar	15,000	—	77
4. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	65,000	—	77
5. Svensk författningssamling	70,000	—	77
6. Tryckningskostnader	29,968	—	77
7. Jordregistren	—	175,000	77
8. Fastighetsregister för stad	—	50,000	80
9. Ersättning åt häradsskrivarna för röst- längders upprättande	—	40,000	124
10. Internationella byrån i Bern	2,000	—	125
11. Understöd åt föreningen Skyddsvärnet	—	12,000	125
12. Extra utgifter	4,500	—	131
13. Statskontorets förskott	—	142,191	132
Summa	5,472,341	994,359	

Tredje huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 januari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Herr ministern för utrikes ärendena redogjorde härefter för de frågor som tillhörde regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1917 samt yttrade:

I enlighet med vad som jämlikt Eders Kungl. Maj:ts beslut ägt rum under de sistförflutna åren, skola i det förslag till reglering av tredje huvudtiteln, jag nu går att föredraga, de av mig förordade anslagsäskandena upptagas i den följd, vari de böra förekomma i riksstaten, därvid å behörig plats angivas jämväl de ordinarie anslag, i fråga om vilka jag icke föreslår någon ändring.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 1 avd.

A. Departementet.

1. Departementschefen, ministern för utrikes ärendena, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 24,000.
2. Utrikesdepartementet, *oförändrat ordinarie anslag* * 87,950.

3. Provisorisk lönereglering för utrikesdepartementet.

[1.] Till provisorisk lönereglering för befattningshavare i utrikesdepartementet har Riksdagen å extra stat för år 1916 anvisat ett belopp av 21,523 kronor, varav högst 543 kronor finge användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

(Extra anslag.) Under återopande av vad chefen för justitiedepartementet denna dag yttrat beträffande anslag till provisorisk lönereglering för statsdepartementen, får jag meddela, att vad angår utrikesdepartementets tjänstemän, enligt vad nu kan beräknas, icke kommer att inträffa någon förändring, som kan medföra ökning eller minskning av ifrågavarande anslag.

Den förste arkivarien i utrikesdepartementet tillflytande sportelinkomst har icke under år 1915 undergått sådan ändring, att avdrag å hans lönetillägg bör för år 1917 äga rum.

För åtnjutande av det provisoriska avlöningstillägget torde böra stadgas de villkor, chefen för justitiedepartementet i sitt anförande föreslagit, och tillika för iakttagande vid utbetalningen av avlöningstilläggen meddelas de av honom ifrågasatta föreskrifter.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att till *provisorisk lönereglering för befattningshavare i utrikesdepartementet*, i enlighet med de av chefen för justitiedepartementet tillstyrkta grunder och på de av honom förordade villkor, å *extra stat* för år 1917 bevilja ett förslagsanslag av 21,523 kronor, varav högst 543 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

4. Förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

På sätt utrikesdepartementets arbetsstatistik närmare utvisar, har departementets skriftväxling för varje år ökat; men i all synnerhet har en högst avsevärd stegring däri inträtt allt sedan början av det nu pågående kriget. Antalet ingående skrivelser under år 1915 är mer än dubbelt och antalet utgående skrivelser nära dubbelt så stort som år 1913 och närmast föregående år. Det är ju också helt naturligt, att de med kriget inträdda förhållandena lagt nya och omfattande uppgifter å detta departement och högst väsentligt utvidgat dess verksamhetsområde. Dessa förhållanden betinga med nödvändighet en förstärkning av departementets arbetskrafter å vissa poster och avdelningar ävensom föranleda därmed i samband stående lönetillägg. Jag är dock icke i tillfälle att redan nu för Eders Kungl. Maj:t förelägga ett utarbetat förslag i sådant hänseende, utan torde längre fram under riksdagen förslag till särskild proposition i denna fråga få underställas Eders Kungl. Maj:ts prövning.

[2.]
Förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.
(Extra anslag.)

I avvidan därå får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till *förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.* i enlighet med förslag, som framdeles kommer att underställas Riksdagens prövning, bland de *extra anslagen* för år 1917 beräkna ett belopp av 38,000 kronor.

5. Vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikesdepartementet.

Detta anslag är i 1916 års riksstat upptaget till 15,100 kronor. Det belopp, med vilket anslaget bör i 1917 års riksstat uppföras, är beroende av det beslut, som kommer att fattas i anledning av det förslag angående förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m., vilket, såsom jag härövan hemställt, längre fram skulle föreläggas innevarande års riksdag. Vid sådant förhållande torde anslaget i avvaktan på nämnda proposition nu böra beräknas såsom *oförändrat ordinarie anslag* kronor 15,100.

6. Till avlöning åt kvinnliga biträden i utrikesdepartementet.

För ifrågavarande ändamål är i riksstaten för 1916 uppfört ett extra anslag av 10,400 kronor. Av detta anslag avlönas fem kvinnliga biträden, därav ett med 2,800 kronor, tre med 2,000 kronor samt ett med 1,600 kronor, allt för år räknat.

Under år 1915 har till följd av ökningen av göromålen i utrikes-

[3.]
Avlöning åt kvinnliga biträden i utrikesdepartementet.
(Extra anslag.)

- [3.] departementet visat sig nödvändigt att anställa ytterligare två kvinnliga biträden, av vilka det ena tjänstgör på rättsavdelningen och det andra på handelsavdelningen. Dessa biträdens avlöningar, 1,600 kronor till vardera, bestridas för närvarande av de till renskrift i utrikesdepartementet samt vid beskickningar och konsulat avsedda medel. Det nya biträdet å rättsavdelningen utför sådant arbete, som av löneregleringskommittén ansetts vara av beskaffenhet att betinga avlöning enligt den högsta avlöningsgraden med en begynnelselönn av 2,000 kronor, i det att hon huvudsakligen har sig ålagt registrerings- och diariieförings- samt expeditiönsarbete, uppsättning av koncept till utgående skrivelser m. m. dylikt.

På handelsavdelningen tjänstgöra för närvarande fyra kvinnliga biträden, därav två tillhöra den avlöningsgrad, i vilken begynnelselönen utgör 2,000 kronor, och de båda andra avlönas med 1,600 kronor. De göromål, som det ena av de båda senare biträdena utför, äro emellertid av så kvalificerad beskaffenhet, att jämväl ifrågavarande biträde bör avlönas enligt den högsta avlöningsgraden eller med 2,000 kronors begynnelselönn. Detta biträdes arbetsuppgifter äro nämligen av beskaffenhet att kräva sådana språkkunskaper, allmänbildning och omdöme, att hon skäligen icke kan avlönas med endast 1,600 kronor.

För två nya avlöningar å 2,000 kronor vardera skulle sålunda erfordras en höjning av förevarande extra anslag med 4,000 kronor till 14,400 kronor.

På grund av vad sålunda blivit anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1917 till *avlöning åt kvinnliga biträden i utrikesdepartementet* anvisa ett belopp av 14,400 kronor.

B. Sveriges representation i utlandet.

[4.]

1. Beskickningar och konsulat.

Beskickningar och konsulat.

(Ordinarie anslag.)

Beträffande det för beskickningar och konsulat av 1915 års riksdag fastställda anslaget av 1,042,300 kronor har jag att föreslå följande ändringar.

Upprättande av en kanslistbefattning vid beskickningen i Buenos Aires.

Vid beskickningen i Buenos Aires finnes för närvarande icke någon fast anställd lönad tjänsteman till beskickningschefens biträde. Alltifrån beskickningens upprättande år 1906 till utgången av augusti månad 1914 var emellertid vid densamma anställd en handelsattaché, vilken utöver

fullgörandet av de honom, enligt av ministern för utrikes ärendena utfärdad instruktion, åliggande speciella uppgifter biträdde med handläggningen av sadana beskickningsärenden, som kunde anses icke vara främmande för hans verksamhet. Någon ny handelsattaché har icke ansetts böra förordnas på grund därav, att den argentinska marknaden numera är från svensk sida så väl inarbetad, att en dylik tjänsteman torde vara överflödig. [4.]

Ministerresidenten i Buenos Aires friherre G. Löwen har redan i skrivelse den 26 augusti 1914 framhållit, att beskickningen svårigen kunde undvara den arbetskraft, varav den gatt i mistning därigenom att ingen ny handelsattaché bleve vid beskickningen anställd, samt hemställt, att ersättning på ett eller annat sätt måtte beredas för densamma.

Till avhjälpande av denna bristande arbetskraft har på hösten 1914 vid beskickningen anställts ett tillfälligt kanslibiträde, vilket avlönats från tredje huvudtiteln anslag skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m. I sin ovanberörda framställning har ministerresidenten emellertid framhållit önskvärdheten av, att en legationssekreterare anställdes vid beskickningen. Särskilt för kontinuiteten i beskickningens verksamhet syntes honom detta vara av behovet påkallat. På grund därav att ministerresidenten i regel endast vartannat eller vart tredje år åtnjöte semester, komme hans frånvaro från beskickningsorten, i enlighet med gällande bestämmelser rörande semester för diplomatiska tjänstemän, att för varje gång räcka inemot sex, resp. åtta månader, under vilken tid legationssekreteraren, därest sådan funnes å platsen anställd, skulle förestå beskickningen. Därest åter legationssekreterare icke funnes och tjänsten tänktes uppehållen av en från utrikesdepartementet eller någon annan beskickning för ändamålet utsänd tjänsteman, torde kostnaden därför icke komma att bliva avsevärt mindre än för anställandet av en legationssekreterare på stat. Man måste nämligen taga i betraktande att, även om man anslog den minsta möjliga tid för den utsände att under den ordinarie beskickningschefens ledning och före dennes avresa sätta sig in i beskickningsgöromålen samt ställningar och förhållanden på platsen, hans frånvaro komme att räcka minst åtta, resp. tio månader, och att hans ordinarie befattning under tiden måste uppehållas. Genom inrättande av en legationssekreterarepost i Buenos Aires skulle vidare den fördel vinnas, att innehavaren vid behov kunde övertaga ledningen av de lönade generalkonsulaten i Rio de Janeiro och Mexiko under dessas ordinarie innehavares semester eller vid vakans. Vad angår beloppet av den avlöning, som kunde anses böra för en legationssekreterare anslås, har ministerresidenten ansett denna icke böra sättas lägre än till 15,000 kronor.

Lika med friherre Löwen anser jag, att någon fast avlönad tjänsteman